

AZ ANGOL PARLAMENTI SZÓLÁSJOG ÉS FEGYELEM TÖRTÉNETI FEJLŐDÉSE ÉS JELEN ÁLLAPOTA (1547–1913.)

IRTA

Dr. FERENCZY ÁRPÁD

BUDAPESTI EGYETEMI MAGÁNTANÁR.



A SZERZŐ KIADÁSA.



BUDAPEST, 1914.

BENKŐ GYULA CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVKERESKEDÉSÉNEK BIZOMÁNYA
(V., DOROTTYA-U. 2.)

Pesti Könyvnyomda Részvény-Társaság.

ELŐSZÓ.

E könyv szerény kísérlet az angol parlamenti jog két összefüggő részletének, a szólási és fegyelmi jognak eredeti forráskutatások alapján való monografikus feldolgozására. Szerző évek óta angol alkotmánytörténeti és közjogi tanulmányokkal foglalkozván, a jelen könyvben nyújtja, önálló alakban, eme tanulmányainak egyik eredményét.

Az angol alkotmány és közjogi intézmények tanulmányozása az európai kontinentális országokban, sőt azokon kívül is, ujabban nagy lendületet vett. Bár a szigetország alkotmánya iránti érdeklődés és figyelem, a francia MONTESQUIEU (*Esprit des lois* 1748) és a svájci DE LOLME (*Constitution de l'Angleterre* 1771) műveinek a hatása alatt már a 18-ik század közepétől datálódik, ez alkotmány történetének és intézményeinek behatóbb tanulmányozása csak a 19-ik század második felében GNEIST fellépésével (*Adel und Ritterschaft in England* 1853; *Geschichte und heutige Gestalt der Ämter*

in England 1857; Das heutige englische Verfassungs- und Verwaltungsrecht 1857—63; Budget und Gesetz nach dem constitutionellen Staatsrecht Englands 1867; Englische Verfassungsgeschichte 1882; Das englische Parlament in tausendjährigen Wandlungen 1886 stb. stb.) indult meg. A GNEIST által megjelölt irányban haladva tették azután még mélyebb buvárlat tárgyává az angol közjogot és parlamenti eljárást újabban HATSCHKE heidelbergi és REDLICH bécsi egyetemi tanárok. (*Englisches Staatsrecht 1905; Recht und Technik des englischen Parlamentarismus 1905.*)

Az angol közjog tudományának e beható művelése dacára még mindig el lehet mondani, hogy az angol közjogi intézmények bizonyos misztikus ködben lebegnek a kontinentális népek szemei előtt. Ez annál kevésbé meglepő, mivel gyakran maguk az angolok sincsenek tisztában egy-egy működésben levő intézményük eredetével, értelmével és jelentőségével. Lehet-e csodálkoznunk, ha MONTESQUIEU és GNEIST nem egyszer félreértették egy nekik idegen alkotmány alapvető intézményeit, amikor egy BAGEHOT-nak, egy DICEY-nek, egy GLADSTONE-nak csak húsz-harminc év előtt sikerült saját hazájuk közjogának oly alapfogalmait, minők a »kabinet«, a »miniszterelnök«, a »miniszteri felelősség« stb. a félreértésektől teljesen megszabadítaniok és tisztázniok. De bármikép áll a dolog, annyi kétség-

telen, hogy az angol alkotmánynak az ismerete és közjogi intézményeinek tanulmánya, minden nehézségek dacára, az Anglián kívüli parlamenti kormányzatú országokban mindennapos szükséglet s alig mellőzhető.

E könyv szerzője közel tíz évvel ezelőtt megjelent »Politika Rendszere« (Alkotmány- és Közigazgatástan) című művében igyekezett, bár az angol közjognak fogyatékos ismeretével, ez utóbbinak a hatására vezetni vissza, a francia forradalom által előidézett eszmeáramlat méltánylásával, a modern állam politikai életének legjellegzetesebb tüneteit, reámutatván annak a szükségére, hogy elvont, dialektikus állambölcseledés helyett az angol alkotmánynak, mint világszerte elismert mintaalkotmánynak kell szolgálnia a modern politikai tudomány alapépítményéül. A dialektikus állambölcseledés süppedékes talaján épült államintézmények ugyanis az idők és mulékony jelentőségű áramlatok viharainak sokkal kevésbé képesek ellenállani, mint egy kipróbált konkrét alkotmány óvatosan leszűrt tanulságain felépülő államintézmények. Klasszikus és örökké tanulságos igazolását nyújtja ennek az igazságnak a francia forradalom példája, amelynek alkotmányai, elvont állambölcseleti theóriákon épülvén fel, elvezettek, nem miként az angol alkotmány, lassú és óvatos fejlődéssel, az abszolút monarkiából egy monarkia köntösébe burkolt köztársasághoz,

hanem, igen rövid idő alatt, a legszélsőbb demokratikus köztársasági államformától egy példátlan zsarnokságú személyi abszolútizmushoz. Ha a mai tetszetős állambölcseleti theóriák között végigtekintünk, nem nehéz megjósolnunk, hogy azok közül nem egy, ha szabadjára bocsáttatnék, rövid idő alatt hasonló szomorú kudarcot vallana.

Kifejtett nézetemmel, az angol alkotmány jelentősége tekintetében, összhangzólag, a következőkben foglalom össze abból folyó *didaktikai* álláspontomat. Az angol közjog és története tanításának ép azt a szerepet kell betöltenie a modern államélet és közjogok tanulmánya körül, amelyet betölt a modern *magánjogok* tanításában egy hasonlókép évszázados, óvatos fejlődésű, kipróbált és diadalmas jogrendszer: a *római jog*. Ez utóbbihoz hasonlóan, *egyetemes tanjoggá* kell válnia az angol közjog és története tudományának, még hazánkban is, jóllehet a magyar közjog egyetlen az angol közjoggal párhuzamba állítható, jogfolytonossági elven felépült alkotmány az egész világon. Mindazáltal mi is ép úgy reászorulunk az angol közjog egyes intézményeinek a beható ismeretére, mint a külföldi államok, mivel alkotmányunk fejlődését egy erős zökkenés, 1848-ban, szintén szükségszerűleg az angol közjogi intézmények hatása alá állította, főkép annak a következtében, hogy törvényhozási rendszerünk, nem miként Angliában, év-

századok alatt észrevétlenül, hanem máról holnapra, hirtelen alakult át arisztokratikus és utasításos (követi) törvényhozásból demokratikus és felelőtlen képviselőivé. Különösen azok az intézmények, amelyeket a parlament szervezetére és eljárására, a törvényhozatalra, a két kamara egymáshoz való viszonyára és a törvényhozó és végrehajtó hatalom közötti viszonyra nézve az angol alkotmány évszázadok alatt fokozatosan és óvatosan kifejlesztett, hazai közjogunk szempontjából is hasznosan és értékesen tanulmányozhatók.

Egy élő, működésben és továbbfejlődésben levő jogrendszer tudományos buvárlata azonban eredményesen alig történhetik másképp, mint maguk az intézmények környezetében és az azokra vonatkozó összes anyag és adatok közvetlen közelében. Egy véletlen fordulat szerző életkörülményeiben lehetővé tette számára, hogy éveket szentelhessen Angliában angol alkotmánytörténeti és jogi tanulmányoknak. 1908 őszén történt, hogy a tanintézet előljárósága, amelynek kebelébe mint jogtanár tartozott, tévedésből betöltötte tanszékét és ezzel őt, természetesen javadalmának jogszerű sérelme nélkül, elzárta a tanítástól. Miután szolgálatra való berendelése iránti kísérletei eredménytelenek maradtak, lelkiismereti kötelességének tartotta a sajátos *stallum litterarium*-ot, amelynek akaratlanul élvezetéhez jutott, hazája és a hazai tudomány javára, főleg az angol alkotmánytörténet és köz-

jog tanulmányozása terén értékesíteni. 1909-ben Angliába költözött tehát, hogy ott az angol közjog intézményeit nemcsak elméletben, de gyakorlati működésükben és hatásaikban is tanulmányozza. E tanulmányok egyik eredménye a jelen könyv; számot kell azonban szerzőnek adnia egyrészt arról az okról, amely miatt csak most, mintegy öt év után nyújtja angol közjogi tanulmányainak első nagyobbszabású, szemmel látható tanujelét, másrészt ama körülményekről, amelyek magának a jelen műnek keletkezését közvetlenül előidézték.

Az angol közjog tanulmányozása nehézségeinek s rendszerinti sikertelenségének főoka a külföldi érdeklődőkre nézve különösen abban rejlik, hogy ez utóbbiak az angol közjog tanulmányozásánál általában ugyanazt a módszert követik és hiszik alkalmasnak, amely más államok közjoga tanulmányozásánál kétségkívül sikerrel alkalmazható. Írott alkotmány, illetve összefüggő szerves alaptörvények nem létében közvetlenül és kizárólag angol közjogi művekből igyekeznek a közjogi fogalmakat és intézményeket elsajátítani. Ámde e módszerrel az angol közjog tanulmányozásánál célhoz jutni alig lehet, a meg nem érthető s a közjogi művekben meg nem magyarázott fogalmak, jogi műszavak és tudományos kifejezések egész tömege miatt. Innen rendszerint az angol közjogot ismertető kontinentális írók könyveinek a homályossága. Az angol közjog

ugyanis olyannyira szoros és szerves összefüggésben, vonatkozásban áll az angol magánjoggal (*Common Law*),¹ hogy ez utóbbinak az alapos ismerete nélkül az angol közjogról csak hiányos, bizonytalan fogalmakat és ismereteket lehet szerezni. Míg valaki kiváló tudós lehet egy más állam közjogában anélkül, hogy ugyanazon állam magánjogát szintén alaposan ismerné, az angol közjog tökéletesen meg nem érthető az angol magánjog előzetes ismerete nélkül, mert ez az utóbbi tudomány az, amely a közjogban előforduló fogalmak és műkifejezések zömét ismerteti és megmagyarázza. Így például, a jelen könyv folyamán is, a parlamenti fegyelem joga egyik alapvető fogalmának, az u. n. *Contempt of the House*-nak a megértéséhez nélkülözhetlen a *Contempt of Courts* fogalmának előzetes ismerete,² mely azonban már a *Common Law*-ba tartozó fogalom és az angol közjogi művekben tárgyalásban nem részesül. Az angol közjogtanuló, aki a *Common Law* ismeretével fog hozzá hazája közjogának tanulmányához, természetesen nem szorul reá, hogy az ehhez hasonló fogalmakat a közjogi kézikönyv neki megmagyarázza; az

¹ Szorosan véve az angol jog nem ismeri a közjog és magánjog közötti azt az éles elhatárolást, amely, a római jog nyomán, a kontinentális államok jogait annyira jellemzi. Így a *Common Law* mint jogi műszó nem csupán a magánjogot, hanem az összes (köz-, büntető-, magán- és perjogi) jogintézmények tanát felöleli.

² L. könyvünk második részében a II. és XIII. fejezeteket. (218. és 310. l.)

idegen azonban csak tökéletlen, khaotikus képet nyerhet oly intézményekről, amelyeknek a leírásánál lépten-nyomon egy-egy külön megoldásra váró rejtéllyel találkozik.

Elégedetlenül tapasztalván az angol közjogi művek megérthetésének említett nehézségeit s a szüntelen utalásokat a magánjogra, és az ezutóbbiban talált felvilágosításokat a maguk kiszakítottóságukban szintén nehezen fogván fel, szerző csakhamar belátta, hogy, ha az angol közjog ismeretében célhoz akar érni, el kell szánnia magát arra, hogy, egyidőre mellőzvéen magának a közjognak a tanulmányát, az angol magánjogot tegye rendszeres tanulmány tárgyává; hogy azután, ha ez utóbbinak az anyagát megismerte, a megfelelő előismeretek birtokában újra hozzáfogjon angol közjogi tanulmányaihoz. Az ily módon keletkezett idővesztés szolgáljon szerző igazolásául, hogy csak most, közel öt év elteltével Angliába költözése után, jelennek meg első önálló tanulmányai az angol közjog köréből.

Ami különösen a jelen könyv tartalmát képező két tanulmány megírásának és kiadásának a körülményeit illeti, azokat röviden szintén jelzem a következőkben: A magyar képviselőház elnöksége, értesülvén Angliában folytatott közjogi s ennek keretében parlamenti jogi bűvárlataimról, másfél évvel ezelőtt, 1912. év végén, kérdést intézett hozzám, hajlandó volnék-e az angol parlament házszabályainak és házgyakorlatának a

parlamentari rend és fegyelemre vonatkozó elveit, szigorúan tárgyilagos alapon, eredeti források alapján, kutatás és tanulmány tárgyává tenni s feldolgozni. Minthogy a szóban levő tárgy egyik legérdekesebb s ennek dacára úgy az angol tudományban, mint a külföldön kevésbé ismert és tárgyalt részlete az angol parlament jogának (amit eléggé jellemez az a körülmény, hogy REDLICH-nek vaskos kötete néhány [17] oldalon végez vele), a megbízást annál szivesebben elvállaltam, mert egyidejűleg teljes biztosítást nyertem aziránt, hogy tanulmányom semmiféle felülbírálat vagy ellenőrzés alatt nem fog állani és hogy a megbízatás művemnek szigorúan tudományos és minden tendencia nélküli jellegét a legtávolabbról sem fogja érinteni. Ily körülmények között kötelességemnek tartottam a felszólításnak eleget tenni, már csak azért is, mert az angol parlamenti fegyelemről ugyanaz időben több téves nézet került, a magyar pártküzdelmek során, mindkét részről forgalomba, amelyeknek a tisztázása, az idevágó kézikönyvek szükségessége miatt, másképp mint az eredeti forrásokban való bűvárkodással alig volt lehetséges. Ezért igyekeztem adataimat és a tényeket e mű egész folyamán közvetlenül az alapforrásokra való utalásokkal, sőt túlnyomórészt eredeti szövegű idézetekkel igazolni és, személyes nézeteim háttérbe szorításával, csak ott adni néha ez utóbbiaknak kifejezést, ahol azok kétség-

telenül összhangban állanak az Angliában általán uralkodó nézetekkel és felfogással.

Megjegyzem még, hogy, bár a képviselőházi elnökségtől nyert kutatási megbízatásom eredetileg csupán az angol parlamenti rendfentartásra és fegyelemre szólott, tanulmányomat szükségesnek ítéltem kiterjeszteni az angol parlament szólásjogára is, ama szoros összefüggésnél fogva, amely a két tárgy között létezik és amelyre utalok e mű első tanulmányának bevezetésében. Mindkét tanulmányért, magától értetődőleg, mindennemű felelősség kizárólag, és osztatlanul, reám, mint a könyv szerzőjére és kiadójára hárul.

Szándékom e könyvet követőleg, egy rendszeres angol alkotmánytörténeti és közjogi kézikönyvön kívül, a jelen műben alkalmazott módszer szerint, monografikusan feldolgozni az angol parlamenti jog egyéb jelentős részleteit is, így az angol képviselőház mentelmi jogát, amely sok tekintetben lényegesen különböző intézmény attól, aminőnek azt a kontinensen általában felfogják; továbbá a képviselői eskünek, az interpelláció intézményének, a törvényjavaslatok tárgyalási alakszerűségeinek és a költségvetési eljárásnak a jogát.

Végül nem mulaszthatom el hálás köszönetemet nyilvánítani gróf TISZA ISTVÁN úr Ó Nagyméltóságának, aki, mint a magyar képviselőház elnöke, megbízásával és támogatásával e könyv megjelentetését előmozdítani kegyeskedett; to-

vábbá The Right Honourable JAMES W. LOWTHER-nak, az angol képviselőház Speaker-ének, aki az angol parlamentben való kutatást számomra megengedni és a legnagyobb előzékenységgel megkönnyíteni méltóztatott; valamint Sir COURTENAY P. ILBERT nek, az angol képviselőház főtitkárjének (*Clerk of the House of Commons*), aki személyes felvilágosításaival a kutatás körül felmerült nehézségeimet nem egy ízben jóindulatúlag eloszlatni szíveskedett.

London, 1914. május hó.

F. Á.

I. RÉSZ.

AZ ANGOL PARLAMENT
SZÓLÁSJOGA.

BEVEZETÉS.

E tanulmány tárgya; forrásai; irodalma.

Az angol parlament tárgyalási ügyrendje, miként maga az egész alkotmány, fokozatosan a felmerült szükségletek mérve szerint fejlődött; egyes szabályai szigorúabbakká vagy enyhébbé váltak annak megfelelően, amint a viszonyok azt megkívánták. Így a voltaképi *szólásjogi* szabályok, amelyeknek a terén valamikor a korlátlan szólásszabadság elve érvényesült, aszerint fejlődtek, amint a szólás jogának túlhajtásai, kinövései az említett jog szigorítását tették a parlamenti munka hatályossága érdekében kívánatossá; ellenben a parlamenti *fegyelemre* vonatkozó, régebben igen szigorú házgyakorlat a századok folyamán jelentékenyen megenyhült, úgy hogy az előbbi szigorú fegyelmi büntetések némelyike ma már csak elvétve fordul elő.

Jelen tanulmányok elseje az angol parlament szólásjogát egyrészt az említett történeti fejlődés, másrészt a jelen jogállapot szempontjából, abból a célból teszi vizsgálat tárgyává, hogy megállapítsa a sok évszázados múltú angol törvényhozás tanulságait az említett vo-

natkozásban az újabb kontinentális parlamentekre nézve, amelyek megfelelő előzmények és gyakorlat hiányában, a precedensekre való hivatkozás helyett többnyire kénytelenek elvi szabályozáshoz fordulni, valahányszor a felmerülő szükségletek a meglevő parlamenti ügyrend kiegészítését, módosítását, átalakítását teszik szükségessé.

Az angol parlament eljárását egyes, össze nem függő esetekben hozott konkrét határozatok, mint precedensek (*Consuetudo Parliamenti*) tudvalevőleg sokkal inkább dominálják, mint az elvi szabályok (*Lex Parliamenti*); ami már abból is kitűnik, hogy pl. a mostani elvi jellegű ügyrendi rendelkezések, az úgynevezett »Állandó Szabályok« (*Standing Orders*; házszabályok) mindössze csupán 95 szakaszból állanak, világos jelétül annak, hogy a parlamenti eljárásnak túlnyomó része tekintetében a jogforrás az elvi jellegű szabályokon kívül a konkrét esetek alkalmával hozott precedens határozatokban keresendő.¹ Mindazáltal nem tévesztendő szem elől, hogy az angol parlamentben szintén megvolt mindenkor a törekvés, hogy, konkrét határozatok mellett, elvi szabályok is irányítsák a jövőre nézve a ház eljárását. Ily elvi szabályokkal sűrűbben már a 17-ik század elején találkozunk, bár igen

¹ Így például a jelenlegi parlamenti szólásjogra vonatkozó legjelentősebb intézmények egyike. az u. n. »parlamentí gillotin« intézménye (*Closure by Compartments*) a házszabályokban teljesen ismeretlen, holott azt, precedensek útján kifejlődött házgyakorlat alapján napról-napra alkalmazzák. L. alább 160—166. l.

érdekes megjegyezni, hogy azok többnyire még hamarabb mentek feledésbe, mint az egyes precedenseken alapult irányelvek. Ami igen természetes; a parlamenti jog, mint egy élő és napról-napra fejlődő szervezet joga, ép oly kevésbé rögzíthető meg örök időre merev szabályokkal, mint a közönséges jog; miként ez utóbbinak a terén a megváltozott viszonyok és a jogi szükségesség képesek az írott jogot módosítani, sőt egy új jog, mint szokásjog keletkezési processzusának megindításával azt teljesen lerontani, akkép a parlamenti jog terén is a megváltozott körülmények és felfogás egy új jog keletkezésére vezethetnek; innen van, hogy egy-egy, az elvi szabályoktól eltérő, precedensül szolgálni alkalmas határozat s általában a precedensekben nyilvánuló jogszokás az elvi szabályokat nem egyszer hatályon kívül helyezte.

E könyv az angol parlamenti eljárás két kiemelkedő részletét, a szólási és fegyelmi jogot ismerteti és fejti ki, mint amelyek egymással bensőleg szorosan összefüggenek és szoros kölcsönhatásban állanak. Tudvalevőleg a tanácskozási szabályok megsértése vagy a velük való visszaélés idézi elő igen gyakran a parlament fegyelmi jogának az érvényesülését s a fegyelmi jog, bár általában a törvényhozó testület tekintélyének a védelmét szolgálja, főképp és első sorban a tanácskozás rendjét és méltóságát van hivatva oltalmazni. A tanácskozási

(szólásjogi) szabályok ismerete nélkül a fegyelmi jogról helyes képet nyerni alig lehetséges.

E tanulmány forrásait az angol parlament okiratai, határozatai, házszabályai, valamint a történetükre vonatkozó gyűjtemények és általában az angol közjogra és parlamenti eljárásra vonatkozó irodalom teszik. Ezek különösen:

1. Az angol képviselőház jegyzőkönyvi naplója. *Journals of the House of Commons*. Ez a gyűjtemény magában foglalja a 16-ik század közepétől a mai napig az alsóház összes határozatait (*Resolutions*), illetve rendeleteit (*Orders*). Megtekintése és tanulmányozása egész terjedelmében alig lehetséges egyebütt, mint magában az angol parlament westminsteri épületében, mert a régi jegyzőkönyveket tartalmazó kötetek túlnyomó részéből csak néhány példány áll fenn s belőlük tudomásom szerint a parlamenten kívül csak a British Museumban és néhány angol közhivatalban és jogi könyvtárban létezik egy-egy teljes példány, míg a külföldön teljes gyűjtemény egyáltalán nem található. A régi jegyzőkönyvek remélhető újranyomatása mindenesetre hozzáférhetőbbé fogja tenni külföldön is az angol parlamenti jog és általában a brit politikai történetnek ezt a legbecsesebb, a világ minden parlamentjére nézve értékes és tanulságos forráshelyét.

A legrégebb felkutatott jegyzőkönyv 1547-ből való (VI. Edward). Az ez időponttól feltalálható

jegyzőkönyvek a mai napig (1913.) 166 kötetet tesznek ki. Jelenleg minden ülésszak önálló kötetben jelenik meg; a régebbi kötetek azonban több ülésszakot, sőt több parlamenti ciklust is felölelnek. Az első kötet például az 1547-től 1628-ig terjedő időszakot, tehát több mint nyolcvan év anyagát tartalmazza, amit könnyen érthetővé tesz egyrészt a jegyzőkönyvek hézagossága és szűkszávúsága, másrészt, a modern korhoz hasonlítva, a parlamentek gyér volta.

2. Az angol parlament tárgyalási naplója. *Parliamentary Debates*. 1803—1913. Ez a gyűjtemény eddig mintegy hétszáz kötetre terjed és a parlamenti tanácskozásokat, vitákat és szavazásokat egész terjedelmükben magában foglalja. 1803—1891 közt mint egy magánvállalat (HANSARD) kiadása jelent meg; 1891—1908 között, bár még mindig mint magánvállalat, de már a parlament felügyelete mellett, mint hiteles kiadás (*Authorised edition*) szerepel. 1909 óta azonban a gyűjtemény hivatalos jellegű (*Official report*) és magának a parlamentnek a kiadásában jelenik meg. 1803 előtt a parlamenti viták egyidejű rendszeres ismertetése egyáltalán hiányzik (l. azonban alább: *Parliamentary History*.)

3. *Parliamentary History* (from the Norman conquest to the year 1803.) Ez a gyűjtemény W. COBBETT szerkesztésében 1806—1820 közt jelent meg, és tartalmazza az 1803 előtti parlamenti tanácskozásokat, hivatalos okiratok és magánfel-

jegyzések alapján. Alkalmas tárgymutató hiányában igen nehezen kezelhető, bár tagadhatlanul egyik legfontosabb forráshelye az 1803 előtti parlamenti tanácskozásoknak; 36 kötetből áll.

4. Az angol képviselőház házszabályai. *Standing Orders of the House of Commons*. Ez a szabályzat két részből áll: a közügyekre és a magántörvényhozásra (Public Business, Private Business) vonatkozó házszabályokból. Tárgyunkra nézve csupán az első, 95 szakaszból álló rész bír fontossággal, amely a közügyekre (*Public Business*) vonatkozik.

5. Az angol alsóház eljárási kézikönyve. *Manual of Procedure in the Public Business of the House of Commons*. Ez a mű a ház főjegyzője (Clerk of the House) által összeállított félhivatalos munkálat és úgy a házszabályokban, mint az azokon kívül létező jelentősebb eljárási szabályokat magában foglalja. A képviselők között, a házszabályokhoz hasonlóan, melyekkel egybe van kötve, szétosztják, könyvtárusi forgalomba azonban a házszabályokhoz hasonlóan nem bocsátják. 279 szakaszból áll vagyis a házszabályok 95 szakaszát további 184 szakasszal bővíti ki. Lényegében nem egyéb, mint a házszabályok és a jelentősebb precedensekből levont elvek összefoglalása, ez utóbbiak Sir Thomas Erskine MAY műve (l. alább) alapján.

6. HATSELL: *Precedents of Proceedings in the House of Commons*. 1818. Négy kötetben. A régi

17—18. századbeli parlamenti gyakorlatra vonatkozólag elsőrendű forrásmunka, minthogy azonban adatait MAY, lehet mondani, teljesen feldolgozta, ma már kevésbbé jelentős, mint MAY művének megjelenése előtt volt.

7. MAY, Sir Thomas Erskine: *A Treatise of the Law, Privileges, Proceedings and Usage of Parliament*. Közöségesen, röviden csak így idézik: *Parliamentary Practice*. Első kiadása 1844, utolsó (11-ik kiad.) 1906. Ez a könyv a legjelentősebb rendszeres mű az angol parlamenti eljárásra vonatkozólag. A legutolsó kiadás mintegy ezer oldalra terjed s a Ház jegyzőkönyveire (*Journals*) és vitáira (*Debates*) való utalásai folytán nélkülözhetlen forrásmunka mindazok részére, akik az angol parlamenti gyakorlatot behatóan tanulmányozni óhajtják. Töredékes magyar fordítása megjelent 1861-ben BARSÍ Józseftől.

8. PORRITT: *The Unreformed House of Commons*. 1903. Az 1832 előtti parlamenti szervezetet és eljárást tárgyaló mű két kötetben.

9. REDLICH: *Recht und Technik des englischen Parlamentarismus*. 1905. Sir T. E. MAY műve óta és mellett a legértékesebb irodalmi alkotás az angol parlamenti eljárásra vonatkozólag; különös érdeme, hogy az angol parlament modern, 19-ik századbeli történetére vonatkozó igen gazdag anyagot elsőnek dolgozta fel.

10. Mac DONAGH: *The Speaker of the House*. 1914. Terjedelmes, összefoglaló mű az angol kép-

viselőházi elnöki tisztség történeti fejlődését, jogi helyzetét és hatáskörét illetőleg.

11. Az általánosságban angol közjoggal és alkotmánytörténelemmel foglalkozó s tanulmányunk folyamán használt művek között itt megemlíjtük a következőket:

ANSON: Law and Custom of the Constitution.

ILBERT: Parliament, its history, constitution, practice. — Legislative Methods and Forms.

STUBBS, HALLAM, MAY, HOLLAND, TASWELL-LANGMEAD alkotmánytörténeti művei: Constitutional History.

BAGEHOT: The English Constitution.

BROOM: Constitutional Law, exemplified by Cases.

TODD: Parliamentary Government.

LOW: The Governance of England.

LOWELL: The Government of England.

HATSCHEK: Englisches Staatsrecht. I. Die Verfassung. (1905.)

GNEIST: Das englische Parlament in tausendjährigen Wandlungen.

CONCHA: Ujkori alkotmányok. Anglia alkotmánya.

I. FEJEZET.

A parlamenti szólásjeg történeti fejlődésének áttekintése.

A parlamenti tanácskozás célja a törvényhozó testület akaratának kialakulását, vagyis a ház határozatát előkészíteni. A tanácskozás csupán eszköz lévén az említett cél szolgálatában, kétségtelen, hogy a reája vonatkozó, u. n. szólásjogi szabályok aszerint változnak és módosulnak, amint a törvényhozó testület akaratának kialakulása, mint cél, azt megkívánja, szükségessé teszi. A fejlődés tekintetében a kiindulási pont mindenütt a szólási szabadság korlátatlansága s a fejlődés iránya szükségkép annak a megszorítása oly mérvben és aszerint, amint a fentebb említett cél azt kívánatossá teszi.

Igy látjuk ezt az angol parlament történetében is. Mint REDLICH-nek idevágó, alapos történeti tanulmányából kitűnik, az angol alsóháznak régebben alig voltak sajátképi tanácskozási szabályai, mert egyáltalán nem forgott fenn a szükségése annak, hogy az egyes képviselők szólásjoga szabályoztassék. Sőt az eljárási szabályok ép

arra irányultak, hogy minél több alkalmuk legyen a képviselőknek hozzászólaniok a kérdéshez; így a tizennyolcadik században, ONSLOW Speaker idejében, nem számítva az egész ház bizottságában történt részletes tárgyalást, összesen tizennyolc kérdés föltevésének volt helye egy-egy javaslatnál, tehát nem kevesebb, mint tizennyolc alkalommal volt módja minden egyes képviselőnek hozzászólania a tárgyhöz.¹ Mint BALFOUR az 1902.

¹ Vitának és szavazásnak volt ugyanis helye a tárgyalásnak itt felsorolt valamennyi stádiumában:

A részletes (házbizottsági) tárgyalás előtt:

1. Engedélykérelem a törvényjavaslat benyújthatása iránt. (*That leave be given to bring in the Bill.*)
2. Indítvány a javaslat első olvasása tárgyában. (*That this Bill be read a first time.*)
3. Indítvány a javaslatnak egy meghatározott napon való második olvasása iránt. (*That the Bill be read a second time on [a named day].*)
4. Indítvány a javaslatnak most megejtendő második olvasása iránt. (*That this Bill be now read a second time.*)
5. Indítvány meghatározott napra a javaslatnak házbizottság elé való utalása iránt. (*That this Bill be committed on [a named day].*)
6. Indítvány a javaslatnak házbizottság elé most történendő utalása iránt. (*That this Bill be now committed.*)
7. Indítvány az iránt, hogy »a Speaker távozzék«, vagyis hogy a Ház bizottsággá alakuljon át. (*That the Speaker do now leave the chair.*)

A részletes (házbizottsági) tárgyalás után (*After the Bill has passed through the Committee*):

8. Indítvány a házbizottság jelentésének egy meghatározott napon való benyújtása iránt. (*That the Report be received on [a named day].*)
9. Indítvány a házbizottság jelentésének most való benyújtása iránt. (*That this Report be now received.*)

évi házszabályrevízió alkalmával megjegyezte, hasonló szabályok mellett egy modern parlamenti kormányférfiut a kétségbeesés környékezne és egyáltalán lehetetlen volna parlamenti munkát végeztetnie, holott régebben, más viszonyok és körülmények közt, ama szabályok teljesen helyükönvalók voltak. Nem az iránt volt ugyanis régebben aggodalom, hogy a szónokok tömege és a szónoklatok terjedelmessége akadályt fog gördíteni a ház voltaképi célja, a határozathozatal elé, hanem ellenkezőleg, a szónokok gyér volta és szűkszavúsága ellen volt állandó a panasz; a képviselők közönyét, hajlandóságát a némaságra

10. Indítvány a házbizottság jelentésének felolvasása iránt. (*That this Report be now read.*)
 11. Indítvány a házbizottság által javasolt módosítások felolvasása iránt. (*That these amendments be now read a second time.*)
 12. Indítvány aziránt, hogy a Ház a házbizottság által javasolt módosításokkal egyetért. (*That the House agree with their Committee in the said amendments.*)
 13. Indítvány a javaslat lemásolása iránt. (*That this Bill be engrossed*)
 14. Indítvány a javaslatnak egy meghatározott napon való harmadik olvasása iránt. (*That this Bill be read a third time on [a named day].*)
 15. Indítvány a javaslatnak most való harmadik olvasása iránt. (*That this Bill be now read a third time.*)
 16. Indítvány a javaslatnak elfogadása iránt. (*That this Bill do pass*)
 17. Indítvány a javaslat címe tárgyában. (*That this be the title to the Bill.*)
 18. Indítvány aziránt, hogy a javaslat a lordok házához átküldessék. (*That Messrs A. and B. do carry this Bill to the Lords.*)
- L. 1848. *Report from the Select Committee on Public Business.* 5. lapon.

érthetővé és természetessé tette az ülések titkosága, a közönség kizárása, aminek következtében természetesen csekélyebb volt a feltűnési vágy és a szónoki babérok iránti ambíció a parlament tagjaiban, mint mai napság. A szónok szinte bizonyossággal számíthatott rokonszenves meghallgatásra a Ház részéről, mert semmi sem állott annyira távol, mint annak a gyanuja, hogy a szónokot fölszólalásában nem a ház akaratának elősegítésére, hanem megakadályozására irányuló törekvés vezérli.¹

¹ Igen érdekes beszédben utalt a régi és a modern parlamenti viszonyok közötti eme jelentékeny különbségre BALFOUR kormányelnök 1902 január 30-ikán, a házszabályok módosításának (klotür, gillotin) betervezése alkalmával:

»The conditions then prevailing in the House and consequently the rules then laid down were so utterly different from the conditions now prevailing and the rules now laid down that an easy explanation may be given of the many changes which we have carried out. In the middle of the eighteenth century and indeed to a very much later period, *the difficulty was not to check the flow of oratory but to induce it to flow at all*. The makers of the rules exhausted their ingenuity in finding opportunities for the Gentlemen to speak and offering them temptations to air their opinions«.

Beszéde további folyamán, folytatva az összehasonlítást, utalt arra, hogy míg 1800-ban a költségvetés tárgyalása csupán egy napot vett igénybe, 1901-ben a budgetvita, a jóval szigorúbb házszabályok mellett is, nem kevesebb, mint huszonhat napig tartott. 1800-ban egyetlen egy interpellációt sem intéztek a miniszterekhez, ellenben 1901-ben pótinterpellációkkal együtt 7.180 volt azoknak a száma, és elintézésük a parlament idejéből 118 órát vett el, ami megfelel, napi nyolc órát és hetenként öt napot [számítva, teljes három hétnek a kormány által lefoglalható parlamenti időből. 1800-ban a felirati vita egy napig tartott, 1901-ben kilenc napig stb.

»Our rules«, fejezte be a párhuzamot BALFOUR, »which were originally framed to promote a fertilising and irrigating flow of

A parlamenti szólásjog fejlődése tekintetében az angol képviselőház története két korszakra osztható. A választóvonalat az 1832-iki év szolgáltatja, amikor a választói jog reformja megnyitván a nép szélesebb rétegei előtt a törvényhozás csarnokait, az addigi arisztokratikus törvényhozó testület a demokratizálódás útjára lépett. A parlament új elemei kevesebb tisztelettel viseltetvén a parlamenti tanácskozási rend hagyományai iránt, szükségessé vált a parlamenti ügyrendet időről-időre megszorítólag oly irányban módosítani, hogy a törvényhozó testület voltaképi célja, a határozathozatal biztosíttassék; nem történhetett ez máskép, mint úgy, hogy valahányszor a két elv, a szólásjogi szabadság és a határozathozatal szüksége összeütköztek egymással, ez utóbbinak mint célnak az érdekében az előbbi volt kénytelen, mint eszköz, megszorítást szenvedni.

Bár, mint látni fogjuk, már 1832 előtt merültek fel sporadikusan oly tünetek, amelyek egyes vonásaikban emlékeztetnek későbbi oly parlamenti állapotokra, amelyek idővel a szólásjog megszorítását tették nélkülözhetlenné, a parlamenti ügyrend mégis csak 1832 óta tüntet fel intézményes rendelkezéseket a szólásjog megszorítása tárgyában. E fejlődés főbb fázisai a következő évszámokhoz fűzhetők:

eloquence, are now, it appears, required to dam up its vast and destructive floods and keep them within reasonable limits.» (*Debates* IV. 101. k. 1351—3. l.)

1833. A tanácskozási idő kiterjesztése.

1853—6. Egyes formai tanácskozási szabályok kiküszöbölése.

1881. A klotúr időleges behozatala.

1882. A klotúr állandósítása.

1887. A tárgyalási időmaximum előzetes megállapításának (az u. n. parlamenti gillotinnak) első esete.

1896. A költségvetési vitának intézményes, 20 napra való szorítása.

1902. A ház eljárás egyszerűsítése.

1909. A módosítványrostálás intézményének (parlamenti köznyelven u. n. kangaroo) behozatala.

1913. Javaslat és bizottság kiküldése a felszólalási időtartam korlátozása (*time-limit*) és a törvényjavaslatok részleteinek (a ház teljes bizottsága helyett) külön szakbizottságok (*Grand Committees*) által való tárgyalása iránt

II. FEJEZET.

Parlamenti szólásjog a XVII. században.

Legrégibb nyomát az angol parlamentben a kisebbség ama törekvésének, hogy meggátolja a Ház akaratának megnyilatkozását s ugyancsak legrégebbi nyomát e törekvéssel szemben a szó-lási jog korlátozásának az 1604-ik évi parlament jegyzőkönyveiben találjuk fel. Az állami szállításokkal kapcsolatos visszaélések elleni törvényjavaslat (*Purveyors' Bill*) tárgyalása alkalmával, amely sérelmes volt többek, különösen az udvar emberei érdekeire nézve, a kisebbségben levő udvari párt hosszú, a tárgyhoz nem tartozó szónoklatokkal igyekezett megakadályozni a szavazást és elérni, hogy a javaslat tárgyalása elhúzódjék legalább is annyira, hogy a parlament eloszlásáig határozat ne válhasson belőle. A Ház azonban, bár egy ideig türelmesen vette a kisebbség taktikáját, végre szükségesnek ítélte annak útját vágni, az egykori jegyzőkönyv tanúsága szerint a következő határozatokkal:

1604. április 14-én Sir Henry JENKINS-t a Speaker, hogy a felesleges időfecsérlésnek elejét vegye, félbeszakította, mire a Ház a következő szabályt hozta: Ha valaki eltér a tárgytól és nem a Ház

előtti kérdésről beszél, az Elnök úr a Ház rendje szerint jár el, ha őt félbeszakítja s kérdést intéz a Házhoz, hogy hajlandó-e a szónokot tovább hallgatni.¹

Három nappal később (1604. ápr. 17.) a Ház, a kisebbség taktikájának hatása alatt, kimondotta elvi határozatként, hogy: ha valaki fölösleges indítvánnyal vagy unalmas beszéddel terheli a Házat, az Elnök úr tartozik őt figyelmeztetni és megrendszabályozni.²

Másnap (1604. ápr. 18.) egy újabb határozattal kimondotta a Ház, hogy attól, aki a tárgytól eltérve személyeskedésre tereli beszédét, az Elnök a szót megvonhatja.³

A fenti szabályok 1604 május 9-ikén Sir Roland LITTON-nal,⁴ május 19 én Sir William PADDY-val szemben alkalmazást nyertek. Ez utóbbi esetről a jegyzőkönyv a következőkép emlékszik meg: Sir W. PADDY, igen hosszasan beszélván, félbeszakítottatott. Szabályul szolgáljon, hogy ha valaki

¹ »Sir Henry JENKINS (to prevent the idle Expence of time) was interrupted by Mr. Speaker and thereupon a rule conceived: That if any Man speak impertinently or besides the question in hand, it stands with the orders of the House for Mr. Speaker to interrupt him; and to know the pleasure of the House, whether they will further hear him.« *L. Journal* I. köt. 172. (946.)

² »Agreed, for a general rule, if any superfluous motion or tedious speech be offered in the House, the party is to be directed and ordered by Mr. Speaker.« *L. Journal* I. köt., 175.

³ »Agreed for a rule of the House: Qui digreditur a materia ad personam, Mr. Speaker ought to suppress.« *L. Journal* I. 177.

⁴ »Sir Roland LITTON offering to speak, it grew to question, whether he should speak any more in this matter; and overruled, that he ought not.« *L. Journal* I. 205.

nem beszél a tárgyalás alatti kérdéshez, az elnök akadályozza meg.¹

Néhány évvel később, 1610 május 2-ikán a ház újra kimondotta, hogy az elnök a felesleges beszédeket megakadályozhatja.²

Arra, hogy a kisebbség tömeges beszédekkel igyekezzon a többség akaratának gátat vetni, 1640. és 1641-ben találunk eseteket. 1640-ben a STRAFFORD gróf elleni törvényjavaslat (*Bill of Attainder*), valamint 1641-ben a királyhoz intézett nagy tiltakozás (*Grand Remonstrance*) tárgyalása alkalmával a kisebbségben volt udvari párt a vita elhúzásával igyekezett a határozatot meggátolni, de sikertelenül. Bár a házban emiatt türelmetlenség mutatkozott és a többség méltatlankodott a kisebbség eljárása fölött, a vita mindkét esetben normális befejezést nyert.³ A tizenhetedik század további folyamán hasonló kísérletekkel a kisebbség részéről nem találkozunk.

¹ »Sir W. PADDY entering into a long speech was interrupted. A rule agreed, if any man speak not to the matter in question, the Speaker is to moderate.« *L. Journal* I. 214.

² »Conceived for a rule that Mr. Speaker may stay impertinent speeches.« *L. Journal* I. 423.

³ Az utóbbi esetben a javaslat pártolói alig vettek részt a vitában, nehogy az ellenzék törekvését elősegítsék. Bár ez időben a parlament a nappali órákban szokott ülésezni, a ház az ellenzék kifárasztása céljából az est beálltával nem szakította meg üléseit és így történt, hogy a határozat éjfél után 3 óra körül hozatott meg, a Parl. History szerint, »mint egy kiéheztetett esküdtszék verdiktje« (»like the verdict of a starved jury«) (1641 nov. 22.). *L. Parl. Hist* I. 399. HALLAM II. 108., 122.

III. FEJEZET.

Parlamenti szólásjog a XVIII. és XIX. században (1832-ig.)

A tizennyolcadik század folyamán csupán egy oly esetet találunk, amikor a kisebbség megkísérelte a ház kifárasztását és a határozathozatal megakadályozását. Ez az eset annál figyelemre méltóbb, mert ez alkalommal találkozunk először úgynevezett *technikai obstrukcióval*, amelynek a gondolata, úgylátszik, a kiváló whig parlamenti vezérférfiú, BURKE agyában fogamzott meg először. Az ügy, amelyből kifolyólag az eset felmerült, a »nyomdászok ügye« (*»The printers case«*) néven ismeretes. Az angol parlament tanácskozásainak a közzététele tudvalevőleg régebben tilos volt (sőt elvben még ma is az); a WILKES-féle ügy idejében azonban a hírlapok ezt a szabályt megszegték s a parlament tanácskozásait nyilvánosságra hozták. A ház erélyes megtorlásra készült s a parlamenti kiváltságok, mentelmi jog megsértése (*breach of privilege*) címén meg akarta büntetni a nyomdatulajdonosokat, akiket a felelősség terhelt. 1771 február 28-ikán a ház George ONSLOW ezredes indítványára elrendelte a »The

Gazetteer and New Daily Advertiser» és a »The Middlesex Journal or Chronicle of Liberty« című lapok kiadóinak, Mr. R. THOMPSON-nak és Mr. G. WHEBLE-nek a letartóztatását, mivel azok lapjaik február 5., 7., illetve 8-iki számaiban parlamenti tárgyalásokat közöltek és a ház felszólítására annak színe előtt meg nem jelentek. Az ellenzék már ez alkalommal erősen tiltakozott a többség eljárása ellen, arra az álláspontra helyezkedvén, hogy a parlamenti tanácskozások nyilvánosságra hozatala elleni régi szabályok elavultak, időszerrűtlenek és hogy a parlamentnek fel kell adnia az addigi jogállapotot, amelynek következménye a gyakorlatban az volt, hogy a parlamenti megtorlástól féltő hírlapok nem létező, fantasztikus államok parlamentjei címén s a szónokok valódi neve helyett álneveket használva adtak többnyire céltudatosan elferdített tudósításokat.¹ 1771 már-

¹ Így. pl. egyik lap »Nagy Liliputország szenátusa« tárgyalásait közölte, a SWIFT Gulliverjéből kölcsönzött nevekkel; másutt a »római szenátus« tanácskozásaiból értesült a hírszomjas közönség, Antonius, Brutus, Cicero neveivel CHATHAM, BURKE és FOX helyett. Ily körülmények között helyreigazításról szó sem lehetvén, a tudósítások természetesen következetesen el voltak ferdtíve és a lap pártállása szerint igen célzatosak voltak; így a tory-párti Dr. JOHNSON-nak, mint a »Gentleman's Magazine« parlamenti tudósítójának, saját bevallása szerint gondja volt rá, hogy a »whig kutyák mindig a rövidebbet huzzák.« A ki e tudósításokat olvasta, mondja BOSWELL, álmélkodva látta, hogy bár fényes szónoklatok és érvek csak az ellenzék részéről hangzottak el s a kormány oldaláról csak hülyeségek s lapos közhelyek hallatszottak, mégis a vita következetesen mindig ez utóbbiak javára dőlt el. L. MAY Const. Hist. I. 332. és BOSWELL Johnson's Life.

cíus 12-ikén ONSLOW ezredes képviselő újból panaszt tett a ház előtt, hogy a következő lapok, u. m.: »The Morning Chronicle and London Advertiser«, »The St. James Chronicle or British Evening Post«, »The London Packet or New Evening Post«, »The Whitehall Evening Post«, »The General Evening Post«, »The London Evening Post« február 28 — március 9-dike közt szintén közöltek parlamenti tudósításokat és indítványt tett az említett lapok kiadóinak üldözése, első sorban a ház elé idézése iránt. Az ellenzék szónokai az előző alkalommal elfoglalt álláspontjukhoz híven különösen azt hangoztatták, hogy a parlamenti tudósítások sem a házra, sem az egyes képviselőkre nézve sérelmet nem tartalmaznak és reámutattak arra, hogy ha az összes lapok (mintegy 200) ellen napról-napra el akar járni a ház, úgy nem fog ideje maradni a tulajdonképeni törvényhozási feladatokra, amit demonstráltak is azzal, hogy az említett hat lap kiadóinak az ügyében a módosítások és elnapolási indítványok egész sorozatát terjesztették elő. Ezek folytán egyetlen ülésben összesen *huszonhárom izben* kellett a háznak *division* útján, azaz névszerint szavaznia, úgy hogy az ülést csak másnap (márc 13.) hajnali négy órakor volt képes az elnök berekeszteni. Az eredmény az volt, hogy bár ez alkalommal a lapkiadók megidézése iránti házhatározatot a kisebbség megakadályozni nem volt képes, azon túl a ház a hírlapok parlamenti tudósításait nem

tette vita tárgyává és a hírlapok tömeges üldözése elmaradt.¹

A parlamenti ügymenet szándékos feltartóztatása volt kétségkívül a célja a CASTLEREAGH vezérlete alatti reakcionárius tory-csoportnak, amelynek tagjai a PITT halála utáni (1806.) GRENVILLE—FOX kormány radikális törvényjavaslatait akkép igyekeztek feltartóztatni, hogy heteken át napról-napra hosszú és unalmas beszédekkel mondtak. A többség észrevette az obstrukciós célzatot és SHERIDAN szellemesen felvetette az eszmét, hogy a kormánypárt tagjai *turnusok* útján enyhítsék az unalmas beszédek okozta szenvedésüket. 1816-ban BROUGHAM a vagyon adó (*Property Tax*) tárgyában a házhöz terjesztett kérvények fölött rendezett vitáival hasonlóképpen jelentékenyen feltartóztatta a parlament ügymenétét. 1832. júl. 12-én a választói jog reformja (*Reform Bill*) részletes tárgyalását a tory-párti WETHERELL képviselőnek akkép sikerült elodáznia, hogy folytonos formális szavazásokat (*division*) kért, ami hajnalig együtt tartotta a házat.²

¹ L. *Parl. History* 17. köt. 75—83. BURKE kijelentése szerint: »az utókor örökké áldani fogja az ellenzéknek ezen a napon tanúsított kitartását«. (MAY Const. History I. 335.)

² L. REDLICH 169. — HARRIS: *History of the Radical Party* 84.

IV. FEJEZET.

Az 1833. évi házszabálymódosítás.

A tanácskozás szabályai terén csak az 1832-iki választójogi reform után állottak be lényeges változások. Mint tudjuk, 1832-ben indult meg a parlament demokratizálódása az által, hogy az azon évbeli választójogi reform képviseletet biztosított nagyszámú, a parlamentből addig kizárt néprétegeknek; 1868-ban, valamint 1885-ben a választójognak újabb kiterjesztése még szélesebb rétegeknek nyitotta meg a törvényhozás csarnokait, jóllehet általános választói jog (suffrage universel) még ez idő szerint sincs Nagybritanniában. Hasonlókép, az 1832-iki választójogi reformmal majdnem egyidejűleg, a katolikusoknak 1829-ben történt emancipálása folytán nagyszámú nemzetiségi képviselőkkel gyarapodott az alsóház, t. i. az ir nemzetiségekkel; előbb ugyanis a katolikusok a protestáns jellegű parlamenti esküforma következtében általában ki voltak zárva a törvényhozásból, aminek következtében a túlnyomóan kath. hitű irek voltakép a parlamentben képviselve nem voltak. Úgy a demokratikus irányú választójog, mint az ir nemzetiségi elemeknek bevonulása a parlamentbe beláthatlan

következményekkel járt a régi arisztokratikus, kizárólag angolszász és protestáns jellegű parlament alatt kifejlődött tanácskozási szabályokra. A radikális irányzatú, valamint az ir nemzetiségi, túlnyomórészt katolikus képviselők nem viseltettek azzal a hagyományos tisztelettel a tanácskozás méltósága iránt, amelylyel a régebbi történeti pártok. Hozzájárult ehhez évről-évre a parlamenti munka határtalan növekedése, zsúfoltsága, amely akkor is szükségessé tette volna időről-időre a tanácskozás rendjének reformját, ha a fennálló szabályoknak a parlament volta-képi feladataira sérelmes felhasználása nem mutatott volna reá annak a szükségére, hogy a parlamenti vita és tanácskozás észszerű korlátok közé szorítandó, nehogy a velük űzött visszaélések folytán a parlament ügymenete teljes fennakadást szenvedjen. Mindezek a tényezők és körülmények kombinálva oda hatottak, hogy az angol parlament szabályai a követelmények szerint lényegesen módosuljanak és kellő biztosítékot foglaljanak magukban arra nézve egyrészt, hogy velük visszaélni ne lehessen, másrészt, hogy a parlament a reá váró feladatokat nagy tömegük mellett is állandóan sikerrel megoldhassa.

Az első kísérlettel a tanácskozási szabályok revíziója iránt mindjárt 1833-ban találkozunk. Anélkül, hogy ez alkalommal magát a képviselői szólásjogot érintették volna, a *tanácskozási idő kiterjesztése* volt az első lépés a parlamenti

ügymenet sikerességének biztosítása irányában. Anélkül, hogy a szó voltaképi értelmében vett obstrukció ütötte volna fel a fejét, a kormány belátta, hogy legalább is a ház tanácskozási idejét ki kell terjesztenie és a beszélési kedvet valahogy korlátok közé kell szorítania, ha az ülészak munkaprogramját el akarja végezni.¹ Ezért a ház vezére, Lord ALTHORP 1833 febr. 20-ikán javaslatot terjesztett elő, egyrészt a ház üléseinek meghosszabbítása, másrészt a kérvények tárgyalásának az egyszerűsítése iránt, tekintve, hogy a kérvények tárgyalási eljárása volt különösen rendkívül hosszadalmas.

Ami az ülések időtartamát illeti, a kormány javaslata arra irányult, hogy a ház naponta kétszer tartson üléseket, még pedig déli 12 órától 3 óráig s azután újra (miként addig) 5 órától 11 12-ig. Vagyis napi négy óra helyett (a 7—9 óra közötti, ebédelésre szánt szünetet leszámítva) naponként 7—8 óra hosszat tanácskozzék a ház. A bizottságok ülésidejét délelőtt 9—12 s délután 3—5 közé tervezte a javaslat.²

¹ »Ministers themselves saw that it would be impossible to confine the Session within any reasonable bounds, unless the working hours of the House were increased, and, if possible, the love of speechmaking placed under some restraint.« (*Annual Register* 1833. 33. lap.)

² Az új ülésrend sokkal súlyosabb terheket rótt a képviselőkre, mint az előbbi. Tekintve a számos bizottságot és azok gyakori üléseit, igen gyakran előfordult, hogy egy képviselő reggel 9-től éjfélutánig (17 órahosszat) szakadatlan le volt kötve parlamenti kötelességei által. A szombati és vasárnapi napok azonban az időben is teljesen szabadok voltak.

A kérvények tárgyalását akkép egyszerűsítette az új ügyrendi szabály, hogy eltörölte a képviselőknek azt a jogát, hogy kérvények bemutatása és felolvasása iránt javaslatot tehesenek. Előbb négy izben lehetett vitát provokálni, az érdemi tárgyaláson kívül, ugyanegy kérvény fölött: a bemutatás, a felolvasás, a ház asztalára helyezés és a kinyomatás iránti javaslat megtételekor. Az új szabály szerint csak a két utóbbi iránt tehetett javaslatot a képviselő s fűzhette hozzá megjegyzéseit; az első két stádiuma a tárgyalásnak teljesen kiküszöböltetett a ház ügyrendjéből.¹

A házban igen nagy vitát keltett a kormány javaslata; nem hiányoztak, akik azt egyenesen a parlamenti szólásszabadság ellen irányuló merényletnek minősítették, bár viszont olyanok is voltak, akik a beszédek tartamát időbeli korlátok közé kívánták szorítani, vagyis még meszszebb óhajtottak menni, mint a kormány javaslata.² Mindazáltal a ház nagy többséggel magáévátette a kormány indítványát, s ez időtől az angol

¹ Tekintve, hogy a házhoz érkezett kérvények száma évenként több ezerre rúgott, előterjesztésükkel még az új ügyrend szerint is temérdek időt el lehetett vonni a tulajdonképi törvényhozói munkásságtól. A fenti szabály csupán első lépésnek felelt meg.

² COBBET egyenesen azzal vádolta a kormányt, hogy javaslata „a kérvényezési szabadság elleni előre megfontolt támadás”. O’CONNEL és HUME az ülések korábbi (este 8, illetve 10 órakor való) bezárását óhajtották. Viszont BUCKINGHAM azt javasolja, hogy senki 20 percnél tovább ne beszélhessen. L. *Annual Register* 1833. 35. és *Debates* III. 16. köt. 1003—1025. l. még alább 201. és köv. l.

alsóház napi munkaideje átlagosan 8—10 óra, a régebbi 4—5 óra helyett.¹

¹ A jelenlegi házszabályok szerint az ülések naponta egyhuzomban $3\frac{1}{4}$ -től $1\frac{1}{2}$ 12-ig tartanak, kivéve pénteken, mikor 12-től $1\frac{1}{2}$ 6-ig ülésezik a ház. L. *Standing Orders* 1. és 2. szakasz.

V. FEJEZET.

Az 1848—1853. évi házszabálymódosítás.

Az ülésezési idő kiterjesztése s a kérvények fölötti eljárás egyszerűsítése tagadhatatlanul orvosolta némileg a parlamenti eljárás fogyatékosságait; a mindjobban fokozódó ügytorlás azonban nemsokára újból szükségessé tette, hogy a ház további megszorításokat tegyen a tanácskozási rend szabályain, amelyekkel egyes képviselők szemmel láthatólag visszaéltek. 1833 márcziusában, röviddel az ülések meghosszabbítása után, az írek O'CONNELL alatt valószínűs obstrukciót rendeztek, különösen a névsorolvasás (*Call of the House*) elrendelésének technikai eszközével; az írországi kivételes állapotról szóló javaslat (*Suppression of Disturbances in Ireland Bill*) első olvasása hét ülést vett igénybe s a részletes tárgyalás csaknem egy hónapig tartott.¹ Tíz évvel később, 1843-ban újabb ob-

¹ A részletes tárgyalás folyamán számos elégedetlenkedő hang emelkedett fel a vita huzamossága ellen. Az egyik szónok ennek (WILLIAMS ezredes) a következő szavakban adott kifejezést:

strukció volt az irországi fegyverviselési tilalom (*Irish Arms Bill*) törvényjavaslatának a tárgyalása alkalmával, melynek részletes tárgyalásán 44-szer provokáltak az irek formális (névszerinti) szavazást (*division*), jóllehet számuk mindig huszon alul volt. De mindemez alkalmakkor sikerült a többség akaratának, nyilván mivel az obstrukció nem vált rendszerré, normális uton, a házszabályok gyökeres módosítása és a kisebbségi jogok korlátozása nélkül, leküzdenie a kisebbség által eléje gördített akadályokat.

1848-ban a Speaker (Mr. SHAW LEFEVRE) javaslatára, aki reá mutatott, hogy a fennálló szabályok fogyatékosága mellett a parlamenti munka egyrészt a szónokok nagy tömege, másrészt egyes képviselőknek a szabályok kijátszására irányuló törekvése miatt akadályokat kénytelen szenvedni, egy bizottságot küldött ki a ház, hogy javaslatot tegyen a tanácskozási rend módosítása iránt. Ez a bizottság, miután különös tanulmány tár-

»Tiltakoznom kell a véget érni nem akaró beszédek ellen, amelyeket az Irish bill fölött tartanak némely képviselő urak. Beszédek egyáltalán nem vetnek világosságot a kérdésre, sőt azt inkább elhomályosítják. A baj napról-napra rosszabbodik. Minél tovább tárgyalunk, annál hosszabbak lesznek a beszédek. (Ezt a mondatot, úgy látszik valamely költőből, versben adta a szónok: »Speeches immeasurably long — Seem lengthening as we go.«) Szíveleljék meg az urak, amit JEFFERSON mondott WASHINGTON-ról és FRANKLIN-ról: bár az egyik alapítója, a másik elnöke volt hazájának, soha egyik sem tartotta szükségesnek tovább beszélni egy negyed óránál.« (L. *Debates* III. 16. köt. 884.)

gyává tette az északamerikai és a francia parlamentek ügyrendjét, 1848 aug. 14-ikén terjesztette elő javaslatát, amelynek alapján később (1853-ban) a következő két nevezetesebb módosítást eszközölte a ház a tanácskozás szabályain:

1. A törvényjavaslatok benyújtása és kinyomtatása fölött a ház a jövőben vita nélkül határoz.

2. Ha a ház valamely javaslatot általánosságban elfogadott, a ház minden vita és szavazás nélkül átalakulhat bizottsággá a részletek letárgyalása végett. (Előbb mindennap, valahányszor egy-egy részletes tárgyalás alatti javaslat került napirendre, újra meg újra szavazni kellett, esetleg vita kapcsán, az iránt, hogy a »Speaker távozzék«, vagyis hogy a részletes tárgyalás fonala fölvéttessék.)

A Speaker felhívta a figyelmét a háznak az ügyrendi szabályok több fogyatékára, melyeket azonban a bizottság nem tett közelebbi vizsgálat tárgyává és így orvoslásukról nem gondoskodott. Akár a vitának, akár a háznak elnapolása iránti javaslattal bármely képviselőnek módja volt a házban vitát és szavazást provokálni s ezzel jelentékenyen megcsorbítani a jövőben is a tanácskozásra szánt időt. Az elnapolás iránti javaslat különösen arra volt alkalmas, hogy a szónok, aki egyszer már beszélt, újra felszólalhasson és az elnapolás iránti javaslata megokolásának a keretében kiegészíthesse előbbi beszé-

dét. A Speaker, Mr. SHAW LEFEVRE azt javasolta az említett bizottság előtt, hogy a házszabályokkal való eme visszaélésnek akkép vegyék elejét, hogy elnapolási indítványt csak akkor lehessen tenni, ha azt legalább 21 képviselő támogatja. De emlékezetes Mr. SHAW LEFEVRE-nek javaslata még azért is, mert a klotűr eszméjét ő vetette fel első ízben az angol parlamentben. Az említett 1848-iki bizottság tárgyalásai alkalmával az elnapolási indítványokkal űzött visszaéléseknek ugyanis olykép vélte leghatásosabban elejét vehetni, hogy megengedni javasolta a következő indítvány megtételét és elfogadását: »a jelen vita el nem napolható« (*that this debate shall not be further adjourned.*) Ily esetben a vita legfeljebb éjfél utáni két óráig huzódhatott volna, s akkor a Speaker köteles lett volna a szavazást hivatalból elrendelni.¹ De mint említettük, a kiküldött bizottság megelégedett a tanácskozási rend már említett kisebbrendű módosításával; a gyökeres házszabálymódosítás és klotűr eszméjének a magva ekkor csak elvette-

¹ Mr. SHAW LEFEVRE 1848-iki klotűr-javaslatának szözszerinti szövege:

»That before the Order of the Day for resuming an adjourned debate is made, it shall be competent for any Member, who shall have given due notice of his intention, to move that such debate shall not be further adjourned, and such question shall be decided without debate, and no Amendment shall be made thereto; and if the same shall have been resolved in the affirmative, and the debate shall not be closed before 2 o'clock in the morning, no Member shall rise to speak after that hour, but Mr. Speaker shall put the question.« L. *Debates* III. 266. k. 1145.

tett, de hosszú időre volt még szükség, hogy az teljesen megérjen.¹

¹ Az említett (1853-iki) házszabályrevízió nem annyira gyakorlati intézkedései miatt, hanem abból a szempontból bir jelentőséggel, hogy annak a bizottsági előkészítése szolgáltatott alkalmat első ízben a házszabályokkal űzhető visszaélések fölötti elmélkedésekre. A bizottsági tárgyalás jegyzőkönyvei (Report and Minutes of Evidence from the Select Committee on Public Business) nem jutottak ugyan nyilvános forgalomba, de REDLICH munkájának 104—118. lapjain igen alapos kivonatban ismerteti oly részletek tekintetében is, amelyek tárgyunkra szorosan nem tartoznak.

VI. FEJEZET.

Házzsabályreformok és reformjavaslatok 1854—1877 között.

A tanácskozási rend újabb módosítást szenvedett 1854-ben (jul. 19.), amikor is a ház egyszerűsítette a részletes tárgyalással kapcsolatos eljárást. Mert míg előbb az egész ház bizottságában részletesen letárgyalt javaslat egyes módosításai fölött a harmadik olvasás alkalmával új vitát és szavazást lehetett provokálni, 1854 óta, az akkori revízió értelmében, ez többé nem lehetséges. De még mindig lehetséges volt a harmadik olvasásnál új módosításokkal felidézni a tulajdonkép egyszer már teljesen befejezett tárgyalást. Ezt csak 1856-ban (jul. 25.) tette lehetlenné a ház, amikor határozatilag kimondotta, hogy valamely javaslaton harmadik olvasása alkalmával csakis stiláris módosítások eszközölhetők.¹

Mindezek a módosítások a ház ügyrendi szabályain tisztán a viszonyokban rejlő benső szükségesség következtében jöttek létre, s nem annyira a házzsabályokkal való visszaélés iránti hajlam leküzdése, mint inkább az évről-évre növekedő

¹ »No amendments, not being merely verbal, shall be made to any bill on the third reading.« L. St. O. 42.

parlamenti munka elvégezhetésének a biztosítása volt az a cél, amely a parlament vezér-férfiai szeme előtt lebegett az egyes házsabály-módosítások alkalmával. Ez a szempont kétségtelenül egy parlamenti feladatnál sem bír oly jelentőséggel, mint az évi állami szükségletek (pénz és haderő) megállapítása iránti törvényhozási eljárás körül. Bár Angliában a kormánnyal szemben álló ellenzék még olyankor sem kísérelte meg a normális állami szükségleteket elvonni a kormánytól, amikor ő maga többségben, a kormány pedig kisebbségben volt (aminek klasszikus példája az 1783-iki eset,¹ amikor a Fox vezetése alatti ellenzék, nagy többsége dacára, úgy az évi költségvetést, (*Supply*) mint az évenkénti megújítás tárgyát képező haditörvényt (*Mutiny Bill*) megszavazta a jelentékenyen kisebbségben volt Pitt-kormánynak, bár egyidejűleg felírt a királyhoz a többség bizalmával rendelkező kormány alakítása iránt): mindazáltal a költségvetés fölötti vitának, a költségvetési javaslat terjedelmességénél fogva, mindig meg volt a tendenciája nagyobb mérveket ölteni, mint ez a parlament egyéb feladataira való tekintetből, a mindenkori parlamenti munkaprogramm érdekében kívánatos volt.

Az első igen szerény lépést e téren abban az irányban, hogy a költségvetés fölötti vita gyorsíttassék, 1861-ben tette meg az angol képviselő-

¹ L. MAY Const. Hist. I. 55.

ház, amikor kimondotta, hogy a költségvetés szükség esetén tárgyalható bármely napon, az esetben is, ha napirendre nem tűzetett. Ez a jelentéktelennek látszó technikai intézkedés gyakorlatban azzal az üdvös következménnyel járt, hogy a költségvetés olyankor is tárgyalás alá volt vehető, amikorra, befejezése reményében, már más tárgysorozatot állapított meg a ház; az angol képviselőház programját tudvalevőleg hosszabb időre, több napra, sőt hetekre előre meg szokta állapítani.¹

A házszabályok gyökeresebb reformjáról, mint láttuk, mindeddig nem volt szó, főleg azért nem, mert, bármennyi visszaélés lehetősége lappangott a meglevő ügyrendi szabályok között, tényleg a parlamenti élet általában oly normális mederben folyt, hogy feleslegesnek látszott a parlamenti munka hatályossága címén a fennállott szabályokat megbolygatni. Nem hiányoztak azonban éleselméjű államférfiak s a parlamenti jogot behatóan ismerő szakférfiak, akik már ez időben (50—70-es évek közt) felismerték a házszabályokban rejlő veszedelmeket.² Különösen a már

¹ L. REDLICH 129. és *Debates* III. 162. k. 1510 (1861. máj. 3.)

² Az obstrukció veszélyeire legkorábban Lord PALMERSTON figyelmeztette kortársait. Az 1843-iki ir fegyvertilalmi törvénytárgyalás alkalmával kifejtett kisebb obstrukcióra hivatkozva, 1844-ben azt a kijelentést tette, hogy mivel a tapasztalat tanúsága szerint a kisebbségnek módjában áll egy javaslat minden egyes mondata, sőt szava fölött vitát s minden vita után névszerinti szavazást provokálni, ezzel egy javaslat tárgyalását feltartóztathatja annyira, hogy egy egész ülősszak sem elegendő keresztülvitelére. L. ASTLEY, *Life of Lord Palmerston* I. 464.

említett Mr. SHAW LEFEVRE (Speaker), Mr. DENISON (Speaker), de különösen Sir Thomas Erskine MAY, a parlamenti eljárásról szóló hirneves műszerzője s az alsóház főtisztviselője (*Clerk of the House of Commons*) figyelmeztették a házszabályok fogyatékokoságaira a házat, valahányszor, mint e téren hivatott szakférfiak, az egyes módosítások tárgyában kiküldött bizottságok előtt véleményüket kifejtették.

Mint már előbb láttuk, (l. fent 30. l.) Mr. SHAW LEFEVRE volt az első, aki a klotúr eszméjét felvetette 1848-ban. Mr. DENISON 1861-ben reámutatott a részletes tárgyalással kapcsolatos hátrányokra s a temérdek időpazarlásra, amely annak következtében áll elő, hogy a törvényjavaslat részleteit szakaszonként és pontonként maga a ház mint bizottság (*Committee of the whole House*) tárgyalja le; e rendszer helyett ő azt javasolta, hogy némely, különösen a szak-képzettséget feltételező javaslatok részletes tárgyalása, miután az általános vita befejezést nyert s a javaslat elvben elfogadtatott, külön bizottságok (*Grand* avagy *Select Committees*) előtt történjék, a háznak ügyis módjában lévén a harmadik olvasásnál felülbírálni eme szakbizottságok módosításait.¹

¹ L. REDLICH 126. és 1861. Report from the Committee on Public Business 155–226. DENISON Speaker eszméje mindmáig megvalósíthatatlan; de napjainkban valószínűleg meg fog valósulni. Mr. ASQUITH miniszterelnök ugyanis 1913 ápr. 28-ikán bejelentette a háznak, hogy a kormány a házszabályokat oly irányban kívánja

Ami MAY szereplését illeti, ő már 1854-ben reámutatott a költségvetési eljárás hibáira és kimutatta, hogy költségvetési tárgyalásra a normális tárgyalási szabályok nem alkalmasak. Aggodalmát fejezte ki azon, hogy az egyes képviselők, miként a közönséges törvényjavaslatokat, a költségvetést is eláraszthatják a módosítások egész tömegével; aminek a következménye, hogy a tárgyalás súlypontja aprólékos részletkérdésekre terelődik át s a háznak egyéb törvényhozási munkára szánt ideje harmad- és negyedrangú költségvetési kérdések folytán elfecsérelődik.¹ 1871-ben a szavazásra vonatkozó szabályok fogyatékoságára tette MAY a parlamentet figyelmeztetésre. A normális módja a szavazásnak, az úgynevezett *division*, amely abban áll, hogy a képviselők a jobb-, illetve baloldali folyosókra vonulnak s ott nevük feljegyeztetvén, egyenkint megszámloltatnak, igénybe vesz 15–20 percet; minthogy e szavazást bármely képviselő provokálhatja, fennforog a veszély, hogy egy bármely kis számú, okvetetlenkedő ellenzék,

módosítani, amint azt Mr. DENISON 1861-ben javasolta. Ez a rendszabály kétségkívül jelentékeny időmegtakarítást és intenzívebb parlamenti munkát fog eredményezni. L. alább 200. és köv. l.

¹ L. 1854. Minutes of Evidence from the Committee for Public Business 340. MAY eszméjének a hatását tünteti fel a házszabályok jelenlegi, 1902 ápr. 28-ikán¹ állandósított intézkedése, mely szerint a budgetvita 20 napnál többre nem terjedhet:

»Not more than twenty days, being days before the 5th of August, shall be allotted for the consideration of the annual estimates...« L. St. O. 15. 2. bek. és alább 173. és köv. l.

megfelelő eljárással, a ház tevékenységének túlnyomó részét szavazásokkal merítheti ki; sőt az intézménynek eléggé irónikus következménykép, minél kisebb a parlament ügymenetét feltartóztatni akaró ellenzék, annál több idejét képes a törvényhozásnak felemészteni; t. i. minél kevesebben vannak az ellenzéki szavazó folyosón s minél többen a másikon, annál tovább húzódik a szavazás; mert míg az egyik folyosón a szavazás néhány perc alatt megtörténik, az ellenfolyosón annál több időt vesz igénybe a szavazók megszámlása, minél hatalmasabb a többség, amely az ellenzékkel szemben áll. Ahhoz, hogy a szavazás elrendeltessék, szerinte szükséges volna a képviselők egy meghatározott számának (legalább is 21 képviselőnek) e célból való jelentkezése; egyéb esetben azonban az elnöknek joga legyen a ház határozatát a felkiáltások alapján formális szavazás nélkül is kimondania. Hasonlóképp reámutatott arra, hogy a ház, illetve a vita elnapolása iránti indítványokkal az érdemleges parlamenti tárgyalást teljesen meg lehet akasztani, aminek az orvos-szerét a klotúrben jelölte meg, bár óvakodott ezt a rendszabályt tényleg javaslatba hozni; mert, mint mondotta, eléggé hatályos »morális« klotúrként szolgál ily esetekben a ház ellenszenvének s türelmetlenkedésének megnyilatkozása az okvetlenkedő képviselővel szemben. Tényleg a klotúr behozatalára és gyakorlati megvalósí-

tására csak egy évtizeddel később, akkor került a sor, amikor tények és nem egyszerű aggodalmak következtében nyilvánvaló lett, hogy akadnak a parlamentben oly képviselők, akiket teljesen közönyösen érint a ház türelmetlenkedésében megnyilvánuló »morális klotúr«.¹

A zárt ülésekkel, illetve az idegenek kiutasítása kérdésével úzhető visszaélésekre szintén figyelmeztette MAY a parlamenti bizottságot, mint amelyekkel a ház tanácskozási idejét jelentékenyen megrövidíthette az érdemben való tanácskozást feltartóztatni akaró bármely képviselő. Az angol parlament tudvalevőleg elvileg nyilvánosság kizárásával tanácskozik s idegenek, közöttük a laptudósítók, csupán elnézés folytán (*by sufferance*) türetnek meg a ház belsejében, a karzaton. Abban az időben, ha bármely képviselő felszólalt, közölvén azt az észrevételét, hogy idegeneket lát a házban, e tárgyban, t. i. az idegenek eltávolítása tekintetében a ház értelmes tárgyalásba volt kénytelen bocsátkozni. MAY eszméjének a nyomán a ház olykép vélte később elejét vehetni az ekkép úzhető visszaéléseknek, hogy bár megengedettnek nyilvánította továbbra is az idegenek eltávolítása (zárt ülés) iránti javaslat megtételét, kimondotta, hogy az ily tárgyú indítvány fölött vitának nincs helye és hogy a ház rögtöni szavazással dönt afő-

¹ L. 1871. Minutes of Evidence from the Committee for Public Business. 63., 211. és köv. l.

lött, vajjon a hallgatóság kiutasíttassék-e vagy sem.¹

A költségvetési tárgyalás egyszerűsítésére további lépés volt a ház ama határozata 1871-ben, amely akkép rendelkezett, hogy a költségvetésnek az egész ház bizottságában való tárgyalásához minden előzetes plenáris vita és szavazás nélkül hozzá kell fognia a háznak; vagyis a napirendre tűzött költségvetést nem előzheti meg vita és szavazás afölött, hogy a »Speaker hagyja el a székét«, t. i. hogy a ház a költségvetés tárgyalása végett bizottsággá alakuljon át. Ezen szabály értelmében a Speaker, amint a napirend során a költségvetésre került a sor, tartozik azonnal visszavonulni s a bizottsági elnöknek engedni át a tanácskozás vezetését, amely rendelkezés nagy horderejét érteni fogjuk, ha tekintetbe vesszük, hogy az említett kérdés feltevésének a szüksége igen gyakran jelentékeny időt vett el a ház munkaidejéből, eltekintve attól, a fölötte való vita lehetővé tette, hogy a voltaképi érdemi tárgyalásra ne kerüljön sor egyáltalán.

A hetvenes évek elején a konzervatív párti kisebbség megkísérelte néhány izben obstrukciós eszközökkel hatni a többségre, hogy neki nem tetsző javaslatokat vonjon vissza. Így 1870. jun.

¹ MAY-nak e javaslatát a bizottság 1871-ben magáévá tette ugyan, de a ház csak 1888-ban (márc. 7.) vette fel a házszabályok közé. L. *Standing O.* 90. Maga az elnök az idegenek eltávolítását (és ezzel természetesen a zárt ülést) *motu proprio*, a ház megkérdése nélkül bármikor elrendelheti. L. *St. O.* u. o.

17-ikén a lelkészi törvényjavaslat (*Clerical Disabilities Bill*) általános vitája alatt nem kevesebbszer, mint tizszer egymásután tett az ellenzék elnapolási indítványt (*»that this Debate be now adjourned«*). *»that this House do now adjourn«*). Hasonló eljárást követett az ellenzék a következő évben (1871. jul. 14.) az iskolatörvény (*Education Bill*) tárgyalása alkalmával, amely alkalommal maga DISRAELI is az obstruálók között volt.¹

Kevéssel utóbb (1873-ban) kimondotta a ház, hogy *éjfélt után* a napirenden levő tárgyak közül már csak olyanokat lehet elintézni, amelyekre nézve ellenzés nem merül fel (*unopposed business*).² Ez a szabály, bár egyrészt elejét vette annak, hogy a képviselők egészsége aláásásának veszélyével a ház ülései normális körülmények között is elnyúlhassanak a hajnali órákig, másrészt azonban azt a veszélyt rejtette magában, hogy a napirend egyes tárgyai, az elhalasztások következtében, összetorlódhattak. Mindinkább közeledni látszott az idő, amikor elkerülhetlenné vált a parlamenti vitáknak mesterséges korlátok közé való szorítása, már csak az üggyorlás következtében is; mindazáltal közvetlenül mégsem ez a körülmény, hanem egy parlamenti pártnak célzatosan a ház ügymenete megakasztására

¹ L. *Debates* III. 250. k. 1507—10.

² U. n. *»twelve o'clock rule«* L. St. O. 1. szakasz 5. p. Ujabban tizenegy óra az az időpont, amelyen túl új tárgy fölött vita többé meg nem indulhat.

irányult tervszerű akciója, egy úgynevezhető parlamenti lázadás volt az az ok, amely előidézte egy évtizeddel később a tanácskozási jognak gyökeres reformját, mely ezúttal már egyébkép, mint a parlamenti szólásjog megszorításával, nem volt lehetséges.

VII. FEJEZET.

Az 1877. évi házszabálymódosítás.

Az angol parlament tanácskozási szabályai az utolsó négy évtizedben, 1877 és napjaink között oly nagy mérvű változásokon mentek át, hogy e korszaknak a története, a házszabályfejlődés tekintetében, egymagában gazdagabb és tanulságosabb anyagot tartalmaz, mint az előző korszakoké. Mint fentebb láttuk, a tanácskozási szabályok 1832 előtt az elképzelhető legtágabb teret biztosították a ház tagjainak, hogy véleményüket nyilváníthassák. 1832 óta ugyan már időről-időre felmerül a házszabályok szigorításának a kérdése, de annyira szórványosan s annyira a pusztá momentán szükségletek szerint, hogy közös elvi nézőpontról e házszabálymódosításokat szemügyre venni alig lehetséges. Tervszerű, t. i. olyfajta házszabálymódosítások terére, amelyeknél *tudatosan* az a szempont játszott a irányító szerepet, hogy a parlamenti határozathozatalnak, mint célnak, a tanácskozás joga mint pusztán eszköz ama cél érdekében, végső körülmények között kérlelhetlenül alárendeltessék, csupán 1877 óta lépett az angol képviselőház,

oly körülmények hatása következtében, amelyek az ország általános politikai történetével oly szorosan összefüggnek, hogy lehetetlen őket ez utóbbinak ismerete nélkül kellően appreciálnunk.

Mint már előbb említettük, a parlamenti tanácskozás szabályainak szükségkép a szigorítás, t. i. az egyes képviselők szólási jogának a korlátozása irányában kellett fejlődniök s alig vonható kétségbe, hogy a dolgok természetes menete mellett is megérlelődött volna a SHAW LEFEVRE Speaker által már 1848-ban felvetett eszme, hogy a tanácskozás célja, a határozathozatal szükség esetén *klotűr* útján biztosíttassék. Ha meggondoljuk azt, hogy míg régebben évi 50—60 napos ülésszakban, napi 4—5 órai üléselés s a legtágabb tanácskozási szabadság mellett kényelmesen eleget volt képes tenni a parlament feladatának, addig a jelen időben évenként mintegy 200 napon át, napi 8—10 órán keresztül, tehát mintegy tizszer annyi ideig való tanácskozás mellett, a *klotűr*, a gillotín és a módosítványrostálás (parlamenti köznyelven u. n. kangaroo) gyakori alkalmazása dacára sem képes a ház teljesen elvégezni az elébe terjesztett munkaprogrammot: meg kell győződve lennünk, hogy a szólásjogi szabályok terén akkor is létrejött volna a ma meglevő megszorítások legtöbbike, ha erre a hetvenes évek végén az első lökést nem is adta volna meg egy parlamenti ellenzéknek a formákkal űzött rendszeres visszaélése, t. i. az

ir obstrukció. Hogy egy kisebbségben levő parlamenti párt, magasabb politikai cél érdekében magukat a tanácskozási szabályokat használja fel fegyverül a többséggel szemben, mint sikerrel kecsegtető és tetszetős eszme, tudvalevőleg utánzásra, követőkre talált a világ csaknem összes parlamentjeiben. De ugyancsak az angol parlament szolgáltatta a példát arra is, mikép lehet sikeresen megküzdeni az obstrukció által előidézett, állandósult parlamenti kórral. Lehetetlen lévén a parlamenti tanácskozási jog gyökeres reformjának ezt a kiindulását megértenünk az egykorú brit politikai történet útbaigazítása nélkül, az *ir obstrukció* politikai eredetét és céljait tárgyalásunk során szintén szemügyre fogjuk venni.¹

Az *ir nemzetiségi* párt kezdettől fogva célul tűzte ki maga elé Írország autonómiájának, az u. n. *home rule*-nak a kivívását. Megelégedett azonban évtizedeken át elveinek hangoztatásával s erőszak helyett érvekkel igyekezett meggyőzni a többséget arról, hogy az Írországbán fennálló kormányrendszer tarthatatlan. Csak miután — 1875-ben — Mr. PARNELL a képviselőház tagja lett, változtatta meg a párt addigi taktikáját. PARNELL ugyanis, egy magába zárkózott, közepes tehetségű, kevés műveltségű, de akarat-erős, elszánt és határozott jellemű férfiú, telve az *ir* ügy iránti hazafias buzgalommal, meg-

¹ L. különösen alább 77—80.

választatása után azt kezdte hangoztatni, hogy pártjának semmi oka sincs a parlament törvényi hagyományai, szabályai s tanácskozásának méltósága iránt ugyanoly tisztelettel viseltetni, mint ama pártoknak, amelyek a maguk politikai céljait, előbb-utóbb a kormányra kerülén, akadálytalanul megvalósíthatják; az irek, mint akiknek sohasem lehet reményük arra, hogy a parlamentben többséghez és ezzel kormányra juthassanak, csakis úgy érhetik el programjuk megvalósulását, ha a ház mindenkori többségét, bármely pártból alakul is az, minden telhető eszközzel megakadályozzák kormánycéljai megvalósításában és lehetőleg ezzel kényszerítik a kisebbség óhajainak tekintetbe vételére.

Az irek taktikáját és annak veszedelmes voltát csakhamar felismerte a ház és nem késett azzal szemben türelmetlenkedésének kifejezést adni. Hogy erélyes rendszabályokra nem került mindjárt sor, főleg annak tulajdonítható, hogy PARNELL kezdetben csak hetedmagával űzte az obstrukciót; az egész ir nemzetiségi párt meghódítása ugyanis taktikája számára lassan haladt előre s néhány évet vett igénybe. Idejárult még az a körülmény is, hogy PARNELL és társai egy ideig igyekeztek tárgyilagosaknak tűnni fel; előttük teljesen érdektelen javaslatok fölött komoly vitába bocsátkoztak s módosításaik is többnyire szakszerűek voltak. Feltűnő volt ugyan, hogy a kizárólag angol vagy skót vonatkozású törvény-

javaslatok épen az ireket érdekelték legjobban és hogy míg a voltakép érdekelt országrészek képviselői megnyugvással fogadták a javaslatba hozott rendszabályokat, addig az irek szigorú kritikát gyakoroltak felettük s a módosítások egész tömegével léptek fel: mindazonáltal, különösen eleinte, az irek önérzetesen tiltakoztak az obstrukció vádja ellen s kijelentették, hogy őket kizárólag a tárgy iránti buzgalom vezérli s a nép jóvolta iránti lelkesedés nemcsak akkor ihleti, ha az irekről van szó, hanem akkor is, ha más népelemek érdekei vannak tárgyalás alatt.

Szoros értelemben vett technikai obstrukcióval csak 1877 közepén próbálkoztak meg az irek. A technikai eszközök, amelyekkel a parlament munkáját PARNELL és eleinte kisdud pártja megakaszthatni vélte, készen kínálkoztak a házszabályokban, csak elszántság és kitartás kellett felhasználásukhoz. Különösen a napirend előtti felszólalás, az idegenek kiutasítása (zárt ülés) és az elnapolás iránti javaslat, valamint módosítások benyújtása és az azok fölötti névszerinti szavazás (*division*) s a ház tanácskozóképeségének a konstatálása voltak azok az eszközök, amelyeknek, hosszadalmas szónoklatokkal kombinálva, az irek meggyőződése szerint előbbutóbb célhoz kellett vezetniök.

A technikai obstrukció első próbája 1877. évi július hó 2-án történt. Ez alkalommal PARNELL, hat képviselőtársával az egész ház bizottságá-

ban tárgyalta költségvetési vitát kísérelte megakasztani, kényszerítvén a házat, hogy ezt a két halasztási indítványt: »az elnök (Chairman) távozzék«, »az elnök tegyen jelentést«,¹ egymásután mintegy hússzor tárgyalja s fölötük mindannyiszor szavazásokba bocsátkozzék; továbbá, mintegy tízszer konstatáltatta a tanácskozáshoz szükséges 40 képviselő jelenlétét. Az ülés reggeli $\frac{1}{4}$ 8 órakor végződött, anélkül, hogy a ház a hadügyi költségvetésnek azt a szakaszát, amelynél az obstrukció kitört, letárgyalhatta volna. Közvetlen oka az ír ellenzék fellépésének az volt, hogy egyiküknek a kérdésére a hadügyminiszter nem adta meg a kívánt felvilágosítást, arra hivatkozva, hogy a költségvetés ama pontját, amelyre a kérdés vonatkozott, már letárgyalta a ház és így az többé szóvá nem tehető.²

¹ »That the Chairman do now leave the Chair«, »That the Chairman do report progress (and ask leave to sit again)«. Az első hét obstruáló képviselő neve: PARNELL, NOLAN, O'DONNELL, O'GORMAN, O'CONNOR, WHALLEY, POWER.

² Hajnali öt órakor a kormány jelen volt képviselője, Mr. ASSHETON CROSS kérte az íreket, ne álljanak útjában, hogy a ház érdemben tárgyalhasson és határozhasson, amire PARNELL kijelentette, hogy az írek nem tűrik azt a megvető bánásmódot, amelyben őket a kormány és a többség részesítik s meg fogják mutatni, hogy képesek kényszeríteni a házat, hogy az ír ügyek iránt több tiszteletet tanusítszon. Mint PARNELL magát szósz szerint kifejezte:

»Irish questions were treated in a half contemptuous way and it was only by determined action that the Representatives from Ireland could force upon the House the conviction that Irish questions were entitled to be respectfully considered«.

A többség részéről azonban reámutattak arra, hogy az érzékeny-

A következő ülésen, július hó 5-én, a július hó 2—3. éjjelén történt események hatása alatt egy képviselő, Mr. PULESTON bejelentette, hogy a házszabályok oly értelmű módosítását javasolja, amely szerint egy tárgyban egy képviselő csupán egyszer tehesse meg azokat a formális halasztási indítványokat, amelyekkel PARNELL és

ség csak tettettet; Mr. BLAKE hivatkozott PARNELL egy népgyűlési beszédére, amelyben azt mondotta, hogy: »mivel nincs módjukban éles törrel támadni, legalább a rendelkezésükre álló többi eszközöket kell felhasználniok«, továbbá »hogy a Speaker úgy tekint a Home Rule képviselőkre, mint a patkányírtó a patkányokra«. PARNELL tagadta, hogy e nyilatkozatokat tette, mire a könyvtárból előhozták a *Times* 1877 jún. 17-iki számát, melyből kitűnt, hogy PARNELL tényleg megtette az Speaker elleni említett tiszteletlen nyilatkozatot, sőt általában azzal vádolta a képviselőház tagjait, hogy Anglia, de különösen Írország iránti kötelességeiket elhanyagolják. A közlemény nagy felháborodást keltett a házban; PARNELL azzal védekezett, hogy nyilatkozatát hipotetikus formában tette, de nem volt képes eloszlatni azt a benyomást, hogy a szóbanforgó technikai obstrukciót nem a sértett önérzet felháborodása keltette hanem ez csak ürügy volt egy már előre elkészített terv kivitelére. Ami PARNELL másik nyilatkozatát illeti, az is beigazolást nyert a *Daily Telegraph* ápr. 23-iki számából, amely szerint PARNELL egy népgyűlésen egy előbbi (nem technikai) obstrukcióra célozva, a következőket mondotta: »Csak két hónapig folytattuk akciónkat és íme máris elértük, hogy az angol képviselők semminek sem örüljenek annyira, mint hogyha sikerülne tőlünk megszabadulniok; de az ülésszak vége előtt még cifrább dologban lesz részük és nincs reá mód, hogy utunkba állhassanak. Tíz emberrel képesek leszünk összes munkájukat megakasztani. Ha nyílt mezőn és éles törrel nem végezhetünk velük stb. stb.« E közlésből nyilván megállapítható, hogy PARNELL már április hóban, tehát három hónappal a júl. 2-iki ülés előtt, foglalkozott a technikai obstrukció gondolatával és azt az ülésszak végére tervezte. L. *Debates* III. 235. k. 650—662. és 684—5.

társai a ház tárgyalását előtte való napon megakasztották. A kormány padjairól azonban a pénzügyminiszter hangsúlyozta, hogy bár a házszabályoknak az elnapolási indítványokra és a bizottsági jelentéstételre (*Reporting Progress*) stb. vonatkozó határozatai revízióra szorulnak, ajánlatosnak tartja ezt a jövő ülősszakra halasztani s egy külön bizottság útján eszközölni; addig is ama reményének adott kifejezést, hogy a tegnapi jelenetek többé ismétlődni nem fognak.¹

A következő hetekben az írek visszatértek előbbi agyonbeszélési rendszerükhöz, nyilván abbeli aggodalmukban, hogy a házszabályok revízióját siettetnék, ha továbbra is technikai obstrukciót rendeznének. A délafrikai törvényjavaslat (*South Africa Bill*) tárgyalása alkalmával azonban a ház türelme elfogyott PARNELL-el és társaival szemben. 1877. július 25-én az említett javaslat részletes (házbizottsági) tárgyalása alkalmával, az egyik obstruáló képviselőt, Mr. JENKINS-t nyiltan azzal vádolta egy másik képviselő (Mr. MONK), hogy ő, miként elvbarátai, beszédeikkel a ház alaki szabályait arra használják fel, hogy a javaslat menetét késleltessék.² Az első sorban megvádolt képviselő nagy méltatlankodva tiltakozott a gyanúsítás ellen és kérte

¹ L. *Debates*. III. 235. k. 824—6.

² „He thought that hon. Members who had addressed the Committee were abusing the Forms of the House for the purpose of delaying the progress of the Bill”. L. *Debates*. III. 235. k. 1806.

az ellene felszólalt képviselő rendreutasítását, mire nagy vita keletkezett az obstrukció tárgyában. E vita folyamán PARNELL végre nyíltan bevallotta az obstruálási célzatot, kijelentvén, hogy neki, mint ír embernek, akinek a hazája az angol beavatkozás, kegyetlenség és zsarnokság következményeit a legteljesebb mértékben át-szenvedte, különös elégtételül szolgál a kormány céljait meggátolni és megghiúsítani.¹ Ezt a kijelentését PARNELL-nek a pénzügyminiszter, mint a ház vezére, azonnal leszögezte s javasolta, hogy a teljes házbizottság elnöke (*Chairman*) hagyja el székét, hogy a ház az ügygel a Speaker elnöklete alatt foglalkozhassék.

A Speaker megjelenvén, a ház tárgyalás alá vette PARNELL nyilatkozatát, amely többé nem engedett kétséget fennforogni az iránt, hogy neki és elvbarátainak nem a komoly törvényhozási munka, hanem ellenkezőleg, annak a meggátlása a céljuk. A Speaker, értesülvén a tényállásról, a ház helyeslése között azt a fontos elvi kijelentést tette, hogy: »az a képviselő, aki jogos és elfogadható ok nélkül a házat munkájában szándékosan és tervszerűleg föltartóztatja, a ház iránti tiszteletlenség vétségét követi el s mint ilyen a ház tetszése szerint akár megrovás-

¹ »As an Irishman, coming from a country which has experienced to the fullest extent the results of English interference in its affairs and the consequences of English cruelty and tyranny, he felt a special satisfaction in preventing and thwarting the intentions of the government«. L. *Debates*. III. 235. k. 1809.

sal, akár felfüggesztéssel, akár elzárással büntethető.«¹ Csak az lehetett kérdés tárgya, mily büntetést alkalmazzon a ház; minthogy a megrovás túlenyhének látszott a ház méltóságát legnagyobb mértékben sértő, kihívó nyilatkozattal szemben, az elzárás drasztikus eszközének alkalmazásától pedig önkénytelenül visszariadt a parlament, a ház vezérének az indítványa az ülésből való kizárásra vagyis felfüggesztésre irányult, jóllehet ez a fegyelmi eszköz közel kétszáz év (1692) óta nem fordult elő. PARNELL nyilatkozatra és sérelmes szavainak a visszavonására hivatván fel, ez utóbbit megtagadta, sőt tetézte vétségét fenyegető kijelentéseivel s egyebek közt azzal a nyilatkozatával, hogy a kormányt ugyanazok az önző szempontok vezérik, amelyek az angol kormányokat mindenkor irányították. Mikor a Speaker figyelmeztette, hogy ne használjon fenyegető szavakat a házzal szemben, PARNELL tagadta, hogy szavainak fenyegető célzata volna és kijelentette, hogy »nem fogja követni azoknak a példáját, akik őt az utóbbi napokban úgy a sajtóban, mint a parlamentben üldözőbe vették«. Ez az utóbbi nyilatkozat ismét felháborodást szült, úgy hogy annak szószerinti leírását rendelte el a ház, amely eljárás tudvalevőleg

¹ »Any member wilfully and persistently obstructing public business, without just and reasonable cause, is guilty of a contempt of this House and is liable to punishment, whether by censure, by suspension from the service of this House, or by commitment, according to the judgment of the House«. *L. Debates.* III. 235. k. 1813.

a szokásos bevezetése a parlamenti fegyelmi eljárásnak szóbeli sértések esetén.

A ház vezére, NORTHCOTE pénzügyminiszter, a következő szavakkal vezette be PARNELL felfüggesztésére irányuló indítványát: »Érzem, miként valamennyien itt e házban, a helyzet súlyos voltát. Egyikünk sem óhajt e házban oly színben tűnni fel, mintha a képviselők szólási szabadságát a legtávolabbról is érinteni szándékolnánk s nagyon nehezünkre esik foglalkoznunk még oly esetekkel is, amikor a szólás szabadsága már féktelenséggé és obstrukcióvá fajult. De, t. ház, be kell látnom, hogy ez esetben kötelességteljesítésről van szó, mert a ház méltósága forog kockán«.¹ Élénk vita után a ház a határozat meghozatalát három nappal elhalasztotta.

Mi sem jellemzi annyira az angol képviselőháznak a hajlandóságát, elmenni az engedékenységre és a türelem legvégső határáig, mint a PARNELL ügyében folytatólag tanúsított magatartása. Bár PARNELL fegyelmi vétsége nyilvánvaló

¹ »Mr. Speaker, I feel very much—and I am sure the House will feel very much—the position in which we are placed. They will feel with me a great reluctance in any way to appear to interfere with absolute freedom of discussion on the part of hon. Members, and a great unwillingness to take notice even of cases in which freedom of discussion has been carried so far as to degenerate into—what I may call—licence and obstruction. But, Sir, I feel that we have a duty to perform — [*loud cheers*] — and I feel that the character of this House is at stake.« [*Cheers.*] ' L. Debates III. 235 k. 1815.

volt s azt még tetézte kihívó magatartásával, a következő napra (júl. 26.) a ház felháborodása teljesen lecsillapodott. A liberális ellenzék vezére, Lord HARTINGTON, azt a kérdést vetette fel, hogy tekintettel a ház vezérének az előtte való nap tett ama kijelentésére, hogy PARNELL esetének elbírálásával egyidejűleg a kormány az obstrukció leküzdése céljából a házszabályokat szigorítani szándékozik, nem volna-e óhajtandó PARNELL fegyelmi ügyét teljesen megszüntetni, hogy a ház, minden személyes vonatkozástól menten (*without reference to any personal matter whatsoever*) tisztán elvi alapon foglalkozhassék a kérdéssel. A kormány képviselője, a pénzügyminiszter készséggel hozzájárult a felvetett eszméhez és a PARNELL elleni eljárás ezzel megszűnt.¹

A következő napon, júl. 27-ikén, a kormány beterjesztette az obstrukció elleni két javaslatát. Az első szerint ha az elnök a kétszer rendreutasított képviselőt az elnöki szék tekintélye elleni tiszteletlenségben vétkesnek látja, a vitát azonnal félbeszakítja s minden vita nélkül elrendeli a szavazást azon indítvány tárgyában, hogy a képviselő a vita vagy az egész ülés tar-

¹ »I quite agree with the noble Lord that it would be for the convenience of the House that we should not mix up the discussion with the motion relating to the conduct of Mr. PARNELL and I will, therefore, at once move that the Order for the adjourned debate on the proceedings of Mr. PARNELL be read and discharged.«
L. Debates III. 235. k. 1863.

tama alatt többé meg nem hallgatható.¹ A második javaslat értelmében a ház teljes bizottságában, tehát részletes tárgyalások alkalmával minden képviselő egy tárgynál csupán egyszer tehessen oly értelmű halasztási indítványt, hogy az elnök (Chairman) hagyja el székét, illetve hogy a tárgyalásról a háznak jelentést tegyen (*to report progress*).² E két, feltűnően enyhe és az obstrukció leküzdésére alig alkalmas rendszabályt NORTHCOTE miniszter mutatta be a háznak; beszédében utalt arra, hogy ő is osztja mindazoknak a nézetét, akik a kisebbségek jogait teljes mértékben tisztelik és visszariad azoknak bárminő korlátozásától; de nem szabad megfélemlkezni az angol parlament méltóságáról sem, amely felé az egész világ tekintete irányul. Féltekenyen kell őrizni, mondá, a kisebbség jogait, annál is inkább, mert századokon át képes volt a parlament feladatait a kisebbségi jogok

¹ „That, when a Member, after being twice declared out of Order shall be pronounced by Mr. Speaker, or by the Chairman of Committees, as the case may be, to be disregarding the authority of the Chair, the Debate shall be at once suspended; and, on a Motion being made, in the House, that the Member be not heard during the remainder of the Debate, or during the sitting of the Committee, such Motion, after the Member complained of has been heard in explanation, shall be put without further Debate.” L. *Debates* III. 236. k. 25.

² „That, in Committee of the whole House, no Member have power to move more than once, during the Debate on the same Question, either that the Chairman do report Progress or that that the Chairman do leave the Chair, nor to speak more than once to such Motion; and that no Member who has made one of those Motions have power to make the other on the same Question.” L. *Debates* III. 236. k. 25.

minden korlátozása nélkül megoldani. A jelen állapotban azonban némi korlátok felállítása éppen kisebbségi jogok védelme érdekében szükséges, mert semmi sem veszélyezteteti annyira a kisebbségek jogait, mint hogyha azokat túlzott mértékben annyira gyakorolják, hogy visszahatás támad ellenük, amely azután őket valóban megcsorbítja.¹ Éppen ezért még a beterveztett két rendszabályt sem kívánta állandó szabályokként a házszabályok (*Standing Orders*) közé iktatni, hanem megelégedett azzal, ha a ház azokat, mint ideiglenes szabályokat, csak a folyó ülésszak tartamára (*Sessional Orders*)

¹ »These Rules are really introduced with no other feeling than the desire to vindicate the character of the House of Commons, both as a great Assembly in which the business of the country is conducted, and also as a Body which has a place and position to maintain in the eyes of foreign countries and of the world. I am aware that any Resolutions that may be proposed with regard to the conduct of Business are capable of being represented as Resolutions which are likely to trench dangerously on the rights of minorities. That is a matter on which I feel very jealous. and on which, I believe, a large number of Members of this House feel very jealous; and very justly, because it has been the distinguishing characteristic of this Assembly that it has been able for so many years, I may say centuries, to conduct Business of unparalleled importance and enormous extent with fewer limitations of the rights of minorities than exist in any other Assembly in the world. I earnestly hope, whatever may be our course, that we shall strive to maintain that high position; and I would add that I conscientiously believe that, in making these proposals, if they can be regarded as in any degree limitations for the moment of the rights of minorities, I am really and truly acting in the permanent defence of those rights; because I feel that nothing can expose them to so much danger as their being so frequently and so persistently exercised as to produce a re-action, and lead to the proposal and perhaps the adoption of measures that would seriously curtail them.« L. *Debates* III. 236. k. 26.

fogadja el. Különben is nem annyira a szabályok fontosak, mint az a szellem, amelyben azokat végrehajtják.¹

Minthogy némelyek azt vetették a kormány által javasolt rendszabályok ellen, hogy azok hatástalanok lesznek, mert mindig találni fognak módot némely képviselők a házszabályok kijátzására, NORTHCOTE figyelmeztette a házat, hogy csak az esetben állana meg ez az ellenvetés, ha a ház eljárását egyedül a házszabályok *betűje* irányítaná. Ámde a ház tekintélye és méltósága megvédésének az érdeke fölötté áll a mindenkori házszabályoknak. *A ház nincs annyira megkötve saját szabályai által, hogy azoknak valósággal rabja és szolgája lenne.* Ellenkezőleg, bár a ház tiszteli egyes tagjainak a meggyőződését és nézeteit, nem szabad feledni, hogy egyidejűleg velük szemben igen tágkörű hatalommal rendelkezik: *megfoszthatja őket képviselői mandátumuktól, börtönbe zárathatja, megrovásban részesítheti, megjelenésre kényszerítheti*

¹ „We have not thought it right, or at all justifiable, to come down and at so short a Notice to make proposals in the nature of Standing Orders. Alterations in the Standing Orders ought to be very carefully and deliberately considered. I have already said that it is our intention to give our best study and consideration to this subject during the recess, and to make a proposition which we would not attempt to propose to the House as a whole, but which should be submitted to a carefully selected Committee for full consideration when we next assemble.“

»I will only say, in conclusion, that what I look to more than anything else is the spirit in which our Rules are worked. The old Roman saying is applicable here: *Quid leges sine moribus vanae proficiunt!*« L. Debates III. 236. k. 32–33.

*s meg nem jelenés esetén megfenyítheti őket stb.*¹
 Ha a javasolt rendszabályok sikerre nem vezetnének, a háznak módjában lesz szigorúbb rendszabályokat hozni, esetleg meghonosítani a *klotür* intézményét.²

¹ »I have heard it remarked, both out-of-doors and in this House, that not only would the changes we propose be inefficient, but that any changes would fail to prevent the vexatious obstruction of Business; because, if Members are bent upon finding means of obstruction, their ingenuity is sure to outrun the ingenuity of those who would frame Rules against them. I admit that if we had to go by nothing but the letter of our Rules, there would be something in that observation. But it is important that it should always be borne in mind by the Members of the House of Commons, and by those who speak of the House of Commons, that this Assembly is a living Assembly; that it is an Assembly which has powers and authority which it is able to exercise with a certain amount of freedom and discretion; and *that it is not a Body so tied and bound by its Rules as to be the mere slave and servant of its own regulations* — so far from that, it exercises its functions with great freedom, and uses its privileges without admitting the interference of any extraneous power, with a complete consciousness of its own dignity and high position. The authority that the House exercises collectively over its Members—and it is important that it should be reminded of it—is of a very powerful character. No hon. Member can say that so long as he keeps within the letter of a certain number of Rules which have been laid down, and which are to be found in the Orders of the House, he is altogether free from the exercise of authority on the part of the House. On the contrary, although the House proceeds with deliberation, with consideration, and with due regard to the feelings of its Members, it is to be borne in mind that it has, by its constitution, a real and living power and authority over its Members. Hon. Members must not forget the very wide limits within which that power has been exercised in time past and may, if necessary, be exercised again. The House possesses great powers. Above other and inferior powers, *the House has the supreme power of expelling a Member; of imprisoning him for contempt; of censuring him; of compelling his attendance and of punishing him if he fail to attend, or of dispensing with attendance.*» L. Debates III. 263. k. 27–8.

² »But I would remind the House again of what I said at the beginning, that if the rights of minorities are pushed too far and to such an extent as to render the House intolerant of them, some

Az obstrukció kérdését a felmerült vita folyamán több oldalról meghányták-vetették és némelyek reámutattak arra, hogy a házügyek torlódása nem kis mértékben az u. n. »*twelve o'clock rule*«-nak az eredménye, amely szabály tudvalevőleg éjfél után tiltotta a napirend le nem tárgyalt részének érdemi megvitatását. Az obstrukció hatástalan volna, ha a tanácskozás tartama nem volna egyáltalán időbeli korlátokhoz szorítva. De akadtak olyanok is, akik abbéli aggodalmuknak adtak kifejezést, hogy az út, amelyre a ház lépni készült, többségi zsarnokságra vezethet. Épen ezért Mr. OSBORNE MORGAN azt a módosítást javasolta, hogy a renitens képviselő felfüggesztése csakis háromnegyednyi szótöbbséggel legyen elhatározható.¹ Ezzel szemben HARCOURT helyesen mutatott rá, hogy a tervezett szabály tulajdonképp a Speaker tekintélyének az erősbítését célozza és hogy a Speaker lévén hivatva megállapítani a képviselő magatartásának sérelmes voltát, nem engedhető meg, hogy a ház kisebbségének módjában legyen az ő felfogását dezavuálni, ami pedig okvetlenül előállana, ha a Speaker és a ház többségének együttes felfogását a kisebbség

much more stringent Rules may come to be adopted, and we may be obliged to take up the practice which prevails in some foreign Assemblies of a *compulsory closing of the debate*, or placing restrictions upon it of that kind, which I, for one, should view with very great reluctance indeed.« L. *Debates* III. 236. k. 33.

¹ »...but such Motion shall not be considered carried unless it receive the support of three-fourths of the Members present«. L. *Debates* III. 236. k. 37.

véleménye paralizálhatná. A tervezett szabály szerinte egyáltalában nem is érinti a kisebbség jogait; *a kisebbségnek ugyanis nincsen szerzett joga az elnökkel dacolni* s különösen venné ki magát, ha a ház egynegyedrésznyi kisebbségének jogában volna az elnöki tekintély ellen vétő képviselőt dacolásában támogatnia és megerősítenie.¹

Igen érdekes volt PARNELL nyilatkozata a szóban levő tárgyalás alkalmával. Kijelentette, hogy bár a határozati javaslatokkal nem helyezkedik szembe, azokat *a legnagyobb mértékben alkotmányosértőknek tartja*. Az új szabályok rendeltetése nem oly ártatlan, mint azt a ház többsége feltüntetni igyekszik, mert az arra fog eszközül szolgálni, hogy *szájkosárul* használják fel vele szemben.² Mikor ő és elvbarátai az u. n. »*twelve o'clock rule*« és más javaslatok ellen annak idején tömegesen felszólaltak, rögtön felhangzott

¹ »His hon Friend had argued the question at issue to a certain degree as if the rights of minorities were involved in the first Resolution proposed by the Chancellor of the Exchequer. He, however, did not so understand it. It did not touch the rights of the minority, because *no minority had any vested title to disregard the ruling of the Speaker*. It was, in fact, simply a Resolution to maintain the authority of the Speaker; and, that being so, he could not see why a right should be given to a minority of one-fourth to sustain them in disregarding that authority.« *L. Debates* III. 236. k. 37.

² »Now he (Mr. PARNELL) did not intend to oppose either of the two Rules which had been proposed. On the face of them he thought *they were unconstitutional in the highest degree*. He also believed they were intended to do more than was apparent at first sight, or to a casual observer. He believed it was intended to use them in such a manner as to muzzle him and prevent him from taking that part in the debates which he had hitherto taken.« *L. Debates* III. 236. k. 54.

az obstrukció vádja; pedig nekik csak az volt a céljuk, hogy meggyőzzék a kormányt javaslatai helytelenségéről.¹ Mikor a börtönügyi törvényjavaslatot (*Prisons Bill*) tárgyalta a ház, próbát akart tenni, igaz-e az az állítás, amellyel dicsekedni szoktak az angolok: hogy az ir képviselők ép annyi szabadságot élveznek az angolokat érdeklő törvények hozatalában, mint amennyit az angolok vesznek igénybe, oly gyászos következményekkel, az ireket érdeklő javaslatok körül. Részt vett tehát a vitában s íme, rögtön megtámadták érte. Nem volt olyan lap, amely nem azzal vádolta volna őt, hogy obstruáló szándékkal beszélt. Pedig mi volt az eredmény? Az, hogy neki sokkal több módosítása került bele a törvénybe, mint a kormánypárti képviselőknek együttvéve. Azt mondták, hogy módosítványai jók ugyan, de azért ő mégis obstruál. Hasonlókép bíralták meg a katonai törvényjavaslat (*Mutiny Bill*) körüli szereplését is. Merész volt módosításokat javasolni s újra felhangzott a kiáltás: obstrukció. Mikor a ház teljes bizottságában előállott javaslataival, igen kevesen voltak a házban; ezért hogy módosításainak a sorsát elhamarkodott határozatok ellen biztosítsa, elnapolási indítványokhoz folyamodott. Ezt persze

¹ »They gave notice of opposition to many Government measures, with the result that very few of these measures had a second reading. They were at once charged with obstruction; but their intention was, not so much—nor indeed at all—to obstruct the Bills, as to show the Government the disadvantage and inconvenience of the rule in question.« *L. Debates* III. 236. k. 55.

szintén obstrukciónak minősítették. Pedig módosításait némelykor 140—150 képviselő is támogatta.¹ Az igazi obstruálók azok, akik azért tartanak hosszú, tartalmatlan beszédeket, hogy választóik előtt fitogtassák magukat. A ház túl van halmozva munkával és ez az oka, hogy ő és társai obstruálni látszanak, amikor felszólalnak, de az mindaddig így fog tartani, amíg a parlament három ország (Anglia, Skót- és Írország), sőt a gyarmatok és India számára is hoz, vagy helyesebben, kísérel hozni törvényeket

¹ »Then came the discussions in Committee on the Prisons Bill, when he ventured to do a thing which he thought no Irish Member had ever ventured to do before—he ventured to put to a practical test the *bona fides* of the assertion constantly made in the House, that Irish Members were free to take that part in the debates on English measures which English Members frequently took, with disastrous effects, in the debates on Irish measures. Well, he intervened in those discussions in Committee, and he was at once attacked for so doing. He supposed every newspaper in England contained charges of obstruction against him on account of his action on the Prisons Bill. But what was the result of his action? Why, it was that more of the clauses of the present Bill had been proposed and carried by him than by all the Conservative Members put together. Those clauses were admittedly useful and good ones; and he was told afterwards that if he confined himself to moving such Amendments, or to discussing measures in that way, instead of obstructing them, he would be filling a good and useful part in the House.«

»Then came the discussions on the Mutiny Bill. He ventured to propose some Amendments in those time-honoured institutions, which he supposed had not been interfered with for a quarter of a century; and again he was told he was obstructing. He moved some Amendments in Committee, but owing to the paucity of attendance he did not get many Members to support them—no more than 40 or 50. There was also the disadvantage that they had been prepared hastily, and that he had not had time to get them on the Paper. He determined, therefore, to move them again on Report. This also was obstruction.« L. *Debates* III. 236. k. 54—6.

mert ez az állapot önkénytelenül az ügyek fennakadására (*obstruction*) vezet.¹

PARNELL-nek tényleg igaza volt ez utóbbi állításában s bár védekezése az obstrukció vádja ellen korántsem volt jóhiszemű, helyesen mutatott rá arra a körülményre, hogy a parlament széleskörű feladatai s az elintézésre váró nagy munkahalmaz önmagukban is képesek akadályokat gördíteni a törvényhozás működése elé. Ha azonban mindehhez a házszabályok formáival való tervszerű visszaélés is járul, elkerülhetetlenül a parlament csődjének kell bekövetkeznie, ha csak a tanácskozási eljárás szabályai az új körülményeknek megfelelően át nem alakulnak. PARNELL, elég rövidlátóan és naivul, abban a hiszemben volt, hogy pártjának a taktikája s a házszabályoknak a meglevő viszonyok között tökéletlen volta abban az irányban fog kény-

¹ „Every Member in that House who took part in the debates was of necessity, to a certain extent, an obstruction. Those who made long speeches on going into Committee of Supply and wasted time with Motions from which no practical good resulted in order, as it would appear, to satisfy their constituents rather than for any other purpose, were, he contended, the great obstructing, because they did not, as he did, gain any advantage to the country. But why was such an intervention in the discussion of the House an obstruction? Simply because that House was overwhelmed with work far beyond the capacity of any three Houses to go through. That was why the action of himself and all Members who spoke on any question must necessarily be of an obstructive character. And as long as the House insisted on doing the work of England, Ireland, and Scotland—or rather on trying to do it; as long as it insisted, also, in legislating for the Colonies and for the Indian Empire, there would prevent them from doing work which they could not possibly do, however necessary.” *L. Debates* III. 236. k. 56–7.

szerítőleg hatni a parlamentre, amely az ő pártjának a politikai célját képezte, s a törvényhozás decentralizálására, illetve Irország autonómiájára fog vezetni. Megfeleledkezett arról, hogy a többségnek módja van más módon is, sokkal egyszerűbben orvosolni a bajt, amelyre PARNELL reá mutatott: t. i. a kisebbség által évszázadokon át élvezett jogoknak új körülhatárolásával s a már meg nem felelő házszabályok gyökeres reformjával.

A ház változatlanul elfogadta a kormány által előterjesztett ügyrend-módosítást, még pedig csupán a folyó ülésszak tartamára (*Sessional Orders*), mivel a ház vezére a házszabályok végleges módosítását külön e célból kiküldendő bizottság (*Select Committee*) által óhajtotta a következő ülésszakban eszközölni. De csakhamar, már néhány nap múlva kitünt, hogy az említett két szabály teljességgel nem érte el célját. Július 31-ikén a délafrikai törvényjavaslat Transvaal annexiójáról (*South Africa Bill*) ismét a teljes házbizottság napirendjén levén, PARNELL és néhány híve újból obstrukciós eljáráshoz folyamodott. A kormánynak érdeke volt, külügyi okokból, siettetni a javaslat tárgyalásának a befejezését, ami PARNELL-ékat, minden egyéb ok nélkül, ellenkező irányú tevékenységre ösztönözte. Azáltal, hogy kimerítették a júl. 21-ikén hozott ülésszaki házszabályban (*Sessional Order*) még mindig fenmaradt lehetőséget a tárgyalás félbeszakításának az indítványozására, a házbizott-

sági elnök visszavonulását (*That the Chairman do now leave the Chair*) és a háznak való jelentéstételt (*That the Chairman do report progress*) minden egyes szakasznál annyiszor indítványozták és a jelentéktelen módosításoknak akkora özönét zúdították a javaslatra, hogy felettük mintegy negyvenszer kellett a háznak tárgyalnia, illetve szavaznia;¹ emellett az indítványokat és módosításokat hosszabb beszédekkel kísérték az obstruálók. A többség azonban nem engedett: el volt határozva, hogy a részletes tárgyalást még abban az ülésben keresztülviszi, ami végre másnap délután $\frac{1}{4}2$ órakor sikerült is;² ekkor az aznapra (aug. 1.) tartozó tárgysorozatot vette elő a ház, úgy, hogy a júl. 31-ikén délután 4 órakor kezdődött ülés aug. 1-én este $\frac{1}{4}7$ órakor ért véget, vagyis egyfolytában több mint 26 óráig tartott. A többség úgy volt képes a külonben, mint láttuk, csekély számú obstruálókat

¹ Több ízben megtörtént, hogy a benyújtott indítványt az obstruáló képviselő, miután sikerült a fölötte való vitával a ház idejéből hosszabb időt elrabolnia, a szavazás előtt nagylelkűen visszavonta.

² A hajnali órákban az obstruálók panaszkodni kezdtek az ülés túlságos hosszú tartama miatt, sürgették annak berekesztését s azzal vádolták a többség tagjait, hogy *összeesküdtek* ellenük s hogy tervük az ír képviselők letiprása. Többen, közöttük maga PARNELL, méltatlankodva tiltakoztak a *kormány által rendezett obstrukció* ellen; hogyan teljesíthessék, mondták, az egyszerű ír képviselők kötelességeiket, ha a kormány és támogatói ily kifárasztó eljárás-hoz (permanens üléshez) folyamodnak? A napló szavai szerint:

»Mr. GRAY said that while physical strength was left to him he would vote against the obstruction which right hon. Members on

megtörni, hogy tagjai 50—60 tagú turnusokban felváltották egymást, amely taktika, mint többségi fegyver ellenzéki obstrukció ellen, ez esetben alkalmaztatott először.

each of the front benches had placed in the way of himself and those with whom he acted.«

»Mr. PARNELL renewed his protest against the obstruction which Her Majesty's Government had interposed, How, he asked, could simple Irish Members like himself do their duty if they were met with the course of conduct which the Government and their supporters at both sides of the House had adopted?« *L. Debates* III. 236. k. 278.

VIII. FEJEZET.

Az 1879. és 1880. évi házszabálymódosítások.

Az ülősszak néhány nap mulva véget érvén, az obstrukciónak is természetesen vége szakadt. A következő évben, 1878. jan. 17-ikén megnyitott új ülősszaknak egyik első teendője volt a házszabályok módosítására kiküldeni azt a bizottságot, amelyet az előző évben a kormány kilátásba helyezett.¹ E bizottságba beválasztották, mint kétségkívül leghivatottabb szakembert az obstrukció terén, magát PARNELL-t is, aki annak azután egyik legbuzgóbb tagja volt; tevékenysége a bizottságban főleg abban állott, hogy a tanácskozásokon ki-kimutatta az egyes javaslatba hozott rendszabályok tarthatatlanságát és reámutatott, mily módon lehetséges obstruálni a javasolt szigorítások mellett is. Az említett házszabály-revizió-bizottság 1878. júl. 6-ikán terjesztette be javaslatát, de azt, bizonyára annak következtében, hogy az irek az egész ülősszak alatt elég nyugodtan viselkedtek s nem lázadtak fel a parlament rendje ellen, a parlament nem tartotta szükségesnek tárgyalni. Csak a következő, 1879-iki

¹ »That a Select Committee be appointed to consider the best means of promoting the Despatch of Public Business in this House«. L. *Debates* III. 237. k. 383.

és az 1880-iki ülésszakokban foglalkozott velük a ház. 1879. febr. 18-ikán az ú. n. *twelve o'clock rule*-t azzal a módosítással újította meg a ház, s vette fel a házszabályok közé, hogy az a költségvetésre, illetve általában a pénzügyi javaslatokra (*Money Bills*) nem vonatkozik.¹ Ennélfogva módjában volt a háznak legalább is az állami pénzszükségletek elleni obstrukciókat oly módon erőtlenníteni meg, hogy a fölöttük való tárgyalást permanenssé tehetette az esetben is, ha arra napirend előtti viták és egyéb javaslatok elhúzása folytán éjfél után kerülhetett csak sor. Úgy látszott egy ideig, hogy e szabállyal meg fog elégedni a ház, de az irek fenyegető magatartása, akik bár a házban tervszerűen nem obstruáltak, de az ir földbirtokrendszer reformja tárgyában (*Land League*) s a home rule érdekében a parlamenten kívül valósággal forradalmi agitációt fejtettek ki és az attól való aggodalom, hogy PARNELL híveinek a száma a legközelebbi választásokon jelentékenyen meg fog növekedni, arra birta a kormányt, hogy az obstrukció veszélye ellen jóelőre védekezzen. Ezért az 1880-iki ülésszak elején, febr. 23-ikán, bejelentette NORTH-COTE pénzügyminiszter, hogy a házszabályok további szigorítását szükségesnek ítéli és napi-

¹ *That, *except for a Money Bill*, no Order of the Day or Notice of Motion be taken after half-past twelve of the clock at night, with respect to which Order or Notice of Motion a Notice of Opposition or Amendment shall have been printed on the Notice Paper... L. *Debates* III. 243. k. 1439.

rendre kívánja tüzetni. A vita febr. 26-ikán indult meg s az irek heves ellenzése mellett háromnap i tárgyalás után fejeződött be. A javaslatba hozott s elfogadott egy szakaszos új házszabály a következőkép hangzott:

Ha egy képviselő tiszteletlenül viselkedik az elnökkel szemben vagy *a parlamenti munka szándékos és tervszerű meggátlásával vagy egyéb-ként visszaél a házszabályokkal*, a Házelnök (*Speaker*) (amennyiben a sértés plenáris ülésben történt), minden módosítás, elnapolás és vita nélkül szavazásra bocsátja az indítványt, mely szerint a képviselő az aznapi ülés hátralevő tartamára a házból kizárassék; ha pedig a sértés (részletes tárgyalás alkalmával) a ház teljes bizottságában történt, a Bizottsági Elnök (*Chairman*) hasonlókép jár el; ha a teljes házbizottság a kizárási indítványt elfogadta, a Chairman a bizottsági ülést felfüggeszti, s a háznak az esetet bejelenti, mire a kizárás kérdését a Speaker szavazásra bocsátja, épúgy, mintha a sértés a plenáris ülésben történt volna. Ha valamely képviselőt egy ülésszak alatt három ízben kizárnak, harmadik alkalommal a kizáráshatálya egy hétre terjed, amelynek leteltével a ház határoz afelett, hogy a kizárás megszűnjék-e vagy pedig még mennyi ideig tartson; ez alkalommal a kizárt képviselő megjelenhet a házban és fel-szólalhat. Ez a szabály nem fosztja meg a házat attól a hatalmától, hogy bármely tagja ellen

a régi parlamenti szokások¹ szerint járhas-
son el.²

A háromnapos vitában az irek várakozás elle-
nére elég tárgyilagosan vettek részt és nem ki-
sérítették meg a javaslatnak technikai értelemben
való megobstruálását.

NORTHCOTE pénzügyminiszter az előterjesztett
házzsabálmódosítást elsősorban a parlament-
nek egyre növekvő munkahalmazával okolta
meg, amely az utóbbi időben különösen az ú. n.
twelve o'clock rule behozatala folytán állott elő,

¹ E régi szokások, mint a fegyelmi jogi tanulmányban látni
fogjuk: feddés (*admonition*), dorgálás (*reprimand*), pénzbüntetési
(*fine*), elzárás (*commitment*) és mandátumfosztás (*expulsion*).

² »*Resolved*. That, whenever any Member shall have been named
by the Speaker, or by the Chairman of a Committee of the whole
House, as *disregarding the authority of the Chair, or abusing the
Rules of the House by persistently and wilfully obstructing the
business of the House, or otherwise*, then, if the offence has been
committed in the House, the Speaker shall forthwith put the ques-
tion, on a Motion being made, no amendment, adjournment, or
debate being allowed, 'That such Member be suspended from the
service of the House during the remainder of that day's sitting';
and, if the offence has been committed in a Committee of the whole
House, the Chairman shall, on a Motion being made, put the same
question in a similar way, and if the Motion is carried shall forth-
with suspend the proceedings of the Committee and report the
circumstance to the House; and the Speaker shall thereupon put
the same question, without amendment, adjournment, or debate,
as if the offence had been committed in the House itself. If any
Member be suspended three times in one Session under this Order,
his suspension on the third occasion shall continue for one week,
and until a Motion has been made, upon which it shall be decided,
at one sitting, by the House, whether the suspension shall then
cease, or for what longer period it shall continue; and, on the
occasion of such Motion, the Member may, if he desires it, be heard
in his place: Provided always, That nothing in this Resolution
shall be taken to deprive the House of the power of proceeding
against any Member according to ancient usages.« L. Debates
III. 250. k. 1706.

amely szabályt, minden hátrányai mellett, tudva-
 levőleg a törvényhozás tagjai egészségére való
 tekintet tett elkerülhetlenül szükségessé. Gondos-
 kodni kell arról, mondá, hogy a ház munka-
 képessége e szabály mellett is biztosítva legyen;
 mert ha az ország azt fogja látni, hogy a parla-
 ment nem képes feladatát teljesíteni s munkáját
 kellően elvégezni, a ház nagy mértékben veszí-
 teni fog tekintélyéből és méltóságából, aminek
 súlyos következményei lennének az egész alkot-
 mányra nézve. Mert halálát idézné elő s ez volna
 a leggonoszabb halála a parlamentnek, ha el-
 vesztené a külvilág becsülését és közmegvetés-
 ben részesülne. Pedig éppen ez a veszély fenye-
 geti a házat az obstrukció következtében.¹ Ez-
 után felvetvén a kérdést, miféle módokon lehetne
 elejét venni a munkaszaporulat és az obstrukció

¹ »In addition to the amount of Business which has grown upon us, we have to notice also that there have been of late some Rules introduced for the purpose of sparing hon. Members from too great sacrifices in point of the time they have to spend in the House. Rules have been introduced which are meant to prevent the overstraining of our physical powers. The Rule, for instance which says that no new Business which is opposed shall be taken after half-past 12 o'clock at night is a Rule which, as hon. Members are aware, introduces a good deal of difficulty and embarrassment in the conduct of Business. The great danger we have to guard against is this—that the House may find itself blocked in the course of its proceedings, and may find itself unable to carry through in a satisfactory and creditable manner the Business which falls upon it. If it should once become imminent, and appear to the country that this House has become incapable of transacting the Business which it is called upon to discharge, the consequences would be of the most serious character. If the House of Commons once loses character I need not ask you what must necessarily be the effect on the Constitution of the country. I need not ask you to consider what amount of irregular action outside this House

folytán fenyegető végveszedelemnek? — azokat egyenkint fejtegette. Vannak, akik azt állítják, hogy az említett okok folytán leghelyesebb volna, ha az állam alkotó részeire, az eredeti három királyságra bomlanék szét. Ezt a nézetet azonban a parlament semmikép sem teheti magáévá. Másik mód volna a javaslatok részletes tárgyalását szaktanárságokra hárítani s elvonni a háztól, amely azt tetemes időáldozattal mint teljes bizottság maga szokta végezni. Fel lehetne továbbá az eddiginél fokozottabb mértékben ruházni a kormányt azzal a joggal, hogy a ház által jóváhagyandó időleges hatású rendeleteket (*Provisional Orders*) bocsáthasson ki. Ez utóbbi két rendszert mindenesetre szükséges lesz a parlamentnek annak idején fontolóra vennie.¹ Legközelebb fekszik azonban a gondolat, a ház-

would take place if it were found that the House was incapable of doing the nation's work. Moreover, if the House acquired the character of being incapable of conducting Business, and if it were understood that time was deliberately and fruitlessly wasted in this House, the best men—those whom we are proud to attract to sit within our walls and to take part in our proceedings—would instinctively shrink from joining such an Assembly, and the character of the House would greatly deteriorate. Of all the fates which could await such an Assembly as this, the worst would be to gradually sink into contempt; and of all deaths by which it could die, the worst would be that of dying because it came to be despised by the people of this country. Now, Sir, what are the remedies for the evils which undoubtedly to some extent exist, and which threaten to become more serious. We cannot help seeing that for the last three or four years there has been a growing disposition in this House to waste time, and to obstruct Business.* L. *Debates* III. 250. k. 1454—5.

¹ »I assert that, during the last three or four years, there has been growing up among us a system of Obstruction, which, if it is unchecked, and if it is allowed to gather head, must be destructive

szabályok módosítása útján orvosolni a parlament baját.

Beszéde további folyamán elismerte a többség vezére, hogy az obstrukció ellen az egyetlen, minden tekintetben hatásos védőeszköz a *klotűr*, de ettől ő, mint mondá, tekintettel az angol parlamentnek a szólásszabadságot és a kisebbségi jogokat biztosító évszázados hagyományaira, önkénytelenül visszariad s azt hiszi, hogy sokáig fog tartani, amíg a ház meg fog barátkozni a klotűr gondolatával.¹ Ha a klotürt mellőzzük,

to the character and the existence of Parliament. Then, I ask—What are the remedies which must be considered for this state of things? They are of different characters. We are told by some that the duties which are thrown upon Parliament are so large and so multitudinous that it is impossible for one House to discharge them; and that we ought, therefore, to endeavour to diminish the work we have to do by handing over a portion of it to other bodies. As far as we at present know, the most extreme form of it would be a separation of the Business of the three Kingdoms, and the apportionment of it among Parliaments representing different portions of the United Kingdom. I do not suppose that the House will entertain for a moment that remedy. There are other modes, of course, which may be suggested for diminishing the work which falls on the House as a whole. One has been the appointment of Grand Committees, and the reference of Business which is now done in the whole House to Committees of a very large and peculiar character. Another system which has found favour, and which, I believe, admits of considerable development, is an extension of the system known as that of Provisional Orders by which a good deal of Business is usefully transacted outside the House, and arrangements are made and embodied in Provisional Orders which are afterwards submitted to the consideration and sanction of the whole House. These are matters which deserve consideration; and I have no doubt that in course of time they will be carefully examined and considered.* L. *Debates* III. 250. k. 1455—6.

¹ »Then, there is another class of remedies suggested. It is said that we ought to change the Rules. It is said that the Rules, though they may have been adequate in times past, are no longer adequate; and that we ought to restrict, in various ways, the freedom

mondá, nem marad más hátra, mint megkísérelni a házelnök (*Speaker*) és a bizottsági elnök (*Chairman*) kezeinek a megerősítésével orvosolni a helyzetet és épen ezt célozza a házszabálmódosításról benyújtott mostani javaslat.¹

Egy más szónok, a liberálisok hivatalos vezére, Lord HARTINGTON (GLADSTONE ez időben visszavonult a *leader*-ségtől) a klotúr kérdésében, mely felől, mint láttuk, a kormány képviselőházi vezére igen tartózkodóan nyilatkozott, határozottabb magatartást tanúsított. Abbeli nézetének adott első sorban is kifejezést, hogy

of debate and the rights of minorities. Now, Mr. Speaker, I do not know what others may think; but, for my own part, I say it would be a matter of the deepest pain to me to have to take part in any restriction, and that certainly I should decidedly refuse to take part in any unnecessary restriction, upon the freedom of debate and the rights of minorities. I believe it would be a great misfortune, in the end, if we were in any way unnecessarily to restrict freedom of debate or the rights of minorities. There is only one alteration of our Rules which would be of a character that really could prevent Obstruction, and that is one for which we have no English name, but which is known to us all under the name of the *clôture*. If we were certain that Business could be got through in a certain time, we know that it would be possible to make a Rule to that effect. But that is a method on which I venture to think that this House will pause very long before they adopt it. It is wholly at variance with the traditions of the British House of Commons.* L. *Debates* III. 250. k. 1456–7.

¹ Well, there is one thing more we have to consider, and that is this—suppose that, instead of diminishing the extent of our work, and instead of attempting to change our Rules with a view to prevent Obstruction, we were to make one honest effort to see whether we cannot get through the work which we have before us according to the Rules which we have to work by—that we will steadfastly and sternly maintain order, and insist upon the observance of those Rules, both in their letter and in their spirit. There can be no other way—I know of no other way—than that of supporting and strengthening the hands of our Speaker and of the Chairman of Committees.* L. *Debates* III. 250. k. 1457.

a javasolt házszabálmódosítás a kívánt célt nem fogja biztosítani, legfeljebb igen kis számú ellenzéki csoportokkal szemben. Kérdés, hogy ha már egyszer elhatározza a ház, hogy a kisebbségi jogokat valamely irányban korlátozza, nem volna-e helyesebb az egész kérdést mindjárt egyszerre gyökeresen megoldani. Minden törvényhozás előtt felmerült már szerinte ugyanaz a probléma s a többség mindenütt él azzal a hatalommal, hogy a vitának bármikor véget vethessen. Hiába mondja a ház vezére, hogy a ház sokáig fog habozni, míg a *klotúr* behozatalára elhatározza magát: ezt a rendszabályt lehetetlen lesz a háznak elkerülnie, mert az az egyetlen eszköz, amelylyel a fenforgó célt el lehet érni.¹

¹ »I cannot help expressing a doubt which I feel in my mind as to the efficiency of any proceedings of this character at all. I am very well aware of the prevailing feeling of the House, to which expression has been given by the Chancellor of the Exchequer. I think it is impossible not to see that after these Rules have been passed the conduct of a small minority will, to a certain extent, be restricted. Well, then, the question is, if it has become necessary to restrict, to some extent, the freedom of debate and the liberty of action of small minorities, whether it may not be worth while to go a little further and do something which certainly will be more effective, and which will not really be in practice more oppressive or invidious than the present proposal. Every other Assembly has had to consider this problem, and every other Assembly has adopted the power, after a certain time, to put a stop to debate. The Chancellor of the Exchequer referred to this question, and he said that the House would hesitate long before it adopted any such measure. I quite agree with the Chancellor of the Exchequer that you cannot at all defend the adoption of the *clôture* in this House; but when considering this question the House will do well to remember that this is a proceeding to which in time you will be forced to come, and that it is a proceeding which would undoubtedly be efficient for the purpose for which it would be intended.« L. *Debates* III. 250. k. 1475–6.

Érdekes statisztikát állított össze és mutatott be az egyik szónok, Mr. NEWDEGATE a háznak, annak igazolására, hogy az irek védekezése az obstrukció vádja ellen mennyire nem jóhiszemű. Mint kimutatta, másfél ülősszak alatt (1877 jan.—1878 ápr.) nem kevesebb, mint 170 oly névszerinti szavazást (*division*) provokáltak, amelyben a kisebbség állandóan 21 alatt volt, nyilvánvaló jelül annak, hogy a szavazást akadékoskodási, obstrukciós célzattal indítványozták. Egyetlen ülősszak alatt PARNELL maga ötszázszor s egyes párthivei három-négyszázszor szólaltak fel. Ő azért nem fordulna a klotúr rendszeréhez, az obstrukciós eljárások ellen, mert a *házzsabályok felfüggesztése*¹ is megtenné ugyanazt a szolgálá-

¹ A szónok felemlítette beszédében, hogy emlékszik fiatal képviselő korából a házzsabályok felfüggesztésének egy esetére. Egy délután az *Attorney General* (Sir John JERVIS, később Anglia főbírája) lélekszakadva jött a házba, zárt ülést kért (illetve indítványozta az idegenek eltávolítását) s bejelentette, hogy oly hibát fedezett fel a püspöki megyék új beosztásáról szóló törvényben, amelynek következtében holnap ezer meg ezer ártatlan ember földönfutóvá lesz, ha még aznap törvény meg nem javítja azt; hozzátette, hogy a lordok háza szintén összeült és kész tárgyalni a szóban levő javaslatot. A ház a házzsabályok bizonyos rendelkezéseit, amelyek szerint napok lettek volna szükségesek a letárgyaláshoz, azonnal felfüggesztette; a törvény harmadfél óra alatt keresztülment a parlament mindkét házán s még aznap este királyi szentesítést nyert, jóllehet mikor az igazságügyminiszter a házba lépett, még csak meg sem volt szövegezve! Hasonló eljárással az obstrukciót is bármikor könnyű szerrel le lehetne küzdeni:

(•With the suspension of the Standing Orders every restraint upon the power of the majority would vanish. Thus, they had all the power of the *clôture* at their command and more than the *clôture*,

tot, valahányszor obstrukciós tünetek mutatkoznak.

A vita további folyamából¹ még csak GLADSTONE felszólalását említjük meg, azért az államférfiuét, akiről akkor alig sejtette valaki, hogy egy éven belül reá fog hárulni a feladat a *klotúr* behozatalára. Felszólalása inkább a módosítás részleteire, mint az általános elvre vonatkozott s a klotúrról igen óvatosan s csak annyiban nyilatkozott, hogy megemlítette, miszerint a jelen házszabálymódosítást, mint pusztán fegyelmezési rendszabályt, nem szabad összetéveszteni és azonosítani a klotúrral, amely nem fegyelmi, hanem időtakarítást célzó, tanácskozási rendszabály; mert lényeges különbség van egyetlen képviselő és az összes vitában résztvenni akarók elhallgattatása között. A klotúr szerinte arra a célra alkalmazva, amely most a ház szeme előtt lebeg, nem volna egyéb, mint az egész ház megbüntetése egyesek vétkeért.²

to remedy any abuse or meet any emergency*.) L. *Debates* III. 250. k. 1485—6.

¹ PARNELL a vitában egyáltalán nem vett részt.

² »Reference has been made to the practice abroad of what is termed the clôture; but let us observe and bear in mind that, whatever the clôture may be as a means of saving the time of a deliberative Assembly, it is, I think—and so I presume Her Majesty's Government have thought—inapplicable to the present discussion, because, as a penal measure, it would surely be altogether inappropriate. The clôture is not the stoppage of a particular Member who is supposed to have offended, it is the stoppage of the debate; and, therefore, to bring in the clôture for the purposes which this Resolution contemplates would be simply to enact that the House would punish itself, and the great interest with which it is charged, in consequence of the offence of a particular Member.« L. *Debates* III. 250. k. 1594.

IX. FEJEZET.

Az 1881. évi obstrukció; parlamenti államesiny; klotúr.

A) Az 1881. évi obstrukció.

Néhány héttel utóbb a házat feloszlatták és a választásokon a GLADSTONE vezetése alatti liberális párt jutott többségre. Az új parlamentben, amely 1880 ápr. 29-ikén ült össze, PARNELL pártja erősen megnövekedett; ezuttal mintegy hatvan képviselőre rugott. Ezzel a számmal valóban kénye-kedve szerint bármikor megakaszthatta a nagy agitátor a parlamenti tanácskozások menetét, még a februárban hozott házszabálmódosítás mellett is. Mindazonáltal egyelőre nem volt komolyabb ok az aggodalomra, mert az új kormány, bár az írek voltaképpeni célja, a *home rule* ellen ép oly határozottan állást foglalt, mint az előző BEACONSFIELD-féle kormány, az írek számos egyéb kívánalma iránt jóval rokonszenvesebb magatartást tanúsított, mint a konzervatívok.

A legfőbb anomália s Írország boldogtalanságának a kútforrása tudvalevőleg az ír feudális birtokrendszer volt, amelynek értelmében a túl-

nyomórészt angol földbirtokosok kezein levő latifundiumokon az ír parasztok csak mint bérlők tengethették életüket, bármikor ki lévén téve a veszedelemnek, hogy a rövidlejáratú bérletet a földesúr egyáltalán nem fogja megújítani, vagy ha a bérlet értékét a bérlő verejtékes munkájával megnövelte, a földesúr a bérösszeget egyszerre oly magasra fogja emelni, hogy a szegény bérlő az ő verejtékes szorgalmának a gyümölcsét egyáltalán nem fogja élvezhetni. A konzervatívek ezt a nemzetgazdaságilag teljesen igazolhatatlan, kegyetlen rendszert a *strictum jus* és *szerződési szabadság* elveire való hivatkozással nemcsak hogy vonakodtak megbolygatni, de politikájuk egyik alapelveül tették e rendszer fentartását, abban a véleményben, hogy az írek elhatalmasodására és elszakadására vezetne, ha annyira megvagyonosodnának, hogy a földbirtokbérleteiket magukhoz lennének képesek váltani. A liberálisok azonban mindig ostorozták a konzervatíveknek e téren tanúsított rideg, önző felfogását s GLADSTONE mint kormányelnök 1870-ben kísérletet is tett a bérlők helyzetének megjavítására, de vállalkozása balul ütött ki, főleg annak következtében, hogy megelégedett pusztán *dispositiv* jellegű törvényrendelkezésekkel (*lex permittens*), amelyek ellen a földesurak olykép védekeztek, hogy a bérlőikkel kötött újabb szerződéseikbe kifejezetten belefoglaltak egy oly klauzulát, mely szerint a bérletszerződésre nem a törvény határozatai, hanem a feleknek a

szerződésből kitűnő akarata vagy a szokás irányadók. Vagyis a bérleti viszonyokra hozott törvényt (*Irish Land Act. 1870.*) az *autonomia voluntatis* elve jóformán minden praktikus hatályából kivetkőztette s az ír parasztok sorsa a törvény jóakarató rendelkezései dacára ép oly mostoha volt, mint azelőtt.

Szükséges volt ezt a politikai történetre való kitérést megtennünk¹ ama messzemenő kihatásnál fogva, amelyet az ír földbirtokrendszer kérdése közvetve a parlamenti tanácskozási jog fejlődésére gyakorolt. Mikor GLADSTONE 1880. év április havában kormányra jutott, az írek nem voltak többé abban a merev oppozicionális helyzetben a többség ellen, mint előbb a konzervatívok uralma alatt. Ellenkezőleg, a kormány joggal és méltán számíthatott az írek támogatására s ezek valóban reménykedve néztek GLADSTONE kormányzata elé. Ennek egyik első dolga volt egy az 1870-iki ír földbirtoktörvény helyébe lépni hivatott javaslatot terjeszteni elő, amely kötelezőleg írt elő az ír földbirtokok bérleti viszonyára oly szabályokat, amelyek lehetetlenné tették azt, hogy mindaddig, amíg a bérlő a bért pontosan fizeti, vele a tulajdonos önkénykedhessék. Az írek örömmel üdvözölték a törvényjavaslatot, amelyet a ház nagy többséggel magáévá tett.

¹ L. az ír obstrució e politikai hátterére vonatkozólag különösen DAVITT-nek, PARNELL hú fegyvertársának a művét, *The Fall of Feudalism* címen.

De lényeges fordulat állott be az általános politikai s ezzel a parlamenti helyzetben azáltal, hogy a lordok háza, ahol a konzervatív párt abban az időben is túlnyomó többséggel rendelkezett, a javaslatot visszavetette. Midőn ennek Írországban híre ment, ott országszerte nagy zavargások támadtak; a reményében csalódott nép elkeseredésében igen sok helyütt törvénytelen cselekedetekre vetemedett, gyilkosságra, idegen vagyon rongálására és gyújtogatásra ragadtatta el magát. Az 1881. évi január hó 6-ikán megnyílt új ülésszak alatt szükséges volt gyors, kivételes intézkedésekkel odahatni, hogy az ír zavargások és a személy- és vagyonbiztonság veszélyei megszűnjenek. A trónbeszéd, miután konstataulta, hogy Írország valósággal rémuralmi állapotban van,¹ bejelentette a parlamentnek, hogy a kormány haladéktalanul javaslatot fog beterjeszteni Írországra nézve az élet és vagyon biztosítására.²

A trónbeszéd eme nyilatkozatára az irek azonnal felmondták a fegyverbarátságot a kormánynak s elkeseredett küzdelemre készülődtek. Mindjárt másnap elkezdték az obstrukciót a trónbeszédre

¹ »An extended system of terror has been established in the country which has paralysed almost alike the exercise of private rights and the performance of civil duties«. The Queen's Speech. *L. Debates* III. 257. k. 5.

² »Proposals will be immediately submitted to you for entrusting Me with additional powers, necessary in my judgment not only for the vindication of order and public law, but likewise to secure, on behalf of my subjects, protection for life and property, and personal liberty of action.« The Queen's Speech. *L. Debates* III. 257. k. 6.

adott válaszfelirat ellen. A január hetedikén megindult, sokszor hajnalig eltartott felirati vitát sikerült módosításokkal és hosszadalmas felszólalásokkal két hétig elhuzniok (január 7—20), nyilván azzal a célzattal, hogy a kormány minél később juthasson a helyzetbe, beterjeszthetni a habeas corpus törvény felfüggesztése tárgyában kilátásba helyezett kivételes törvényjavaslatokat. (*Protection of Person and Property [Ireland] és Peace Preservation [Ireland] Bills.*). Az irek vehemens fellépése országszerte nagy aggodalmat keltett az iránt, hogy egyáltalán lehetséges lesz-e a szóban levő sürgős törvényeket a parlamentnek meghoznia, tekintve, hogy még a felirat sorsát is sikerült az ireknek bizonytalaná tenniök. Január 17-ikén, amikor a felirati vita az alsó házban még javában folyt s annak befejezését a közel napokban még alig lehetett előre látni, a lordok háza szükségesnek találta foglalkozni az ir képviselők magatartása folytán előállott beláthatlan következményű súlyos politikai helyzettel. Az egyik főrend, Lord FORTESCUE arra kérte a kormányt, hogy terjessze a kivételes törvényeket a felsőház elé, hogy azalatt, amíg a képviselőházban a felirati vita folyik, a lordok háza dolgozhasson s a kormány ezzel időt nyerjen.¹

¹ „Whether Her Majesty's Government would not, for the sake of saving time in a case where every day was of importance, introduce into this House a Bill for the better Protection of Person and Property in Ireland, now that there seemend no immediate

Igen érdekes és a közhangulatra rendkívül jellemző volt e vita során a felsőházi bizottságok elnökének (*Chairman of Committees*), Lord REDESDALE-nek a felszólalása és az az eszme, amelyet beszéde során felvetett s amely ország-szerre nagy feltűnést keltett. Szerinte a képviseleti kormányrendszer az obstrukció következtében a legnagyobb veszedelemben forog; azok az állapotok, amelyek a képviselőházban uralkodnak, az egész állam biztonságát veszélyeztetik. Szeretné pontosan tudni, mennyi drága ideje fecsérlődött el az országnak az utolsó években pusztán elnapolási indítványokkal! Egy oly ország, amelyben lehetetlen az ellenzék erőszakoskodása folytán egy veszedelmes helyzetet megfelelő rendszabállyal sürgősen orvosolni, nem mondható biztonságban. Mint mondják, a helyzetet *klotűrrel* ugyan meg lehetne oldani, de szeretné tudni, mennyi időt venne igénybe a klotűr feletti vita; egy fél ülősszakot mindenesetre, amely alatt minden érdemleges munka szünetelne. Úgy, hogy ma joggal mondhatja az irországi alattvaló: sajnálom, hogy parlamenti uralom alatt kell élnem: mert ha abszolutizmus uralkodnék, életem és vagyonom már rég védve volna ama veszélyek ellen, amelyek ez országban szélteben fenyegetik.¹

prospect of their being able to introduce that bill into the House of Commons ?» *L. Debates* III. 257 k. 815.

¹ »He thought that representative Government was upon its trial in what was going on in this country. Our House of Commons

Lord REDESDALE beszéde további folyamán kifejtette, hogy ő az obstrukció ellenszerét egy *alkotmányos abszolútizmusban* látja. A kifejezés furesán hangzik, de azért kísérletet tesz megjelölni a módját. Ő Felsége üzenetet küldene mindkét házhoz, értesítvén őket az irországi állapotokról és közölvén, hogy a képviselőházban folyó obstrukció ellen valamely orvosszert kell találniok. Tudatná az üzenet, hogy az irországi zavarok csak a *habeas corpus* törvény felfüggesztésével, vagyis ostromállapottal volnának megszüntethetők, amely rendszabályhoz a parlament már több ízben folyamodott; egy ily tör-

had been, as it was often quoted, really the model in regard to representative Government for a vast number of years, and it was the fountain from which a great number of Legislatures had sprung. But with the Obstruction which was now being carried on the whole institution of representative Government was brought into danger. They really could not go on much longer in the way they were going in the other House without danger to the safety of the State. He should like to know how much time had been thrown away during the last two or three Sessions by Motions for adjournment. They could not say the country was safe when it was impossible, though the emergency was great, to pass a measure on a most important subject on account of the vexatious manner in which opposition to Business was carried on in the other House of Parliament. Now, how was that to be met? There was one thing that had been suggested — namely, the adoption of the *clôture*. In the first place, he would like to know how much time would be thrown away in the debates that would take place as to the manner in which that *clôture* ought to be carried out. Why, half the Session would be gone in discussions upon that subject, and Business would not be advanced by it. At the present moment an Irishman might very well say — I am very sorry that I live under a representative Government. If I had lived under a despotism, I know my person and property would have been long ago protected against what is going on now from one end of the country to the other.* L. Debates III. 257. k. 844–5.

vényjavaslat volna azonnal beterjesztendő. Ha e beterjesztést mindkét háznak háromnegyede vagy négyötöde házhatározattal helyeselné, ezzel nyilván jelezné, hogy a kormány a javaslat rendelkezéseit vád alá helyezés veszélye nélkül végrehajthatja, mert számíthatna az utólagos felmentésre, tekintve, hogy úgy a korona, mint a két ház előzetesen szankcionálta a kormány eljárását. Ez az eljárás, bár abszolutisztikus jellegű ténye volna a kormánynak, annyira körül lenne bástyázva garanciákkal, hogy nem lehetne tartani attól, hogy vele a jövőben visszaélnének; s visszaadná a békés polgárság nyugalma néhány nap alatt. Ez volna a fejedelmi üzenet tartalma. Erre megfelelő módon járna el úgy a két ház, mint a korona és a minisztérium s Írország békés, törvénytisztelő lakossága nem lenne kénytelen hónapokig várni, amíg a parlament segítségére siet. A helyzet a képviseleti kormányformára igen válságos s ha valami módon nem gondoskodunk az orvoslásról, kiszámíthatatlan kár fogja érni a parlamenti alkotmányrendszert az egész világon.¹

¹How, then, was this question to be met? He held that the only course to be pursued with regard to Obstruction was to proceed against it by a *constitutional despotism*. Constitutional despotism might seem an odd phrase; but he would tell them how he would propose to act on the present occasion. He should like to see to-morrow a Message from Her Majesty to both Houses of Parliament, stating what was the position of affairs in Ireland, and what was the insecurity to person and property that was felt there; that it was necessary a remedy should be sought for to prevent senseless and improper Obstruction in the other House

Igen valószínű, hogy egy konzervatív kormány Lord REDESDALE eszméjétől kevésbé idegenkedett volna, mint egy liberális kormány, amelynek tradíciói tudvalevőleg az I. Károly, II. Károly és II. Jakab alatt szerepelt ama pártokban gyökereznek, amelyeknek küzdelmei, parlamentben és harcmezőn egyaránt, azon elv védelmében folytak le, hogy a király és a végrehajtó hatalom rendeletei törvények fölé nem helyezkedhetnek; a fejedelemnek a törvénnyel szemben sem felmentési joga (*dispensing power*), sem felfüggesztési hatalma (*suspending power*) nincs, hacsak maga a törvény ily jogot a fejedelem számára nem biztosít. Ennek az elvnek a félreismerése I. Károlynak fejébe, II. Jakabnak pedig koronájába került. Lord REDESDALE javaslatánál tehát sokkal egyszerűbb és alkotmányilag jóval kevésbé veszedelmes megoldása volt a helyzetnek: törvénysértés helyett a házszabályok formáinak a

of Parliament, and that, consequently, the only way in which proper protection could be given was by the suspension of the Habeas Corpus, a mode of proceeding that had been sanctioned by Parliament already on several occasions, under similar circumstances, and therefore would not be a novel introduction to meet a new case; that a Bill to that effect would be brought into both Houses; and if the introduction of such a measure was sanctioned by both Houses of Parliament, by a single vote by majorities of at least four or five to one, thereby showing that indemnity would be granted to Government acting upon it, when sanction to the measure had been so declared by the Sovereign and both Houses of Parliament. The only way in which they could meet Obstruction of this sort was to let them feel that it was utterly useless, and that the measure would be carried against them, whether they liked it or not. Such a measure — a despotic act of the Crown, with guards which would prevent it ever being used in an improper manner — would give protection to the law-abiding and

mellőzésével, végső szükség esetén formális házszabálysértéssel orvosolni az állam veszedelmes helyzetét. A házszabályok egyedül és kizárólag a ház szuverén hatáskörébe tartozó jogelvek foglalatára levén, sérelmük, ha azt maga a ház követi el, nem jogsértés a szó voltaképi értelmében; mert aki jogszabályt alkothat, ugyanazt tetszése szerint meg is változtathatja s a saját maga által megszabott formákon bármikor minden jogkövetkezmény nélkül túlteheti magát, annál is inkább, mivel kivüle álló semmiféle tényező sincs jogosítva tényét felülbírálni. Az oly házhatározat ugyanis, amely az ügyrendi szabályokra való tekintet nélkül jött létre, *implicite*, magának az ügyrendi szabály félretételének a ténye által, az illető szabály *ad hoc* felfüggesztését foglalja magában, amelyre a háznak kétségkívül joga van. Másképp áll a helyzet törvénysérelem esetén; mert, miként házhatározatot csak házhatározat, akkép törvényt csak törvény helyezhet hatályon kívül s a legnagyobb mértékben veszedelmes, a törvényes rend meginga-

honest people of Ireland; would give protection to them in the course of a comparatively few days.*

»Everybody must feel, from one end of the country to the other, that there was no protection in the case of the honest people of Ireland — both as to their lives and property, and they might have to wait for months under the ordinary process before any relief could be given. It was a state of affairs absolutely injurious to the principle of representative Government, and unless in some way remedied would be an incalculable injury to free Constitutional principles all over the world.« L. *Debates* i. h. 825—6.

tására vezető rendszer volna az, ha az államhatalom egyik tényezője, utólagos felmentésben bizakodva, a törvénnyel ellenkező cselekedetre ragadtatná el magát. Ide járul még, hogy míg a házszabályok alkotásába és kezelésébe tudvalevőleg senkinek sincs a házon kívül beleszólása, a törvénnyel ellentétes eljárás *bírói megtorlást* vonhat maga után és a bíróságok legalább is hatálytalaníthatják a törvény ellenére létrejött egyes végrehajtóhatalmi aktusokat.

A liberális kormány kezdettől fogva tisztában volt aziránt, hogy a képviselőházi anarkia és következményei leküzdésének egyetlen színtere: maga a képviselőház, és hogy ha végső szükségben törvénysértés és házszabálysértés között kell választania, józanul s az alkotmány megrendülése nélkül csak ez utóbbit választhatja, mint amely sem bíróságokkal kollíziónak nem teszi ki őt, sem érdemi jogsértést nem jelent, mert egy jogalkotó tényezőnek semmiféle ténye sem jogsértés, amíg hatáskörén belül marad.

A kormány felfogásának a fenti értelemben körülbelül kifejezést adott a parlament felső házának az elnöke, SELBORNE lordkancellár, aki Lord REDESDALE felszólalására azzal válaszolt, hogy az obstrukciót csak táplálná és igazolná, ha a kormány egy törvényjavaslatot törvény- és alkotmányba ütköző módon, precedens nélküli házhatározatok alapján, anélkül, hogy a törvényerőre emelkedést bevárná, végrehajtana. Előfor-

dulhat ugyan és vannak is reá precedensek, hogy a parlament utólagos felmentéssel szanálja a kormánynak valamely törvénnyel nem igazolható cselekedetét; ámde a személyes szabadság felfüggesztésére ilyen eljárás annál kevésbé alkalmazható, mert ez a kérdés bírói eljárás tárgyát képezi és nincs oly bíró, aki, súlyos pénzbüntetés veszélye nélkül, börtönben merne tartani törvényes alap nélkül letartóztatott személyeket. Az eredmény az lenne, hogy összeütközés támadna a parlament és a bíróságok között, amely a parlament vereségével és meghátalásával végződne. A megoldás másutt keresendő; hogy hol, burkoltan reáutalt a lord-kancellár, amikor kijelentette hogy Lord REDESDALE-nek a *klotür*-ről táplált felfogását nem oszthatja.¹

¹ »He heard with regret the first part of his noble Friend's speech, in which he denounced, as impracticable, a certain form of remedy (*clôture*), which he described by a foreign name, but which, for his (the Lord Chancellor's) part, until he saw the real proposition before him, he should think it unwise to prejudge. But then his noble Friend went on to say that the simple and proper course for the Government to pursue would be to advise Her Majesty to send down a special Message to Parliament, recommending, on the ground of the urgent character of the state of affairs in Ireland, that some despotic course should be pursued. In the first place, he (the Lord Chancellor) greatly doubted whether such a course of action would have the slightest tendency to cure the evil of Obstruction in the place where Obstruction appeared to exist; for if anything in the world could seem to justify Obstruction, it would be the announcement of an intention not to wait for the course of law, but to act upon a mere vote of each House of Parliament — a vote in a manner illegal, unconstitutional, and unprecedented. He fully granted there might be cases in which it might be right to supersede the ordinary course of law, and trust to a vote of indemnity, which Parliament might

A lordkancellár e nyilatkozatában már mintegy előre veti az árnyékát a kormány elhatározása: magában a parlamentben küzdeni le a kisebbségi erőszakot anélkül, hogy a kormány törvénysértéshez, törvényeknek házhatározatokkal való felfüggesztéséhez, egy mindenkép veszedelmes és beláthatlan következményű államjogi precedenshez folyamodnék.

B) Brand házelnök parlamenti államesínye és az obstrukció letörése.

Ezután az események az említett irányban igen rohamosan követték egymást. Miután végre sikerült a kéthetes felirati vitát befejezni, január huszonnegyedikén előterjesztette a kormány az irországi kivételes állapotokról szóló törvényjavaslatot (*Protection of Person and Property in Ireland Bill*). Az angol parlamenti technika

afterwards give, ratifying what had been done. There were precedents for such things being done, and he was far from denying that particular circumstances might make it the duty of Government to take that course. But did his noble Friend mean to say that such a course had ever been taken in respect of such a measure as the suspension of the Habeas Corpus Act? The Habeas Corpus Act was passed for this express purpose—that, if any man were taken into custody and deprived of his liberty without legal warrant, application might be immediately made to a Court of Law, and the duty of the Judge, under most heavy pecuniary penalties, was immediately to grant the *habeas corpus*, and if the person in custody was found to be detained without legal warrant, then, under the same heavy pecuniary penalties upon each individual Judge, the immediate order of the Court was to be given for his discharge. Did not his noble Friend see that if powers of that sort were assumed, the Government would be involved at once in a Parliamentary contest with those who were

szerint a törvényhozatal első stádiuma tudva-levőleg a pusztá bejelentés a kormány részéről, hogy mily tárgyú törvényjavaslatot kíván tárgyaltatni s a ház engedelmének a kikérése az-iránt, hogy a javaslatot benyujthassák.¹ Ez az eljárás rendszerint csak formai; legfeljebb az történik, hogy a törvényjavaslat benyújtója főbb vonásokban kifejti a még kéziratban levő, senki által nem ismert javaslat rendelkezéseit s az ellenzék részéről egy-két felszólaló kritikában részesíti az előadottakat, mire az engedély évszázados gyakorlat szerint egyhangúlag, szavazás nélkül meg szokott adatni. Ez az ú. n. első olvasás (*first reading*). Az irek elhatározták megobstruálni a FORSTER irországi miniszter által bejelentett javaslatot már ebben az első, formai stádiumában. A kormány, látva az irek elszánt-ságát, már másnap, január 25-ikén azzal az indítványnyal lépett fel, hogy a házszabályok megfelelő rendelkezéseinek a felfüggesztésével a ház minden egyéb napirendre tűzött ügyet tegyen félre s mindenekelőtt kizárólag az ir javaslat-tal foglalkozzék;² nehogy az irek egyéb téren

resisting such an illegal and unconstitutional course of proceeding, and in a contest with the Courts of Law, and with every Judge of every Superior Court in the country where those things were done?« L. Debates i. h. 827—8.

¹ U. n. *Motion for leave*; formája: *that leave be given to bring in a Bill for...* (következik a törvényjavaslat címe, pl.: *for the better Protection of Person and Property in Ireland.*)

² »That the introduction and the several stages of the Protection of Person and Property (Ireland) Bill and the Peace Preservation

kifejtett obstrukcióval is fennakaszthassák a voltaképi céltáblául szolgáló javaslatot. Az irek módosításokkal és elnapolási indítványokkal ezt az indítványt is megobstruálták. De a többség rendíthetetlen maradt s 22 órán át (délután 4 órától másnap délután 2 óráig) tartott vita után a házszabályok említett felfüggesztését a ház, 251 szavazattal 33 ellenében, elhatározta.

Jan. 27-ikén újra hozzáfoghatott a ház a törvényjavaslat benyújtása iránti kérelem tárgyalásához. E napon és a következőn (csütörtökön és pénteken) éjjél utánig folyt az elnapolási indítványok és az ezek fölött tartott beszédek áradata. 29-ikén és 30-ikán (szombaton és vasárnap) a ház szokás szerint nem ülésezvén, jan. 31-én, hétfőn újból felvette a ház a tárgyalás fonalát, de a kormány ezúttal el volt határozva teljesen leszámolni az obstrukcióval. E célból az éjjél után szokásos normális elnapolási indítványhoz époly kevésbé járult hozzá, mint az obstrukciós célzatú elnapolási indítványokhoz. PARNELL és hívei meglepetve látták, hogy a kormány az ülést az éjjél bekövetkeztével is folytatni kívánja, nyilván annak a jeléről, hogy a tanácskozást a javaslat benyújtása iránti engedély tárgyában permanens ülésben akarja befejezni. A tárgyalás tehát ked-

(Ireland) Bill have precedence of all Orders of the Day and Notices of Motion, from day to day, until the House shall otherwise order.* L. *Debates* III. 257. k. 1313.

den (febr. 1-sején) is egész nap, megszakítás nélkül folyt; érkezett újra az éjfél s a kormány újra nem járult hozzá a vita elnapolásához. Szerdán (febr. 2-ikán) reggel 9 órakor végre, 41 órai szakadatlan ülés után, megtörtént a döntő lépés. Belépett a házba a Speaker, Mr. BRAND (a későbbi lord HAMPDEN) s felváltván székében az öt éjfél óta helyettesítő PLAYFAIR alelnököt (*Deputy Speaker*) s félbeszakítván az épen szónokló BIGGAR képviselőt, a következő beszédet intézte a házhoz:

»Körülbelül öt nap óta foglalkozik a Ház azzal az indítvánnyal, hogy az irországi személy- és vagyonbiztonságról szóló törvényjavaslatnak beterjesztésére az engedelem megadassék. A jelen ülés e hét hétfőjén 4 órakor kezdődött és ma szerda reggelig még mindig nem ért véget, vagyis 41 óra óta folyik; a ház idejét ismételteten beterjesztett elnapolási indítványok fölött való viták vették igénybe. Ez indítványokat hosszúra nyuló és unalmas vitatkozások után is a ház többségének véleményével szemben csak elenyésző kisebbségek támogatták.

Ilymódon egy oly válságos helyzet keletkezett, amely úgy az elnökségnek, mint a Háznak haladéktalan közbelépését követeli. A szokásos házszabályok képteleneknek bizonyultak arra, hogy rendes és eredményes tárgyalást biztosítsanak. Egy jelentéktelen kisebbség, amely az obstrukciónak ama módjaihoz folyamodott, aminőket a

Ház parlamentáris vétség gyanánt jelölt meg, eljárásával egy olyan fontos intézkedést akaszt meg, amelyet majdnem egy hónappal ezelőtt Ő Felsége trónbeszédében hozott ajánlatba és amelyet a ház túlnyomó többsége az állam érdekében sürgősnek nyilvánított.

A Ház méltóságát, hitelét és tekintélyét komoly veszedelem fenyegeti s valamikép meg kell őket védelmeznünk. A fennálló szabályok és eljárások mellett a Ház törvényhozó képessége meg van bénítva. Új és kivételes eljárás parancsolóan szükséges. Meg vagyok győződve arról, hogy a Ház akaratát legjobban érvényesítem s támogatására is bizvást számíthatok, ha senkit sem engedek többé felszólalni s elnöki minőségemben azonnal elrendelem a szavazást. Bizonyos vagyok abban, hogy a Ház kész egész hatalmát kifejtteni ez eljárás érvényesítésére.

Azokat az intézkedéseket, amelyek a tárgyalást a jövőben biztosítani lesznek hivatva, a Ház belátására kell bíznom. Szabad legyen azonban hozzátennem, hogy szükséges lesz, miszerint a Ház vagy maga gyakoroljon hatékonyabb ellenőrzést vitái fölött, vagy az elnökre nagyobb hatáskört ruházzon.«¹

¹ E beszéd szösz szerint jegyzőkönyvbe vétetett. L. *Journal* 136. k. 50 l.: (*Protection of Person and Property (Ireland) Bill. Wednesday 2-nd February 1881. Mr. Speaker puts the question.*) *Mr. Speaker* returned to the House, and resumed the Chair: *Mr. Speaker* thereupon addressed the House as follows:

»The Motion for leave to bring in the *Protection of Person and Property (Ireland) Bill* has now been under discussion for

E beszéd után az irek nagy zaja között, akik a házszabályok megsértésének a tényét »*Privilege! Privilege!*« kiáltásokkal kísérték,¹ az Elnök elrendelte az épen tárgyalt elnapolási indítvány

about five days. The present sitting, having commenced on Monday last, at four o'clock, has continued until this Wednesday morning, a period of forty-one hours, the House having been occupied with discussions upon repeated dilatory Motions for adjournment. However prolonged and tedious these discussions, the Motions have been supported by small minorities, in opposition to the general sense of the House.

A crisis has thus arisen which demands the prompt interposition of the Chair, and of the House. The usual rules have proved powerless to ensure orderly and effective Debate. An important measure, recommended in Her Majesty's Speech nearly a month since, and declared to be urgent, in the interests of the State, by a decisive majority, is being arrested by the action of an inconsiderable minority, the Members of which have resorted to those modes of »obstruction«, which have been recognised by the House as a parliamentary offence.

The dignity, the credit and the authority of this House are seriously threatened, and it is necessary that they should be vindicated. Under the operation of the accustomed rules and methods of procedure, the Legislative Powers of the House are paralysed. A new and exceptional course is imperatively demanded; and I am satisfied that I shall best carry out the will of the House, and may rely upon its support, if I decline to call upon any more Members to speak, and at once proceed to put the Questions from the Chair. I feel assured that the House will be prepared to exercise all its powers in giving effect to these proceedings.

Future measures for ensuring orderly debate I must leave to the judgment of the House. But I may add that it will be necessary either for the House itself to assume more effectual control over its Debates, or to entrust greater authority to the Chair.« L. még *Debates* III. 257. k. 2032–2033.

¹ A »*Privilege!*« felkiáltásnak e vonatkozásban körülbelül annyi az értelme, mint a magyarban: »Alkotmányértés!« A parlament jogainak, kiváltságainak mindenfajta sérelmei tudvalevőleg: *Breach of Privilege*. Mikor I. Károly 1642. jan. 4-ikén személyesen megjelent a házban, hogy letartóztassa az ellenzék öt vezető emberét, John HAMPDEN-t és társait, szintén e kiáltásban tört k a ház, amint a király a teremből lábát kitette: »*Privilege! Privilege!*«

kérdésében a szavazást, amelynek eredménye az volt, hogy azt a ház 164 szavazattal 19 ellenében elvetette. Az obstruáló kisebbség tagjai résztvettek ugyan e szavazásban, amely a szokásos módon, az oldalfolyosókon (névszerint) történt (*division*), de utána rögtön kivonultak a házból, úgy hogy a főkérdésben a határozat már egyhangúlag (*without division*) hozatott. A kormány azonnal bemutatta a törvényjavaslatot vagyis megtörtént az ú. n. első olvasás. GLADSTONE kormányelnök ezután kérte a házat, hogy a javaslat általános tárgyalását (az ú. n. második olvasást) tűzze a még aznap (febr. 2.) déli 12 órakor tartandó ülés napirendjére s egyidejűleg bejelentette, hogy a Speaker által óhajtott s GLADSTONE által már megszövegezve bemutatott házszabálmódosítást a holnapi (febr. 3-iki) ülésen kívánja tárgyaltatni.¹ A nevezetes, 1881 jan. 31-iki ülés 41^{1/2} óra szakadatlan együttlét után febr. 2-ikán reggel 1^{1/2}10-kor ezzel véget ért.

Szükségtelen mondanunk, hogy a Speaker ténye a kormánynyal egyetértésben, előzetes terv és megállapodás alapján történt. A közvélemény különben is el volt készülve rá, hogy valami rendkívüli eljárás fog a házban történni, amely a parlamenti anarkiát hathatósan meg fogja fékezni s elejét fogja venni a jövőre nézve egy hasonló anarkia létrejöttének. Minden szem

¹ L. *Debates* III. 257 k. 2035. Szövegét l. alább 125. l.

a *Speaker* felé fordult, aki, mint a ház rendjének, a házszabályoknak, a parlament méltóságának és kifelé való tekintélyének hivatott őre, a lehető legilletékesebb és legalkalmasabb személy volt a parlamenti rend helyreállítására. A ház két tudós tagja, ú. m. Lord Edm. FITZMAURICE és Prof. THOROLD ROGERS a ház régi jegyzőkönyveiben precedensek után kutatván, sikerült nekik felfedezniök az 1604-iki, e tanulmány elején ismertetett ama házhatározatokat, amelyek a Speaker kezébe teszik le a jogot, véget vetni a ház türelmével való visszaéléseknek.¹ Olykép képzelték azonban a megoldást, hogy a Speaker az obstruáló képviselőket a régi precedensek szerint egyenkint el fogja hallgattatni s a lapokban javaslatok is merültek fel aziránt, miféle módozatok s garanciák mellett volna feleleveníthető a Speaker régi, feledésbe ment jogköre. Míg a *Daily News* egyszerűen az *old precedents* követését ajánlotta, addig a *Times* legalább 50 jelenlevő képviselő *kétharmadnyi* szótöbbségét tartotta szükségesnek ahhoz, hogy az obstruáló képviselők elhallgattathatók legyenek, a *Standard* pedig legalább 100 képviselő jelenlétét óhajtotta előírni, akiknek *három-negyedrész*e támogassa a Speakert nagyfelelősségű feladatában. A *Times*-ben egy »*Old whig*« (régí liberális pártfőnök) hosszú cikk-

¹ L. fent 15—17. l.

ben foglalkozott a Speaker jogköre tágításának a kérdésével, azzal a céllal, hogy végtelen vitáknak eleje vételessék (*anticipating endless debates*). A *Morning Post* a házelnöki hatalom növeléséről (*The Speaker's power increased*) hasonló módon nyilatkozott. Egyik hetilap, az *Economist*, két tanácsadót (*assessors*) javasolt a Speaker mellé választani, akikkel együtt állapítaná meg, fenforog-e az esete a ház türelmével való visszaélésnek. A *Spectator* azonban csak a ház kétharmadának szavazata alapján vélte a Speaker közbelépését megengedhetőnek, míg az ir-párti lapok általában már előre az alkotmány felforgatásának minősítették, ha a Speaker kilép gépszerű, pártatlan szerepéből s a politikai helyzet *dictatorává* válik.¹ Annyi kétségtelen, hogy az irek említett januári obstrukciója teljesen megérlelte a közvéleményben a *klotür* gondolatát, amelytől pedig, mint láttuk, még csak egy évvel előbb is huzódoztak a parlament vezérférffiai.²

Mindezek a javaslatok és fejtegetések már

¹ L. a felsorolt lapszemlét az *Annual Register* hasábjain (1881. 50. lap).

² Hogy a közvélemény mennyire megérett és hozzászólt az obstrukció letörésének a gondolatához, misem bizonyítja annyira mint az a körülmény, hogy BRAND Speaker febr. 2-iki parlamenti államesinyje ellen az irek és a radikálisok hiába igyekeztek utólag népgyűlések útján közhangulatot teremteni az országban. Csupán *Birmingham* és *New-Castle* városok nyilatkoztak BRAND Speaker ellen, azzal az indokolással, hogy eljárása veszedelmes precedens más kisebbségek ellen (*against other minorities*). L. *Annual Register* i. h.

eleve, hallgatagon feltételezték, hogy az obstruáló képviselők elhallgattatása csak rendkívüli módon és eszközökkel lesz lehetséges; mert azt, hogy a fennállott házszabályok keretei között a klotür javaslata, az érdemleges állami feladatok háttérbe szorításával esetleg hónapokig tárgyalassék azalatt, amíg az irországi állapotok napról-napra súlyosbodtak és sürgős, erélyes rendszabályokat tettek szükségessé, mindenki lehetetlennek tartotta.

A férfiú, aki az obstrukció hidrájának a fejét egyetlen csapással merészen levágta, minden tekintetben alkalmas volt a feladatra, amelyre lelkiismerete és a körülmények kényszerítették. Mr. Henry Bouverie William BRAND, anyai ágról vérszerintileszármazottja volt a hosszú parlament legnemesebb vezéralakjának, John HAMPDEN-nek (1595—1643), akinek nevét később mint lord (Viscount HAMPDEN) felvette. 1812-ben született, a parlamenti államcsiny elkövetésekor tehát közel járt hetvenedik évéhez. 1852-ben lett első ízben tagja, családjának hagyományaihoz képest liberális programmal, a képviselőháznak, ahol puritán jellemével, komolyságával, nemes egyszerűségével csakhamar igen nagy tekintélyre tett szert; nemsokára kormánytitkár (*Parliamentary Secretary to the Treasury*) lett, s e minőségében hosszú ideig volt pártjának parlamenti főnöke, u. n. *Chief-Whip*-je, mindaddig, amíg a ház bizalma 1872-ben a házelnöki székbe nem

helyezte. Mint Speaker pártatlanságával és bölcs tapintatával fokozta előbbi érdemeit.¹ Mint mélyen előre látó férfiú, az obstrukció veszedelmességét már akkor megjósolta, amikor azt mások csak muló tünetnek minősítették s azért (1877-ben) megelégedtek jelentéktelen apró rendszabályokkal, Mr. BRAND-tól ered az obstrukciónak legelső szakszerű meghatározása: a házszabályokkal való visszaélés (*abuse of the Rules*), közelebbről: visszaélés a szólásszabadsággal a parlamenti akarat meggátlása végett. Míg mások lázasan kutattak a kör négyyszögesítéséhez hasonló probléma megoldása után, t. i. hogy miként lehessen az obstrukciót leküzdeni a hagyományos kisebbségi jogok sérelme nélkül, BRAND egyszerűen és világosan kimutatta, hogy minden ily igyekezet hiábavaló és céltalan, mert az obstrukció elleni bármely rendszabály szükségkép a meglevő kisebbségi jogok korlátozását jelenti. Hogy klotür nélkül a probléma teljességgel megoldhatatlan, senki sem látta oly tisztán és határozottan, mint ő, az egész angol parlamentben, ahol a klotür intézményét, mint a francia szellem egyik szeszélyes különlegességét, egész a végső pillanatig általában lenéző kicsinyléssel emlegették, nem tartván méltónak az angol parlament komolyságához, hogy az, akitől annyit tanultak más államok, most másoktól

¹ Megvált a házelnöki széktől 1884-ben, egyidejűleg mint Lord HAMPDEN kinevezetvé a lordok háza tagjává. Meghalt 1892-ben.

vegyen leckét ép annak az intézménynek a biztosítása érdekében, amely évszázadokon át az angol nemzet büszkeségét képezte.¹

BRAND házelnök puritán jelleme, elfogulatlansága, minden gyanun felüli érdektelensége s úgy a házban, mint a házon kívül élvezett nagy tekintélye mind igen szerenyesen estek latba a

¹ BRAND naplója megkapó képét rajzolja az irek 1881 jan.—febr. havi obstrukciója folytán előállott súlyos parlamenti helyzetnek és az eljárásnak, amelyet a parlamenti rend helyreállítására szükségesnek ítélt. Naplójának idevonatkozó kivonatát itt közöljük:

»*Monday, Jan. 31.*—The House was boiling over with indignation at the apparent triumph of obstruction, and Mr. GLADSTONE yielding to the pressure of his friends, committed himself, unwisely as I thought, to a continuous sitting on this day in order to force the bill through its first stage.

On Tuesday, after a sitting of twenty-four hours, I saw plainly that this attempt to carry the bill by continuous sitting would fail, the Parnell party being strong in numbers, discipline, and organization, and with great gifts of speech. I reflected on the situation, and came to the conclusion that it was my duty to extricate the House from the difficulty by closing the debate of my own authority, and so asserting the undoubted will of the House against a rebellious minority. I sent for Mr. GLADSTONE on Tuesday (Feb. 1), about noon, and told him that I should be prepared to put the question in spite of obstruction on the following conditions:—1. That the debate should be carried on until the following morning, my object in this delay being to mark distinctly to the outside world the extreme gravity of the situation, and the necessity of the step which I was about to take. 2. That he should reconsider the regulation of business, either by giving more authority to the House, or by conferring authority on the Speaker.

He agreed to these conditions, and summoned a meeting of the cabinet, which assembled in my library at four p. m. on Tuesday while the House was sitting, and I was in the chair. At that meeting the resolution as to business assumed the shape in which it finally appeared on the following Thursday, it having been previously considered at former meetings of the cabinet. I arranged with PLAYFAIR to take the chair on Tuesday night about midnight, engaging to resume it on Wednesday morning at nine. Accordingly at nine I took the chair, BIGGAR being in possession of the House. I rose, and he resumed his seat. I proceeded with my address as

nagy parlamenti válság megoldásánál,¹ de kiváló érdem illeti a másik államférfiut is, t. i. GLADSTONE miniszterelnököt, akit a voltaképi politikai felelősség terhelt a parlamenti anarkia leküzdéséért. Ha ő visszariad nehéz feladatának teljesítésétől, a következmények kiszámíthatatlanok, mert Irország forradalma ép abban az időben, a szerencsétlen transzváli kérdéssel egyidejűleg könnyen megrázkódtathatta volna a brit birodalmat. Egyéb, kevésbé válságos bel- és külpolitikai helyzetben talán még meglehetett volna próbálkozni, temérdek időáldozat árán, a klotürnek szabályszerű módon a házszabályok közé való iktatásával, de mint láttuk, az obstrukciós párt ép egy oly időpontot választott ki a parlamenti forradalom kivitelére, amikor az állam veszélyeztetett érdekei ép a legsürgősebb rendszabályokat tették szükségessé. Ekkor sajnálták csak igen sokan,

concerted with MAY, and when I had concluded I put the question. The scene was most dramatic; but all passed off without disturbance, the Irish party on the second division retiring under protest.

I had communicated, with Mr. GLADSTONE's approval, my intention to close the debate to NORTHCOTE, but to no one else, except MAY, from whom I received much assistance. NORTHCOTE was startled, but expressed no disapproval of the course proposed.* L. MORLEY Gladstone's Life. III. 52—3.

¹ L. BRAND sikerült jellemrajzát REDLICH-nél i. m. 188—9. — GLADSTONE-nak a királynéhoz intézett aznapi jelentése szerint a siker egyedül a Speaker kiváló jellemtulajdonságainak volt köszönhető:

»The Speaker's firmness in mind, his suavity in manner, his unwearied patience, his incomparable temper, under a thousand provocations, have rendered possible a really important result.« L. i. m. III. 53.

hogy az előző évi házzsabályrevízió idején, nyugodtabb időkben nem szivlelték meg Lord HARTINGTON odavetett ötletét, hogy az esetben, ha a kisebbségek megrendszabályozásához egyáltalán hozzáfognak, jó volna gyökeresen megoldani, a klotür alkalmazásával, egyszersmindenkorra az obstrukció kérdését. GLADSTONE azáltal, hogy nem habozott parlamenti államesiny útján, pusztá tárgyalási formák feláldozásával menteni meg a lényegét és az állam létérdekét, BRAND-dal együtt a parlamentek történetében emlékezetes nevet biztosított magának, mert példájukkal és az angol parlament tekintélyével megmutatták a célhoz vezető utat a parlamenti anarkia elfojtására oly időben, amikor az állam válságos helyzete miatt a formákhoz való szigorú ragaszkodás az államra aránytalanul súlyos megpróbáltatást és veszedelmet jelentene.

A Ház még aznap, a parlamenti államesiny napján, délben újra összeült; a szerdai napokon ugyanis az ülés d. u. 4 óra helyett déli 12 órakor szokott kezdődni, hogy d. u. 5—6 óra között véget érjen. A kábultságukból magukhoz tért obstruáló képviselők, PARNELL-lel élükön, valamenynyien megjelentek, hogy a Speaker házzsabálysértése ellen tiltakozzanak. MR. LABOUCHERE, aki mint szélső radikális képviselő, bár az obstrukciót elítélte, az irekkel erősen rokonszenvezett, napi-rend előtt azt a kérdést intézte a Speakerhez, a házzsabályok melyik rendelkezése szerint járt el,

amikor reggel, midőn a képviselők jórésze ágyban szunnyadt, hirtelen bezárta a vitát!? A Speaker erre azt felelte, hogy kizárólag saját felelősségére és a Ház iránti kötelességérzetből járt el.¹ A ház, GLADSTONE-nal élén, dörgő éljenzéssel fogadta a Speaker férfias kijelentését², mire PARNELL, hivatkozván arra, hogy a Ház elnöke LABOUCHERE képviselő kérdésére ki nem elégitő választ adott, határozati javaslatot terjesztett elő: mondja ki a Ház, hogy a Speaker eljárásával megsértette a parlament mentelmi jogát.³ A Speaker ezt a határozati javaslatot visszautasította, azon a címen, hogy nem forog fenn mentelmi eset (*question of privilege*), amely esetben van egyedül joga egy képviselőnek rögtöni

¹ »MR. LABOUCHERE: I wish, respectfully, to ask you a Question, Sir, with regard to an occurrence which took place at an early hour this morning when many of the Members of this House were asleep in their beds. I wish to ask you, Sir, Whether, in bringing the debate upon the Question which was then before the House to a sudden close, you acted under any Standing Order of the House, and, if so, which?

MR. SPEAKER: I acted upon *my own responsibility and from a sense of duty to the House*«. L. Debates III. 268. k. 8.

² »I never heard such a loud and protracted cheering, none cheering more loudly than Gladstone«, mondja BRAND naplójában. L. MORLEY i. m. III. 53.

³ »MR. PARNELL: Mr. Speaker; Sir, I believe it is one of the customs of this House that a question of Privilege should be taken notice of immediately upon its occurrence. I venture, therefore, to assume it will be proper for me, in consequence of the reply which you have just vouchsafed to the Question of the hon. Member for Northampton, at once to bring before the attention of the House a Resolution which I propose to submit to the House, which reads as follows: *That the action of Mr. Speaker in refusing to permit further debate on the Motion for leave to introduce the Preservation of Life and Property (Ireland) Bill is a breach of the Privileges of this House.*« L. Debates III. 268. k. 8.

tárgyalást kívánna, hanem pusztán ügyrendi kérdésről (*question of order*) van szó, amely csak előzetes napirendre tűzés után tárgyalható. Erre az ellenzék egy más tagja, SULLIVAN, azt indítványozta, helytelenítse a Ház az elnöknek ezt a döntését, t. i. hogy a szóban levő kérdés nem mentelmi ügy. A Speaker ezt az indítványt az elnöki tekintély ellen irányulónak minősítette és felszólította SULLIVAN-t, hogy vegye fontolóra még idejében indítványának esetleges következményeit.¹

Erre a Speaker és MR. SULLIVAN között hosszabb szóváltás keletkezett. SULLIVAN azt kérdezte tőle, lehetséges volna-e az, hogy a Ház naplóiban egyáltalán nem léteznék precedens arra, hogy a Ház elnökének házszabálykérdésben hozott döntésével szemben helytelenítő indítványt nyújthassanak be, mire a Speaker, anélkül, hogy kétségbe vonta volna a precedensek lehetőségét, miként PARNELL javaslatára, úgy SULLIVAN-éra is kimon-

¹ »MR. SPEAKER: I have to inform the hon. Member that the Resolution he so proposes relates, not to a question of Privilege, but to a question of Order. If he thinks proper to bring the matter under the notice of the House in the regular way he is entitled to do so by Notice of Motion, but not at the present time and as a question of Privilege.

MR. A. M. SULLIVAN: Do I understand you, Sir, to rule that my hon. Friend cannot as a matter of Privilege challenge the course which, without precedent, you took this morning? In that case, I rise to move that this House do *disagree with Mr. Speaker in that ruling*. [•Chair!•]

MR. SPEAKER: In taking that course the hon. Member will be disregarding the authority of the Chair, and I must caution the hon. Member that the course he proposes to take will involve him in the consequences of that proceeding.« L. *Debates* i. h. 9—10.

dotta, hogy az csak szabályszerű, előzetes bejelentés alapján tárgyalható. Mikor pedig SULLIVAN parlamenti precedensek felkutatása végett házelnapolási indítvánnyal állott elő, a Speaker kijelentette, hogy parlamenti rendbe ütközőnek fog minősíteni minden oly elnapolási indítványt, amely az ő ma reggeli eljárása ellen irányul.¹ SULLIVAN erre hosszabb beszédben kifejtette, hogy bármennyire tiszteli a Speaker személyét s bármennyire távol áll tőle minden provokativ, sértő szándék, kötelessége az elnapolás indítványozásának a jogát, amely egyike a képviselők legősibb jogainak, vele szemben is megvédelmezni. Vannak körülmények, amikor a Ház elnapolása rendkívül szükséges. Ilyen a mostani helyzet, amikor kormánypárt és egyik ellenzék összefogtak a klotür behozatala céljából, megegyezvén egymással, hogy oly klotürt fognak hozni, amelyeket egymással szemben nem fognak alkalmazhatni. Érti, hogy a többséget izgatja egy kisebbség csökönyös ellenállása, de hivatkozik arra, hogy sokszor volt már rá eset, hogy utólag kitünt és beigazolódott, hogy nem a többségnek, hanem a kisebbségnek volt igaza; ezért kell a kisebbségi jogokat védő szabályokat tiszteletben és épségben tartani. I Jakab idejé-

¹ »MR. A. M. SULLIVAN: Then, in order that there may be time to search for precedents, I shall conclude with a Motion.

MR. SPEAKER: I caution the hon. Member, that if he proposes to move the adjournment of the House with the view of calling in question what was done this morning, he will be entirely out of Order«. L. *Debates* i. h. 10.

ben 1620-ban és I. Károly uralkodása elején, 1626-ban, kisebbségben voltak azok, akik később annyira mentek a parlamenti jogok védelmében, hogy nem riadtak vissza a királyt, aki azokat megsértette, kivégezni. Most már nem az ir kivételes törvényekről, hanem a Ház szabadságjogáról és az egész alkotmányról van szó. Akik gunyolódnak e kijelentés fölött, bizonyára abban a véleményben vannak, hogy szabadságjogok csak azok, amelyeket a többség szabadságjogoknak tart. Régebben a Speaker-ek az elnöki szék-ből a Ház szabadságjogait védelmezték; vagy talán nem emlékeznek már e Házban LENTHALL Speaker-re (a hosszú parlament alatt 1642) s arra, hogy e ház dacolt magával a királlyal, amikor képviselők elzárását kívánta? Tiltakozott az ellen, hogy a Speaker kiváló jelleme iránti tisztelet annyira menjen, hogy az elnöki eljárás kritizálása az elnöki tekintély elleni támadásnak minősítettessék.¹

¹ MR. A. M. SULLIVAN: I am about to move the adjournment of the House, and I trust, Sir, that I shall do so within the strict Rules and Privileges of the House and not beyond them. Moving the adjournment of the House is one of our ancient rights, and has been largely availed of from time immemorial. I am aware there have been times in the history of this House where Members in a minority have, by moving the adjournment, protected to no inconsiderable extent the privileges of debate, personal freedom, and public liberty. In moving the adjournment of the House on this occasion—and I shall be within the recollection of the House and within the cognizance of the country at large—never did a Member rise to make a Motion of this kind under graver circumstances of peril to the liberties of this House. I feel at this moment I am defending liberties that used to be dear to the Commons of England. I think, Sir, there are circum-

GLADSTONE, a szónok beszédét itt félbeszakítva, abbeli véleményének adott kifejezést, hogy az elnök eljárására vonatkozó minden kommentár házszabályellenes, ha egyszer az elnök kijelenti,

stances which render the adjournment of the House extremely necessary. Whatever was done this morning may have been right or may have been wrong. I wish to make no reflection upon it beyond what is Parliamentary—but it is a most remarkable fact that a league should be established between Her Majesty's Government and their deadly foes. There is a great anxiety to call for the *clôture*. But, say the friends of Her Majesty's Government on the Opposition Bench: »Give us such a *clôture* as may not hurt us. Let it be for a minority, but not a minority as large as we are.« I adjure the House to assent to my Motion for adjournment, and to pause. Much has happened to rouse the temper, if not the anger, of the great majority of the House. All strong majorities are roused to anger by the resistance of minorities to their will. It is only the tendency of human nature that two hundred or three hundred men, fully persuaded that their course is right or necessary, if they find a minority resisting them as stoutly as they assert their own will—I say it is only human nature that they should avail themselves of their strength. Nevertheless, majorities as great and as strong discover in time that their sense of anger has impelled them a little too far. Majorities in this House resisting Motions like the present one have ere now discovered in the end that the minority after all was right. You may be laying the foundation of precedents fatal to the liberties of Englishmen in the years after. It was in that spirit that in 1620 and in 1626 minorities in this House stood up for precedents. I appeal to hon. Members, by consenting to the adjournment, to give time to see whether the minority may not be within the full rights and Parliamentary Privileges which their forefathers defended, not merely by votes of this House, but by cutting off the head of a King when he tried to violate them. We hope we may be allowed to fight out this great contest fairly—for it has grown to be a great Constitutional issue. It is no longer about a Peace Preservation Bill we are contending; it is for the liberties of this House. [“Hear, hear!”] I know what hon. Gentlemen mean by that cheer; I interpret the feeling to be this—that the liberties of the House mean what the majority of the House think to be its liberties. There have been Speakers in the Chair who, before this, have defended the liberties of the House. [“Order!”] Are hon. Membres such tyros in politics as never to have heard of Mr. Speaker Lenthall? Are they not aware that when it was sought to have one of

hogy azt a jelen ülésben (t. i. napirendre való tűzés hiányában) tárgyalni nem lehet; GLADSTONE e nézetét a Speaker, hivatkozással néhány korábbi döntésére, megerősítette.¹

Erre SULLIVAN kizárólag elnapolási indítványának megokolására igyekezett szorítkozni. Szükség van az elnapolásra, mondá, hogy a kedélyek lecsillapodhassanak s hogy a közvélemény és a Ház a súlyos helyzetről nyugodt véleményt formálhassanak a kisebbség jogainak megvédelése érdekében. A miniszterelnöknek nem szabad a Speaker-t befolyásolnia, irányát megszabnia.

its Members taken to the Tower this House defied the King himself? The practice to which I refer is that, owing to the high personal virtues of the right hon. Gentleman who now occupies the Chair, and because of the unfeigned respect which is entertained for him by Members of the House for his urbanity and kindness, it has become the custom to treat as an outrage on the Chair any reference to the fact that the ruling of the Speaker might be wrong.* *L. Debates* i. h. 10—13.

¹MR. GLADSTONE: With reference to the observations of the hon. Gentleman, commenting on the fallibility of the Chair, I rise to ask you, Sir, whether those observations are not themselves out of Order? ["No!"] I do not rise to ask the opinion upon the point of hon. Gentlemen who cry "No!" I ask the opinion of the Chair. It appears to me the hon. Member was calling in question the recent decision of the Chair, which the hon. Member has already been informed he was not at liberty to call in question at the present Sitting of the House.

MR. A. M. SULLIVAN: You have no right to rule—"Order!"—

MR. SPEAKER: I have already distinctly ruled that this is a matter of Order and not of Privilege. I have ruled before in the same sense when the hon. Member for Dungarvan (Mr. O'Donnell) proposed a Vote of Censure on the Chair; and when Dr. Kenealy, in the last Parliament, took a similar course, I ruled in the same sense, and I shall continue to rule in the same sense. I must, therefore, ask the hon. Member for Meath to confine himself strictly within the rules of debate, which forbid his calling in question any ruling of the Chair without specific Notice of Motion.* *L. Debates* i. h. 14.

Ismeri a többség elfogultságát a kérdésben, de meg van győződve, hogy az idő az ellenzéknek fog igazat adni, amiért a kisebbség jogai érdekében a jelen helyzetben az ülések elnapolását indítványozta.¹

A vita további folyamán felszólaltak GLADSTONE miniszterelnökön, FORSTER írországi miniszteren, és a konzervatív párt vezérein (Sir Stafford NORTHCOTE, Lord Randolph CHURCHILL, BALFOUR) kívül PARNELL, SULLIVAN, LABOUCHERE, GRAY, COWEN, SHAW, GIVAN, MOORE, RITCHIE, DAWSON, ONSLOW, HEALY, MORGAN-LLOYD, MITCHELL HENRY, CALLAN, T. P. O'CONNOR, PEASE, O'DONNELL, WARTON, DALY, FINIGAN, M'KENNA, CAMERON, O'DONOGHUE, DILLON, LEAMY, O'SULLIVAN és A. O'CONNOR ír, illetve radikális képviselők.

¹ »MR. A. M. SULLIVAN: We all need time to allow our tempers to calm down, so that we may be in a position to consider the grave issues now affecting the country and the House in a befitting mood. I ask for an adjournment for the sake of the Parliamentary institutions of the country, and in order that, after due deliberation, the House may take whatever step may really seem to be wise and necessary. I ask that time should be given in order that the rights of minorities may be duly protected. The Prime Minister is well aware that a Member, in moving the adjournment of the House, is allowed considerable latitude, and I trust that, occupying the high position which he does, the right hon. Gentleman will not attempt to do that which is fortunately impossible—to overawe the Chair by the intimation of his will. This is not an ordinary Motion for adjournment: but one of an exceptionally grave character, and in making it I incur a grave responsibility. In taking this step, I know what the mind of the House is; but I believe that within a few years there will come forth a justification of my motive to-day, and that it will be believed, under the protection of the liberties of this House, it was within my right in moving, as I now do, that this House do now adjourn.«
L. *Debates* i. h. 17.

GLADSTONE, tiltakozván az elnapolás ellen, reflektált az indítványtevő SULLIVAN ama kijelentésére: az idő az ellenzéknek fog igazat adni. A Házat nem befolyásolhatja semmiféle jóslat az-iránt, hogy egy év múlva mi lesz az ország közvéleménye egy jelen kérdésben. Elég, hogy látta az ország az utolsó egy hónap alatt, hogy a többség, egész ma reggel 9 óráig, mily gyámoltalanul s tehetetlenül vergődött a kisebbség kezei között.¹

A konzervatívek megoszlottak; Lord Randolph CHURCHILL az elnapolás mellett, NORTHCOTE ellene nyilatkozott.

Az írek, az őket reggel ért súlyos vereség után is, el voltak határozva, nem tántorodni el obstrukciós eljárásuktól s megakadályozni, hogy az ír kivételes törvények általános vitája még aznap megkezdődjék. Ezért sorra egymásután felszólaltak, hogy SULLIVAN elnapolási indítványát támogassák s a többség türelmesen hallgatta

¹ »MR. GLADSTONE: What arguments has the hon. Gentleman advanced in favour of adjournment? He professes to believe that twelve months hence the opinion of the public will be that the Motion for adjournment was perfectly right. It is not to be expected that the House can be materially governed in its conduct of to-day by the prophecy of what will be public opinion on the proceeding of to-day twelve months hence. What other reason does he give us? The hon. Member spoke of the temper of the House, and alleged the tendency of a majority to domineer; and he asserts that the minority with which he acts has been suffering under this domineering tendency. But, so far as I know, the history of the last four weeks is that the minority has been master of the proceedings of the House, and the majority, until half-past 9 o'clock this morning—when it did not do anything for itself, but was helped from another quarter—lay helpless and hopeless in the hands of the minority.« L. *Debates* i. h. 18.

panaszkodásukat. Sikerült is az obstruálóknak a vitát elhúzniok addig az ideig, amig az ülésnek (szerdai nap lévén, d. u. 5 ó. körül) normálisan befejeződnie kellett. Utolsó szónokuk O'CONNOR hivatkozott az elnapolás érdekében a szólásszabadság védelmére precedenskép I. Károly idejére, amikor két képviselő a király által börtönbe vettétvén, a Ház elhatározta, hogy addig semmi ügygyel sem foglalkozik, amig a Ház mentelmi jogán esett sérelem nem orvosoltatik.¹

Erre a Ház, miután előbb nagy többséggel, 278 szavazattal 44 ellenében, elvetette az írek elnapolási indítványát, rögtön utána (6 órakor) szabályszerűen elnapolta magát.

C) A Gladstone-féle (ideiglenes) klotűr.

A következő napra, 1881. febr. 3.-ának a napi-rendjére volt tűzve, mint tudjuk, GLADSTONE ház-szabály javaslata, lényegileg a klotűr alkalmazása iránt. Az obstruáló ellenzék újra megjelent a Házban, azzal a szándékkal, hogy tőle telhető minden eszközzel megakadályozza, hogy a miniszterelnök beterjeszthesse javaslatát. Néhány

¹ „MR. ARTHUR O'CONNOR, in supporting the Motion for adjournment, said, the whole situation of the House and the authority of the Chair would be discussed at the next Sitting, and he, for one, felt that the liberty of speech, for which the House had so long struggled, was not as secure as it used to be. When, in the time of Charles I., Sir John Eliot and Sir Dudley Digges were committed to the Tower, the House resolved not to proceed with any Business until their liberties were vindicated. That was the precedent that ought to be followed on the present occasion.” *L. Debates* i. h. 42.

interpelláció elintézése után a Ház áttért a napi-rendre s a Speaker szabályszerűen felhívta a miniszterelnököt indítványának beterjesztésére. A miniszterelnök a Ház nagy izgalma között felállott, hogy megokolja indítványát, de csak néhány szót volt képes elmondani. Az írek nagy zajt támasztottak s egyikük, DILLON fölállt, mint aki beszélni akar. A Speaker kijelentette, hogy a miniszterelnököt illeti a szó s felszólította DILLON-t, hogy üljön le. Erre SULLIVAN védelmére kelt társának, hangoztatván, hogy DILLON-nak joga van beszélni, mert a házszabályokhoz kíván szólni. Minthogy DILLON továbbra is állva maradt s beszélni igyekezett, a Speaker őt, a házszabályok értelmében, az elnöki szék iránti tiszteletlenség miatt megnevezte. A Speaker e tényére GLADSTONE DILLON képviselőnek az ülésről való kizárását indítványozta. A Speaker elrendelte GLADSTONE indítványa fölött a szavazást s a szavazatok összeszámoltatván, kitűnik, hogy a Ház 395 szavazattal 33 ellen DILLON kizárását határozta el. De Mr. DILLON a Speaker felszólítását, hogy hagyja el az üléstermet, hallatlanná tette s újból szót kért, amit a Speaker megtagadott, újból felszólítván őt a távozásra. DILLON erre »mély tisztelettel« kijelentette, hogy nem távozik, minek hallatára a Speaker kijelentette, hogy most már kötelessége a Ház határozatát karhatalommal végrehajtani s felszólította a Ház rendőrfőnökét (*Serjeant-at-Arms*), hogy Mr. DILLON-t távolítsa el.

A Serjeant-at-Arms a kizárt képviselőhöz lépett s kérte őt hogy távozzék, de DILLON hajthatatlan maradt. A parlamenti rendőrfőnök erre a főajtónállót (*principal doorkeeper*) és négy teremőrt (*messengers*) véve magához, kezét a képviselő vállára helyezte s felszólította, hogy tegyen eleget a Speaker rendeletének. Látván a valóságos karhatalmat, DILLON e szavakkal: »Engedek az erőszaknak«, a Serjeant-at-Arms kíséretében elhagyta a házat.¹

¹ Itt közöljük a Ház tanácskozási naplója (*Debates*) nyomán az egész jelenetet:

RULES OF DEBATE—DIVISIONS—SUSPENSION OF MEMBERS

[It is to be understood that throughout the subsequent proceedings the greatest excitement and confusion prevailed.]

“At half-past Four o'clock, in accordance with Rule 11 (6) by which Motions concerning Public Business are taken before the commencement of the regular Business of the day—

MR. SPEAKER called upon MR. GLADSTONE.

MR. GLADSTONE: I rise, Sir, in conformity with the Notice I yesterday gave to the House, for the purpose of calling its attention to a subject of considerable novelty, and of the extremest gravity—

MR. DILLON rose amid loud cries of “Order!” and “Chair!”

MR. SPEAKER: The right hon. Gentleman is in possession of the House.

MR. DILLON again rose in his place. [“Order, order!” “Chair! Chair!”]

MR. SPEAKER: I call on the hon. Member to resume his seat.

MR. A. M. SULLIVAN: But the hon. Member rises to a point to Order. [“Chair! Chair!”]

MR. DILLON (who remained standing, though directed by Mr. Speaker to resume his seat): M. Speaker, I rise to demand my Privilege—[*Renewed cries of “Chair!” and “Order!”*]

MR. SPEAKER: The hon. Member for Tipperary is disregarding the authority of the Chair—therefore, in the terms of the Standing Order, I Name you, Mr. Dillon, as wilfully disregarding the authority of the Chair.

MR. GLADSTONE: Sir, you have named M. Dillon as wilfully disregarding the authority of the Chair; and I therefore move, in conformity with the Standing Order—“That Mr. Dillon be sus-

A Dillon-féle jelenetet több hasonló követte. Mikor GLADSTONE újra szólani kívánt, vele egyidejűleg hárman is felállottak s beszélni kezdetek: SULLIVAN, O'DONOGHUE és PARNELL. SULLIVAN a házszabályokhoz kívánt szólani, O'DONOGHUE elnapolási indítványt jelentett be s PARNELL azzal az indítvánnyal lépett fel, hogy GLADSTONE-t a Ház egyáltalán ne hallgassa meg. Az első kettő engedett a Speakernek, amikor az kijelentette,

pended from the service of the House during the remainder of this day's sitting."

Motion made, and Question put, "That Mr. Dillon be suspended from the service of the House during the remainder of this day's sitting."—(*Mr. Gladstone.*)

MR. A. M. SULLIVAN: Mr. Dillon rose to a point of Order. I object to the division being taken.

The House *divided*:—Ayes 359; Noes 33; Majority 362.

MR. SPEAKER: In accordance with the Resolution just passed by the House, Mr. Dillon will withdraw.

MR. DILLON: I beg most respectfully to—[*Loud cries of "Order! Order!" and "Chair! Chair!"*—I rise to a point of Order, and I demand my Privilege, as a Member of this House—[*Renewed cries of "Order!"*]

MR. SPEAKER: Under the present circumstances, it is quite out of the question that the hon. Gentleman should be allowed to address the House, and I must call upon him to withdraw.

MR. DILLON: I most respectfully decline, Sir, to withdraw.

MR. SPEAKER: It is my duty to carry out the Order of the House, and I direct the Serjeant-at-Arms to remove Mr. Dillon.

MR. A. M. SULLIVAN: On a point of Order, Mr. Speaker, I wish to say—[*"Order, order!" and "Chair! Chair!" Cries of "Order!" and "Name!"*—in the case of the Member for Northampton (Mr. Bradlaugh) a debate took place on the Motion, and I rise to speak on this Motion. [*"Order!"*]

The Serjeant-at-Arms accordingly, advancing to the hon. Member, invited him to retire; who however refusing, the Serjeant at-Arms (*the principal Doorkeeper and Messengers being in attendance*), placing his hand upon the hon. Member, requested his compliance with the Order of Mr. Speaker—

Whereupon, MR. DILLON, exclaiming, "If you employ force I must yield," *withdrew with the Serjeant-at-Arms.*" L. Debates i. h. 68—70.

hogy a szó GLADSTONE-t illeti meg, de PARNELL megismételte indítványát, mire őt a Speaker, a házszabályok értelmében, tiszteletlenség miatt nevénél nevezte és ezzel GLADSTONE-nak módot nyújtott, hogy ellene kizárási indítványt tegyen. A Speaker elrendelvén a szavazást, PARNELL és hiveinek túlnyomó része vonakodott a szavazásban résztvenni s bentmaradt az ülésteremben. Így történt, hogy 405 szavazattal 7 ellenében PARNELL-t is kizárta a Ház. Ekkor PARNELL kijelentette, hogy a Ház eljárása önkényes, mentelmi jogba ütköző, s megtagadta a Ház elhagyását. Eltávolítása hasonlóképp karhatalommal történt, mint DILLON képviselőé.¹

PARNELL eltávolítása után a Ház izgalma pillanatra kissé alábbhagyott s GLADSTONE a zaj dacára néhány percig képes volt magát megértetni.

¹ PARNELL eltávolításának a jelenete:

“MR. SPEAKER: In pursuance of the Resolution of the House, Mr. Parnell will now withdraw.

MR. PARNELL: I respectfully decline, Mr. Speaker, to withdraw. I consider that the course that has been adopted is of an arbitrary character, and is opposed to the Privileges of the Members of this House.

Thereupon Mr. SPEAKER directed the Serjeant-at-Arms to remove Mr. Parnell from the House.

Accordingly, the Serjeant-at-Arms, by the direction of Mr. Speaker, in pursuance of the Resolution of the House, advancing to the hon. Member, invited him to retire.

MR. PARNELL: Sir, I respectfully refuse to withdraw unless I am compelled to do so by superior force.

Then the Serjeant-at-Arms (the principal Door-keeper and Messengers attending) placed his hand upon Mr. Parnell, who thereupon rose and *withdrew with the Serjeant-at-Arms.*” L. Debates i. h. 77—78.

Mint láttuk, a PARNELL kizárása fölötti szavazásnál pártjának többsége bentmaradt az ülés-teremben, ahelyett, hogy szavazás végett az oldal-folyosókra vonult volna, mint ezt a Ház szabályai előírják. A miniszterelnök kijelentette, hogy ez az eljárás súlyos tiszteletlenség a Ház szabályai és az elnöki intézkedések ellen (*a flagrant contempt of the Rules of the House and the Orders of the Chair*), amely nem hagyható szó nélkül. Erre FINIGAN képviselő felugrott s PARNELL-hoz hasonlóan indítványozta, hogy GLADSTONE-t a Ház ne hallgassa tovább, aminek következménye lett, hogy a Ház őt azonnal kizárta és mikor ő erre »mély tisztelettel« (*most respectfully*) kijelentette, hogy nem enged csupán az erőszaknak (*unless expelled by force*), a Serjeant-at-Arms a főajtónálló és a teremőrök segédlete mellett kivezette az ülésteremből.¹

A Mr. FINIGAN kizárása iránti indítvány fölötti szavazás alatt az obstruálók ismét benmaradtak az ülés-teremben, úgy hogy a kizárás 405 szavazattal 2 ellenében mondatott ki.

Ezután tömeges kizáráshoz folyamodott a Ház. A Speaker bejelentette, hogy több képviselő új-

¹ "MR. SPEAKER: I am bound, in pursuance of the said Resolution, to direct the Serjeant to remove Mr. Finigan.

The Serjeant at-Arms accordingly (the principal Doorkeeper and Messengers attending) advanced, and, placing his hand upon the hon. Member, requested him to withdraw; who refusing, the Serjeant-at-Arms beckoned to his assistants. Whereupon Mr. Finigan arose and *withdrew with the Serjeant-at-Arms.*" L. Debates i. h. 80.

ből megsértette a Ház és az elnök tekintélyét azáltal, hogy a szavazást elrendelő határozatnak nem engedelmeskedett. A házszabályok értelmében megnevezett összesen 28 képviselőt, mire GLADSTONE valamennyi ellen együttes kizárási indítványt tett. Mr. BALFOUR, bár elismerte, hogy a megnevezett képviselők mind egyformán vétkesek, felvetette a kérdést, hogy nem volna-e helyesebb eljárás egyenkint függeszteni fel őket; de a Speaker úgy döntött, hogy a tömeges kizárás nem ütközik a házszabályokba s az egyenkénti vagy együttes kizárás csupán konvenció kérdése. Egy másik képviselő (MR. GORST) azt kérte, hogy az elnök mindegyik képviselő kizárása fölött legalább a kérdést egyenként tegye föl; MR. COWEN pedig azt vitatta, hogy kizárásnak a házszabály szerint csak akkor van helye, miután előbb legalább kétszer nevükön nevezte őket a Ház elnöke. A Speaker mindkét megjegyzést válasz nélkül hagyván, elrendelte a tömeges kizárás fölötti szavazást. E szavazásban ismét nem vettek részt az obstruálók, kijelentvén, hogy az egész eljárás és szavazás törvénytelen. A szavazás eredménye az volt, hogy 410 szavazattal 6 ellenében (ez utóbbiak a liberális párt szélső árnyalatát képviselő radikálisok voltak) egyszerre 28 képviselőt zárt ki a Ház az ülésből. Most következett a kizárt képviselők egyenkénti eltávolítása a Házból a Serjeant-at-Arms által, ami mintegy másfél órát

vett igénybe;* a kizárt képviselők mindegyike tiltakozott a Ház eljárása ellen. Így:

MR. BARRY: Tisztelettel megtagadom a távozást, s csak az erőszaknak engedek.¹

MR. BIGGAR: Elnök úr szíves engedelmével, megtagadom.²

MR. BYRNE: Elnök úr, mély tisztelettel, megtagadom a távozást.³

MR. GRAY: Megtagadom bármikép is elismerni e törvénytelen eljárást és csak erőszak hatása alatt távozem.⁴

* L. *Debates* 82—86.

¹ "MR. A. M. SULLIVAN: We contest the legality of the whole proceeding.

MR. O'CONNOR POWER: The division is illegal.

MR. SPEAKER: In accordance with the Resolution of the House I have now to direct Mr. Barry to withdraw.

MR. BARRY: I respectfully decline to withdraw unless removed by force.

MR. SPEAKER then directed the Serjeant-at-Arms to remove Mr. Barry.

The Serjeant-at-Arms (the principal Doorkeeper and Messengers attending), accordingly removed Mr. Barry from the House."

² "MR. SPEAKER: In accordance with the Resolution of the House I have now to direct Mr. Biggar to withdraw.

MR. BIGGAR: Mr. Speaker, I beg leave to decline.

Then the Serjeant-at-Arms, by the direction of Mr. Speaker, in pursuance of the Resolution of the House, *removed Mr. Biggar from the House."*

³ "MR. SPEAKER then directed MR. BYRNE to withdraw.

MR. BYRNE: Mr. Speaker, I very respectfully decline to withdraw.

MR. BYRNE was then, by direction of Mr. Speaker, in pursuance of the Resolution of the House, *removed by the Serjeant-at-Arms from the House."*

⁴ "MR. SPEAKER then directed MR. EDMOND GRAY to withdraw.

MR. GRAY: I decline in any way to recognize these illegal proceedings, and to withdraw without the application of force.

MR. GRAY was, by direction of Mr. Speaker, *removed by the Serjeant-at-Arms from the House."*

MR. LALOR: Meg kell tagadnom a távozást, hacsak túlerő nem kényszerít reá.¹

MR. LEAMY: Tisztelettel megtagadom a távozást e házból, ahová Waterford népe azért küldött, hogy képviseljem s csak az erőszaknak engedek.²

MR. LEAHY: Elnök úr, nem távozik.³

MR. J. M'CARTHY (az ismert történetíró): Mint-hogy azt hiszem, hogy az egész eljárás alkotmány- és törvényellenes, tisztelettel megtagadom a Ház elhagyását mindaddig, amíg fizikai erő nem kényszerít reá.⁴

MR. M'COAN: Tisztelettel megtagadom a távozást és csak az erőszaknak engedek.⁵

¹ "MR. SPEAKER then directed MR. LALOR to withdraw.

MR. LALOR: I must decline to withdraw unless compelled by superior force.

MR. LALOR was, by direction of Mr. Speaker, *removed by the Serjeant-at-Arms from the House.*"

² "MR. SPEAKER then directed MR. LEAMY to withdraw.

MR. LEAMY: I beg respectfully to decline to withdraw from this House, to which I have been sent by the people of Waterford to represent them, unless compelled by superior force.

MR. LEAMY was, by direction of Mr. Speaker, *removed by the Serjeant-at-Arms from the House.*"

³ "MR. SPEAKER then directed MR. LEAHY to withdraw.

MR. LEAHY: Mr. Speaker, I decline to withdraw.

MR. LEAHY was, by direction of Mr. Speaker, *removed by the Serjeant-at-Arms from the House.*"

⁴ "MR. SPEAKER then directed MR. JUSTIN M'CARTHY to withdraw.

MR. JUSTIN M'CARTHY: As I believe these whole proceedings are unconstitutional and illegal, I decline respectfully to leave the House unless constrained by superior force.

MR. JUSTIN M'CARTHY was, by direction of Mr. Speaker, *removed by the Serjeant-at-Arms from the House.*"

⁵ "MR. SPEAKER then directed MR. M'COAN to withdraw.

MR. M'COAN: I beg respectfully to decline unless removed by superior force.

MR. MARUM: Megtagadom a Ház elhagyását és csak az erőszaknak engedek.¹

MR. METGE: Elnök úr, tiltakozom az Írország elleni angol igazságtalanság ez újabb ténye ellen s megtagadom a Ház elhagyását.²

MR. NELSON: Elnök úr, tisztelettel megtagadom a kivonulást, amíg erővel ki nem visznek.³

MR. A. O'CONNOR: Mély tisztelettel tiltakozom ez eljárás, mint képviselői jogaim megsértése ellen s megtagadom a Ház elhagyását, amíg arra fizikai erő nem kényszerít.⁴

MR. T. P. O'CONNOR: Elnök úr, tiltakozom e zsarnoki igazságtalanság és, tartok tőle, súlyos

MR. M'COAN was, by direction of Mr. Speaker, *removed by the Serjeant-at-Arms from the House.*"

¹ "MR. SPEAKER then directed MR. MARUM to withdraw.

MR. MARUM: I decline to leave unless compelled by superior force.

MR. MARUM was, by direction of Mr. Speaker, *removed by the Serjeant-at-Arms from the House.*"

² "MR. SPEAKER then directed MR. METGE to withdraw.

MR. METGE: Mr. Speaker, I protest against this act of English injustice to Ireland, and I refuse to leave the House.

MR. METGE was, by direction of Mr. Speaker, *removed by the Serjeant-at-Arms from the House.*"

³ "MR. SPEAKER then directed MR. NELSON to withdraw.

MR. NELSON: Mr. Speaker. I respectfully decline to retire unless removed by force.

MR. NELSON was, by direction of Mr. Speaker, *removed by the Serjeant-at-Arms from the House.*"

⁴ "MR. SPEAKER then directed MR. ARTHUR O'CONNOR to withdraw.

MR. ARTHUR O'CONNOR: With great respect, I protest against this proceeding as a violation of my rights as a Member of the House, and I decline to withdraw unless compelled.

MR. ARTHUR O'CONNOR was, by direction of Mr. Speaker, *removed by the Serjeant-at-Arms from the House.*"

következményekre vezető eljárás ellen és megtagadom a Ház elhagyását, amíg fizikai erővel el nem távolítanak.¹

THE O'DONOGHUE: Elnök úr, minthogy tudtommal semmit sem követtem el olyat, ami képtelenné tenne arra, hogy itt mint a Tralee-i választók képviselője helyet foglaljak, mély tisztelettel megtagadom a távozást, amíg el nem távolítanak.²

THE O'GORMAN MAHON: Elnök úr, ötven év óta küld engem ide állandóan a választókerület, melyet itt e pillanatban képviselni szerencsés vagyok s az ő nevükben, a »felszabadítás megyéje« nevében megtagadom kimozdulni e házból, amíg fizikai erővel el nem távolítanak.³

¹ "MR. SPEAKER then directed MR. T. P. O'CONNOR to withdraw.

MR. T. P. O'CONNOR: Mr. Speaker, I protest against all these proceedings as unjust and tyrannical, and, I am afraid, leading to bad consequences; and I decline to leave the House unless compelled by superior force.

MR. T. P. O'CONNOR was, by direction of Mr. Speaker, *removed by the Serjeant-at-Arms from the House.*"

² "MR. SPEAKER then directed THE O'DONOGHUE to withdraw.

THE O'DONOGHUE: Mr. Speaker, as I am not conscious of having done anything to disqualify me from sitting here as the Representative of the electors of Tralee, I most respectfully decline to withdraw unless removed.

THE O'DONOGHUE was, by direction of Mr. Speaker, *removed by the Serjeant-at-Arms from the House.*"

³ "MR. SPEAKER then directed THE O'GORMAN MAHON to withdraw.

THE O'GORMAN MAHON: Mr. Speaker, it is 50 years ago since I was sent here by the same constituency (Clare) which I have the honour to represent now, and upon their part, and upon the part of the "county of emancipation," I decline to stir from this House unless removed by superior force.

THE O'GORMAN MAHON was, by direction of Mr. Speaker, *removed by the Serjeant-at-Arms from the House.*"

MR. O'SULLIVAN: Nem ez az első eset, hogy engem brit hatóság törvénytelenül letartóztat; de azért ez nem riaszt vissza attól, hogy szavamat az igazságtalanság ellen föl ne emeljem. Ennélfogva a házat el nem hagyom, amíg nem kényszerítenek reá.¹

MR. O'CONNER POWER: Nem távozik s csak az erőszak jogának engedek, amely ebben a testületben elfoglalta a törvény helyét.²

MR. REDMOND: Minthogy az egész eljárást nyers önkénynek tekintem, tisztelettel megtagadom a távozást.³

MR. SEXTON: Ezt az eljárást alkotmányellenesnek és zsarnokinak bélyegzem s nem fogok elállani választott népképviselői jogomtól mindaddig, amíg fizikai erő nem kényszerít reá.⁴

¹ "MR. SPEAKER then directed MR. O'SULLIVAN to withdraw.

MR. O'SULLIVAN: This will not be the first time that I have been illegally arrested by British authority; but it will not deter me from raising my voice on all occasions against what is unjust and unfair; and, therefore, I will not leave the House unless compelled.

MR. O'SULLIVAN was, by direction of MR. SPEAKER, *removed by the Serjeant-at-Arms from the House.*"

² "MR. SPEAKER then directed MR. O'CONNOR POWER to withdraw.

MR. O'CONNOR POWER: I will withdraw only in obedience to the law of force which you have established in place of legality in this Assembly.

MR. O'CONNOR POWER was, by direction of Mr. Speaker, *removed by the Serjeant-at-Arms from the House.*"

³ "MR. SPEAKER then directed MR. REDMOND to withdraw.

MR. REDMOND: As I regard the whole of these proceedings as unmitigated despotism, I beg respectfully to decline to withdraw,

MR. REDMOND was, by direction of Mr. Speaker, *removed by the Serjeant-at-Arms from the House.*"

⁴ "MR. SPEAKER then directed MR. SEXTON to withdraw.

MR. SEXTON: I denounce these proceedings as unconstitutional

Mr. A. M. SULLIVAN: Elnök úr, ön felforgatta a parlament régi jogait s önkényuralmat állított helyébe. Megtagadom a távozást.¹

Mr. T. D. SULLIVAN: Minthogy ez az eljárás merénylet a képviselői jogok ellen, tisztelettel megtagadom a távozást, kivéve ha erőhatalommal kényszerítenek rá.²

Mr. CORBET, DALY, DAWSON, GILL, HEALY és SMITHWICK képviselők tiltakozó szavait nem lehetett megérteni, de őket is karhatalommal távolították el.³ Miután pótlólag MOLLOY képviselő kizárását is elhatározta a ház, GLADSTONE újra hozzáfogott házszabály-indítványának előterjesztéséhez. Alig szólt néhány szót, amikor O'KELLY képviselő felugrott s indítványozta, hogy a ház

and tyrannical, and I shall not desist from the assertion of my right as an elected Representative of the people unless compelled to do so by superior force.

MR. SEXTON was, by direction of Mr. Speaker, *removed by the Serjeant-at-Arms from the House.*"

¹ "MR. SPEAKER then directed MR. A. M. SULLIVAN to withdraw.

MR. A. M. SULLIVAN: Mr. Speaker, you have overthrown the ancient liberties of the House, and have established a despotism. I decline to withdraw.

MR. A. M. SULLIVAN was, by direction of Mr. Speaker, *removed by the Serjeant-at-Arms from the House.*"

² "MR. SPEAKER then directed MR. T. D. SULLIVAN to withdraw.

MR. T. D. SULLIVAN: As I regard these proceedings as an outrage on the rights of Members of Parliament, I respectfully decline to withdraw, except under compulsion.

MR. SULLIVAN was, by direction of MR. SPEAKER, *removed by the Serjeant-at-Arms from the House.*"

³ "MR. WILLIAM CORBET, MR. DALY MR. DAWSON, and MR. GILL were severally directed by Mr. Speaker to withdraw, and refusing to do so, were, by the direction of Mr. Speaker, *removed by the Serjeant-at-Arms from the House.*"

ne hallgassa meg a miniszterelnököt, mire a Speaker őt az elnök iránti tiszteletlenség miatt megnevezte. O'KELLY kizárása elhatároztatván, eltávolítása szintén karhatalommal történt. Hasonló történt rögtön utána O'DONNELL képviselővel, aki a miniszterelnök beszédét hasonlóképp félbeszakította. O'DONNELL e szavakkal: »Mély tisztelettel megtagadom a távozást és tiltakozom a »liberális« zsarnokság és igazságtalan elnöki döntés ellen« a Serjeant-at-Arms kíséretében elhagyta a házat.¹ Hátra volt még két képviselő, Mr. POWER és Mr. O'SHAUGHNESSY, akiket ama vétségükért, hogy az O'DONNELL kizárása fölötti szavazásban részt nem vettek, a ház szintén kizárt s karhatalommal eltávolított az üléstereből.²

¹ "MR. GLADSTONE again rose to move his Resolution——

MR. O'DONNELL: I move that the Prime Minister be no longer heard, in order to prevent his continued calumnies of my country.

MR. SPEAKER: I have to name you, Mr. O'Donnell, as wilfully obstructing the Business of the House and disregarding the authority of the Chair.

Motion made, and Question put, "That Mr. O'Donnell be suspended from the service of the House during the remainder of this day's sitting."— (*Mr. Gladstone.*)

The House *divided*:—Ayes 311; Noes 1: Majority 310.—

MR. SPEAKER thereupon directed Mr. O'Donnell to withdraw.

MR. O'DONNELL: With great respect, I decline to withdraw, as a protest against Liberal tyranny and unjust ruling.

The Serjeant-at-Arms accordingly, upon Mr. Speaker's direction, *removed Mr. O'Donnell from the House.*"

² L. a tömeges kizárásról és karhatalmi eltávolításról a képviselőház jegyzőkönyvének kivonatát alább 477—488. l.

Csak miután az említett jelenetek lejátszódtak, tehát az obstruáló képviselők távollétében terjeszthette elő GLADSTONE miniszterelnök sürgősségi indítványát s annak a keretében (implicite) a klotürről szóló javaslatát. Kimondatni kívánta a miniszterelnök, hogy a közügyek sürgőssége folytán, a normális házszabályok felfüggesztésével azok helyébe a Speaker tetszése szerint megállapítandó *ad hoc* tárgyalási szabályok lépjenek.¹

A szólásszabadság, mondá GLADSTONE, az angol

»MR. SPEAKER informed the House that Mr. Richard Power and Mr. O'Shaughnessy had been admonished by him, and cautioned for their conduct in refusing to take part in the late Division; and then Mr. Speaker named Mr. Richard Power and Mr. O'Shaughnessy as having disregarded the authority of the Chair.

Resolved, That Mr. Richard Power and Mr. O'Shaughnessy be suspended from the service of the House during the remainder of this day's sitting.—(Mr. Gladstone.)

MR. SPEAKER thereupon directed Mr. Richard Power and Mr. O'Shaughnessy severally to withdraw, which direction each Member having refused to obey, *the Serjeant-at-Arms*, acting upon Mr. Speaker's direction, *removed them from the House.*»

¹ GLADSTONE eredeti javaslata:

•1. If upon Notice given a Motion be made that the state of Public Business is urgent, and if on the call of the Speaker 40 Members shall support it by rising in their places, the Speaker shall forthwith put the Question, no Debate, Amendment, or Adjournment being allowed; and if, on the voices being given he shall without doubt perceive that the Noes have it, his decision shall not be challenged, but, if otherwise, a Division may be forthwith taken, and if the Question be resolved in the affirmative by a majority of not less than three to one, the powers of the House for the Regulation of its Business upon the several stages of Bills, and upon Motions and all other matters, shall be and remain with the Speaker, until the Speaker shall declare that the state of Public Business is no longer urgent. 2. That the state of Public Business is urgent. L. *Debates* III. 257. k. 2035. l. Végleges szövegét l. alább 134. l.

parlament legbecsesebb kincsei közé tartozik, s csak egyetlen feltétele van: hogy azt józanul s ama lehetőségekre való tekintettel gyakorolják, melyeket a parlamenti munka követelményei megszabnak. A brit parlament vállain órási terhek nyugszanak, ami egyszersmind gyöngeségének is forrása. Más országokban az obstrukció csak tréfa és játék; Angliában azonban végzetes következményű lehet, ha a tanácskozási szabályokat az ügyek feltartóztatására használják fel; mert a parlament mérhetlen feladatai, ha valahol, úgy itt csupán lelkiismeretes kötelességtudattal oldhatók meg.

A szólásszabadság végelemzésben nem cél, hanem csupán eszköz a köz iránti kötelességek teljesítésére; ezért, ha céljával ellentétesen használják fel, oly korlátok közé kell azt szorítani, amelyek a köz iránti említett kötelesség teljesítését lehetővé teszik. Ha ez meg nem történik, nem számolhatna be sem az egész parlament, sem az egyes képviselő működéséről az országnak és választóinak megrovás és szégyen nélkül.¹

¹ »Parliament has laboured steadily from year to year, to build up by slow degrees a fabric of defence for the purpose of maintaining and handing down intact that *most precious rule of perfect liberty of speech*, to which it is impossible to attach too high a price, and with respect to which we make no other demand than this—that it shall be exercised, according to the *possibilities* that must limit the condition and the action of a Representative Assembly. The British House of Commons has undertaken work with which the shoulders of human beings at any period of history and in any country in the world never have been charged.

Beszéde további folyamán kimutatta GLADSTONE, minő abszurd eredményekre s mennyire a parlament megbénulására vezetne, ha a szólásszabadságot nem eszköznek, hanem célnak tekintenők és ha joga volna az egyes képviselőnek azt a parlamenti munka követelményeire való tekintet nélkül gyakorolni. Kimutatta, hogy még az esetben is, ha a parlament állandóan, csupán a vasárnapok levonásával, naponként 12 órán, tehát évente 3.750 órán át üléseznek és ha minden egyes képviselő évente csupán hat óra hosszát venné igénybe a ház figyelmét (ami alapján igen szerény mértékű igénybevétele volna a szólásszabadságnak), még mindig 250 óra idő-

The consequence is that the very mass and amount of these duties is the measure of your weakness. Obstruction elsewhere is a jest and a plaything; Obstruction here has it in its power to place fatal, insurmountable obstacles in the way of your discharging your primary obligations. Why? Because, your duties being so many, the insufficiency of human strength, under the most favourable circumstances, places you at the mercy of those who may think fit, in the discharge of what they term their conscientious obligations, to use the Rules of debate for purposes to which they are easily capable of being applied—for the purpose of blocking the way over which you have to travel, and of rendering it impossible, within the limits of the time accorded to us as human beings, to attain to the essential matters for the transaction of which we are sent here. *Liberty of speech has to be addressed to a certain end—namely, the performance of public duty; and if the liberty be so used as to render the performance of that duty impossible, it must be brought within such limits as not to debar us absolutely from fulfilling the first duties of our Parliamentary existence.* And it is the first conditions of Parliamentary existence for which we are now struggling, that we may not be compelled to render such an account of our proceedings to the country and to our constituencies as would cover every one of us, individually as well as collectively, with condemnation and dishonour. L. Debates III. 258. k. 89—90.

hiány mutatkoznék. Ami nyilván mutatja, hogy a szólásszabadság csak a szólás lényegére és nem terjedelmére vonatkozik. Mindenki kell hogy nyilváníthassa nézetét, de azt, hogy ki *mennyit* beszéljen, nem függhet egyesek szeszélyétől és kényekedvétől, mert ezt már a szükségletek s a kötelességtudat vannak hivatva szabályozni.¹ Nem csekély dologról, a parlament létéről s arról van szó, hogy a képviselők képesek-e teljesíteni az ország által rájukruházott kötelességüket avagy megelégesznek azzal, hogy tehetetlen bábokként

¹ Let it be said that it is not a charge of indolence that could ever be brought against the British House of Commons. It is confessed and admitted on all hands—I do not speak of this Parliament, but of all—that there is no Legislative Assembly in the world that works itself so pitilessly, so remorselessly, as the British House of Commons. Let us, with an enormous licence, imagine for a moment that it was possible for us to devote every day in the year to the work to which we now usually devote six or seven months, and that out of every 24 hours you could give 12 to the discharge of your Parliamentary duties, and if you did so the calculation is a very simple one. Deduct one-seventh for every seventh day—you have very good reasons for deducting that seventh day, for unless you did it, most of you would be dead before the end of the first year—there are about 3.750 hours, which might, it is conceivable, be used for the purposes of Parliament at all times. And if 650 Members of this House were each of them to plead the very moderate power of addressing the House for six hours in the course of every Session—that is no very lengthened period of time—six times 650 gives 3.900 hours, or 250 more than, upon a supposition almost impossible, it could be made to yield. What is the meaning of the language that we hear about the liberties of speech? The liberties of speech! *Liberty as to the quality of speech—Yes! Let none endeavour—unless under necessity, which we have never had, and are not likely to have the faintest glimmer—let none endeavour to narrow the liberal bounds that surround us in that respect. And as to the quantity of speech, it must be regulated, not by the fancies of men, but by the necessities of the case, and in accordance with the discharge of the duties which we are sent here to discharge.* L. Debates III. 258. k. 91.

ülnek helyükön, tudván, mi mindent vár tőlük a nemzet.¹

GLADSTONE azt javasolta, hogy a kormányt, a házat és házelnökét együttesen illesse meg a jog, klotúrt deklarálni, illetve foganatosítani. A kormánynak joga legyen bejelentenie, hogy a közügyek állapota *sürgős*; ha ezt az indítványt felállással legalább negyven képviselő támogatja, a Speaker azonnal tegye fel a kérdést; ha úgy látja, hogy a ház többsége nem osztja a kormány véleményét, a sürgősségi indítványt minden formális szavazás (*division*) nélkül utasítsa el; ellenkező esetben névszerinti szavazást (*division*) rendeljen el és ha a ház háromnegyed szótöbbséggel a javaslatot elfogadja, a ház hatalma a tárgyalási szabályok megállapítása körül a Speaker-re szálljon át és ez mindaddig tartson, amíg a Speaker ki nem jelenti, hogy a sürgősség megszűnt.

A Speaker tehát e javaslat szerint a sürgősségi határozat alapján valóságos diktátori joga-

¹ »That is the case as to the situation. Do I exaggerate when I say that this is no trifling question? no contest of a light and secondary nature, so far as the House of Commons is concerned? *Neque enim levia aut ludicra petuntur praemia, sed certant de vita et sanguine.* It is a question whether you shall do your duty—that duty which the country has sent you here to discharge. What man here, I would ask, possesses a spirit so little elevated that he would willingly come here, occupy time, and hold station and position and sit as the *simulacrum* of a legislator, knowing the vast demands which the interests of the nation make upon him, and yet go on contentedly while conscious that it was impossible for him to meet those demands, even in a measured and reasonable degree«. L. *Debates* i. h. 96.

kat gyakorolhatott a parlamenti eljárás fölött, a vitát bármikor bezárhatta, indítványokat, módosításokat mellőzhetett stb. stb.

A konzervatív párt vezére, NORTHCOTE, bár elvben hozzájárult a miniszterelnöknek a szólás-szabadság természete és célja körüli fejtegetéséhez, szükségesnek ítélte, hogy a kormány ne csak deklarálhassa, de megokolni is tartozzék a közállapotok sürgősségét; továbbá abbeli aggodalmának adott kifejezést, hogy a kormány pusztá kényelemből hajlandó lesz a »közügyek sürgőssége«-nek címe alatt oly ügyeket is gyorsmenetben letárgyaltatni, amelyek pedig gondos elintézést igényelnének. Ezért a miniszterelnök javaslatának oly módosítását ajánlotta, hogy a sürgősség ne általában a »közügyekre« (*Public Business*), hanem speciálisan a tárgyalás alatti törvényjavaslatra, indítványra vagy kérdésre (*any Bill, Motion or other Question then before the House*) mondassék ki.¹ Másik aggodalma a

¹ It is proposed that upon the initiative of somebody, who we now all agree shall be a Minister of the Crown—on a declaration by that person that the state of Public Business is urgent, the House is to proceed at once to vote whether it will or will not give up its powers to the Chair, without having any explanation whatever as to the causes which led to the statement that the Business was urgent, without any opportunity of putting any question to elicit the reasons for this great surrender, and without the power of obtaining any assurance as to the limits within which those powers are to be applied. Well, that being so, it is a Rule of great importance. If we are not to be told by the Minister who makes the proposition why he considers the state of Public Business urgent, and if we are not to be allowed to canvass the matter, we shall find ourselves voting very much in the dark, because

sürgősség kimondására szükséges többség mérve tekintetében merült fel. Hogy a ház a maga hatalmát más kezekbe tegye le, szükségesnek ítélte NORTHCOTE, hogy a kormány által javasolt háromnegyed többség minden esetre a ház egy tekintélyes részét képviselje. Ezért azt javasolta, hogy a többség a mellett, hogy kitegye a beadott szavazatok háromnegyed részét, egyszer-smind a ház mintegy felerészének véleményét is visszatükröztesse és hogy ezért a többség legalább 300 szavazatból álljon.¹ Végül a Speaker

the statement that the Public Business is urgent is one which may be applied in a very great variety of circumstances. It may arise when treason is on foot, or when foreign invasion is threatened, and when there is the greatest possible need for urgent speed and for setting aside all the Rules by which we are bound ; or, it may be, that the Public Business may be stated to be urgent when we are in the month of August and grouse-shooting is approaching, and when there are several Bills of an interesting character, which Ministers do not like to go to the country without carrying through, and when it may very alluringly be said—« If we are to get away in decent time, let us vote urgency, and hurry through the Business». Well, Sir, I endeavour to meet that danger in what I consider to be the most proper way—first of all, by proposing that the Minister of the Crown should state so far the grounds on which he claims urgency ; or, at all events, say that it is a matter of public interest that this or that particular measure should be considered as urgent, and accordingly be proceeded with without delay«. L. *Debates* III. 258. 109—10.

¹ »There is another point on which we have made an approach towards agreement, but have not fully arrived at one. The proposal I have made in one of my Amendments is this—that the majority by which the power is to be transferred to the Speaker shall be a majority consisting of not less than one-half of the whole House. I do that for more reasons than one. First, because I think it is right, if the House is to hand over its powers to any other authority than itself, that should be the act, not of a casual majority of the House, but of a large proportion of the House itself.« L. *Debates* i. h. 111.

helyzetének a megkönnyítése érdekében, nehogy feszélyezze a kezeibe letett abszolút hatalom, szükségesnek vélte valamely módon körülhatárolni a Speaker rendkívüli hatáskörét. Ezért javasolta, hogy a Speaker rendkívüli hatalma csak egy határozottan megjelölt javaslatra, indítványra vagy kérdésre vonatkozzék.¹

GLADSTONE az ellenzék vezérének csupán ez utóbbi indítványát fogadta el változás nélkül, ellenben rágaszkodott ahhoz, hogy a közügyek állapota általánosságban sürgősnek legyen nyilvánítható, magától értetődő dologként jelentvén ki, hogy a kormány a sürgősségi indítványt kellőképp megindokolni tartozzék. Ahelyett, hogy a háromnegyednyi többség legalább háromszáz képviselőlől álljon, azt javasolta, hogy ne a többség, hanem az összes szavazatok száma legyen legalább is háromszáz. Hogy a Speaker az ő rendkívüli hatalmát miként fogja gyakorolni, az teljesen az ő dolga lesz, de valószínűnek gondolta, hogy a Speaker a felfüggesztett házszabályok helyett maga fog időről-időre néhány szabályt szerkeszteni.²

A számos felszólalás között igen érdekes volt MITCHELL HENRY-é, aki GLADSTONE javaslata ellen

¹ »We shall be leaving the powers of the Speaker very large indeed, if we adopt the Resolution as it stands, without some further directions, such as I propose, as to the particular measure or Business for which it is intended that power should be given; and I think that you, Mr. Speaker, will find yourself embarrassed in the exercise of that power«. L. *Debates* i. h. 113.

² L. *Debates* i. h. 115.

foglalt állást. A Speaker-nek azt a tényét, hogy az előző napon a vitát bezárta, nem kifogásolta ugyan, mert elmérgesült kór csak drasztikus orvosszerrel gyógyítható s a dolgok tényleg annyira jutottak, hogy az államcsiny elkerülhetetlen volt. De ahhoz, hogy a Speaker részére despotikus hatalmat rendszeresítsenek, nem járulhat hozzá. Ha azt akarja a ház, hogy létezzék valamely eszköz a vita korlátozására, ne burkolt alakban, de nyíltan hozza be a klotúrt. GLADSTONE javaslata úgyis lehetővé fogja tenni, hogy a Speaker az általános vitát egy vagy két szónok meghallgatása után bezárhassa.^{1 2}

¹ »The morning before the Speaker exercised, for the first time, an unusual power. He stopped a debate. [»Hear, hear!«] He (Mr. Mitchell Henry) took that cheer as meaning that the House was unanimous in opinion that the Speaker was right. [»Hear, Hear!«] Well, he, too, thought the Speaker was right. He thought extreme diseases required extreme remedies, and things had come to such a pass as to necessitate something in the shape of a *coup d'état*. But now they were further asked to place despotic powers in the hands of the Speaker, such powers as had hitherto been unknown in a Constitutional Parliament. The Speaker had been looked upon hitherto as the servant of the House, and the guardian of the rights of minorities, but never as the arbiter of the debates. If they wanted to have the means of closing debates, let them do it upon the authority of the House itself; let them adopt the *clôture*. But the Resolution was not yet positively in grammatical form, and they were about to deliver up the liberties of the House of Commons into the hands of one man. He must say that he would rather see the *clôture* at once established than that that should take place. The essence of the new Rules was that the Speaker should regulate debate. The Speaker, therefore, supposing the Resolution to be passed, might, if he should choose to do so, stop the debate on the second reading of the Coercion Bill after the delivery of only one or two speeches«. L. *Debates* i. h. 126.

² HENRY és néhány radikális, valamint nemzetiségi képviselő a vitának másnapra való halasztását indítványozta, hogy a kizárt képviselők is részt vehessenek benne, de ezt az indítványt a ház

A radikális LABOUCHERE szintén a nyílt *klotűr* mellett foglalt állást, ha már választani kell; a *klotűr* mellett a ház még mindig ura önnönmagának, de megszűnik az lenni, hogy ha hatalmát egyetlen személy kezébe teszi le. A ház a jelenlegi Speaker személye iránt igen nagy bizalommal van, de nem ő lesz mindig a ház elnöke; épen ezért kell igen óvatosnak lenni, mert »a jó királyok veszedelmesebbek, mint a rossz királyok« és ez áll a Speaker-ekre is. Fenforog a veszedelem, hogy a Speaker valamely rendkívüli intézkedésével elégedetlen képviselők a ház és a Speaker ellen fognak támadni egyaránt.¹

A vita eredménye az volt, hogy GLADSTONE sürgősségi javaslatát a ház ama módosításokkal, amelyekhez a miniszterelnök maga is hozzájárult, egyhangúlag elfogadta (febr. 3).² Másnap, nagy többséggel (371 szavazattal 28 ellenében) elvetette. *L. Debates* i. h. 131–150.

¹ »He had been somewhat surprised to hear the Prime Minister say that there was no difference of principle between the *clôture*, and his present Resolution. But the *clôture* reserved to Members of the House their own liberties; whereas the Resolution placed them entirely in the hands of the Speaker. He had no doubt that the House felt the very greatest confidence in the Speaker. This Resolution of the Prime Minister was owing to the confidence they had in him; but he ventured to say that, before 20 years were over, they would find that the proverb »good kings are more dangerous than bad kings« was true also in regard to Speakers. Even before the present Speaker ceased to reign over them, it was very possible that they might have reason to regret this Resolution. He could imagine a case in which the ruling of the Speaker might make hon. Members indignant, and they would then take up their hats and troop indignantly out of the House, insulting both the Speaker and the House«. *L. Debates* i. h. 146

² *Resolved*, That, if upon Notice given a Motion be made by a Minister of the Crown that the state of Public Business is urgent,

illetve folytatólag febr. 9-ikén a Speaker bemutatta a háznak azokat az elveket, amelyek szerint a GLADSTONE-féle sürgősségi határozattal reáruházott diskrecionárius hatalmat kezelni szándékozik. E szabályok, ideiglenes voltak mellett is eléggé érdekesek és tanulságosak, hogy őket röviden megismertessük.¹

1. Napirend előtt a ház elnapolását indítványozni nem lehet.

2. Elnapolási indítvány esetében az e fölötti vitának szorosan az indítvány körül kell folynia.

upon which Motion such Minister shall declare in his place that any Bill, Motion, or other Question then before the House is urgent, and that it is of importance to the public interest that the same should be proceeded with without delay, the Speaker shall forthwith put the Question, no Debate, Amendment, or Adjournment being allowed; and if, on the voices being given he shall without doubt perceive that the Noes have it, his decision shall not be challenged, but, if otherwise, a Division may be forthwith taken, and if the Question be resolved in the affirmative by a majority of not less than three to one, in a House of not less than 300 Members, the powers of the House for the Regulation of its Business upon the several stages of Bills, and upon Motions and all other matters, shall be and remain with the Speaker, for the purpose of proceeding with such Bill, Motion, or other Question, until the Speaker shall declare that the state of Public Business is no longer urgent, or until the House shall so determine, upon a Motion which, after Notice given, may be made by any Member, put without Amendment, Adjournment, or Debate, and decided by a majority. L. *Debates* i. h. 155.

¹ RULES FRAMED BY MR. SPEAKER FOR THE REGULATION OF THE BUSINESS OF THE HOUSE, WHILE THE STATE OF PUBLIC BUSINESS IS URGENT.

Motions for Adjournment. 1. That no Motion for the adjournment of the House shall be made, except by leave of the House, before the Orders of the Day or Notices of Motions have been entered upon.

2. That when a Motion is made for the adjournment of a Debate, or of the House, during any Debate, the Debate thereupon shall be strictly confined the matter of such Motion.

3. A Speaker az elnapolási indítványt, ha úgy találja, hogy célja a tárgyalás megakasztása, akár egyszerűen félreteheti, akár pedig elrendelheti fölötte, minden vita nélkül, a szavazást.

4. Ismételten elnapolási indítványt tenni vagy ahhoz beszélni nem lehet.

5. Ha a szónok eltér a tárgytól vagy minduntalanul ismétli önmagát, a Speaker a szót tőle megvonhatja.

3. That, if during any Debate, a Motion be made for the adjournment of the Debate, or of the House, Mr. Speaker may decline to put the Question thereupon, if, in his judgment, such Motion is made for the purpose of obstruction: or, if he think fit to put such Question, he may put it from the Chair forthwith.

4. That no Member, having spoken to a Motion for the adjournment of a Debate, or of the House, during any Debate, shall be entitled to move, or to speak to any similar Motion, during the same Debate.

Irrelevance or Repetition. 5. That Mr. Speaker may call the attention of the House to continued irrelevance or tedious repetition on the part of a Member; and may direct the Member to discontinue his speech.

Putting the Question. 6. That when it shall appear to Mr. Speaker, during any Debate, to be the general sense of the House, that the Question be now put, he may so inform the House; and on a Motion being made »That the Question be now put, Mr. Speaker shall forthwith put such Question; and if the same be decided in the affirmative, by a majority of three to one, the Question previously under Debate shall be forthwith put from the Chair.

House resolving itself into Committee. 7. That when the Order of the Day for the Committee on any Bill, or other matter declared urgent is read, Mr. Speaker shall forthwith leave the Chair, without putting any Question; and the House shall thereupon resolve itself into such Committee.

Consideration of Bill, as amended. 8. That, on reading the Order of the Day for the consideration of a Bill (declared urgent), as amended, the House do proceed to consider the same, without Question put.

Divisions. 9. That when, before a Division, Mr. Speaker's decision that the »Ayes«, or »Noes« have it is challenged, Mr. Speaker

6. A Speaker, ha úgy véli, hogy a ház hangulata az, hogy a tárgy megérett a szavazásra, erről a házat értesíti, amire, megfelelő indítvány alapján, felteszi az előzetes kérdést: elrendeltesék-e a szavazás (*that the question be now put*); ha a ház háromnegyednyi többsége igennel válaszol, a tárgy fölötti szavazás megejtendő (*klotúr*).

7. 8. A ház vita és szavazás nélkül alakul át bizottsággá, ha a napirend szerint egy sürgősnek nyilvánított javaslat részletes tárgyalása kerül sorra; hasonlókép, vita és szavazás nélkül kell áttérnie a részletes tárgyalás folyamán eszközölt módosítások felülvizsgálására, koncertálására.

9. Névszerinti szavazásnak (*division*) csak akkor van helye, ha azt, felállással, legalább 20 képviselő kéri.

10—16. E szakaszok lényegükben az előbbie-

may call upon the Members challenging it, to rise in their places; and if they do not exceed twenty, he may forthwith declare the determination of the House.

Motions to Report Progress &c. 10. That when a Motion is made that the Chairman do report Progress, or do leave the Chair, the Debate shall be strictly confined to the matter of such Motion.

11. That if a Motion, that the Chairman do report progress, or do leave the Chair, be made, the Chairman may decline to put the Question thereupon, if, in his judgment, such Motion is made for the purpose of obstruction; or, if he think fit to put such Question, he may put it from the Chair forthwith.

12. That no Member, having spoken to a Motion that the Chairman do report progress, or do leave the Chair, shall be entitled to move, or to speak to, any similar Motion, during the same sitting of the Committee.

Irrelevance or Repetition. 13. That the Chairman may call the attention of the Committee to continued irrelevance, or tedious

kel azonos szabályokat irnak elő a ház teljes bizottságában történő halasztási indítványokra (*that the Chairman do report progress; that the Chairman do leave the Chair*), valamint az ugyanottani vitákra és szavazásokra nézve; a *klotürre* vonatkozó rendelkezés azonban ide nem terjed ki.

17. A Speaker által hozott eme rendkívüli szabályokon alapuló szavazások minden módosítás, halasztási indítvány vagy vitamellőzésével történnek.

Az obstrukció e szabályok dacára is, amennyire csak lehetséges volt, tovább folyt. Az irek a kizárásukat és a sürgősségi határozat hozatalát követő napon visszatértek a házba s hosszú, bár tárgyhoz tartozó beszédekkel sikerült az ir kivételes törvényjavaslat általános vitáját (második olvasás) négy napon át folytatniok, úgy hogy szavazásra csak febr. 9-ikén került a sor, anél-

repetition, on the part of a Member; and may direct the Member to discontinue his speech.

Members to speak once only. 14. That no Member shall be allowed to speak more than once to the same Question; unless the Member in charge of the Bill, or any Member who has made a Motion, or moved an Amendment, desires to offer explanations.

Preamble postponed. 15. That the Preamble of a Bill do stand postponed until after the consideration of the Clauses, without Question put.

Divisions. 16. That when, before a Division, the Chairman's decision that the 'Ayes' or 'Noes' have it, is challenged, the Chairman may call upon the Members challenging it, to rise in their places, and if they do not exceed twenty, he may forthwith declare the determination of the Committee.

Questions to be put forthwith. 17. That, when, by any of the Rules, framed by Mr. Speaker, a Question is to be put from the Chair forthwith, no Amendment, Adjournment, or Debate shall be allowed. L. *Debate* i. h. 435—8.

kül azonban, hogy a Speaker indítatva érezte volna magát a klotúrra vonatkozó kivételes hatalmát gyakorolni. Következett a ház teljes bizottságában a javaslat részletes tárgyalása. Ez igen lassan haladt előre; klotúrnek a Speaker febr. 9-iki szabályai szerint bizottsági tárgyalásban nem lévén helye, febr. 17-ikén a Speaker bejelentette, hogy a sürgősségi határozat alapján megillető hatalmánál fogva három új házszabályt alkotott, u. m.:¹

1. Ha oly indítványt terjeszt valaki a ház elé, hogy a sürgősnek nyilvánított részletes tárgyalás alatti javaslat legkésőbb egy meghatározott napon vagy órában a ház teljes bizottságától a ház elé terjesztessék, vagy hogy a javaslaton tett módosítások áttekintése (*consideration of the bill as amended*) záros határidő alatt befejeztessék, ez indítvány fölött azonnal elrendelendő a szavazás; határozattá lesz, ha a ház háromnegyednyi többséggel elfogadja.

2. Ha a ház elrendelte valamely módosított javaslat áttekintésének záros határidő alatti be-

¹ "ADDITIONAL RULES FRAMED BY MR. SPEAKER FOR THE REGULATION OF THE BUSINESS OF THE HOUSE, WHILE THE STATE OF PUBLIC BUSINESS IS URGENT.

Order to Committee to Report, or Consideration of Bill to be concluded. 1. That on a Motion being made, after Notice, that the Chairman of a Committee upon any Bill, declared urgent, do report the same to the House, on or before a certain day and hour; or that the Consideration of any such Bill, as amended, be concluded, on or before a certain day and hour; the Question thereupon shall be forthwith put from the Chair, but shall not be decided in the affirmative, unless voted by a majority of three to one.

fejezését, új módosítások tárgyában csakis a módosítások előterjesztői, valamint a törvényjavaslat benyújtója (előadó) szólalhatnak fel.

3. Ha a ház elrendelte, hogy a részletes tárgyalás alatti javaslat záros határidő alatt elébe terjesztessék, a ház teljes bizottságának az elnöke (*Chairman*) tartozik ennek a meghagyásnak eleget tenni akkor is, ha a beterjesztett módosítások fölött a teljes házbizottság nem határozhatott.

Ezek a szabályok lehetővé tették, hogy a klotűr a részletes tárgyalásra és a módosítások áttekintésére is alkalmazható legyen. Ily módon sikerült a háznak, a klotűr megfelelő alkalmazásával, a részletes tárgyalást nyolc nap alatt (febr. 21.) s az u. n. áttekintést (*consideration*) két és fél nap alatt (febr. 24.) befejeznie; a

Consideration of Bill, as amended. 2. That when the House has ordered that the consideration of a Bill, as amended, be concluded, on or before a certain day and hour, the several new Clauses and Amendments shall be put forthwith, after the Member who has moved any new Clause or Amendment, and a Member in charge of the Bill has been once heard: or if a Member in charge of the Bill has himself moved a new Clause or Amendment, after one other Member has been once heard thereupon.

Proceedings in Committee when ordered to Report. 3. That when the House has ordered that the Chairman of a Committee on a Bill do report the same on or before a certain day and hour, the several Amendments and new Clauses, not yet disposed of, shall be put forthwith, after the Member who has moved any Amendment or new Clause, and a Member in charge of the Bill has been once heard: or if a Member in charge of the Bill has himself moved an Amendment, or new Clause, after one other Member has been once heard thereupon; and if the proceedings of the Committee have not been concluded at the appointed hour, the Chairman shall leave the Chair, and report the Bill to the House.* L. *Debates* i. h. 1070—1.

javaslat harmadik olvasásban további másfél-napi tárgyalás után végleg elfogadtatott, úgy hogy febr. 25-ikén át volt küldhető a lordok házához.

A második kivételes törvény (*Preservation of Peace in Ireland Bill*, a közönségesen u. n. fegyvertilalmi javaslat (*Arms Bill*) tárgyalása újabb három hetet vett igénybe, úgy hogy a GLADSTONE-féle sürgősségi határozat és az annak alapján hozott ideiglenes elnöki klotúrszabályok csak 1881. márc. 21-ikén, mintegy másfél hónapi érvénybenlét után veszítették el hatályukat.

X. FEJEZET.

Az 1882. évi házszabályrevízió; a Gladstone-féle végleges klotúr.

Az 1881-iki sürgősségi határozat célja volt, mint láttuk, a parlamenti állapotnak momentán orvoslása, a Speakernek adott felhatalmazás keretében a klotúr ideiglenes alkalmazásával. Ez időtől fogva a házszabályok tervszerű szigorítása időről-időre megjelenik a parlament színterén, nem annyira, miként 1881-ben, a kisebbségi erőszak közvetlen visszahatásakép, hanem általában a parlament teljes munkaképessége biztosításának az érdekében. A házszabályok eme revízióit, kronologikus sorrendben, a következőkben ismertetjük.

Mindjárt a következő ülősszak folyamán (1882) az előző évi események és tanulságainak hatása alatt, a házszabályok lényeges szigorításával és a klotúrnek most már intézményszerű behozatalával találkozunk. GLADSTONE az ülősszak elején (1882. febr. 20.) a ház elé terjesztette a tervezett házszabályrevízió első és leglényegesebb, t. i. a klotúrról szóló pontját. E javaslat értelmében úgy a Házelnök (*Speaker*), mint a Házbizottsági Elnök (*Chairman*) iniciatívájára a vita bármikor

egyszerű szótöbbséggel berekeszthető, feltéve, hogy a klotúrt legalább kétszáz, illetve ha az ellenzék 40-en alul van, legalább száz képviselő megszavazza.

Minthogy a parlamentre váró nagy ügyhalmaz nem engedte meg a házszabályrevíziónak a rendes ülésszak keretében való tárgyalását, GLADSTONE külön e célra egy rendkívüli, őszi ülésszakot hívott össze (1882 okt.—nov.), amely hat heti tárgyalás után tizenkét új ügyrendi szabályt fogadott el,¹ melyek közül a fontosabbak a következők:

1. A klotúrra vonatkozó említett, febr. 20-ikán előterjesztett szabály, mely mint láttuk, az elnökre (*Speaker, Chairman*) ruházta a klotúr szüksége konstatálásának a jogát és a klotúrt egyszerű szótöbbséggel elhatározhatónak nyilvánította, feltéve, hogy a többség legalább *kétszáz* (illetve ha a klotúr ellen negyvennél kevesebben szavaztak, legalább száz) képviselő szavazatát foglalja magában.² Egyedül a *Speaker*, illetve teljes házbizottsági tárgyalások esetén a *Chairman* hivatott a házat figyelmeztetni arra,

¹ L. *Debates* III. 274. k. 1206., 1491., 1559., 1595., 1628., 1896. 2011.

² „*Resolved*, That when it shall appear to Mr. Speaker, or to the Chairman of Ways and Means in a Committee of the whole House, during any Debate, that the subject has been adequately discussed, and that it is the evident sense of the House, or of the Committee, that the Question be now put, he may so inform the House or the Committee; and, if a Motion be made 'That the Question be now put,' Mr. Speaker, or the Chairman, shall forthwith put such Question; and, if the same be decided in the affirmative, the Question under discussion shall be put forthwith: Provided that

hogy a ház a tárgyat már kellően megvitatta és hogy az nyilván megérett a szavazásra.

2. Elnapolási indítványnak a napirend teljes kimerítése előtt csak sürgős közügy megvitatása céljából és csak az esetben van helye, ha azt felállással legalább negyven képviselő támogatja; az esetben, ha azt negyvennél kevesebb, de tíznél több képviselő teszi magáévá, a ház vita nélkül szavaz az indítvány megengedhetősége fölött.¹

3. Elnapolási vagy egyéb halasztási indítvány esetén a vita kizárólag az említett indítványra szorítkozik s ugyanaz a személy hasonló indítványt a vita alatt többé nem tehet, illetve nem támogathat.²

the Question, 'That the Question be now put,' shall not be decided in the affirmative, if a Division be taken, unless it shall appear to have been supported by more than two hundred Members, or unless it shall appear to have been opposed by less than forty Members and supported by more than one hundred Members.' L. *Debates* i. h. 1206.

¹ „Resolved, That no Motion for the Adjournment of the House shall be made until all the Questions on the Notice Paper have been disposed of, and no such Motion shall be made before the Orders of the Day, or Notices of Motions have been entered upon, except by leave of the House; unless a Member rising in his place shall propose to move the Adjournment, for the purpose of discussing a definite matter of urgent public importance, and not less than forty Members shall thereupon rise in their places to support the Motion; or unless, if fewer than forty Members and not less than ten shall thereupon rise in their places, the House shall, on a Division, upon Question put forthwith, determine whether such Motion shall be made.“ L. *Debates* i. h. 1491. *St. O.* 10.

² „Resolved, That when a Motion is made for the Adjournment of a Debate, or of the House, during any Debate, or that the Chairman of a Committee do report Progress, or do leave the Chair, the Debate thereupon shall be confined to the matter of such Motion; and no Member, having moved or seconded any such Motion, shall be entitled to move, or second, any similar Motion during the same Debate.“ L. *Debates* i. h. 1559. *St. O.* 22.

4. Elnapolási vagy egyéb halasztási indítványok fölött névszerinti szavazásnak (*division*) csak akkor van helye, ha azt felállással legalább húsz képviselő indítványozza.¹

5. Ha az elnök (*Speaker, Chairman*) az elnapolási vagy egyéb halasztási indítványt a házszabályokkal való visszaélésnek minősíti, úgy azt vita nélkül, azonnal szavazásra bocsátja.²

6. Az elnök (*Speaker, Chairman*) a tárgytól való ismételt eltérés vagy untalan ismétlések esetén a házat e körülményre figyelmeztetheti és a szónoktól a szót megvonhatja.³

7. Rendzavarás vagy tiszteletlenség miatt a képviselő kizárható és a kizárás időhatálya első ízben egy hét, másodízben két hét, harmadízben

¹ „*Resolved, That, after the House has entered upon the Orders of the Day or Notices of Motions, when, after the House has been cleared for a Division, upon a Motion for the Adjournment of a Debate or of the House during any Debate, or that the Chairman of a Committee do report Progress, or do leave the Chair, the decision of Mr. Speaker, or of the Chairman of a Committee, that the Ayes or Noes have it is challenged, Mr. Speaker or the Chairman may, after the lapse of two minutes, as indicated by the sand glass, call upon the Members challenging it to rise in their places, and, if they be less than twenty in a House of forty Members or upwards, he may forthwith declare the determination of the House or of the Committee.*“ *L. Debates* i. h. 1595.

² „*Resolved, That if Mr. Speaker, or the Chairman of a Committee of the whole House, shall be of opinion that a Motion for the Adjournment of a Debate, or of the House, during any Debate, or that the Chairman do report Progress, or do leave the Chair, is an abuse of the Rules of the House, he may forthwith put the Question thereupon from the Chair.*“ *L. Debates* i. h. 1628. *St. O.* 23.

³ „*Resolved, That Mr. Speaker, or the Chairman may call the attention of the House, or of the Committee, to continued irrelevance or tedious repetition on the part of a Member; and may direct the Member to discontinue his speech.*“ *L. Debates* i. h. 1896.

egy hónap. A kizárás minden egyes képviselőre külön határozattal mondandó ki, kivéve, ha több képviselő együttesen követ el vétséget a parlament ellen.¹

Leghosszabb ideig tartott az első, t. i. klotúrt most már rendszeresítő házszabály vitája, amely nem kevesebb, mint *tizenkilenc napot* vett igénybe. A klotúrnek, mint állandó intézménynek behozatalát nemcsak az irek pártja, hanem az egész ellenzék, (t. i. a konzervatívek és a liberális párt radikális árnyalata is) hevesen ellenezte.

¹ „*Resolved*, 1. That, whenever any Member shall have been named by the Speaker, or by the Chairman of a Committee of the whole House, immediately after the commission of the offence of *disregarding the authority of the Chair, or of abusing the Rules of the House by persistently and wilfully obstructing the business of the House, or otherwise*, then, if the offence has been committed by such Member in the House, the Speaker shall forthwith put the Question, on a Motion being made, no amendment, adjournment, or debate, being allowed. “That such Member be *suspended from the service of the House*;” and, if the offence has been committed in a Committee of the whole House, the Chairman shall, on a Motion being made, put the same Question in a similar way, and if the Motion is carried shall forthwith suspend the proceedings of the Committee and report the circumstance to the House; and the Speaker shall thereupon put the same Question, without amendment, adjournment, or debate, as if the offence had been committed into the House itself 2. If any Member be suspended under this Order, his suspension on the first occasion shall continue *for one week, on the second occasion for a fortnight, and on the third, or any subsequent occasion, for a month* 3. Provided always, That suspension from the service of the House shall not exempt the Member so suspended from serving on any Committee for the consideration of a Private Bill to which he may have been appointed before his suspension 4. Provided also, That not more than one Member shall be named at the same time, unless several Members, present together, have jointly disregarded the authority of the Chair 6. Provided always, That nothing in this Resolution shall be taken to deprive the House of the power of proceeding against any Member according to ancient usages.” L. *Debates* i. h. 2011. *St. O.* 18. 1—4. 6.

Ennek tulajdonítható, hogy heteken át valóságos, bár be nem vallott obstrukció folyt a klotúr behozatala ellen és hogy a kormány többsége nov. 10-ikén, amikor végre szavazásra került a sor, aránylag csekély volt; az új házszabály ugyanis 304 szóval 260 ellen, tehát csak 44 szótöbbséggel fogadtatott el.¹

A klotúr fölötti vita legkiemelkedőbb pontja volt GLADSTONE beszéde, aki indítványának megokolásában hivatkozott egyrészt a mult évi eseményekre, másrészt más államok példájára, reá mutatván, hogy a klotúr intézménye legtöbb államban meg van már honosodva. Vázolta az obstrukció történetét az angol parlament utolsó éveiben s emlékeztette a házat, hogy a mult évben az obstrukció már oly mérveket öltött, hogy csak rendkívüli eljárás volt képes azt leküzdeni, t. i., hogy a Speaker saját felelősségére oly hatalmat ragadott kezeibe, aminőt sem a házszabályok, sem a ház szokásai nem ruháztak reá. A Speakernek ez a ténye közhelyeslésben részesült, mert az az emlékezetes 41 órás ülés még további 41 óráig eltarthatott volna, ha a Speaker mint egy megváltó, az örvényből a parlamentet ki nem ragadja. De a mentőangyalnak ezt a kivételes szerepét a ház elnöke nem gyakorolhatja örökké, mint ahogy ő akkor ki is jelentette, hogy a jövőre vonatkozólag a háznak kell a dolgot kezébe vennie és a helyzet orvos-

¹ L. *Debates* i. h. 1283.

lásáról gondoskodnia.¹ Beszéde további folyamán GLADSTONE a többségi elv értelmét fejtette ki, amelyre mint egyetlen és kizárólagos alapra van fektetve a parlament egész eljárása és amelynek csupán egyik szükségszerű konzekvenciája az, amire Mr. SHAW LEFEVRE Speaker (a későbbi Lord EVERSLEY) már 1848-ban reámutatott: a *klotúr*.² Látván, hogy a többségi elv hatásakép

¹ »Last year we arrived at a climax in which you, Sir, found yourself compelled to adopt what you termed at the time an exceptional measure—to take into your own hands the exercise of a power not committed to you either by the Orders of the House or by the Usages of the House. You did so in circumstances which, I believe—at least in the opinion of nine-tenths, I may say of nineteen-twentieths of the House—earned for you an additional measure of their respect and gratitude. But, Sir, that is a very grave state of facts. The circumstances were these. The Government sought to introduce to the House measures which they represented as of immediate and vital necessity for the security of life and property in Ireland. They were met, in the first place, by 11 days' debate on the Address, and when a Motion was made for leave to introduce the Bill the House was compelled on one occasion to sit for 22½ hours in a continuous debate, and subsequently to sit for 41½ hours in another continuous debate, which might have gone on for a second 41½ hours for all that we knew to the contrary, had not you, Sir, as *our deliverer, rescued us from the predicament in which we were situated*. I ask the House, Sir, to consider the gravity of these facts and I affirm that if one occasion has occurred in which it has been necessary for the Speaker to assume an exceptional power, we must remember that the Speaker in assuming it disabled himself from assuming it again, because he said, and wisely and justly said, that now he had assumed it in the exceptional circumstances, the House must take the matter in hand and provide a remedy. Therefore, Sir, we have not now in reserve that which we had in reserve before the 2nd of February 1881, namely, the possibility that the Speaker might prove to be *our guardian angel*, and might by his own courage and prudence relieve us from a great difficulty. • L. Debates III. 266. k. 1142—3.

² »In such circumstances it is that we ask you to place in the hands of the House itself the power, when there is sufficient cause, of shortening its debates—the power, without making any

egy-két szótöbbség is mily nagy horderejű változásokat képes előidézni egy állam életében (így pl. a választói reformot 1832-ben egyetlenegy szótöbbséggel szavazta meg a Ház; Lord MELBOURNE minisztériumát 1841-ben, egyetlen szavazatkülönbség buktatta meg; PITT-nek az Írországgal való unióra vonatkozó javaslata is csak egy szótöbbséggel ment keresztül 1799-ben; őt magát GLADSTONE-t, 1873-ban három szavazatnyi többség vetette ki a hatalomból), lehetetlenség megengedni, hogy ezzel a nagy horderejű elvvel ellentétes oly gyakorlat kapjon lábra a parlamentben, hogy a többség szava egyáltalán ne legyen képes a kisebbség fölött érvényesülni; ezt van hivatva megakadályozni a klotúrról benyújtott házszabályjavaslat.¹

A konzervatív párt alsóházi vezére, NORTH-COTE egész pártja nevében GLADSTONE javaslata ellen foglalt állást, ami igen különösnek látszik,

accusation or reproach against anyone, of deciding when a debate has sufficiently continued and ought to be closed. We ask you to do that now, in the year 1882, which Speaker Lord Eversley endeavoured to impress on you in a different form, but on the same principle, in 1848. We propose that this decision shall be taken on what we think the only sound principle, and under what we think the best and most adequate safeguards. *There is but one sound principle in this House, and that is that the majority of the House should prevail. The whole of our proceedings are founded upon it.* L. Debates i. h. 1145.

¹ »I will name a few of the consequences following from the prevalence of the majority in the most extreme circumstances of approximation between its numerical force and the numerical force of the minority. A majority of 5 threw out the Melbourne Government in 1839. A majority of 5 threw out Lord John Russell's Government in 1866. A majority of 3 threw out

ha visszaemlékezünk, hogy előző évben GLADSTONE sürgősségi határozatát, amely tudvalevőleg implicite szintén a klotúrt tartalmazta, a konzervatív párt olyannyira megszavazta, hogy az említett határozat, az obstruáló képviselők eltávolítása után, egyhangúlag hozatott. Ámde oly jelentékeny különbség volt a két klotúrjavaslat *módzatai* között, hogy érthető a konzervatív ellenzék új állásfoglalása. Míg az előző évben, mint tudjuk, háromnegyed szótöbbség kívántatott meg a sürgősség és ezzel a klotúr kimondhatásához, ami lehetetlenné tette, hogy a klotúrt a konzervatívakkal szemben is alkalmazzák: GLADSTONE-nak a klotúrt állandósító új javaslata szerint egyszerű abszolút többséggel be volt a vita zárható; igaz ugyan, hogy e célra a Speaker iniciatívája elkerülhetlen volt, de pusztán ez az egyetlen garancia, úgy látszik, nem volt képes megnyugtatni a konzervatívokat afelől, hogy a

the Government of which I had the honour to be the head in 1873. A majority of 2 introduced public education under the Privy Council—than which no more important innovation, though that innovation was afterwards improved upon, was ever established in this country. A majority of 1 threw out the Government of Lord Melbourne, or at least caused a Dissolution, in 1841; and a majority of 1 read the Reform Bill in 1832. Lastly, a majority of 1 enabled Mr. Pitt to go forward with the Act of Union, in January 1799. A majority of 1 accordingly carried forward the measure, which, undoubtedly, was one of the most important and remarkable changes ever obtained by the vote of a Legislative Body. But God forbid that we should see so vast an innovation introduced into the practice of this House, applicable to our ordinary procedure, as would be a Rule of the House under which the voice of the majority was not to prevail over that of the minority. L. *Debates* i. h. 1145—6

többség nem fogja a maga pusztá számbeli fölényét önkényesen felhasználni bárminő tekintélyes kisebbséggel szemben. Leplezetlenül kifejezést adott ebbeli aggodalmának NORTHCOTE. Reámutatott egyebek között, hogy bármely kormánynak módja lesz, ha a klotúrról szóló javaslat házszabállyá válik, kevésbbé pártatlan Speaker és klotúr segélyével, egy ellene szóló bizalmatlansági indítvány fölötti szavazásra kiválasztani a legkedvezőbb pillanatot, mikor az ellenzék véletlenül a szokottnál gyéres szám-mal van jelen az ülésen.¹ Hogy a konzervatív ellenzék a klotúrt tényleg nem elvi, hanem pusztán pártszempontból ellenezte, csakhamar kitűnt MARRIOTT képviselő határozati javaslatából, amely akkép hangzott, hogy a ház nem tehet magáévá oly házszabályt, amely lehetővé teszi

¹ »Now, let me take a case of the action of the House with regard to the Executive in the *clôture*. I imagine a case, supposing, for instance, that a Conservative Government is in Office, and that you are desirous of challenging a part of the policy of the Government. I assume that the Government Office is in a majority. I assume—and I beg pardon of the Chair for the assumption—that the time has come when you, Sir, have ceased to be the Speaker, and when some other person less eminent in impartiality is in the Chair. I assume that the Speaker is inclined towards the Government rather than otherwise. What will happen? A Motion is made to censure the conduct of the Government. A powerful speech is delivered against the Government, and a reply is made on behalf of the Government. Then comes a time when House is comparatively empty, and when the Ministerial Party are in a considerable majority. At this time there would naturally be a temptation to close the debate, for the debate has languished. Supposing the *clôture* to be applied in such a case as that, you would not only shut out a number of powerful speeches, but you would shut out a number of votes also, because many hon. Members wishing to vote might not be in the House at the time.« L. *Debates* i. h. 1156—7.

a vitának egyszerű többségi határozat alapján való berekesztését.¹ Az ellenzék különösen J. CHAMBERLAIN kereskedelmi miniszter ellen intézett heves támadást, aki azt a kijelentést tette a házban kívül, hogy a kormány az ő törvényjavaslatait török-szakad keresztül fogja vinni, akár tetszik az ellenzéknek, akár nem és hogy ezért szükség van egy oly eszközre, amelynek segítségével az ellenzéknek torkára lehessen forrasztani a szót.² MARRIOTT indítványát a Ház csupán 39 szavazattöbbséggel vetette el. Hasonlóképp elvetette a ház GIBSON képviselő módosítását, amely szerint kétharmad többség, valamint BRODRICKS képviselőnek azt a javaslatát, amelyekhez legalább százötven főnyi többség lett volna szükség a klotűr kimondhatásához.

Érdekes, hogy *Magyarországra* is volt többször hivatkozás az 1882-iki klotűrvita alatt. Mikor GLADSTONE javaslatának megokolásában felsorolta azokat az államokat, amelyeknek a parlamentjében klotűr már létezik, Franciaország, Belgium, Olaszország, Németország, Dánia, Svájc, Hollandia és az Egyesült-Államok mellett felemlítette »*Austro-Hungary*«-t is, amire egy ellenzéki képviselő, Sir ASSHETON CROSS azonnal

¹ »That no Rules of procedure will be satisfactory to this House which confer the power of closing a Debate upon a majority of Members.« L. *Debates* i. h. 1172.

² »We want these Bills passed, whether the Opposition like them or not; therefore the Government must invent an instrument by which they may be forced down the throat of the Opposition.« L. *Debates* i. h. 1173.

közbevágott, hogy Magyarországon nincs klotúr, legfeljebb Ausztriában. Mire GLADSTONE kijelentette, hogy nem akar e kérdésben kontroverziába merülni s ezért a Magyarországra vonatkozó állítását elejti.¹ Más alkalommal egy szónok, ALEXANDER ezredes a klotúr ellen beszélván, Magyarországra hivatkozott, mint ahol a *Times* értesülése szerint, a felirati vita 43 nap óta tart s valószínűleg el fog még tartani egy hónapig!² Mr. ASHMEAD-BARTLETT hasonlóképp a klotúr ellen foglalván állást, kijelentette, hogy helytelenül jár el a miniszterelnök, amikor afféle újkeletű parlamentek példáira hivatkozik, minők a francia vagy a német törvényhozások, holott Magyarországon, melynek története és alkotmánya inkább hasonlít az angolhoz, mint bármely más népé Európában, és amelynek nemzeti büszkesége és szabadságszeretete annyira rokon az angol né-

¹ »MR. GLADSTONE: It is difficult, I believe, to find a single instance of a great Legislative Assembly which has not found it necessary to adopt some Rule for the purpose of placing in the hands of the Assembly itself the power of restricting the duration of debate. Take France, Belgium, Italy, Germany, Austro-Hungary, Denmark, Switzerland, Holland, or the United States.

SIR R. ASSHETON CROSS: Austria, but not *Hungary*.

MR. GLADSTONE: I am told it is as I have said; but I will not attempt to enter into a controversy now. The right hon. Gentleman's protest stands upon record; but I think I can afford to part with Hungary. I speak now only of the Representative Assemblies of other countries.« L. *Debates* i. h. 1137.

² »The example other countries was invoked in favour of this change; but he (Colonel Alexander) had recently read in *The Times* that in *Hungary* the debate on the Address had been continued for 43 days, and would probably last another month.« L. *Debates* i. h. 1171.

pével, tudvalevőleg nincsen klotür. Ha már egyáltalán összehasonlítást teszünk, mondá, nem az angolnak kell vakon utánoznia a külföldi törvényhozások klotürjeit, hanem az utóbbiaknak kellene követniök az alkotmányos szabadság szülőföldjének korlátlan szólásjogát.¹

¹ •Even in France the clôtüre cannot be voted without a debate. What, then, are the other Legislatures to which the Prime Minister would point as models for the imitation of the British Parliament? Is it the young Assembly of Germany to which he would direct our admiration? I am not sure, Sir, that a little more Bismarckian resolution and statesmanship, and a little less sophistry and rhetoric and verbosity, would not be a good thing for England; but I shall be somewhat surprised to find hon. Members opposite basing their ideas of Parliamentary debate upon the example of Germany. In *Hungary*, whose history and Constitution more closely resemble our own than those of any European country, and whose national pride and dauntless independence of spirit are akin to those of the English people, clôtüre is unknown. If there is any lesson to be deduced from a comparison of the liberties of our Parliament with the mechanical devices of Foreign Assemblies, it is not that we should blindly imitate their clôtüre, but rather that they should copy the unrestricted freedom of the parent of Constitutional liberty. L. *Debates* III. 274. k. 1033.

XI. FEJEZET.

Az 1887. évi házszabályrevízió.

A házszabályok újabb módosítása 1887-ben történt. Ez alkalommal a konzervatív-párt volt a kormányon, amely átvette az előző, GLADSTONE-féle liberális kormánynak a házszabályok újabb revíziójára vonatkozó programját, mely célból a ház még az előző évben, 1886. tavaszán Lord HARTINGTON elnöklete alatt bizottságot (*Select Committee*) küldött ki. Az 1882-iki klotúr-szabály nehézkessége volt a közelebbi oka, hogy az ügyrendi szabályok módosítását újra napirendre tűzték. Az említett szabály tudvalevőleg csak a Speaker iniciatívájára tette lehetővé a klotúr alkalmazását; ámde a Ház elnökének ily funkcióval történt felruházása a gyakorlatban nem vezetett a kívánt eredményhez, különösen, mivel az elnökök, igen érthetőleg, nem szívesen tették kockára pártatlanságuk hírnevét a klotúr kezdeményezése által. Ezt a körülményt az ellenzék, különösen az irek, igyekeztek a maguk hasznára fordítani és ha a törvényhozás megbénítását többé el nem is érhatték, annak menetét még mindig képesek voltak jelentékenyen meglassítani.

A kormány javaslata 1887-ben oda irányult, hogy a Speaker kezéből vétessék ki a klotúr kezdeményezési joga és az a kormányra, illetve az egyes képviselőkre ruháztassék. Az e fölötti terjedelmes, 14 ülésen át tartott vitában a klotúr szükségességét többé alig vitatták; még maguk az irek is, közöttük PARNELL,¹ kijelentették, hogy elvben nincsenek a klotúr ellen és hogy csak bizonyos ügyeket, különösen az Írországra vonatkozó habeas corpus-t felfüggesztő s egyéb kivételes büntetőtörvényeket,² illetve általán a szigorító büntetőtörvényeket,³ a költségvetést⁴ és a házszabályok módosítását⁵ tartják szükségesnek kivonni a klotúr alul; javasolták továbbá, hogy a vita csak hat órai, illetve részletes tár-

¹ »It is known that it is the policy of the Liberal Party to make these Rules as drastic and as stringent as possible. I should have been willing to second the Liberal Party in that undertaking were it not for the fact that we have a Coercion Bill in prospect which biasses my thoughts, and sets me against Rules which otherwise I should have been glad to assist in making more stringent. I am like other men—willing to sacrifice something for an ultimate good.«
L. *Debates* III. 311. k. 612—3.

² Amendment proposed,

In line 1, after the word »Question«, to insert the words »other than a Question arising in any Bill for increasing the stringency of the Criminal Law in Ireland.« (Mr. Parnell.) L. *Debates* III. 312. k. 508.

³ »That the words 'other than a Question arising in any Bill for increasing the stringency of the Criminal Law in Great Britain and Ireland' be there inserted.« (Mr. Ellis.) L. *Debates* i. h. 539.

⁴ Amendment proposed, in line 1, after the word »Question«, to insert the words »other than a Vote in Committee of Supply.« — (Mr. Parnell.) L. *Debates* i. h. 541.

⁵ Amendment proposed, in line 1, by inserting, after the word »Question«, the words »not being a Question relating to the Procedure of the House.« — (Mr. Sexton.) L. *Debates* i. h. 610.

gyaláskor legalább egy órai vita,¹ illetve legalább 4 szónok meghallgatása után,² illetve csak éjfél elérkeztével³ legyen bezárható. Mindez irányban tett módosító indítványuk azonban épúgy hatástalanok maradtak, miként az az indítvány is, hogy a klotúr fölötti szavazás titkosan ejtessék meg;⁴ a kormány csupán annyi engedékenységre volt hajlandó, hogy az elnök (*Speaker, Chairman*) az addig élvezett kezdeményezési jog helyébe *veto jogot* nyerjen az esetben, ha véleménye szerint a vita bezárására vonatkozó indítvány visszaélés a házszabályokkal, vagy ha az sérelmes a kisebbség jogaira nézve. Az elnök ezzel a vetojoggal akkép él, hogy a fenti esetek bármelyikében a klotúr-indítvány szavazásra bocsátását egyáltalán megtagadja. Bár a liberális ellenzék vezére, GLADSTONE még ezt a megszorítást is aggodalmasnak találta s a Speakert a klotúr körül minden felelősségtől mentesíteni kívánta, a kisebbség némi megnyugtatóására

¹ Amendment proposed,

In line 1, by inserting, after the word »proposed«, the words »and debated in the House for six hours, or in Committee of the Whole House for one hour.« — (Mr. Parnell.) *L. Debates* i. h. 637.

² Amendment proposed, in line 1, by inserting, after the word »proposed«, »and has been replied to by at least four Members.« (Mr. Parnell.) *L. Debates* i. h. 649.

³ »Proposal to limit the application of the *clôture* to: »midnight on Mondays, Tuesdays, Thursdays and Fridays, and half-past 5 of the clock on Wednesdays.« (Mr. Parnell.) *L. Debates* i. h. 965.

⁴ Amendment proposed, at the end of the Question, to add the words »Provided also, That in any such Division the votes shall be taken by secret ballot.« (Mr. M. J. Kenny.) *L. Debates* i. h. 793.

a Speaker vetojoga a házszabályok közé iktatott, úgy amint az ez időszerint is fennáll.¹

Az 1887. márc. 18-iki klotűr-szabály e szerint kimondotta, hogy ha egy képviselő a vita bezárását indítványozza, az elnök, minden vita és módosítás mellőzésével, az indítványt szavazásra bocsátja, ha csak úgy nem találja, hogy az indítvány visszaélés a ház szabályaival vagy sérelmes a kisebbség jogaira nézve. Részletes tárgyalásnál a vita bezárása ugyan minden egyes szakaszra külön határozattal mondandó ki, de szintén minden vita és módosítás nélkül. A vita bezárásának a kimondásához, miként az 1882-iki szabály szerint, legalább kétszáz képviselőnek, illetve, ha a kisebbség negyvenen alul van, legalább száz képviselőnek hozzájárulása szükséges.²

¹ Az elnökség az ő vetőjogát a klotűr-indítványokkal szemben eléggé gyakran és kellő körültekintéssel gyakorolja. Így például 1911-ben az elnök 87 klotűr-indítvány közül csak 63-hoz járult hozzá, míg 24 esetben a kisebbség jogainak védelme címén megtagadta a klotűr-indítvány szavazás alá bocsátását. Az említett évben a lordok Háza vetojoga elleni törvényjavaslat (*Parliament Bill*) tárgyalás alatt egy ízben magának a miniszterelnöknek a klotűr-indítványa is elutasításban részesült:

»The Prime Minister rose in his place and claimed to move, »That the question be now put; but the Chairman withheld his assent and declined then to put the question.« *L. Debates* 1911. XXIII. 2065.

² »Resolved, That, after a Question has been proposed, a Member rising in his place may claim to move, 'That the Question be now put', and, unless it shall appear to the Chair that such Motion is an abuse of the Rules of the House, or an infringement of the rights of the minority, the Question, 'That the Question be now put,' shall be put forthwith, and decided without Amendment or Debate.« (*St. O.* 26. 1.)

»When the Motion 'That the Question be now put,' has been

Hogy mennyire megváltozott a Ház hangulata 1882. óta a klotűr kérdésében, mi sem mutatja annyira, mint a szavazás eredménye. Nehány ir és radikális képviselők kívül az egész Ház megszavazta az új házszabályt, amely 262 szavazattal 41 ellenében, tehát 221 szótöbbséggel lett házhatározattá.¹ 1882-ben, mint láttuk, a klotűr csak 44 szótöbbséget nyert.

A klotűrről szóló házszabály nemsokára (1888. febr. 28.) akkép módosult, hogy a többséghez megkívántató szám kétszázról százra szállíttatott alá, mely szabály ezidőszert is változatlanul fennáll.²

carried, and the Question consequent thereon has been decided, any further Motion may be made (the assent of the Chair as aforesaid not having been withheld) which may be requisite to bring to a decision any Question already proposed from the Chair: and also if a Clause be then under consideration, a Motion may be made (the assent of the Chair as aforesaid not having been withheld) That the Question, That certain words of the Clause, defined in the Motion stand part of the Clause, or that the Clause stand part of, or be added to the Bill, be now put. Such Motions shall be put forthwith, and decided without Amdment or Debate. (*St. O.* 26. 2.)

»Provided always, That Questions for the Closure of Debate shall not be decided in the affirmative, if a Division be taken, unless it shall appear by the numbers declared from the Chair, that such Motion was supported by more than Two hundred Members, or was opposed by less than Forty Members, and supported by more than One Hundred Members.«

»Provided always, That this Rule shall be put in force only when the Speaker or the Chairman of Ways and Means is in the Chair.« (*St. O.* 26. 4.) *L. Debates* III. 312. k. 783.

¹ *L. Debates* III. 312. k. 798.

² *Resolved*, That Questions for the Closure of Debate under Standing Order shall be decided in the affirmative, if, when a Division be taken, it appears by the numbers declared from the Chair that not less than One Hundred Members voted in the Majority in support of the Motion.“ *L. Debates* III. 322. k. 1677. és *St. O.* 27.

XII. FEJEZET.

A »parlamenti gillotin« (1887.)

Az 1887. március 8-iki (illetve 1888. febr. 28-iki) házszabálymódosítással a klotúr intézményének a fejlődése egy bizonyos irányban (t. i. a Ház plenáris üléseire vonatkozólag) lezáródott; az obstrukciónak azonban még mindig igen tág tere nyilott a ház teljes bizottságában (*Committee of the whole House*) a törvényjavaslatok részletes tárgyalása alkalmával. Az egyes szakaszok egyes módosításai fölött a vita ugyan szintén be volt klotúrral zárható, de egy terjedelmesebb törvényjavaslat tárgyalása látszólag tárgylagos, valójukban azonban obstrukciós célzatú beszédek és módosítványok segítségével még így is hetekig, sőt hónapokig el volt húzható. Mint láttuk, BRAND Speaker 1881-ben egy oly időleges szabálylyal vette elejét az ir kivételes törvények tekintetében a teljes házbizottságban való obstruálásnak, hogy házhatározattal előre megállapíthatónak jelentette ki a részletes tárgyalások záróidejét. Sem GLADSTONE 1882-ben, sem SALISBURY 1887-ben nem tették állandó intézménynyé a BRAND-féle ideiglenes szabályban rejlött gondolatot. De hogy meny-

nyire nem vezethetett célra a klotúr a részletes tárgyalások alkalmával, kitünt nemsokára az 1887. márc. 8-iki klotúr paragrafus hozatala után, az írországi büntetőtörvények módosítása tárgyában benyújtott javaslat (*Criminal Law Amendment [Ireland] Bill*) tárgyalása alkalmával. Az irek az említett kivételes törvényjavaslatot a részletes tárgyalásnál elkeseredetten megobstruálták, úgy, hogy két hónap alatt 20 szakaszból csak ötöt volt képes a Ház elintézni; a kormány végre indítatva érezte magát a BRAND-éhoz hasonló rendszabályhoz nyulni, hogy a részletes tárgyalás gyors befejezését biztosítsa. 1887. június hó 10-ikén a kormány a képviselőház vezére, Mr. W. H. SMITH miniszter (a kincstár első lordja) útján határozati javaslatot terjesztett a ház elé, melynek lényege az volt: mondja ki a ház, hogy, amennyiben az említett ir büntető-törvényjavaslat részletes tárgyalása jún. 17-ikén este 10 óráig be nem fejeződnek, az elnök (*Chairman*) előbb a tárgyalás alatti szakaszhoz beadott módosítványokat és indítványokat s azután a hátralevő szakaszokat szavazásra bocsátani tartozik.¹ A Ház ezt a javaslatot

¹ „*Ordered*, That, at Ten o'clock p. m. on Friday the 17th day of June, if the Criminal Law Amendment (Ireland) Bill be not previously reported from the Committee of the Whole House, the Chairman shall put forthwith the Question or Questions on any Amendment or Motion already proposed from the Chair. He shall next proceed and successively put forthwith the Questions, That any Clause then under consideration, and each remaining Clause in the Bill, stand part of the Bill, unless Progress be moved as

az irek és a radikálisok heves tiltakozása dacára, mely a klotúr alkalmazását tette szükségessé, 152 szótöbbséggel (245 szavazattal 93 ellenében) elfogadta. A határozat értelmében június 17-ikén este 10 óra után a vita tényleg befejeződött, akkép, hogy az elnök az ép tárgyalás alatt állott 6-ik szakaszt a vita megszakításával szavazásra bocsátotta s utána néhány perc alatt a még hátralevő tizennégy szakaszt is vita és módosítás nélkül megszavaztatta.

Az egyes szakaszoknak ily gyors, egymásutáni gépies elintézése a francia forradalom alatti tömeges kivégzésekre emlékeztetett s innen van, hogy az intézmény a közbeszédben csakhamar *parlamenti gillotin* néven vált ismeretessé. Ez az intézmény 1887 óta »részenkinti klotúr« (*closure by compartments*) néven gyakori alkalmazást nyer a részletes tárgyalások gyorsítása végett. A házszabályokban azonban hiába keresnők ez intézmény szabályait, mert az automatikusan, mint később fogjuk látni, csupán a költségvetési eljárásban nyer alkalmazást;¹ minden egyéb alkalommal esetről-esetre hozott

hereinafter provided. After the Clauses are disposed of, he shall forthwith report the Bill, as amended, to the House.

From and after the passing of this Order, no Motion, That the Chairman do leave the Chair, or do report Progress, shall be allowed, unless moved by one of the Members in charge of the Bill, and the Question on such Motion shall be put forthwith." L. *Debates* III. 315. k. 1674.

¹ L. alább 173. és köv. l.

külön házhatározat szükséges ahhoz, hogy valamely javaslat részletes tárgyalása a jelzett módon időbeli korlátok közé legyen szorítható.

A »parlamenti gillotin« újabb gyakorlata az, hogy egy-egy nagyobb törvényjavaslat általános tárgyalásának befejeztekor a Ház a kormány javaslatára megszabja, hogy az egész részletes (házbizottsági) tárgyalás legfeljebb hány napot vehet igénybe s előírja egyszersmind a részletes tárgyalás egész menetét, különösen, hogy a javaslat egyes részletei (a szakaszok egyes összefüggő csoportjai: *compartments*) a tárgyalásra engedett napok melyikén vitatandók meg és hogy a felettük való tárgyalások a kitűzött napoknak legkésőbb mely óráiban fejezendők be. (*Allocation of time.*)

A parlamenti gillotin intézményének jelenlegi gyakorlatát (tekintve hogy, mint említettük, az intézmény magukban a házszabályokban mindmáig ismeretlen) egy reávonatkozó, alkalmazását elrendelő házhatározat bemutatásával tesszük szemlélhetővé.

1912. október 14-ikén az Írország önkormányzata (*Home Rule*) tárgyában benyújtott terjedelmes törvényjavaslat (*Government of Ireland Bill*) részletes tárgyalásának a menetét a Ház határozata (*Order*) főbb vonásokban a következőkép állapította meg:

1. A részletes tárgyalásra összesen huszonöt napot rendelt a Ház. Az eljárás részleteit az

egyes napokra egy a házhatározathoz mellékelt táblázat a következőkép szabályozta:¹

- a) az első napon befejezendő: 1. esti $\frac{1}{2}$ 8-ig a második szakasz első 6. pontja;
2. éjjeli $\frac{1}{2}$ 11-ig a második szakasz 7—12. pontjai;
- b) a második napon befejezendő éjjeli $\frac{1}{2}$ 11-ig a második szakasz 11-ik pontja;
- c) a harmadik, negyedik és ötödik napra kitűzendő és az ötödik napon esti $\frac{1}{2}$ 8-ig

¹ „Government of Ireland Bill. Allocation of time:

That the Committee stage of the Government of Ireland Bill shall be proceeded with as follows:

1. *Twenty-five allotted days* shall be given to the Committee stage of the Bill and the proceedings in Committee on each allotted day shall be as shown in the second column of the Table annexed to this Order and those proceedings shall, if not previously brought to a conclusion, *be brought to a conclusion at the time shown in the third column of the table:*

Allotted day	Proceedings	Time for Proceedings to be brought to a conclusion
First	Clause 2 to the end of paragraph (6)	P. M. 7:30
Second	Paragraph (7) to (10) of Clause 2.	10:30
Third	Paragraph (11) of Clause 2.	10:30
Fourth	Proposed additions to Clause 2.	—
Fifth	Proposed additions to Clause 2.	—
Sixth	Proposed additions to Clause 2.	7:30
Seventh	Clause 3.	—
Eighth	Clause 3.	10:30
Ninth	Clause 4.	10:30
Tenth	Clauses 5 and 6.	10:30
Eleventh	Clause 7.	10:30
Twelfth	Clause 8.	—
Thirteenth	Clause 8.	10:30
	Clauses 9 and 10.	—
	Clauses 9 and 10.	7:30
	Clauses 11 and 12.	10:30 ^a
		etc. etc.

befejezendő a második szakaszhoz javasolt kiegészítések vitája;

d) az ötödik nap hátralevő részén a 3-ik szakasz tárgyalandó;

e) a hatodik napon befejezendő, éjjeli $\frac{1}{2}$ 11-ig, a 3-ik szakasz tárgyalása;

f) a hetedik napon befejezendő éjjeli $\frac{1}{2}$ 11-ig, a 4-ik szakasz tárgyalása;

g) a nyolcadik napon az 5-ik és 6-ik szakaszok együttesen tárgyalandók s a felettük való vita éjjeli $\frac{1}{2}$ 11-ig befejezendő stb. stb.

2. A vita berekesztése és a határozathozatal minden egyes esetben akkép történik, hogy a Házbizottság Elnöke (*Chairman*) a megállapított idő elérkeztekor az épen tárgyalás alatt levő módosítás vagy indítvány fölött azonnal elrendeli a szavazást s utána, az összes többi módosítványok stb. mellőzésével, vita nélkül szavazás alá bocsátja a *kormány által* előterjesztett módosítványokat, új szakaszokat vagy melléketeket.¹

3. Az elnök jogosult, valamennyi napon, válo-

¹ »For the purpose of bringing to a conclusion any proceedings which are to be brought to a conclusion on an allotted day and have not previously been brought to a conclusion, the Chairman shall, at the time appointed under this Order for the conclusion of those proceedings, put forthwith the question on any Amendment or Motion already proposed from the Chair and shall next proceed successively to put forthwith the Question on any Amendments, new Clauses, or Schedules moved by the Government of which notice has been given, but no other Amendments, new Clauses, or Schedules; and on any Question necessary to dispose of the business to be concluded, and, in the case of Government Amendments or of Government new Clauses or

gatni a beterjesztett módosítványok között s csupán az általa kiválasztottak bocsátandók tárgyalás és szavazás alá.¹ (Módosítvány rostálás, l. alább 189. és köv. l.)

4. Halasztási indítványokat az elnök csakis az esetben fogadhat el, ha a kormány terjeszti elő, mely esetben az indítványt azonnal, vita nélkül szavazás alá kell bocsátani.²

Schedules, he shall put only the Questions that the Amendment be made or that the Clauses or Schedule be added to the Bill, as the case may be«. L. *Debates* i. h.

¹ »*The Chair shall have power to select the Amendments to be proposed on any allotted day, and Standing Order No. 26 shall apply as if a Motion had been carried... empowering the Chair to select the Amendments with respect to each Motion, Clause, or Schedule under Debate on that day*«. L. *Debates* i. h.

² »*On an allotted day no dilatory Motion on the Bill, nor Motion to recommit the Bill, nor Motion to postpone a Clause, nor Motion that the Chairman do report progress or do leave the Chair shall be received unless moved by the Government and the Question on such Motion if moved by the Government, shall be put forthwith without any Debate* ..« L. *Debates* i. h.

XIII. FEJEZET.

Az 1888. évi házszabályrevízió.

A következő ülésszakban, 1888-ban (február 24—29.) folytatta a Ház az ügyrendi szabályok revízióját. A parlamenti fegyelemre vonatkozó ama határozat mellett,¹ mely szerint az elnök (*Speaker, Chairman*) a rendetlenkedő képviselőt *motu proprio*, azaz házhatározat nélkül is kiutasíthatja és karhatalommal eltávolíthatja az ülésből,² legjelentősebb az új szabályok között a klotűr módosítására vonatkozó, már említett rendelkezés, valamint a felirati vita egyszerűsítésére irányuló, továbbá a névszerinti szavazásokkal (*division*) és az elnapolási indítványok-

¹ „*Resolved, That Mr. Speaker or the Chairman do order Members whose conduct is grossly disorderly to withdraw immediately from the House during the remainder of that day's sitting; and that the Serjeant-at-Arms do act on such orders as he may receive from the Chair, in pursuance of this Resolution. But if, on any occasion, Mr. Speaker or the Chairman deems that his powers under this Standing Order are inadequate, he may name such Member or Members in pursuance of the Standing Order »Order in Debate«, or he may call upon the House to adjudge upon the conduct of such Member or Members.*

Provided always, That Members who are ordered to withdraw under this Standing Order, or who are suspended from the service of the House under the Standing Order »Order in Debate«, shall forthwith withdraw from the precincts of the House, subject, however, in the case of such suspended Members, to the proviso in that Standing Order regarding their service on Private Bill Committees.“ *L. St. O. 20.*

²) L. alább fegyelmi jogi tanulmányunk során, 277. l.

kal üzhető visszaélések megakadályozását célzó rendszabályok.

A klotúrszabály akkép módosult, hogy a többséghez megkívántató szám kétszázról százra szállíttatott alá.¹

A felirati vitát akkép egyszerűsítette a Ház, hogy eltörölte a teljes házbizottsági és az azzal kapcsolatos eljárást; lehetetlenné vált tehát a jövőre, hogy a felirat részleteinek minuciózus megvitatásával a Ház érdemi, esetleg igen sürgős munkája halasztást szenvedjen.²

Névszerinti szavazáshoz, az 1882-iki házszabályok szerint, mint láttuk, legalább 20 képviselő kérelme volt szükséges. E szabály azonban igen természetesen nem volt képes útját állani az obstrukciós célzatú szavazáskéréseknek, mert 20 képviselő az említett célra igen könnyen kínálkozott. Ezért a Ház 1888 február 29-én olykép módosította a szavazásra vonatkozó szabályt,

¹ »*Resolved*, That Questions for the Closure of Debate under Standing Order shall be decided in the affirmative, if, when a Division be taken, it appears by the numbers declared from the Chair that not less than One Hundred Members voted in the Majority in support of the Motion.“ L. *Debates* III. 322. k. 1671. és *St. O.* 27. — Eléggé ritka eset ugyan, de mégis elő-előfordul, hogy a klotúr-indítványt, bár megnyerte a Ház többségének hozzájárulását, az elnök a fenti házszabály folytán elvetettnek nyilvánítja; így pl. 1911-ben 63 szavazásra bocsátott klotúr-indítvány közül egy esetben a Ház határozata nemleges volt, mivel, bár a Ház azt 49 szavazattal 44 ellenében magáévá tette, a többség a házszabályok által előírt szám alatt maradt. (Mr. Remnant indítványa a *Tariff-Reform* tárgyában L. *Journal* 165. k. 21. l.)

² »*Resolved*, That the stages of Committee and Report on the Address to Her Majesty to convey the thanks of the House for Her Majesty's Most Gracious Speech to both Houses of Parliament, at the opening of the Session, be discontinued.“ L. *Debates* i. h. 1774.

hogy az elnök (*Speaker, Chairman*) ha úgy találja, hogy a névszerinti szavazást okvetlenkedő céltzattal kívánja a kisebbség, azt mellőzhesse és egyszerű felállás alapján megállapíthassa a ház határozatát: a kisebbségben levő képviselők nevei azonban ilyenkor is épúgy följegyzendők, mintha formális névszerinti szavazás történt volna.¹

A kormány óhajtotta volna meghonosítani a kontinensen alkalmazott ama normális szavazási eljárást, mely szerint a képviselőt egyszerűen felállással illetve ülvemaradással nyilvánítják helyeslésüket vagy ellenzésüket. E célból ily értelmű megfelelő javaslatot terjesztett a Ház elé;² azonban a Ház minden oldalán aggodalmak hangzottak el a kontinentális rendszer átvétele ellen, különösen mivel annak meghonosítása a képviselők mikénti szavazásának ellenőrzését a választók részéről igen szűk körre szorította volna.

¹ »*Resolved*, That Mr. Speaker, or the Chairman, may if in his opinion the Division is frivolously or vexatiously claimed, take the Vote of the House or Committee, by calling upon the Members who support, and who challenge his decision, successively to rise in their places; and he shall thereupon, as he thinks fit, either declare the determination of the House or Committee, or name Tellers for a Division. And, in case there is no Division, the Speaker or Chairman shall declare to the House, or the Committee, the number of the Minority who had challenged his decision, and their names shall be thereupon taken down in the House, and printed with the lists of Divisions.« *L. Debates* i. h. 1765. és *St. O.* 30.

² »That Mr. Speaker, or the Chairman, may, at his discretion, take the Vote of the House or Committee, by calling upon the Members who support, and who challenge his decision, successively to rise in their places; and he shall thereupon, as he thinks fit, either declare the determination of the House or Committee, or name Tellers for a Division.« *L. Debates* i. h. 1723.

Ezért a kormány javaslatát a Ház a fent említett szabállyal helyettesítette, vagyis azt csupán obstrukciós célzatú szavazási kérelmekre szorította, ily esetben is feljegyezni rendelve legalább is a kisebbség tagjainak a nevét, hogy a választók képviselőjük magatartását nyilvántarthassák.

Ami az elnapolási és egyéb halasztási indítványokat illeti, az 1882-iki szabály szintén módosításra szorult. Az 1882-iki szabály lehetetlenné tette ugyan az elnapolási indítványok fölötti vitát, de még mindig sok időt el lehetett vonni a Háztól, obstrukciós célokra, elnapolási indítványok segélyével; az elnapolási indítványokat ugyanis okvetlenül szavazás alá kellett bocsátani, ami mindig jelentékeny időt vett igénybe. 1888-ban olykép módosult az említett rendszabály, hogy az elnök (*Speaker, Chairman*) felhatalmazást nyert, hogy a házszabályok kijátszására célzó elnapolási indítványt tetszése szerint akár szavazás alá bocsáthassa, akár pedig a limine elutasíthassa.¹

¹ »*Resolved*, That, if Mr. Speaker, or the Chairman of a Committee of the whole House, shall be of opinion that a Motion for the Adjournment of a Debate, or of the House, during any Debate, or that the Chairman do report Progress, or do leave the Chair, is an abuse of the Rules of the House, he may forthwith put the Question thereupon from the Chair, or he may decline to propose the Question thereupon to the House.« L. *Debates* i. h. 1720. és *St. O.* 23.

XIV. FEJEZET.

Egyéb házszabályreform-kísérletek 1888-ban és 1890-ben.

Az 1888-iki házszabályrevízióval csaknem egyidejűleg (1888 március 8) Lord HARTINGTON elnöklete alatt bizottságot (*Select Committee*) küldött ki a Ház a költségvetési eljárás egyszerűsítése tárgyában. Ez a bizottság úgy találta, hogy a költségvetési tárgyalás terén időmegtakarítás csak úgy volna elérhető, ha a költségvetés részleteit nem maga a Ház (mint teljes házbizottság, *Committee of Supply*), hanem egy állandó nagy bizottság (*Grand Standing Committee*) vagy esetleg, az egyes szakok szerint, külön szakbizottságok (*Select Committees*) vitatnák meg. A Ház azonban nem tette magáévá ezt a felfogást, továbbra is fenn akarván tartani az évszázadokra visszamenő gyakorlatot, mely szerint a költségvetés fölött részleteiben is maga a Ház határoz.¹

Hasonlókép eredménytelenek voltak gyakorlatilag az 1890-ben GOSCHEN pénzügyminiszter elnök-

¹ L. e bizottság munkálatát *Report from the Select Committee on Estimates Procedure* címen az 1888-ik évi parlamenti irományok között (jul. 13.).

lete alatt kiküldött bizottság tanácskozásai; ezt a bizottságot szintén a házszabályok módosítása tárgyában küldte ki a Ház, abban az irányban, mikép volna lehetséges időmegtakarítás és obstrukciós törekvések leküzdése céljából az egyik ülőszakban befejezetlenül maradt tárgyakat jelentékenyebb időveszteség nélkül átvinni a következő ülőszakra, feláldozásával az évszázados parlamenti jogszabálynak, mely szerint az előző ülőszakban félbenmaradt ügyek a következő ülőszakban teljesen előlről, újra tárgyalandók. A bizottság azt javasolta, vétessék fel a házszabályok közé egy oly szakasz, mely szerint egy javaslat tárgyalása, házhatározat alapján, a következő ülőszakban ott legyen folytatható, ahol az előző ülőszakban abbanmaradt. A Ház azonban ezen a téren sem volt hajlandó szakítani a mult hagyományaival s a tervezett reform (melyhez hasonlót különben már 1848-ban terveztek), teljesen elmaradt.¹

¹ E bizottság jelentése *Report from the Select Committee on Business of the House* címen az 1890-ik évi parlamenti irományok közt olvasható (jul. 14.). A javasolt reform főleg GLADSTONE ellenzésén szenvedett hajótörést, aki, hosszú parlamenti tapasztalataira hivatkozva, különösen arra a körülményre utalt, hogy az előző ülőszakban félbenmaradt törvényjavaslatok többnyire helyesbített és tökéletesbített alakban kerülnek a következő ülőszakban a Ház elé. L. REDLICH 222.

XV. FEJEZET.

A költségvetési eljárás módosítása 1896-ban.

A költségvetési eljárás terén jelentékeny reformja történt a házsabályoknak 1896-ban, BALFOUR miniszternek, az alsóház akkori vezérének kezdeményezésére, aki 1896 február 20-ikán oly értelmű javaslatot terjesztett a Ház elé, miszerint a költségvetés tárgyalása *húsz ülésre* szoríttassék, olykép, hogy ez a húsz ülés mindenkép a parlament szokott nyári szünidejének beállta (augusztus 5.) elé essék; a tizenkilencedik ülésen, este 10 órakor az elnök (*Chairman*) köteles legyen a vitát berekeszteni s a költségvetés hátralevő részét vita nélkül szavazás alá bocsátani.

Mr. BALFOUR indítványa fölött a vita négy napot (február 24—27.) vett igénybe, amelynek során egyesek erős kritika tárgyává tették a kormánynak a törvényhozási ügymenet mindenképi gyorsítására irányuló törekvését. Az irek kijelentették, hogy soha alkotmányellenesebb javaslatot a Ház elé még nem terjesztettek és hogy

a BALFOUR által beterjesztett szabály a betetőzése a képviselők jogai elkobzását célzó azon irányzatnak, amely 1877 óta (1878, 1881, 1882 és 1887-ben) »házsabályrevízió« címén fel-feltűnt a parlamentben. Mr. SWIFT MACNEIL szerint a klotűr, amelyet eleinte csak mint kivételes szabályt emlegettek, most már egészen normális eszközévé vált a parlamenti eljárásnak, amint ezt annak idején (1887-ben) megjósolták; akkoriban a Ház többsége méltatlankodva tiltakozott ez ellen a feltevés és jóslat ellen, amelyet pedig BALFOUR mostani javaslata teljesen beigazolt.¹ Hasonló ellenzésre talált a javaslat úgy a konzervatívok, mint liberálisok szélső árnyalatai részéről. Az előbbiektől Sir E. ASHMEAD BARTLETT a klotűr automatikus alkalmazását, amint azt a költségvetésre nézve BALFOUR tervezte, nemcsak alkotmányellenesnek bélyegezte, de a konzervatív párt érdekeire általában végzetes szerencsétlenségnek minősítette, mert annak segítségével, kiterjesztve

¹ »Why, no more unconstitutional proposals had ever been laid before that House than those which were embodied in this Resolution, Those proposals constituted an invasion of the rights and privileges not only of private Members, but of their constituencies, of the most vital kind. There had been during the last few years a growing tendency to attack the rights and privileges of private Members by means of so-called new Rules of Procedure. The attack had commenced in 1878 and was continued in 1881 and 1882. In 1887 Mr. Arnold, in opposing one of these attacks, had prophesied that the Closure, which was then only proposed to be applied in the case of a single measure, would in time come to be the general rule of the House. That prophecy was now altogether fulfilled. He remembered that a great sensation was produced by those words, and that there was a murmur of »No, no« when they were uttered. But here they had their fulfilment.« L. *Debates* IV. 37. k. 1105.

a törvényhozatalra általában, a radikális párt képes lesz a legforradalmibb reformokra, melyekkel szemben a konzervatív párt teljesen tehetetlenül fog állani.¹ A radikális LABOUCHERE arra kérte a házat, fontolja meg jól, mielőtt teljesen kiszolgáltatná magát a végrehajtó hatalomnak s feladná a végrehajtó hatalom fölötti ellenőrzés jogát. Arról van szó, hogy a jövőben a gyűlölt szájkosár állandó felszerelési tárgya legyen a parlamentnek és hogy a törvényhozás, miként a régi francia parlament *lit de justice-e*, a kormány pusztá regisztráló eszközévé váljon.² A kormánypárt és a liberális ellenzék zöme azonban helyeselte a BALFOUR javaslatában rejlő azt a tendenciát, hogy a költségvetési tárgyalások ne ölthesse- nek oly nagy mérveket, hogy azok folytán a többi

¹ He objected specially to the proposal for a fixed automatic time Closure. He protested against the principle of the gag as being not only contrary to the immemorial practice of Parliament and the theory of the Constitution, but as likely to be most injurious and disastrous to the interests of the Conservative Party and the Constitution in future. The right hon. Gentleman had been warned, for had not the Leader of the Opposition told the Government distinctly that this change would not post at Supply, and would be applied to Bills. When a Radical Government was in power, there could be no doubt that an immense mass of revolutionary legislation would be forced through the House by means of this gag and guillotine. If these Rules had been in existence from 1880 to 1885, probably not a single institution in this country would have remained untouched. Supposing that five or six years hence there was a Radical majority of 140 such as existed in the years 1880—1885, the Members of the present Government would find that they had forged shackles by which they would themselves be firmly bound, and that their present so-called reform of procedure would be used for the destruction of all that they held most dear. « L. Debates i. h. 1109—10.

² »Ministers would have Members believe that they were so wise that they ought to be trusted; but he did not consider that

törvényhozás fennakadhasson. A liberális ellenzék vezére, HARCOURT meglepetésének adott ugyan kifejezést BALFOUR javaslata felett, de azért helyeselte, hogy a kormány gillotint ajánl kínpad, t. i. permanens ülések helyett. Tulajdonkép eddig is létezett a javaslott eljárás, mint kivételes eszköz az obstrukció elfajulásai ellen;¹ különbség csak az, hogy eddig rendkívüli eljárás volt az, ami jövőben a ház állandó szabályai közt fog helyet foglalni.² Kifogása csak az ellen volt, hogy a kormány csupán és éppen a költségvetési eljárásra kívánja a »gillotint«-t alkalmazni, holott ha igazolt ez az intézmény a költség-

Ministers were angels; and, even if they were, he would put only a qualified trust in angels after they became Ministers. The tendency of the later action of the House had been to part with its control over the Executive; but he held that it was their duty to keep a control over the Executive in great as well as in small things. He asked Members to pause before they adopted a Resolution which practically destroys the control exercised—the control that ought to be exercised—over the Executive in its administrative capacity. He detested the gag, and Members purposed to make that gag a permanent article of furniture. They were to be treated to the old French parliamentary *lit de justice*; they were to discuss everything as if on a scaffold, with a rope round their necks.« L. *Debates* i. h. 1136.

¹ L. fent 160—3.

² »Agreeing with the objects of the Government and their proposals, we now come across the proposal for a time-limit which the Government have brought forward. I think that if a week ago gentlemen opposite had been told that a Conservative Government would have come forward to make as the first proposal of a Conservative Administration the gag and the guillotine, they would have cried out with one accord »Never!«. That shows how short-lived »Nevers« are—with Ministers. Why, the words »gag« and »guillotine«, of which we have a painful recollection, which were shouted from those Benches (pointing to the Opposition Benches) flowed glibly the other night from the tongue of the First Lord of the Treasury. He seemed to enjoy with unction repeating »gag«

vetésre, tizszer inkább igazolt a közönséges törvényhozásra. Helyeselte a gyarmatügyi miniszternek (Mr. CHAMBERLAIN) azt a gondolatát, hogy minden egyes törvényjavaslat benyújtása alkalmával meghatározottassék az idő, amelyen belül a javaslat tárgyalása befejezendő.¹

BALFOUR új házszabályát 202 szavazattal 65 ellen, tehát 137 szótöbbséggel, azzal a módosítással fogadta el a ház, hogy a költségvetésre szánt húsz nap a kormány javaslatára három nappal, akár augusztus 5-ike előtt, akár után, megtoldható.² Az új ügyrend egyelőre mint ülásszaki

and »guillotine.« He prefers the »gag« and the »guillotine« to the »rack.« Now we are delivered from the rack and the torture-chamber is closed, and he is to put an end to the existence, by the guillotine, by a merciful process of painless extinction. Well, Sir, we have had the gag and the guillotine. But under exceptional circumstances. They were remedies for what were considered desperate obstruction, but this is a proposal of a different character. It is to enshrine the gag and the guillotine, which have hitherto been exceptional measures, in the Standing Orders of this House.« *L. Debates* i. h. 962.

¹ »It would be an idle delusion for anybody to suppose that you can introduce this system for one subject and not for another. If there is to be the gag and the guillotine you will inevitably have it applied to matters other than the Estimates. In my opinion, if it is to be applied to finance it ought to be applied ten times more to legislation. Indeed, as I understand it, it was the idea of the Colonial Secretary that, with reference to every Bill introduced, a certain number of days should be laid down within which the Bill should be disposed of.« *L. Debates* i. h. 964.

² *Resolved—*

»Not more than twenty days, being days before the 5th of August shall be allotted for the consideration of the Annual Estimates.

»Provided always, that on Motion made after Notice by a Minister of the Crown to be decided without Amendment or Debate, additional time, not exceeding three days, may be allotted for the business of Supply, either before or after the 5th of August.

»On the last but one of the allotted days, at 10 o'clock p.m., the Chairman shall proceed to put forthwith every Question ne-

szabály (*Sessional Order*) szerepelt, amelyet a Ház minden ülésszak elején évről-évre megújított; csak 1902-ben, az akkori újabb házszabályrevízió alkalmával iktattatott be végleg az állandó, szoros értelemben vett házszabályok (*Standing Orders*) közé.

cessary to dispose of the outstanding Votes in Committee of Supply; and on the last, not being earlier than the twentieth of the allotted days, the Speaker shall, at 10 o'clock p.m., proceed to put forthwith every Question necessary to complete the outstanding Reports of Supply.* L. *Debates* i. h. 1744.

XVI. FEJEZET.

Az 1901. és 1902. évi házszabálymódosítások.

A házszabályok újabb módosításával 1901, illetve 1902-ben találkozunk. 1901-ben csupán házszabályok fegyelmi rendelkezései terén történt intézkedés, annak folyományaként, hogy 1901. március 5-ikén tizenkét kizárt képviselőnek a házból karhatalom (rendőrség) által való eltávolítása lett szükségessé. Ily eset ismétlődhetésére való tekintettel a ház fegyelmi szabályai akkép egészítették ki, hogy az oly képviselő, aki a kizárási határozatnak nem engedelmeskedik s karhatalommal való eltávolítását provokálja, mindjárt azonnal, *ipso facto et jure*, az egész ülősszakra felfüggesztessék képviselői jogaitól.¹ E kérdéssel alább a fegyelmi jog tárgyalásánál foglalkozván,² áttérünk a szólásjogra vonatkozó 1902-iki nagyobbbszabású házszabályrevízióra.

¹ »If any member, or members acting jointly, who have been suspended under this Order from the service of the house, shall refuse to obey the direction of the Speaker, when severally summoned under the Speaker's orders by the Serjeant-at-Arms to obey such direction, the Speaker shall call the attention of the house to the fact that recourse to force is necessary in order to compel obedience to his direction, and the member or members named by him as having refused to obey his direction shall thereupon and without further question put, be suspended from the service of the house during the remainder of the session.« L. St. O. 18. 5. p.

² L. alább 282., 430. és 514—537. l.

Mr. BALFOUR miniszterelnök mindjárt az 1901. évi általános választásokat követő első ülésszak elején, a felirati vita befejezése után azonnal (1902. jan. 30-ikán) bejelentette a háznak a kormány abbeli elhatározását, hogy a házszabályok részletes módosítását kívánja a házzal az ülésszak folyamán tárgyaltatni. Beszédében utalt a házszabályok fejlődési folyamatára 1832 óta s reámutatott, hogy annak iránya mindenkor az ügyrend egyszerűsítése és javítása volt és hogy a háznak egy esetben sem volt oka megbánnia az időközben végbevitt házszabályreformokat.¹

A beterjesztett 24 szakaszból állott javaslat tárgyalása az ülésszak tekintélyes részét, május 2-ig összesen 15 ülésnapot vette igénybe; az eredmény az volt, hogy, többé-kevésbé lényeges módosításokkal, a javaslott rendszabályoknak a fele, tizenkét szakasz, a házszabályok közé iktatott. A javaslatba hozott szabályok közül a legjelentősebbek a következők:²

1. A tiszteletlenül viselkedő képviselő kizá-

¹ »I do not take that view. I think that, in the first place, for an assembly like the present, in an age as changing as the present, itself to remain unchanged would show that we are not fitted to adapt ourselves to the necessities of the country; and in the second place, I think that the frequency with which these changes have been made is an indication of the caution with which they have been made. There is no single instance, so far as my memory goes, in which the House has taken the step of adopting any Standing Order in simplification and improvement of its rules, where it has had reason to regret the course it has pursued.« *L. Debates* IV. 101. k. 1350.

² L. a teljes házszabálymódosítási tervezetet egybefoglalva REDLICH-nél, Anhang 834—843.

rása első alkalommal 20, második alkalommal 40, harmadik alkalommal 80 ülésnapra terjedjen s elnapolásra, illetve új ülősszakra való tekintet nélkül tovább folyják.¹ Az oly képviselő kizárása, akit karhatalommal volt kénytelen az elnök eltávolítani, azonnal az egész ülősszakra, illetve 80 ülésnapra terjedjen a szerint, amint az egyik vagy másik időtartam a hosszabb.² A kizárási idő leteltével is csak akkor vehessen részt az ily képviselő az üléseken, ha a sérelemért a háztól az Elnökhöz intézett levélben bocsánatot kér.³

E fegyelmi rendelkezések behatóan tárgyal-

¹ »If any member be suspended under this Order, his suspension on the first occasion in any Session shall continue until the expiration of the next twenty days on which the House sits, on the second occasion until the expiration of the next forty days on which the House sits, and on the third, or any subsequent occasion, until the expiration of the next eighty days on which the House sits, and the number of days of suspension shall be reckoned irrespectively of any prorogation or adjournment.« L. *Debates* IV. 103 k. 217.

² »Provided, that if any member or members acting jointly who have been suspended under this Order from the service of the House shall refuse to obey the direction of the Speaker, when severally summoned under the Speaker's orders by the Serjeant at Arms to obey such direction, the Speaker shall call the attention of the House to the fact that recourse to force is necessary in order to compel obedience to his direction and the member or members named by him as having refused to obey his direction shall thereupon, and without further question put, be suspended from the service of the House during the remainder of the session, or for the next eighty days on which the House sits in that or any subsequent Session of the same Parliament, whichever period is the longer.« L. *Debates* i. h.

³ »If a member is suspended under this Order his suspension shall, notwithstanding the expiration of the days of suspension aforesaid, continue until he has written a letter to the Speaker expressing his sincere regret to the House for the offence for which he has been suspended.« L. *Debates* i. h.

tattak ugyan, de végeredményben függőben haggyattak. A tárgyalások folyamán (az 1902. febr. 13-iki ülésen) a régi házszabályok ama rendelkezését, mely szerint a kizárás hatálya első ízben egy hét, másodízben két hét, harmadízben egy hó. nap, a ház eltörölte ugyan,¹ de helyébe, minthogy a reá vonatkozó tárgyalás megszakadt, semmiféle új rendelkezést nem iktatott, aminek gyakorlati hatása az, hogy 1902 óta a kizárás tartamát esetről-esetre a ház állapítja meg; ha pedig ez nem történnék, úgy a kizárás hatálya kiterjed az egész ülésszakra.²

2 Az elnök (Speaker), ha a rend érdekében szükségesnek tartja, az ülést erre vonatkozó szavazás elrendelése nélkül berekesztheti vagy tetszés szerinti időre felfüggesztheti.³

3. Elnapolási indítvány napirend előtt csak kifejezetten megjelölt sürgős közügy címén s legalább 40 képviselő támogatásával tehető.⁴

¹ L. *Debates* IV. 102 k. 1373.

² Lásd alább a fegyelmi jog tárgyalásánál, 281—282 l.

³ »In the case of grave disorder arising in the House the Speaker may, if he thinks it necessary to do so, adjourn the House without question put, or suspend any sitting for a time to be named by him.« L. *Debates* IV. 103 k. 231 és *St. O.* 21.

⁴ »No motion for the adjournment of the house shall be made until all the questions asked at the commencement of business have been disposed of, and no such motion shall be made before the orders of the day or notices of motion have been entered upon, except by leave of the house, unless a member rising in his place shall propose to move the adjournment for the purpose of discussing a definite matter of urgent public importance, and not less than forty members shall thereupon rise in their places to support the motion, or unless, if fewer than forty members and not less than ten shall thereupon rise in their places, the

4. A tanácskozási képesség megállapítása este 10 óra előtt nem kérhető, de ha 10 óra előtti szavazás alkalmával kitűnik, hogy 40-nél kevesebb a szavazó képviselők száma, az ügy tárgyalása a legközelebbi ülésre halasztandó s a napirend következő pontja veendő tárgyalás alá.¹

5. Feleslegesnek látszó névszerinti szavazásnak (*division*) az elnök általi mellőzése esetén a szavazás továbbra is felállással ejtendő meg, de a kisebbségben levő képviselők nevei, az eddigi gyakorlattal ellentétben, nem jegyzendők fel.² (E javaslat nem vált házzsabálylá.)

house shall, on a division, upon question put forthwith, determine whether such motion shall be made.« L. *Debates* IV. 107 k. 331. és *St. O.* 10.

¹ »At an evening sitting the House shall not be counted before 10 o'clock, but if on a division taken on any business at an evening sitting before ten o'clock it appears that 40 members are not present, the business shall stand over until the next sitting of the House, and the next business shall be taken.« L. *Debates* IV. 107 k. 531. — Jelenleg is lényegében fennáll e szabály, csekély módosítással; 1906. óta az esti $\frac{1}{4}9 - \frac{1}{4}10$ közötti (ebéd-)idő az, amikor, bár az ülés folyik, az említett kérdés fel nem vehető: »The House shall not be counted between a quarter-past eight and a quarter-past nine o'clock, but if on a division taken on any business between a quarter-past eight and a quarter-past nine it appears that forty members are not present, the business shall stand over until the next sitting of the House and the next business shall be taken«. L. *St. O.* 25.

² L. fent 168. BALFOUR javaslata odairányult, hogy a házzsabályok idevonatkozó (30-ik) szakaszának utolsó bekezdése, amely a kisebbséggel szavazók nevét feljegyezni rendelé, elhagyassék. L. e tárgyra nézve különösen Mr. DILLON 1902 febr. 7-iki beszédét, aki a kormány e javaslatát a képviseleti rendszer alapelvébe ütköző súlyos merényletnek minősítette, szükségesnek ítélvén legalább azt az erkölcsi elégtételt biztosítani a kisebbség tagjai számára, hogy nevük a többség ténye elleni tiltakozásuk kapcsán megörökíttes-

6. Ha egy törvényjavaslat második és harmadik olvasása alkalmával a hat, illetve három hónapra való elhalasztási indítvány elvettetett, további elhalasztási indítványnak ne legyen helye. (Nem vált házszabálylyá.)

7. Ha egy törvényjavaslat a ház bizottságában módosított, a ház plénumban újabb módosításoknak csak az esetben legyen helye, ha azok magukra a bizottságban tett módosításokra vonatkoznak.¹

8. A költségvetési tárgyalást 20 ülésnapra korlátozó ülészeki rendelkezés (*Sessional Order*) ezentúl állandó házszabályul (*Standing Order*) fog szolgálni.²

9. Az u. n. egységesítő törvényjavaslatok (*Consolidation Bills*), melyeknek a célja különböző időkben hozott egy tárgyra vonatkozó törvényeket egyetlen törvénybe foglalni össze, szakbizottságok (*Select Committees*) elé utalandók. (Nem vált házszabálylyá.)

10. Interpellációk szabály szerint írásban terjesztendők elő, ha csak a Speaker engedélyt nem ad az előszóval való interpellációra; a minisz-

sék: hogy később, amikor a többség álláspontjának helytelensége kiderül, legalább tudja a nemzet, kiknek volt bátorságuk szembeállani a többség zsarnokságával. L. *Debates* IV. 102 k. 688–9.

¹ „When a Bill is considered on the report of a Committee of the whole House, no amendment may be moved except amendments moved by the Member in charge of the Bill and amendments arising out of any change in the Bill made in the Committee.” L. *Debates* i. h.

² L. fent 177. l. és *St. O.* 15.

terek akár élőszóval, akár írásban adhatnak választ, mely utóbbi akkép történik, hogy a miniszter válasza a ház irományai között kinyomattatik és szétosztatik.¹

11. A mentelmi ügyeket (*questions of privilege*) a Ház többé ne tartozzék minden esetben azonnal tárgyalni, hanem azok, a kormány indítványára, vita és szavazás nélkül a mentelmi bizottság elé legyenek utasíthatók. (Nem vált házszabályá.)²

12. A leglényegesebb, bár tárgyunkra szorosan nem tartozó javaslata volt a kormánynak a ház új időbeosztása, az ügyek minősége szerint, mely beosztásnak célja volt a kormányjavaslatok tárgyalása számára a parlament idejét csaknem teljesen igénybe venni. Ez az ujítás jelenté-

¹ »Notices of questions shall be given by members in writing to the clerk at the table without reading them vivâ voce in the house, unless the consent of the Speaker to any particular question has been previously obtained.

Any member who desires an oral answer to his question may distinguish it by an asterisk, but notice of any such question must appear at latest on the notice paper circulated on the day before that on which an answer is desired.

If any member does not distinguish his question by an asterisk, or if he or any other member deputed by him is not present to ask it, or if it is not reached by a quarter before four of the clock, the minister to whom it is addressed shall cause an answer to be printed and circulated with the votes, unless the member has signified his desire to postpone the question.* L. Debates IV. 107 l. 286 és St. O. 9.

² »If any question of privilege is raised by a Member of the House, except a question arising out of the relations between the two Houses of Parliament, it shall, if a Minister of the Crown so claims, stand referred without debate or division to the Committee of Privileges for inquiry and report.* L. Debates i. h.

keny időmegtakarítást volt hivatva az érdemleges törvényhozás számára biztosítani.¹

Az említett javaslatok közül csak néhány (a 2., 3., 4., 8., 10. és 12. alatt felsoroltak) véte-
tett fel a házszabályok közé.

¹ L. St. O. 1., 2. 4.

XVII. FEJEZET.

Az 1906., 1907. és 1909. évi házszabálymódosítások; a módosítványrostálás intézménye.

Meg kell még emlékeznünk az ujabban, az 1906., 1907- és 1909-ben eszközölt házszabálymódosításokról, mint melyek az előbbi házszabályrevíziókat szervesen kiegészítik.

1906-ban két ízben módosultak a házszabályok. Nevezett év ápr. 3-ikán a parlament időbeosztásán esett némi változás; dec. 16-ikán pedig a szavazási eljárás terén történt módosítás, kimondatván egyebek között, hogy a képviselő szavazhat akkor is, ha nem volt jelen a szavazás elrendelésénél, másrészt, hogy a képviselőnek joga van a szavazástól tartózkodnia.¹

1907-ben (ápr. 16.) az állandó bizottságok (*Standing Committees*) szervezetét módosította egy új házszabály.

Különös jelentőséggel bír egy két évvel későbbi házszabálymódosítás. 1909. jul. 28-ikán a

¹ »A member may vote in a division although he did not hear the question put.

A member is not obliged to vote.« L. St. O. 29.

törvényjavaslatok tárgyalásának az eljárását akkép módosította a ház, hogy az elnökség jogosítva legyen, előzetes, vita nélkül hozott házhatározati engedély alapján, a benyújtott módosítások között válogatni s csak az általa kiválasztott módosításokat bocsátani szavazás alá. (*Selection of Amendments*). Ez az új intézmény a klotúr és különösen az u. n. »parlamenti gillotin«-intézmény reformálása végett keletkezett, azzal a kifejezett célzattal, hogy ez utóbbi intézménynek a hátrányai kiküszöböltesenek és hogy általában a klotúr alkalmazása szűkebb körre szoríttassék.

A közönséges klotúr, mint tudjuk, úgy általános, mint részletes tárgyalásoknál, a még sorra nem került módosítványokra és indítványokra való minden tekintet nélkül maga után vonja a tanácskozás berekesztését; a gillotin-rendszer pedig az egyes szakaszok részletes (házbizottsági) tárgyalásának záros határidő melletti befejezését biztosítja. Szembeszökő hátránya mindkét rendszernek a gépies merevség, melynek folytán nemcsak a szembenálló akarat kifejezésre jutása és érvényesülése lesz lehetetlenné, de igen gyakran érdemleges, elfogadásra méltó módosítványok tárgyalása és keresztülvitele is lehetetlenné válik. A kisebbség ugyanis a maga módosítványaival annyira eláraszthat egy-egy szakasz-csoportot (*compartment*), hogy oly módosítványok tárgyalására, amelyek a kormány és a

többség helyeslésével találkoznak, egyáltalán nem kerül a sor, mert a tárgyalás befejezte időpontjának az elérkezésével a le nem tárgyalt szakaszok vita és módosítások nélkül szavazás alá bocsátandók. Ezt a szembetűnő foggyatkozását a rendszernek akkép igyekeztek a parlamenti vezérférfiak kiküszöbölni, hogy a *Closure by compartments* iránti házhatározatokba befoglaltak egy oly rendelkezést, miszerint a tanácskozási idő leteltekor a le nem tárgyalt szakaszokkal együtt, egyéb módosítványok mellőzésével, a kormány módosítványai fölött szavazás rendeldendő el. Ez a klauzula mindenesetre javított a helyzeten, mert lehetővé tette adott esetekben a kormány által beterjesztett vagy elfogadott módosítványok keresztülvitelét, de azért még mindig fenmaradt az az igen félszeg helyzet, hogy míg jelentéktelen módosítási indítványokat per longum et latum kénytelen volt tárgyalni a parlament, a voltaképp lényeges, házhatározattá és törvénné válendő módosítványok rendszerint megvitatás nélkül maradtak. Hátrányos volt ez annál inkább, mert lehetetlen volt a gillotín-rendszer e javított alakja dacára továbbra is, hogy a kormány és a többség által helyeselt módosítványok megvitattatván, esetleg kicsiszoltassanak s tökéletesebbekké válhassanak.

A parlamenti gyakorlat lassankint ösztönszerűleg megtalálta a klotúr e szervi hibájának az orvoszerét a *módosítvány-rostálás* (*Selection of Amend-*

ments) intézményében. Az angol parlamenti intézmények fejlődésére rendkívül jellemző az az út- és mód, amelyen haladva és amelynek segélyével a parlament ez utóbb említett intézmény birtokába jutott.

A módosítvány-rostálás első nyomával 1887-ben SALISBURY miniszterelnöksége idején találkozunk. Ekkor történt, hogy június hó 7-ikén, az ir kivételes törvény (*Coercion Act*) részletes tárgyalása alkalmával a ház vezére, Mr. SMITH (a kincstár első lordja) egyik szakasz fölött a vita bezárását és a szavazást indítványozván, a ház bizottság elnöke, Mr. COURTNEY megjegyezte, hogy nézete szerint egy-két módosítvány megérdemelné a megvitatást és hogy az esetben, ha a többi módosítványok benyújtói visszavonnák indítványaikat, ő a maga részéről megtagadná az elnöki hozzájárulást, amely tudvalevőleg szükséges ahhoz, hogy a klotúr-indítvány fölött szavazás elrendelhető legyen. Ami más szóval azt jelentette, hogy, ha az összes módosítványokat fentartják benyújtóik, úgy valamennyien, lényegesek és lényegtelenek egyaránt, áldozatul fognak esni a klotúrnek; ellenben, ha egyes módosítványok szerzői önként visszavonulnak, úgy ezzel lehetővé fogják tenni, hogy legalább némelyikük fölött tanácskozhasson a ház s esetleg elfogadhassa őket. A házat meglepte az elnök ötlete s minthogy a kisebbségnek is el kellett ismernie, hogy reá nézve még mindig kedve-

zőbb, ha módosítványai közül legalább egykettő kerül tárgyalásra és szavazásra, mint hogyha a ház valamennyit vita és szavazás nélkül mellőzi, hozzájárult az elnök javaslatához; mindama képviselők, akiknek az indítványát az elnök, mint a ház figyelmére méltót, meg nem jelölte, visszavonták módosítványaikat s a klotűr elmaradt.¹

Hasonló eljárás ismétlődött 1896. május hó 21-ikén. A ház vezére a ház teljes bizottságában részleteiben tárgyalt mezőgazdasági községi adótörvény (*Agricultural Land Ratings Bill*) egyik szakasza fölött klotürt indítványozott, de az elnök, Mr. LOWTHER (akkor Chairman, később és jelenleg [1913.] Speaker) kijelentette, hogy nézete szerint az egyik módosítvány megérdemelné a

¹ »On the 7th of June, 1887., the Leader of the House, Mr. SMITH moved that a certain clause (*Coercion Bill, Ireland*) should be put. The Chairman (Mr. COURTNEY) then gave this ruling; he said: „None of the Amendments on the Paper to the clause are of sufficient importance for discussion, but two or three provisos require some debate“. In other words he intimated, that he would put the closure on the whole clause unless the House was content and the persons interested on the Paper were content to abandon all those Amendments, except the two or three provisos he singled out and which he regarded as really important. The Leader of the Opposition said: „After the expression of opinion by the Chairman I think we ought to act upon it“. Mr. T. M. HEALY, one of the most astute Parliamentarians we have ever had in this House, and in whose name one of the Amendments about to be passed over stood, said; „After your expression of opinion, Mr. Chairman, I will not move my Amendment“. In that way the immediate fall of the closure was avoided but upon the terms that the Amendments regarded by the Chairman as of real importance should only be put so the Committee. That was the first occasion on which that procedure was adopted«. L. *Debates* 1909. VIII. 1214.

tárgyalást, mire a többi módosítványokat az illető képviselők önként visszavonták és így a klotűr elmaradt.¹ 1899. július hó 11-ikén a községi egyházadó iránti törvényjavaslat (*Tithe Rent Charge [Rates] Bill*) részletes tárgyalása alkalmával a kormány klotűr-indítványával szemben ugyanaz a házbizottsági elnök hasonlóképp nyilatkozott, kijelentvén, hogy az esetben, ha hajlandó a házbizottság kizárólag egy általa lényegesként megjelölt módosítványt tárgyalni, úgy megtagadja a klotűr indítványhoz való házszabályszerű hozzájárulását, míg ellenkező esetben kényszerülni fog azt szavazás alá bocsátani. Az ellenzék vezére egy másik ellenzéki módosítvány számára is kérte az elnök jóindulatát, mire az elnök kijelentette, hogy őt eljárásában a kisebbségi jogok méltánylása vezeti, de az esetben, ha az ellenzék nem nyújt neki segédkezet és nem fogadja el javaslatát, úgy nem marad számára más hátra, mint hozzájárulni a kormány által előterjesztett klotűr indítványhoz.² Hozzá-

¹ »The Chancellor of the Exchequer on May 21st, 1896, moved that a certain part of the clause down to section 3. (*Agricultural Land Ratings Bill*) should be put. The Chairman said: „One Amendment to the subsection is of importance and merits certain discussion, but need not occupy very long!“ It was upon the terms that discussion should be confined to that Amendment only, that the closure was not put.« L. Debates i. h. 1214.

² »The Leader of the House on July 11 th (1899) claimed to move that „the words of the clause stand part of the clause“ be now put. (*Tithe Rent Charge [Rates] Bill*). The Chairman: „There is an Amendment standing on the Paper in the name of the hon. Member for N. W. Durham which I think the Committee should have an opportunity of discussing. If the Committee would be prepared to discuss that Amendment I should decline to accept

szólt a kérdéshez Mr. COURTNEY is, aki mint ház-
bizottsági elnök (Chairman) 1887-ben az eszmét
először felvetette, és kifejtette, hogy az elnök-
ségnek egyformán feladata az ügymenet bizto-
sítása és a kisebbségi jogok védelme, de ez
utóbbinak mégis háttérbe kell szorulnia, ha érvé-
nyesülése a parlamenti ügymenetet lehetetlenné
tenné.¹

1906-ban a ház plénumában, tehát a *Speaker*
elnöklete mellett fordult elő egy, az előbbiekhöz
hasonló eset. A közoktatási törvény (*Education*
Bill) általános vitája alkalmával, június 17-ikén
a pénzügyminiszter (Mr. ASQUITH), mint a ház
ideiglenes vezére klotúrt indítványozott, mire a

the Motion of the First Lord of the Treasury, but if the Committee do not accept that view I shall be compelled to accept the Motion. A precedent is in my mind which was set a good many years ago. In endeavouring to protect the rights of the minority it seemed to me that there was one substantial Amendment which would be shut out if I accepted the Motion of the right hon. Gentleman the Leader of the House. I was endeavouring to protect the rights of the minority in that respect, and endeavouring to procure for them a discussion of that Amendment, but if the minority do not wish the course I suggested to be taken, of course the only alternative for me is to accept the motion of the First Lord of the Treasury. The Members who had intervening Amendments agreed to give way and in that way the precedent was created.“ L. *Debates* i. h. 1115—6.

¹»The members of the Committee agreed (in 1887) practically without any vote to drop all the intermediate Amendments except the one or two to which I called attention. If the Committee had not followed the suggestion made, I should have accepted the motion (closure) even though they did cut out those substantial Amendments, because it is impossible as I can see for the Chairman to do otherwise, having regard to the conduct of business as well as to the rights of the minority. If business is so conducted as to render progress impossible, then at whatever cost it is inevitable that certain substantial Amendments may come to be overlooked.“ L. *Debates* i. h. 1215.

házelnök kijelentette, hogy nézete szerint az ellenzék vezére által bejelentett módosítvány méltó volna a megvitatásra és ha Mr. BALFOUR kész volna azt azonnal előterjeszteni, ő, mint elnök megtagadná a klotúrhöz való hozzájárulását. A többi módosítványok benyújtói készséggel átengedték a teret az ellenzék vezérének, mire ez utóbbi előterjesztette és megokolta módosítványát s a klotúr elrendelése feleslegessé vált.¹

1909. július hó 28-ikán lépett fel a ház vezére, Mr. ASQUITH jelenlegi miniszterelnök a módosítvány-rostálás intézményszerű behozatalának indítványával, javasolván, hogy az, az általa előterjesztett alakban, a házsabályok közé iktatassék. Reámutatott a fennálló helyzet fonákságára; az elnökség ugyanis a következő dilemmában van: ha hozzájárul a klotúrhöz, úgy lehetetlenné teszi a szerinte figyelemreméltó módosítványok megvitatását is; viszont, ha a klotúr ellen nyilatkozik, kénytelen megengedni a vitát oly módosítványok fölött is, amelyeket lényegteleneknek ítél s ezzel segédkezet nyújtani

¹ »On the *Education Bill, 1906, on the 18th June*, I moved that the Question be now put, whereupon Mr. Speaker said that the Amendment standing in the name of the Leader of the Opposition ought to be considered, and if the right hon. Gentleman were prepared to move it at once — which would exclude intermediate Amendments, he (the Speaker) would withhold his consent to the closure Motion. Thereupon the right hon. Gentleman the Leader of the Opposition moved his Amendment forthwith«. *L. Debates* i. h. 1216.

a ház idejének elfecseréléséhez. Hogy ebből a dilemmából az elnökség szabaduljon, fel kell őt intézményszerűleg ruházni egy új hatáskörrel: hogy legjobb belátása szerint válogathasson a módosítványok között és hogy csak a lényeges módosítványokat legyen köteles vita és szavazás alá bocsátani, amely rendszer a klotúrt többnyire feleslegessé fogja tenni.¹ A kisebbségi jogok ezáltal nem fognak csorbulni, mert fennmarad a jövőre is ugyanaz a biztosíték, amely eddig is védelmezte őket a klotúr igazságtalan alkalmazása ellen, t. i. az elnök vetojoga. Ez az újabb diszkrecionárius hatalma az elnökségnek természetes fejleménye az eddigi rendszernek; a parlamenti eljárást észszerűbbé teszi és távol attól, hogy a kisebbséget meglevő jogaiban csorbítaná, úgy az elnökséget, mint a kisebbséget

¹ »The present position is illogical. The Chairman is in this dilemma: If he grants the Closure he does so knowing, that by so doing, he is going to exclude what he himself considers to be substantial amendments. If on the other hand, he refuses it, he is necessarily allowing a discussion upon amendments which he regards as unsubstantial. That is a very invidious position in which to place the Chairman. He cannot prevent the moving of unsubstantial amendments except by granting the closure out and out, and if he does that, he is obliged to cut out amendments that he regards as substantial, amendments upon the discussion of which, in his opinion the time of the House may be profitably employed. On the other hand, if he does not grant the closure out and out, he knows that he involves a waste of time in discussing unsubstantial amendments. It is to get rid of that difficulty that we make this proposal. If our proposal were carried it would not be necessary to make a Closure Resolution at all. What would be done would be to make a motion with regard to a certain clause, empowering the selection of certain amendments to be proceeded with.« L. *Debates* 1909. VIII. 1216–7.

az eddiginél kedvezőbb helyzetbe juttatja¹; elfogadható az új rendszabály annál is inkább, mivel az, mint a felsorolt precedensek tanusítják, időnkint már eddig is alkalmazást nyert a ház tanácskozásainál.²

A házban erősen megoszlottak a vélemények a kormány által javaslatba hozott új rendszabály fölött. Az ellenzék vezére, Mr. BALFOUR heves támadásban részesítette az indítványt, azt mondván róla, hogy időről-időre ostromállapotba s vésztörvénytörvényeségi uralom alá fogja helyezni a házat.³ Az eddig előfordult esetekben a többség és kisebbség közti megegyezés, kompromisszuma volt a módosítványok közti válogatás alapja,

¹ »I submit the proposal as a natural development of procedure already resorted to. It is simply in order to simplify that procedure that we propose it. It renders the procedure more rational. It is in no sense an infringement of the privileges of the minority. It safeguards in every way the rights of free discussion and it places both the Chair and the minority in the House in a much better position than at present, while at the same time it is calculated to facilitate the progress of public business.« *L. Debates* i. h. 1218.

² »Although the instances in which this procedure has been resorted to are not very numerous, they are quite sufficient in number and in point of authority to justify one in saying that the occupant of the Chair (Speaker, Chairman) is entitled, when the Closure is moved, that he will put the Closure, sweeping away Amendments both substantial and unsubstantial, if those hon. Members in whose names Amendments considered unsubstantial appear are not prepared to withdraw them and give way to the hon. Members in whose names the substantial Amendments stand.« *L. Debates* i. h. 1216.

³ »This is a rule to put the House temporarily under martial law.« »The rule is analogous to martial law: just as under martial law liberty depends not upon an established code but on the will, possibly the caprice, of one single individual.« *L. Debates* i. h. 1220—1.

holott a javasolt új rendszer szerint önkényes hatalom fog felettük dönteni, gyakorlatilag úgy, hogy az elnök a kormány által számára kijelölt módosítványokat fogja tárgyalás céljából kiszemelni. Úgy ő, mint mások abbéli aggodalmuknak adtak kifejezést, hogy a házbizottság elnöke (*Chairman*) ha csak fel nem ruházzák őt is a pártatlan-ság azon attribútumaival, melyekkel házelnök (*Speaker*) rendelkezik,¹ pártérdekek szerint fogja a módosítványrostálás funkcióját gyakorolni;² ha tehát az indítvány keresztül megy, szükséges lesz a házbizottság elnökét és helyettesét (*Deputy Chairman*) a Speakerhez hasonló módon a pártok fölé helyezni.³

Ez ellenvetések dacára legtöbb szónok elismerte, hogy az elnökségnek a módosítványok megtorlására irányuló hatalma (*winnowing power*) kevésbbé gyűlöletes eljárás, mint az ú. n.

¹ Mr. BALFOUR-nak ez alkalommal tett hosszabb nyilatkozatát a Speaker jogi helyzetéről és a közte és a Chairman jogi helyzete közti különbségről l. alább fegyelmi jogi tanulmányunk során, a Speaker jogi helyzetének ismertetésénél. (244. l.)

² »The Chairmen, with the very best desire in the world to protect the rights of the minority ... are always partial to the Government. They are at the present moment drawn from the party in power. The status of the Chairmen must be altered. We must, sooner or later, I hope sooner, withdraw the Chairmen from being in the position of holding partisan appointments, and give them the same impartial and detached position which the *Speaker* occupies in this House.« (Macdonald) L. *Debates* i. h. 1229., 1231.

³ »I am afraid that a practice may arise under this rule of »bluepencilling« and striking out inconvenient and dangerous Amendments. Therefore if this rule is passed, there ought to be as little delay as possible in surrounding the Chairman and the Deputy-Chairman with every possible safeguard.« (Dillon) L. *Debates* i. h. 1244.

gillotín, amelyet az új rendszabály igen sok esetben teljesen feleslegessé fog tenni.¹ Az ellenzék kísérletet tett a pénzügyi javaslatokat kivonni az új házszabály hatálya alul,² de a ház ehhez nem járult hozzá és kormány javaslatát eredeti alakjában nagy többséggel (161—79) elfogadta, úgy hogy az, jelenleg mint a házszabályok 26-ik szakaszának 3. pontja,³ az állandó házszabályok (*Standing Orders*) között foglal helyet⁴

¹ »It will prove in the future very largely an alternative to Com-
partment Closure. It will mitigate the necessity for the application
of that most odious of all procedure — guillotine procedure.«
(Harcourt) L. Debates i. h. 1226. 1228. »A practical suggestion and
alternative to the detestable practice of closing Bills by com-
partments«. (Channing) L. Debates i. h. 1237. »The new method would
be far better than closure by means of guillotine which is destruc-
tive to all debate.« (Cox) L. Debates i. h. 1231. »I think de-
bate is a very bad thing; what we are here for is to legislate,
not to talk. We want to get on with business.« (Beaumont) L.
Debates i. h. 1244.

² »Captain CRAIG moved, to insert the words: „in Committee of
any Bill other than a Finance Bill“«. L. Debates i. h. 1262.

³ »A motion may be made (the assent of the chair not having
been withheld) that, with respect to certain words in a motion,
clause, or schedule under debate defined in the motion, *the chair
be empowered to select the amendments to be proposed*. Such a
motion shall be put forthwith and decided without amendment
or debate. If the motion is carried the chair shall then and
thereafter exercise the power of selecting the amendments to be
proposed on the words so defined. The chair may, if the chair
thinks fit, ask any member who has given notice of an amend-
ment to give such explanation of the object of the amendment
as may enable the chair to form a judgment upon it. Provided
that the power of selection shall not be exercised by the chair-
man of a standing committee.« L. St. O. 26 (3).

⁴ A módosítványrostálást a parlamenti köznyelv csakhamar
kangaroo-nak (kenguru) nevezte el s azt ma szélitében e néven
jelzik; a bizarr elnevezés a mellőzött módosítványok átugrását
jelképezi.

Gyakorlatilag a módosítványrostálásnak *két faja* létezik.

a) Rendszerint akkép alkalmazzák, hogy valamely indítvány vagy törvényszakasz tárgyalása alkalmával a kormány, ha úgy találja, hogy valamennyi módosítvány letárgyalására a ház kellő idővel nem rendelkezik, kéri a házat, hogy az elnököt (Speaker, Chairman) ruházza fel az épen szóban levő tárgyhoz benyújtott módosítványok között a válogatás (*Selection of Amendments*) jogával.¹

b) Megtörténik azonban igen gyakran, hogy egy törvényjavaslat részletes tárgyalásának időbeosztása iránti határozat (*Allocation of time*) keretén belül, általánosságban felhatalmazza a ház az elnökséget, hogy a módosítványok közül, minden külön eziránti határozat nélkül, bármelyik szakasznál kiszemelhesse a tárgyalásra alkalmasakat.²

¹ Pl. »11. August 1909. (Finance Bill.) Mr. LLOYD GEORGE rose in his place and claimed to move: That, in respect of the words of the Clause to the end thereof (Section 3.), the Chair be empowered to select the Amendments to be proposed. The Committee divided (Ayes 142, Noes 54.). The *Deputy—Chairman*: By virtue of the decision of the Committee, I select the Amendment standing in the name of the hon. Member for Ayrr Burghs (Mr. Younger.)» etc. L. *Debates* 1909. IX. 607—9.

² Például az ir homerule 1912. évi részletes tárgyalásakor a ház általánosságban kimondotta: »The Chair shall have power to select Amendments to be proposed on any allotted day and Standing Order No. 26 shall apply as if a Motion had been carried empowering the Chair to select the Amendments with respect to each Motion, Clause or Schedule under Debate on that day«. L. *Debates* 1912. XLII. 814.

XVIII. FEJEZET.

Az angol parlamenti szőlásjog fejlődésének jelen iránya (1909—1913.)

Az angol parlament szőlásjogának fejlődése az előző fejezetben tárgyalt házszabályreformmal, a módosításrostálás intézményével korántsem zárult le teljesen és bár 1909. óta tételes házszabálymódosítás nem történt, a további fejlődés körvonalai már most kivehetők. Annak előrebocsátásával, hogy az ír parlament felállítása valószínűleg már a közel jövőben jelentékenyen apasztani fogja az angol képviselőház ügyhalmazát és ez a körülmény előreláthatólag a szőlásjogi korlátozások egyik lényeges indító okát háttérbe fogja szorítani, a jelenleg aktuális eljárási reformkérdéseket szükségesnek itéljük, az eddigiek kiegészítéséül s a közel jövőben valószínű házszabálymódosítások megérthetése végett, röviden ismertetni.

1. Az egyik reform, amely küszöbön áll, a törvényjavaslatok részletes tárgyalásának a ház teljes bizottsága helyett, külön úgynevezett nagybizottságok (*Grand Committees*) által való lefolytatása. E kérdés, amelyet a jelen mű folyamán

már érintettünk,¹ jelenleg az 1913. jun. 17-én házszabályrevízió tárgyában kiküldött tizenhat-tagú bizottság (*Select Committee*) jelentését és javaslatlétét várja.

2. Állandó és mind gyakoribb panasz különösen a háznak nem kormányhivatalt viselő vagy viselt tagjai (az u. n. *private Members*) részéről, hogy a klotür, gillotín és módosítványrostálás intézményei, illetve ezek gyakori alkalmazása következtében alig van lehetőség számukra szóhoz jutni a ház tárgyalásaiban. A kormány tagjai és az ellenzék kormányviselt vezérférfiai ugyanis természetesen első sorban jutnak szóhoz; ezek a tárgyat behatóan megvitatják ugyan, de ezzel egyszersmind annyira igénybe veszik a tanácskozási időt, hogy miután az elnök még a ház tekintélyesebb tagjai közül néhányat felszólít, a tanácskozási idő lejár a nélkül, hogy a szövegre jelentkezők zöme felszólalhatott volna.²

E mindenestre visszas, új parlamenti tehetségek kifejlődését gátló, káros hatású és elkedvetlenítő rendszer orvosszerét sokan abban az intézményben vélik feltalálni, amely az angol helyhatósági és más önkormányzati testületekben újabb időkben sikerrel meghonosodott; ez:

¹ L. fent 35. l.

² A szövegre való feliratkozás és az ennek sorrendjében való felszólalás az angol parlamentben ismeretlen; a szövegvonás az elnökség hatáskörébe tartozik.

a beszéd időtartamának házszabályszerű (pl. 15—30 percre való) korlátozása.¹ Hogy egy oly rendszer, amely a vezérszónokok által igénybe nem vett időt egész terjedelmében egy-két szónok által felemésztetni engedi, míg igen sokan még egy-két percre sem juthatnak szóhoz, nem igazságos, kétségtelen; mint Mr. W. REDMOND találóan megjegyezte, igazságosabb volna sorshuzás útján adni meg a szólási jogot, mint intézményszerűleg éveken át elütni a képviselők zömét a felszólalástól.²

Határozott formában újabban Mr. REES vetette föl az időkorlát (*time-limit*) eszméjét. 1908. máj. 20-ikán ugyanis a következő határozati javaslatot terjesztette a ház elé: »Kivéve a kormány tagjait, ha csak a ház egyhangúlag meg nem engedi, senki a ház plénumában egy félóránál, a teljes házbizottságban pedig egy negyedóránál tovább ne beszélhessen; a fél-, illetve negyedóra leteltével a Speaker, illetve a Chairman a

¹ A *Times* egy nyomtatott hasábjának megfelelő terjedelmű beszédet, mondá egy indítványozó (Mr. WASON), egy negyedóra alatt el lehet mondani; bármely igényű szónok meg lehet elégedve e terjedelemmel, nézeteinek és eszméinek a kifejtésére. L. *Debates* 1911. XXII. 365.

Már 1833-ben tárgyalt a ház egy indítványt a beszédidő korlátozása tárgyában. (l. fent 25. l.) 1897-ben a ház elfogadta RASCH képviselőnek ily szövegű indítványát: »That the duration of speeches has increased, is increasing and should be abated«. L. *Debates* IV. 49. k. 238.

² L. *Debates* 1911. XXII. 365. (1911. márc. 1.)

ház óhaját tartozzék kikérni, hogy a szónok tovább beszélhessen-e.¹

Bár az indítvány sikertelen maradt (a vitát, mely elég hosszan tartott, elnapolták) megvolt az a hatása, hogy a Házban érdeklődést támasztott s Mr. DUNDAS WHITE szorgalmazására hivatalos (diplomáciai) úton, érdeklődés történt aziránt, hogy más országok (kööttük Magyarország) parlamentjeiben létezik-e hasonló intézmény;² erről a ház elé 1908 okt. 15-én jelentés érkezett, mely kinyomatni rendeltetett.³

¹ »That no speech by a Member, other than a member of the Government, made in the House shall exceed one half-hour in duration, except with the leave of the House granted without a negative voice, and that no speech made in Committee of the whole House shall, subject to the same qualification, exceed a quarter of an hour; that, at the close of the said period of one half-hour or a quarter of an hour respectively, Mr. Speaker or Mr. Chairman, as the case may be, do take the pleasure of the House, whether the Member be allowed to proceed; and that this Resolution be a Standing Order of the House«. L. *Debates* IV. 189. k. 372 - 3.

² »Return of the principles and methods, if any, adopted for limiting the length of speeches in the Supreme Legislative Assemblies of British self-governing Possessions, of the United States, and of the following European Countries: France, Germany, Italy, Austria, Hungary, Spain, Belgium and Switzerland.« L. *Debates* IV. 190. k. 6. és 194. k. 441. és *Parl. Accounts and Papers* 1908. 301. sz.

³ Mint e jelentésből kitűnik, a törvényhozó testületek közül a beszéidő korlátozásának intézményét, egy vagy más alakban, csak a belga, az amerikai és némely brit gyarmati parlamentek ismerik. Belgiumban a képviselőház esetről-esetre állapít meg, a kormány tagjai és az előadó kivételével, a szónokokra nézve időkorlátot. Olaszországban, ha a szónok olvassa beszédét, úgy az csak 15 percig tarthat. Az Egyesült-Államok szenátusa időnkint alkalmaz időkorlátokat, míg ugyanott a képviselőházban állandó szabály, hogy egy óránál hosszabb ideig beszélni nem szabad,

A kérdés azóta, lehet mondani, állandóan napirenden van s közel látszik lenni a gyakorlati megvalósulás időpontja. 1909-ben, amikor a miniszterelnökhöz szót intézett interpelláció alakjában, az eszmét újra felvetették.¹ Mr. ASQUITH még kitérőleg válaszolt; mint később több ízben kifejezte, addig az említett irányban lépést tenni nem szándékozik, amíg meggyőződést nem nyert arról, hogy a házszabályoknak említett értelemben való reformja a képviselők általános óhajával találkozók.² A kívánság azóta mind gyakrabban felhangzott; így pl. 1911-ben nem kevesebbszer, mint nyolc alkalommal fejeződött óhajtatás a Ház különböző oldalairól, a felszólalási időtartam korlátozása iránt.³ 1913 március hó 14-ikén

vannak azonban tárgyak, amelyekre vonatkozólag az időkorlát rövidebb (40 perc; 5 perc). Ontario-ban (halasztási indítványokra) iz perenyi, Újskóciában (általában) másfél órányi időkorlát áll fenn. — Ausztráliában némely törvényhozások házszabályai bizonyos tárgyakra 10., 15., 20., 30. percnyi időkorlátot szabnak meg. — New-Zeeland parlamentjében az általános időkorlát félóra; részletes tárgyalásnál azonban csak 10, halasztási indítványoknál pedig 5 perc.

¹ L. *Debates* 1909. I. 1720.

² L. *Debates* 1913. L. 624., 627., 658., 662., 666. és LIV. 1371—1400.

³ L. 1908-ban (jún. 29.), Mr. CLELAND és (júl. 17.) Mr. HARMSWORTH és Mr. MAC VEAGH felszólalásait (*Debates* IV. 191. k. 379. és 192. k. 1278. és 1293.); 1909-ben Mr. REES javaslatát bizottság kiküldése iránt (*Debates* 1909. I. 1720.); 1910-ben Mr. HARDY hasonló tárgyú felszólalását (*Debates* 1910. XVII. 1035—6.) — 1911 febr. 16-án Mr. TOUCHE, febr. 23-án Mr. PEEL ajánlotta, a helyhatósági testületek (*local bodies*) tanácskozásaiban bevált intézménynek a parlamentben való meghonosítását. (L. *Debates* 1911. XXI.

a felirati vita alkalmával számos szónok foglalkozott a kérdéssel, amely végre, 1913 jún. 27-ikén ama tizenhatos bizottság (*Select Committee*) elé került, mely ezidőszerint a további házszabály-revizio kérdésének tanulmányozásával foglalkozik.

1292. és 2089.); márc. 1-sején Mr. WASON és Mr. W. REDMOND, márc. 2-ikán pedig Mr. NEWMAN képviselők kérték a miniszterelnököt hogy foglalkozzék az eszmével és tanulmányozására parlamenti bizottság kiküldése iránt tegyen javaslatot. (L. *Debates* 1911. XXII. 365. és 543.); ápr. 18-ikán Mr. LANE FOX foglalkozott beszédében a kérdéssel. (L. *Debates* 1911 XXIV. 661.); okt. 30-ikán Mr. NEWMAN megsürgetvén a kérdést, felemlítette, hogy körülbelül 300 képviselő támogatja az eszmét. Mr. ASQUITH ez alkalommal már úgy nyilatkozott, hogy a maga részéről is pártolja a gondolatot. (»Personally, I am and have long been in favour of a curtailment of the length of speeches . . . I shall be glad to receive and consider evidence of the general opinion of non-official Members«. L. *Debates* 1911 XXX. 512.); nov. 6-ikán Mr. CARR-GOMM sürgető kérdést intézett a miniszterelnökhöz, mikor fogja parlamenti bizottság kiküldését indítványozni. (L. *Debates* 1911. XXX. 1270.)

II. RÉSZ.

AZ ANGOL PARLAMENT
FEGYELMI JOGA.

BEVEZETÉS.

E tanulmány tárgya; forrásai; irodalma.

Az angol parlament évszázados jogai között egyik legkiemelkedőbb a parlament mindkét házának az a joga, hogy az ellene elkövetett vétséget, tiszteletlen magatartást maga torolhatja meg s erre a célra megfelelő fegyelmi eszközökkel és intézményekkel rendelkezik. Jelen rész az angol parlament e sajátos fegyelmi eszközeit és intézményeit, mint az angol parlament *fegyelmi jogát*, egyrészt a történeti fejlődés, másrészt a jelen jogállapot szempontjából teszi vizsgálat tárgyává. Célja a népképviselői törvényhozás szülőföldjén és klasszikus honában a parlamenti rend fentartására és a parlament iránti tiszteletlenség megtorlására évszázadok óta fennálló és alkalmazott rendszabályokat, az e tárgyban hozott, egyrészt elvi, másrészt konkrét határozatok (precedensek) összefoglalásával, rendszerbe foglalni.

Jelen parlamenti fegyelmi jogi tanulmányunk forrásai és irodalma túlnyomórészt ugyanazok, mint amelyeket e kötet első részében, a parlamenti szólásjogot tárgyaló tanulmánynak beve-

zetésében már felsoroltunk; ép ezért megelégszünk itt némelyeknek pusztá megemlítésével.

Az angol parlament fegyelmi jogának két eredet-forrása szintén: a szokásjog (*Precedents*) és a ház ügyrendszabályzata (házsabályok, *Standing Orders*).

A parlamenti fegyelem szokásjoga konkrét fegyelmi esetekben hozott házhatározatokban jelentkezik, amennyiben alkalmasak a jövőben előforduló esetekre irányadókul szolgálni (precedensek). Az ügyrendi fegyelmi szabályok ellenben általános elvi kijelentést tartalmazó határozatai a háznak.

1. A precedensek tekintetében a joganyag főforráshelye a ház naplógyűjteménye (*Journals of the House of Commons*), a mely, mint az első részben láttuk, a ház határozatait (*Resolutions; Orders*) jegyzőkönyvek alakjában foglalja magában.

2. Ami az ügyrendi vagy házsabályokat (*Standing Orders of the House of Commons*) illeti, a parlamenti fegyelmi jog forráshelye részben a most érvényes kodifikált házsabályok 18—21 szakasza, amely *Order in the House* (Rendfenntartás a házban) címet visel és a tanácskozás folyama alatt képviselők által elkövetett rendezavarásokra vonatkozik; részben a 88-ik szakasz, amely idegenekkel szemben juttatja kifejezésre a ház fegyelmi hatalmát.

Hogy a házsabályok említett helyei nem

merítik ki a ház fegyelmi joga alkalmazási körét és hogy azok csak a precedensekkel együtt teszik ki a parlamenti fegyelmi jog teljes rendszerét, kitűnik magának a házszabályzatnak ama rendelkezéséből, mely szerint:

»Ez a határozat nem fosztja meg a házat attól a hatalmától, hogy bármely tagja ellen a régi szokások szerint járjon el.«¹

A házszabályok szerint ugyanis a legsúlyosabb fegyelmi büntetés a rendzavaró képviselőnek az egész ülőszakra való kizárása, az idézett fentartás azonban nyilvánvalóvá teszi, hogy a háznak hatalmában van egyéb (esetleg szigorúbb) fegyelmi eszközöket is alkalmazni rendzavaró képviselők ellen.

Az angol parlament jegyzőkönyvei (*Journals*) és házszabályai (*Standing Orders*) mellett a parlamenti fegyelmi jogra vonatkozó forrásmunkák:²

1. *Orders, Proceedings, Punishments and Priviledges of the Commons House of Parliament in England. 1641.*

2. *Orders, Standing Orders and Resolutions of the Honourable House of Commons, relating to their Forms of Proceeding, Privileges etc. etc. collected out of the Journals and digested under their several Heads. 1747.*

¹ »Nothing in this resolution shall be taken to deprive the House of the power of proceeding against any member according to ancient usages.« L. St. O. 18. sz. 6.

² V. ö. fent I. Rész. (5–7. l.)

3. *Orders, Essential, Fundamental and Standing Orders, Reports, Declarations, Memorandums, Rules, Agreements and Resolutions of the House of Commons relating to their Forms of Proceeding, Privileges etc. collected out of the Journals.* London 1756.

4. *Considerations on the Power and Privileges of the Lower House of Parliament.* London 1810.

5. WYNN: *Argument upon the Jurisdiction of the House of Commons.* 1810.

6. MIRABEAU: *Réglemens observés dans la Chambre des Communes. Traduit de l'anglois.* (Mis au jour par le Comte de MIRABEAU.) 1789.

7. A tárgyalások naplója (*Parliamentary Debate*), amely a parlamenti vitákat előbb kivonatoltan, újabban szószerint ismerteti.

8. *Parliamentary History.* Az 1803 előtti parlamenti viták forráshelye.

9. Az angol képviselőház eljárási kézikönyve (*Manual of Procedure in the Public Business of the House of Commons*); a ház főjegyzője (*Clerk of the House of Commons*) által összeállított felhivatalos munkálat a parlamenti eljárás szabályairól.

10. HATSELL: *Precedents of Proceedings in the House of Commons.*

11. MAY (Sir Thomas Erskine): *Parliamentary Practice.*

12. REDLICH: *Recht und Technik des englischen*

Parlamentarismus. A parlamenti fegyelmi joggal a mű kilenczedik fejezete »*Disciplinarmittel zum Schutze der ordnungsmässigen Verhandlung*« címen foglalkozik.¹

13. MAC DONAGH: *The Speaker of the House*.

14. Az általánosságban angol közjoggal és alkotmánytörténettel foglalkozó művekre nézve l. fent I. Rész. (Bevezetés.)

¹ L. REDLICH művének 616—630. lapjain.

ELSŐ CÍM.

A parlamenti fegyelemről általában.

I. FEJEZET.

Az angol parlament fegyelmi jogának alapelvei.

Az angol parlament fegyelmi jogának alapelve, hogy a ház (mikép a képviselőház, akkép a felsőház is) maga jogosult megtorolni az ellene elkövetett vétségeket, vagyis a ház maga vehet elégtételt az általa szenvedett sérelmekért. Ezt a célt szolgálja a ház fegyelmi hatalma.

Az említett alapelvből természetesen foly-
nak a ház fegyelmi jogának kiterjedése, korlá-
tozásai és egyes jellemző vonásai, továbbá a
parlamenti vétség fogalma.

a) *Személyek* tekintetében az angol parlament fegyelmi jogának fentemlített alapelvéből követ-
kezik, hogy a ház fegyelmi hatalma kiterjed
bármire, aki a ház ellen vét, tehát arra is, aki
nem tagja a háznak.¹ Az egyedüli megszorítás

¹ Elvi határozatkép kimondotta ezt az angol képviselőház, a
legsúlyosabb fegyelmi büntetés, t. i. az elzárás (*commitment*) joga
tekintetében 1701 február 26-ikán: *Resolved*. That to assert, that
the House of Commons have no power of Commitment, but of
their own Members, tends to the subversion of the Constitution of
the House of Commons. L. *Journal* XIII. 767 és *Orders* (1756) 192.

e téren, hogy a parlament másik házának tagja, tehát *peer* felett a képviselőház fegyelmi hatóságot nem gyakorolhat. Minden más személy a ház fegyelmi hatósága alá tartozik. Természetesen azonban, hogy ez a fegyelmi joghatóság alkalmazhatatlan oly személyekkel szemben, akik általában kívül esnek a brit állami joghatóságon, minők a külföldön tartózkodó és a területenkívüliséget élvező személyek.¹

b) A parlamenti fegyelmi hatalom fogalmi *korlátja*, a fenti alapelv értelmében, hogy segélyvel csak a ház elleni vétség torolható meg. Bár a parlament kétségtelenül eljárhat a vele szemben vétkes személyek ellen, nem jogosult ezt a fenyítő hatalmát az említett határvonalon túlterjeszteni: azaz más mint ellene irányuló jogsérelmeket nem vonhat önhatalmulag a maga fenyítő hatáskörébe.

Ezzel már előre jeleztük a parlament elleni vétségek természetét is. A cselekménynek vagy magatartásnak olyannak kell lennie, hogy a házra magára valamely sérelem származzék

¹ Kiadatási eljárásról az angol parlament megsértése miatt, a parlament fegyelmi hatalma alá való szolgáltatás céljából, mit sem tudnak az államszerződések és jogesetek. A GRISSELL-féle esetben, 1879-ben, amikor a parlament megsértése (vesztegetési kísérlet) miatti eljárás elől a vétkes külföldre (Boulogne, Franciaország) menekült, a ház megelégedett azzal, hogy egy tisztviselőjét átküldötte a tengeren, hogy meggyőződést nyerjen a felől, valóban betegsége kényszerítette-e a vétkest a külföldi fürdőhely igénybevételére. (1879. júl. 28.) *L. Journal* 134. k. 377. és részletesen alább a XIII. fejezet függelékében 338. l.

belőle. Az a körülmény, hogy valamely tény nemcsak a házra, hanem másokra is sérelmes, nem vonja el annak elbírálását a ház hatásköre alul; ellenben az államhatalom más tényezőinek a sérelme, ha még oly súlyos is, a parlament bírálata alá nem vonható.¹

c) Meg kell továbbá jegyeznünk, hogy a háznak fenyítő hatalma elvileg csupán *fakultatív*. A háznak ugyanis csupán joga van az ellene irányuló vétségeket megtorolni, de hogy e jogával él-e vagy sem, tetszésétől függ; azaz nem köteles maga elbírálni a vétségeket, hanem átengedheti ezt a funkciót más hatóságoknak, bíróságoknak.

A gyakorlat az, hogy a saját tagjai által a házban tanúsított sérelmes magatartás elbírá-

¹ A képviselőház naplóinak a tanúsága szerint régebben volt rá nem egy eset, amikor a ház túllépte a maga természetes hatáskörét és büntetéssel sújtott oly cselekményeket is, melyek egyáltalában nem voltak a házzal vonatkozásba hozhatók. Így például a képviselőház nyilván illetéktelenül ítélkezett 1621-ben a FLOYDE-féle esetben, aki azzal volt vádolva, hogy a királyt és a királyi családot becsmérelte. Minthogy FLOYDE nem volt tagja a háznak és a sértés nem irányult a ház ellen, a cselekmény elbírálására vagy a közönséges bíróság vagy a lordok háza mint politikai bíróság lett volna illetékes. A lordok háza tényleg tiltakozott az alsóház ítélkezése ellen és ez utóbbi meg is hajolt a felhozott érvek előtt és átengedte az ügyet új eljárás és ítélkezés céljából a lordok házának, amely, mellesleg megjegyezve, még súlyosabb ítéletet szabott ki mint a képviselőház; az utóbbi 1000 font pénzbírságot és pellengérré való állítást szabott ki büntetésül, a lordok háza ellenben 5000 font pénzbírságot és életfogytiglani börtönt állapított meg, elrendelve még, hogy a bűnös homlokára K (calumniator) bélyeg ütessék és hogy a pellengéren megkorbácsoltassék. L. *Journal* I. 608

lását rendszerint a maga számára tartja fenn a ház: idegenekkel szemben avagy képviselőknek a házon kívül elkövetett sérelmes tényei esetében azonban a ház több alkalommal átutalta az esetet a közönséges bíróságokhoz.

d) De akár képviselőnek, akár idegennek a parlament ellen elkövetett vétségéről van szó, a parlament fenytő hatáskörét természetesen korlátozzák a parlament fenytő eszközei. Ha az elkövetett vétség oly súlyos, hogy a parlament által alkalmazható legsúlyosabb büntetés is aránytalanul enyhe volna a sérelmes cselekmény megtorlására, a ház a megtorlást mindenestre a rendes bíróságoknak engedi át, megelégedve legfőlebb a maga büntető eszközeinek ideiglenes és párhuzamos alkalmazásával; pl. letartóztatja a bűnöst, fogságba helyezi; felfüggeszti, kizárja a parlamentből; megdorgálja; bírságot állapít meg; emellett azonban a közönséges bíróságokhoz utalja az eset elbírálását.

II. FEJEZET.

A parlament fegyelmi hatalmának alávetett személyek.

Mint az előző fejezetben reámutattunk, az angol parlament fegyelmi joga elvileg nem tesz különbséget képviselő és idegen között. Amennyiben a ház elleni vétségről van szó, a ház fegyelmi jogának alá van rendelve elvben mindenki, aki ily vétséget követ el. Minden oly cselekmény vagy magatartás, amely a ház tekintélye ellen irányul, a parlament fegyelmi joga alá tartozik, akár képviselő, akár idegen követi azt el s akár a házban, akár a házon kívül. A vétség egyik használatos jogtechnikai elnevezése: a ház iránti tiszteletlenség (*Contempt of the House*) teljesen analog az angol *Common Law*-ban ismert azzal a vétséggel, amelynek neve: *Contempt of Court* és amely a bíróságok elleni tiszteletlen viseletet jelent. Miként a bíróságok azonnal, sommás úton megtorolhatják az ellenük elkövetett tiszteletlenséget, akár a bírósági tárgyalás alatt, akár azon kívül kö-

vette el azt valaki,¹ akként a parlament is alkalmazhatja a maga fegyelmi eszközeit bárki által és bárhol elkövetett tiszteletlenség ellenében.

Vannak ugyan vétségek, melyeket természetüknél fogva csak képviselő követhet el, (t. i. azok, amelyek természetüknél fogva csupán parlamenti tárgyalás, vita folyamán merülhetnek fel) s ennek megfelelően a képviselővel szemben alkalmazott némely megtorlási eszközök *sui generis* jellegűek s lényegesen különböznek az idegenekkel szemben alkalmazható eszközöktől (pl. a szó megvonása, felfüggesztés, mandátumtól való megfosztás). Mindazáltal a képviselő és az idegen által elkövetett vétség elvileg egyazon elbírálás alá tartozik,² ami kitűnik abból, hogy mihelyt a ház tagja oly vétséget követ el a ház ellen, amely idegen által is elkövethető (pl. tiszteletlen nyilatkozat a házról a házon vagy ülésen kívül) a cselekmény ugyanazon elbírálás alá esik. Ha ugyanazt a vétséget együttesen követték el képviselő és

¹ Pl. igen gyakori eset Angliában, hogy a bíróság maga elé idézi és megbünteti azt a lapszerkesztőt, aki a bíróság előtti tárgyalást elferdítve teszi közzé.

² Mint erre GLADSTONE 1881-ben a BRADLAUGH-eset alkalmával, a kitiltott képviselő karhatalmi (rendőri) eltávolításának igazolásával reámutatott:

»I think that the great care taken by the House to lay down the principle that no disorder should be allowed, involves a proposition which applies to all descriptions of disorder arising from the action of extraneous persons or from the action of any Member of this House« etc. L. *Debates* III. 264. k. 699 és alább 414. l.

idegen, a ház által alkalmazott megtorlás azonos lesz mindkettőre nézve: a képviselő sem enyhébb, sem szigorúbb büntetésben nem részesül azon a címen, mert a ház tagja;¹ hasonlóképp az eszközök tekintetében, amellyel a ház a maga tekintélyét megvédelmezi, nem lesz okvetlenül különbség aszerint, amint képviselő vagy idegen ellenében merül fel a szüksége az illető eszközök alkalmazásának (pl. feddés, dorgálás, elzárás idegenekkel és a ház tagjaival szemben egyaránt alkalmazhatók).

¹ Így pl. 1892. ápr. 7-ikén a Cambrian Railway Company (vasutársaság) igazgatói, közöttük egy képviselő, a ház mentelmi joga elleni vétség miatt valamennyien egyaránt feddésre (*admonition*) ítéltettek, melyet a képviselő helyén, a többiek a ház korlátjánál állva szenvedtek el. L. *Debates* IV. 3. k. 964. és alább 231., 290., 296.

III. FEJEZET.

A parlamenti vétség fogalma és fajtái.

A parlament elleni vétségeket közös gyűjtőnévvel hol mentelmi jogsértés (*Breach of Privilege*), hol a ház elleni tiszteletlenség (*Contempt of the House*) néven szokás összefoglalni.¹ Az angol szó: *Contempt*, mindenesetre erősebb kifejezés, mint a magyar nyelvben használt ellenértéke; szószerint megvetést jelent, míg a magyar szó (tiszteletlenség) valamivel enyhébb fogalmat takar. Annak előrebocsátásával, hogy a parlament elleni tiszteletlenség műszava nem oly markáns kifejezés, mint angol nyelvű, ki kell emelnünk, hogy a ház jogkörébe tartozó vétségeknek, bármely természetűek, akár cselekményben, akár mulasztásban s akár erkölcsi fogvatkozásban nyilvánulnak, fogalmilag szükségkép mind

¹ Mentelmi jogsértés (*breach of privilege*), annyiban tágabb fogalom az utóbbinál, hogy felölel minden a parlamentre sérelmes tény, közöttük olyanokat is, amelyek természetüknél fogva parlamenti fegyelmi megtorlásra nem alkalmasak. Ily mentelmi jogsértés volt például I. Károlynak az a ténye, hogy a parlamentben személyesen megjelent őt képviselő letartóztatása céljából. Normálisan azonban mentelmi jogsértés és a ház fegyelmi joga alá eső tiszteletlenség egybeeső fogalmak.

a ház méltóságának a sérelmét kell involválniok, melyeket azért nem hagyhat a ház következmény nélkül, mert különben tekintélye kifelé fogyatkozást szenvedne, az iránta való tisztelet megcsökkenne.

Lehetetlen kimerítően felsorolni mindama tényeket, amelyek a »tiszteletlenség« tág fogalma alá vonhatók. Szóval, tettel és negatív magatartással annyiféle módját lehet elképzelni a tiszteletsértésnek, hogy a legteljesebbnek gondolt felsorolás is mindig ki lesz új meg új esetekkel egészíthető. Meg kell elégednünk tehát a parlamenti naplók kazuisztikájának áttekintésével és összefoglalásával.

A) Elsősorban a parlament elleni tiszteletlenség minden oly esetben fennforog, amikor a parlament épületén belül jogsértő magatartást tanúsít valaki, tekintet nélkül arra, hogy a sérelmes magatartásközvetlenül maga a ház ellen irányul-e vagy sem. Önmagában az a körülmény, hogy valaki a parlament területén (az ülésteremben, a folyosón, az előcsarnokban, a hivatalos termekben vagy a parlament udvarán) követ el jogsértő cselekményt, megállapítja a ház elleni tiszteletlenség tényálladékát.

Ehhez képest a parlament a maga számára igényli a jogot a házban elkövetett, bár nem ellene irányuló bármely jogsértő cselekmény elbírálására. Ily cselekmények a ház naplói szerint különösen:

1. Tettelegesség a ház előcsarnokában.¹

2. Cívakodás vagy tetteleges sértés a ház üléstermében.²

3. Tiszteletlen nyilatkozat a parlamenti tanácskozás során a házon kívüli személyek, hatóságok, különösen az államhatalom többi tényezői (király, kormánytisztviselők, bíróságok), valamint külföldi hatalmak ellen.³

¹ 1605 jan. 25. CAREY és PERCY (szolgák) verekedés miatt a ház börtönébe záratlak s az előbbi a ház határozata alapján megkor-bácsoltatott. L. *Journal* I. 259—260.

1642 febr. 27. Mr. HUNGERFORD (képviselő), aki bottal ráütött a ház előcsarnokában egy képviselőtársára, a ház börtönébe záratott. L. *Journal* II. 981.

² 1621 máj. 9. Mr. Clement COKE, aki a ház ülésén szóváltásba elegyedett és kardot rántott egy képviselőtársára, a Towerbe záratott. L. *Journal* I. 611.

1661 márc. 20. A Speaker a ház határozata folytán megdorgálta (reprehended) Mr. MARCELL és Mr. CLIFFORD képviselőket, akik a parlamentben összetűztek. L. *Journal* VII. 391.

1675 okt. 20. Lord CAVENDISH (képviselő) a Towerba záratott, mivel egy képviselőtársával a civódást, a Speaker figyelmeztetése dacára, tovább folytatta. L. *Journal* IX. 361.

1678 nov. 21. Sir Jonathan TRELAWNEY egy képviselőtársának az inzultálása miatt a Towerba záratott. Ugyanakkor a Speaker a ház határozata folytán megróttá (*reproved*) Mr. ASH képviselőt az említett összetűzés miatt. A másik képviselő, Sir J. Trelawney csak három hét múlva bocsáttatott szabadon. L. *Journal* IX. 543.

1678 máj. 10. Sir Thomas CHICHELY és Lord O'BRIAN szavazás közben összeverekedtek, miért is a ház börtönébe záratlak. L. *Journal* IX. 480.

1834 febr. 5. Lord ALTHORP és Mr. SHEIL összeszólalkoztak a ház ülésén s mivel vonakodtak a Speaker felszólítására ígéretet tenni, hogy nem fogják az ellenségeskedést tovább folytatni, a ház börtönébe záratlak. L. *Journal* 89. k. 9. és alább 347.

1836 jan. 10. Sir. F. TRENCH és M. R. WASON hasonló ok miatt a ház börtönébe záratlak. L. *Journal* 91. k. 467.

1852 jun. 9. Mr. F. O'CONNOR, aki nyílt ülésen egyik képviselőtársát tetteleg inzultálta, a ház börtönébe záratott. Egy hét múlva megengedte a ház, hogy elmeógyógyintézetbe szállítsák. L. *Journal* 107. k. 154. és alább 351—358.

³ Az igen nagyszámú régebbi esetek közül álljanak itt a következők:

Mindez esetekben a sértés tárgya ugyan nem közvetlenül maga a ház, de a parlament mégis saját maga elleni tiszteletlenséget lát abban a tényben, hogy a sérelmes tény a házban követetik el. Azonban ha a ház falai közötti jogsértő cselekmény igen súlyos természetű, elbírálása a bíróságok elé tartozik.¹

Hogy képviselő által elkövetett közönséges bűncselekmény minden esetben a bíróságok elé tartozik, akkor is, ha a ház a színhelye a jogsértő cselekménynek, egyáltalán nem szenved

1557 márc. 5. Mr. COPLEY az uralkodónő elleni sértő kifejezései miatt a ház börtönébe záratott. L. *Journal* I. 51.

1575 febr. 8. Mr. Peter WENTWORTH hasonló ok miatt a Towerba küldetett s csak másfél hónap múlva bocsáttatott, megdorgálás után, szabadon. L. *Journal* I. 104.

1606 febr. 16. Sir. Chr. PIGOTT a skót nemzetet gyalázó beszéde miatt a Towerba záratott és megfosztatott képviselői mandátumától. Szabadságát két hét multán súlyos betegsége folytán visszanyerte. L. *Journal* I. 335.

1642 máj. 7. A Speaker a ház határozata folytán megdorgálta (*reprimanded*) Sir H. LUDLOW képviselőt a király ellen tett kifejezései miatt. L. *Journal* II. 564.

1643 aug. 26. Mr. MARTEN a királyról és a királyi családról tett tiszteletlen nyilatkozatai miatt (bár a parlament hadat viselt a király ellen) a Towerba záratott és mandatumától megfosztatott. (Határozatát a ház két év múlva visszavonta s a képviselőt jogaiba visszahelyezte.) L. *Journal* III. 206.

1679 márc. 15. Mr. F. SACKVILLE a király szidalmazása miatt a Towerba záratott és a mandatumától megfosztatott. L. *Journal* IX. 576.

1685 nov. 18. Mr. John COOKE a királyi trónbeszédről tett tiszteletlen kifejezései miatt a Towerba záratott. L. *Journal* IX. 760.

1705 dec. 19. Mr. Ch. CAESAR a királynőről tett tiszteletlen szavai miatt a Towerba záratott. L. *Journal* XV. 70.

1717 dec. 4. Mr. SHIPPEN a király megsértése miatt a ház börtönébe záratott. L. *Journal* XVIII. 653.

¹ Így 1812. máj. 11-én. Mr. PERCEVAL miniszterelnök a ház előcsarnokában orgyilkosság áldozata lett. Ezt a bűncselekményt természetesen a közönséges bíróságok bírálták el.

kétséget. Gyakorlati jelentőséggel alig bír a kérdés, mert képviselő által a ház falain belül elkövetett közönséges bűncselekményre eset mindeddig nem fordult elő. Az egyetlen eset, amely vonatkozásba hozható a szóban forgó kérdéssel, az ELIOT-féle per, mely 1628-ban Sir John ELIOT és társai, Mr. HOLLIS és Mr. VALENTINE képviselők ellen folyt. Jogsértő cselekményük abban állott, hogy a Speakert, aki az ülést be akarta zárni, erőszakkal lefoglalták székében, hogy ezalatt a ház a feloszlatás elleni tiltakozásának kifejezést adhasson. A bíróság őket úgy e tény miatt, miként egyszersmind a parlamentben tartott lázító beszédek miatt is, börtönbüntetésre ítélte. A felsőfokú bíróság (a lordok háza) később ugyan (1668) megsemmisítette az ítéletet, de csupán a képviselői szólásszabadságra való hivatkozással, kimondván, hogy a bíróság illetéktelen volt a képviselőházban tett nyilatkozatok elbírálására. Ami azonban a Speaker által szenvedett sérelmet illeti, az ítélet nem tartalmaz hasonló kijelentést, egyedül azt jelölve meg semmiségi okként, hogy a bíróság két különböző cselekményt foglalt egy ítéletbe, melyek közül az egyik (a parlamentben való lázítás) nem tartozott eléje. Ami nyilván jelenti, hogy ha csupán a Speaker személyes szabadsága elleni sértést bírálta volna el a bíróság, nem lépte volna túl hatáskörét.¹

¹ The judgment was reversed in the House of Lords upon writ of error. One cause of error stated was that words spoken

A jogtudósok véleményei és a bíróságok magatartása nem engednek kétséget, hogy a mentelmi jog hatálytalan, ha a képviselő a házban súlyosabb természetű bűncselekményt (értve ezalatt nem előszóval, de tettel véghez vitt jogsértést) követ el.¹ Lord ELLENBOROUGH a BURDETT-féle ítéletben megelégedett ugyan annak a kijelentésével, hogy »a kérdés megvitatására elég idő lesz majd akkor, ha ily eset valaha tényleg felmerül«,² de egy másik bíró, Mr. J. STEPHEN szerint:³ »Nem létezik tekintély, amelyre hivatkozni lehetne azon állítás igazolására, hogy a képviselőházban elkövetett közönséges bűncselekmény ki volna vonva a rendes büntető igazságszolgáltatás alól.«⁴

in Parliament could only be judged in Parliament; another was that two offences were dealt with by the judgment: the assault on the Speaker and the utterance of seditious words in Parliament; and it was alleged that *even if the assault was proper to be dealt with by the Court of King's Bench*, the words spoken in Parliament could not be dealt with out of Parliament. — *It was not thereby decided that an assault upon a member of the House, committed within its walls, might not be dealt with in a Court of Law.** L. ANSON (2. kiad. 146. és 165.). L. még MAY IV. (10. kiad. 96.).

¹ Igy ANSON szerint: »The Courts take no cognizance of things done within the House, *except in case of crime.*« (2 kiad. 165.)

² »It will be time to consider such case when it arises«. L. ANSON i. h.

³ »He knows of no authority for the proposition that an ordinary crime committed in the House of Commons would be withdrawn from the ordinary course of criminal justice«. L. ANSON i. h. (2 kiad. 166.)

⁴ Mr. BALFOUR szerint is: »The immunities of this House do not extend to committing with impunity a crime in this House, which out of it would be a punishable crime.« (Beszéd az 1901. márc. 7-iki házszabályszigorítás alkalmával.) L. *Debates* IV. 90. k. 921. és alább 531.

B) A parlament ellen közvetlenül irányuló tiszteletlenségek következőkép csoportosíthatók:

I. Akár idegenek, akár képviselők magatartása előidézhetheti a ház tekintélyének a sérelmét a következő esetekben:

a) A ház iránti *engedetlenség; ellenszegülés; a ház határozata foganatosításának akadályozása:*

1. Megállapítja a ház ellen irányuló tiszteletlenséget, ha a megidézett személy *vonakodik megjelenni* a ház vagy parlamenti bizottság színe előtt.¹

2. *Elrejtőzés* a Speaker valamely parancsával (warrant) kiküldött háztisztviselő (Serjeant-at-Arms) vagy helyettese (messenger) előtt.²

3. A ház határozata foganatosításának az *elmulasztása*.³

¹ 1689 jun. 1. Chr. LOWMAN a ház egyik bizottsága elé idéztetvén, vonakodott megjelenni. A ház börtönébe való elzárásra ítéltetett, de a határozat végrehajtása arra az esetre, ha az idézett személy a bizottság előtt még aznap megjelennék, felfüggesztetett. L. *Journal* X. 162.

1752. ápr. 3. Mr. ROBINSON képviselő, aki a ház elé idéztetvén, meg nem jelent (*for Contempt of an Order of the House for his attendance*) mandátumától megfosztatott (expelled). L. *Journal* XXI. 876.

1853. Jun. 16. T. WILLIAMS-t a ház, a liverpooli választás elleni panaszt tárgyaló bizottság előtti meg nem jelenés miatt, a Serjeant at Arms által elfogatni rendelte. L. *Journal* 108 k. 589.

² 1880. márc. 3. Mr. Charles Edmund GRISSELL, aki az előző ülésszakban ellene kibocsátott házelnöki elfogató parancs előtt külföldre szökött s csak az ülésszak bezárása előtti napon jelentkezett, hogy így fogsága tovább mint egy napig ne terjedhessen, a parlamenti határozat meghiusítására irányuló ezen rosszhiszemű eljárása miatt az új ülésszak egész tartamára a közönséges büntetések börtönébe (Newgate) zárattott. L. *Journal* 135 k. 76. és alább 346.

³ 1675 jún. 2. A parlamenti rendőrfőnököt (*Serjeant at Arms*) Sir James NORFOLK-ot a ház börtönbe záratta s állásától megfoszt-

4. A ház határozata foganatosítására kiküldött személy eljárásának *gátolása*.¹

5. *Nyílt ellenszegülés* a ház határozata iránt; házhatározat foganatosításának a *megakadályozása*.²

6. A ház határozatának s előjogainak *tiszteletlen mellőzése*, figyelmen kívül hagyása.³

b) *Tiszteletlen nyilatkozat* (szóval, írásban, nyomtatványban) *a házról, a ház alkatelemeiről* (elnökség, bizottságok, pártok, egyes képviselők),

totta, mivel kötelességét szegve, elmulasztotta a ház rendelete értelmében letartóztatni Sir John CHURCHILL-t és társait. L. *Journal* IX. 351.

¹ 1702. márc. 28. Mr. OWEN a ház börtönébe zárattott, mivel egy, a ház rendőrfőnökét (Serjeant at Arms) támogatni igyekvő személyt fenyegető szavakkal elriasztani törekedett (*threatening language against a person assisting the Serjeant*). L. *Journal* XIII. 825.

² 1771 márc. 25. és 27. A londoni Lord Mayor-t, Mr. BRASS CROSBY-t és egyik városi tanácsost (alderman) Mr. R. OLIVER-t, (kik mindketten egyszersmind a ház tagjai is voltak), börtönbe (Tower) záratta a ház, mivel egy a ház által letartóztatni rendelt személyt a háztisztviselő őrizete alul kiszabadítottak, sőt a háztisztviselőt a City kiváltságainak megsértése címén letartóztatták. L. *Journal* XXXIII. 286. 289.

³ 1689 jul. 19. A King's Bench két főbírája, Sir Francis PEMBERTON és Sir Thomas JONES a ház börtönébe zárattak, mivel mint bírák a parlamenti rendőrfőnök (Serjeant at Arms) ellen indított kártérítési perekben figyelmen kívül hagyták a Serjeant at Arms abbéli védekezését, hogy ő, kötelességszerűleg, parlamenti határozatokat hajtott végre és így kártérítéssel az általa letartóztatott személyeknek nem tartozik. L. *Journal* X. 227.

1675 június 1. A ház Sir John Fagg képviselőt amiatt, hogy a ház engedélye nélkül perbe bocsátkozott a lordok háza előtt s ezzel megsértette az alsóház mentelmi jogát, börtönbe (Tower) küldötte. Június 3-án szabadonbocsátattott. L. *Journal* IX. 350.

1696 márc. 20. A Speaker a ház határozata folytán megdorgálta (*reprimanded*) Sir Samuel BORNARDISTON képviselőt, amiért a lordokkal tartott konferencián, mint a ház által kiküldött bizottság tagja, a ház határozata, t. i. a ház által elfogadott javaslat ellen érvelt. L. *Journal* XI. 749.

*a ház határozatairól, a ház jogairól; a ház rágalmazása.*¹

¹ 1558 ápr. 17. THROWER, az ország egyik főbírájának (Master of the Rolls) szolgálja a ház börtönébe záratott, a parlament kigunyolása miatt. L. *Journal* I. 60.

1580 febr. 14. Mr. Arthur HALL képviselő elzárásra, ötszáz márka pénzbüntetésre és képviselői mandátumának elvesztésére ítéltetett, a házat gyalázó, rágalmazó nyomtatvány közzététele miatt, melyben a ház egyes érdemes tagjait gyalázó kifejezésekkel illette s az egész ház tekintélyét és hatalmát sértő megjegyzésekkel élt; (kétségbevonta a ház törvényalkotó hatalmát, határozatai érvényességét, kötelező erejét; részegeskedéssel vádolta a parlamentet stb. L. *Journal* I. 122—7. és alább 299.

1625 júl. 4. Egy FOREMAN nevű személy, egy törvényjavaslat elleni tiszteletlen kifejezései miatt a ház börtönébe záratott. L. *Journal* I. 802.

1641 máj. 27. Mr. TAYLOR képviselőt a ház börtönbe záratta és megfosztotta mandátumától, mivel tiszteletlenül nyilatkozott a ház határozatáról, (hogy a STRAFFORD gróf elleni törvényjavaslat [*bill of attainder*] egyértelmű a gyilkossággal). L. *Journal* II. 158.

1642 máj. 7. A Speaker a ház határozata folytán megfeddte (*admonished and reprehended*) Sir. S. D'EWEES képviselőt a parlament egy bizottságának meggyanúsítása miatt. L. *Journal* II. 687.

1660 máj. 24. A Speaker a ház határozata folytán, hosszabb beszédben megdorgálta (*reprimanded*) Mr. LENTHALL képviselőt túllojális, a parlamentre sértő, beszéde miatt. (Azt mondotta, hogy akik fegyvert ragadtak a hosszú parlament alatt a király ellen, ép oly súlyos bünt követtek el, mint azok, akik a királyt kivégezték.) L. *Journal* VIII. 24.

1678 máj. 3. A Speaker a ház határozata folytán megfeddte (*admonished*) Mr. GOREING képviselőt, aki sértőleg nyilatkozott az ellenzékről (szeretné, ha előbb bizonyítékot szolgáltatnának, hogy nem óhajtanak saját maguk a miniszterek helyében lenni vagy hogy maguk jobban cselekednének, ha ők volnának a kormányon.) L. *Journal* IX. 477.

1680 okt. 28. A Speaker a ház határozata folytán megdorgálta Sir Robert CANN képviselőt tiszteletlen szavai miatt. (Egy képviselőtársáról azt mondotta, hogy egy tizenkét tagú jury nem hinne tanuságtételének.) L. *Journal* IX. 642.

1680 okt. 28. Sir Robert CANN képviselő a ház határozata iránti tiszteletlenség miatt börtönbe záratott és mandátumától megfosztatott. (Azt mondta, hogy nincs pápista összeesküvés [melyet a ház konstatált], hanem a presbiteriánusok esküdtek össze a király-ság ellen.) L. *Journal* IX. 642.

1715 ápr. 6. Sir. W. WINDHAM képviselőt a Speaker a ház

c) A ház tanácskozásainak, határozatainak, törvényjavaslatoknak *tiszteletlen bírálata* s engedély nélküli vagy elferdített alakban való *közzététele*.¹

d) *Visszaélés a kérvényezési szabadsággal*.²

határozata folytán megdorgálta (*reprimanded*) a parlamentet összehívó királyi rendelet ellen intézett tiszteletlen nyilatkozata (a parlament összehívása elleni megjegyzései) miatt. L. *Journal* XVIII. 54.

1764 jan. 19. (1769 febr. 3., febr. 17.) Mr. J. WILKES a parlament elleni tiszteletlen nyomtatványa (*a false, scandalous and seditious libel, containing the grossest aspersions upon both Houses of Parliament*) mandátumától ismételten megfosztatott (*expelled*). L. *Journal* XXIX. 723., XXXII, 178., 228. és részletesen alább 371—388. l.

1810 ápr. 5. Sir Francis BURDETT képviselőt, aki választóihoz intézett nyílt levelében kétségbevonta a képviselőház letartóztatási és elzárási jogát (*denying the power of the House of Commons to imprison the people of England*), a ház a parlament előjogainak sérelme címén a Towerbe záratta. Minthogy a képviselő a Speaker letartóztatási rendeletével házában megjelent Serjeant at Arms-nak nem engedelmeskedett, ez karhatalommal (rendőrség és katonaság segítségével) vitte őt a börtönbe. A képviselő pert indított (30.000 font kártérítés) a Speaker, a Serjeant at Arms és a Tower kormányzója ellen. A ház a pernek szabad folyást engedett. A bíróság a bebörtönzést törvényesnek jelentette ki. L. *Journal* 65 k. 252. és részletesen alább. 403—9. és 449—77.

1838 febr. 28. A Speaker a ház határozata alapján megdorgálta Mr. Daniel O'CONNELL képviselőt a többség iránti tiszteletlen beszéde miatt (hogy az angol és skót tory képviselők a választások fölötti bíraskodás alkalmával a bizottságokban törvény szerint esküsznek, de pártérdek szerint szavaznak.) L. *Journal* 93. k. 316.

1901. aug. 16. A ház maga elé idézte és a Speaker általi megdorgálásra ítélte a *Globe* című lap szerkesztőjét és tulajdonosát egy az ír nemzetisége pártot gyalázó hírlapi cikk miatt. L. *Journal* 156 k. 418. és alább 290.

1911 febr. 20. A ház egy hétre kizárta az ülésekről M. GINNELL képviselőt, aki egy hírlapban a Speakert pártoskodással vádoló levelet tett közzé. L. *Journal* 166 k. 36. és alább 284—6.

¹ L. fent a 18—20. lapokon közölt eseteket; továbbá:

1661 júl. 15. A Speaker a ház határozata folytán megdorgálta (*reprimanded*) Mr. PRYM képviselőt egy törvényjavaslat ellen közzétett tiszteletlen nyomtatvány miatt. L. *Journal* VIII. 302.

² 1865 jún. 2. G. M. MITCHELL, P. MARSHALL és H. WHITEHEAD börtönbe zárni rendeltettek, mivel megállapítást nyert, hogy egy a parlamenthez intézett monstre-kérvényre neveket hamisítottak. L. *Journal* 120. k. 335.

e) Tanuskodás vagy okiratok felmutatásának *megtagadása* a ház vagy bizottsága előtt; *hamis tanuskodás; illetlen viselkedés* tanuskodás alkalmával; tanuk *befolyásolása, megfélemlítése*; a tanunak utólagos *megbüntetése* a ház előtti vallo-mása miatt.¹

¹ 1628 jún. 21. Sir Edmund SAWYER, aki egy a képviselőház által kiküldött bizottság által megvizsgált ügyben a tanukat befolyásolni igyekezett, börtönbe (Tower) zárattott és mandátumától megfosztatott. L. *Journal* I. 917.

1689 júl. 15. Sir Th. WHITGREAVE a ház börtönébe zárattott rendeltetett, mivel a tanuként egy bizottság elé idéztetvén, nem jelent meg. (A határozat meghozatala után egy képviselő értesítette a házat, hogy Sir Thomas öreg és beteg ember, aki utazni nem képes, mire a ház határozatának végrehajtását egy hónapra felfüggesztette.) L. *Journal* X. 210.

1693 dec. 7. A Speaker a ház határozata folytán megdorgálta (*reprimanded*) Lord FALKLAND képviselőt, egy okirat (levél) fel nem mutatása miatt a kiküldött bizottság előtt. (Az első indítvány a Towerba való elzárásra irányult.) L. *Journal* XI. 24.

1700 márc. 18. Mr. Samuel SHEPHERD képviselőt börtönbe zárat-ta s később mandátumától megfosztotta a ház, mivel a választása ellen benyújtott panasz tárgyalása során egy tanut eltávolított és a bizonyítást meggátolni törekedett (*guilty of sending out of the way a witness and endeavouring to suppress evidence.*) L. *Journal* XIII. 413.

1709 jan. 25. Egy városi jegyző (*Town Clerk*) a ház börtönébe zárattott, mivel hivatalos könyveit egy parlamenti bizottságnak felmutatni vonakodott (*disobeying the order of a Committee for inspecting books.*) L. *Journal* XVI. 277., 325.

1710 febr. 3. Egy képviselő a ház börtönébe zárattott tanuk befolyása és egy tanu bántalmazása miatt (*tampering with witnesses, beating a witness.*) L. *Journal* XVI. 479.

1853 márc. 9. R. E. BOWER a southampton-i képviselőválasztás ellen benyújtott petíció tárgyalására kiküldött bizottság által tanuskodás megtagadása miatt (*refusing to give evidence*) a ház börtönébe zárattott. L. *Journal* 108. k. 323.

1853 ápril 12. W. CRONE-t a cockermouth-i választás ellen benyújtott petíciót tárgyaló bizottság elnöke a ház börtönébe zárat-ta, mivel a bizottság előtt ittas állapotban (*in a state of intoxication*) jelent meg. L. *Journal* 108. k. 389. és alább 330.

1892 ápr. 7. A ház határozata alapján a Speaker megfeddte (*admonished*) a *Cambrion Railway Co.* (vasuti társaság) igazga-

f) A ház tagjainak megtámadása, bántalmazása; általában a képviselői mentelmi jog megsértése.¹

tőit, köztük Mr. J. W. MACLURE képviselőt, mivel egyik alkalmazottukat a társaság szolgálatából amiatt elbocsátották, mivel ez utóbbi a ház bizottság előtt mint tanu a társaságra kedvezőtlen vallomást tett. L. *Journal* 147. k. 167. és alább 290., 296.

¹ Néhány eset a jegyzőkönyvi napló első és tizedik köteteiből: 1554 ápr. 23. Egy MONYNGTON nevű egyént börtönbe záratott a ház, mivel megvert egy képviselőt. L. *Journal* I. 35.

1575 febr. 29. Bizonyos WILLIAMS a ház börtönébe záratott, mivel egy képviselőt megütött és leszúrással fenyegetett. L. *Journal* I. 109.

1580 febr. 1. OULDE és KENNE nevű személyek börtönbe záratlak, mivel egy képviselőt az utcán szidalmaztak. L. *Journal* I. 121.

1606 márc. 12. Bizonyos BIGLAND a ház börtönébe záratott, mivel egy képviselő lovát postaszolgálatra lefoglalta. L. *Journal* I. 352.

1620 febr. 13. DAYRELL a ház börtönébe záratott, mivel egy képviselőt fenyegetett. L. *Journal* I. 517., 520.

1689 ápr. 3. R. THORPE, Th. GRYMES, és J. GALLOWAY a ház börtönébe záratlak, mivel egy képviselő (Mr. W. PALMES) birtokára törtek, bérlőit és szolgálait bántalmazták és a birtokból kivették. (Határozatát a ház még aznap visszavonta, a tulajdonjog vitássága miatt.) L. *Journal* X. 77.

1689 ápr. 4. W. GASCOIGNE és J. GASCOIGNE a ház börtönébe záratlak, mivel egy képviselő (Mr. H. GUY) birtokába és házába erőszakkal behatoltak, kerítését leromboltak. (Ápr. 8-ikán jótállás mellett szabadonbocsáttattak.) L. *Journal* X. 78.

1689 máj. 6. E. BARRADELL, A. SPARKE és R. LAMBERT a ház börtönébe záratlak, mivel egy képviselő (Marquis WINCHESTER) titkárát (akit szintén védett a mentelmi jog) egy per folyamán letartóztatták. (Máj. 11-ikén a képviselő értesítette a házat, hogy a foglyok tőle bocsánatot kértek, mire a ház elrendelte szabadlábra helyezésüket.) L. *Journal* X. 121.

1689 jún. 1. Mr. CROUCH és J. WALTER a ház börtönébe záratlak, mivel egy képviselő (Sir. J. DAYLEY) elleni perben ennek birtokból való kiűzésével fenyegetőztek. (Jún. 8-ikán, illetve jún. 22-ikén szabadonbocsáttattak; egyikük azzal védekezett, kiskorú és nem volt személyes tudomása ügyvédjének a tényéről; a másik azzal, hogy nem tudta alperesről, hogy képviselő.) L. *Journal* X. 162.

1689 jún. 1. J. WOODMAN a ház börtönébe záratott, mivel egy képviselőt (Col. SACKVILLE) elővezetés terhe mellett bíróság elé idéztetett. (Jún. 21-ikén szabadonbocsátották; azzal védekezett, hogy nem tudta alperesről, hogy képviselő.) L. *Journal* X. 162.

1689 jún. 21. Mrs. M. ODLEY és R. CHILD a ház börtönébe zá-

g) A ház vagy a háztisztviselők és képviselők *háborgatása*; *rendetlenkedés* a ház üléstermében vagy karzatán; a tanácskozás *megzavarása*; *erőszakos fellépés* (zajongás, gyülekezés, csoportosulás) a ház tanácskozásának vagy határozat hozatalának megakadályozása vagy a ház befolyásolása, megfélemlítése céljából.¹

rattak. Az előbbi háziasszonya volt egy képviselő (Lord FAIRFAX) alkalmazottjának, a másik végrehajtó (*bailiff*); a mentelmi sértestet azzal követték el, hogy a nő panaszára az utóbbi letartóztatta a képviselő emberét 6 évi hátralékos lakbér miatt. (Az asszonyt jun. 27-ikén szabadonbocsátotta a ház; azzal védekezett, hogy nem tudta lakójáról, hogy, mint felcser, egy képviselő szolgálatában áll. A végrehajtó szabadonbocsátásának semmi nyoma sem lévén a jegyzőkönyvekben, kétségtelen, hogy az ülőszak végéig a ház foglya maradt.) L. *Journal* X. 191.

1689 júl. 15. Th. OWER, P. WILLIAMS és LATHAM (ez utóbbi végrehajtó, *bailiff*) a ház börtönébe záratott, egy képviselő (Sir R. GWYN) szolgájának a letartóztatása miatt (júl. 17-ikén, 22-ikén és 23-ikán egyenként szabadonbocsátattak.) L. *Journal* X. 220.

1689 júl. 29. Chr. SNELT a ház börtönébe záratott egy képviselő (Sir P. RICH) megrágalmazása miatt, akiről azt a hírt terjesztette, hogy katolikus. (Aug. 10-ikén bocsánatot kért és szabadlábra helyeztetett.) L. *Journal* X. 244.

Az utóbbi (találomra kiválasztott) X. kötetben (1689—1693. évek között) még mintegy 75 eset található a parlamenti mentelmi jogot megsértő idegenek megfenyítésére (elzárására) nézve.

Ujabb időkben, akár magánosok, akár hatóságok részéről, a képviselői mentelmi jog megsértése alig fordul elő.

¹ a) 1604 máj. 15. Egy JONES nevű személy a ház börtönébe záratott. A Speakernek az utcán egy törvényjavaslatot nyújtott át, mire az őt azonnal elfogatta. L. *Journal* I. 210.

1699 febr. 27. Egy nagyobbbrészt matrózokból álló tömeg a matrózok ügyének előmozdítása céljából körülvette a Házat (*riotous crowd about the House*), mire a Ház a sherifek által a tömeget szétverette s a vezetőket letartóztatta. A főkolompos, J. DENNIS, többszöri alázatos kérelem után apr. 8-ikán bocsátott a ház határozatára szabadon. L. *Journal* XIII. 230.

1831 febr. 28. A. JACOB, aki a ház karzatán egy képviselő beszédét közbeszólásával megzavarta, a ház rendeletére a közönséges bűnösök börtönébe (Newgate) záratott. L. *Journal* 86. k. 325. és alább 326—9.

Ujabb gyakorlat szerint a ház a karzaton elkövetett rendzavarást

*h) A képviselőválasztások körüli szabálytalanságok, visszaélések, akár a választási tisztviselők, akár mások részéről.*¹ stb. stb.²

nem maga bírálja el, hanem a rendőrhatalóság elé utalja. A házszabályok szerint a parlamenti rendőrfőnök (*Serjeant at Arms*) saját hatáskörében letartóztatja azt az idegent, aki a házban rendetlenül viseli magát s az így letartóztatott személy csak a ház rendeletére bocsátható szabadon. (*The Serjeant at Arms shall take into his custody any stranger who shall misconduct himself and no person so taken into custody shall be discharged out of custody without the special order of the House*). L. *St. O.* 88.

*b) A képviselők rendzavarása a házban rendszerint más fegyelmi sértéssel függ össze. Itt megelégszünk néhány jellemző eset fel-
említésével:*

1628 márc. 26. Házhatározat: Azok a képviselők, akik a bejáratnál az utat elállják vagy rendetlenül a Speaker megelőzve távoznak, fizetnek 12 pence bírságot. L. *Journal* I. 876.

1641 jún. 9. Mr. Herbert PRICE és Sir William WIDRINGTON rendzavaró és erőszakos viselkedésük miatt (mivel a fáklyákat éjjeli üléskezés megakadályozása céljából erőszakkal elvették a Serjeant-tól), börtönbe (Tower) záratlak. (Június 14-én visszanyerték szabadságukat.) L. *Journal* II. 171.

1810 febr. 27. Mr. John FULLER. A tanácskozás megzavarása, rendetlen viselkedés (*disorderly conduct*) s a Speaker megsértése miatt a ház börtönébe záratott, (A képviselő a ház rendeletének ellenszegülvén, a Speaker a Sergeant at Arms és teremőrök [messengers] útján távolította el az ülésteremből. Március 1-én, szigorú dorgálás után, szabadon bocsáttatott.) L. *Journal* 65 k. 134. Részletesen alább 399—403; 443—9.

1881 febr. 3. Mr. PARNELL-t és 32 más képviselőt amiatt, hogy a miniszterelnököt a házszabálymódosítás iránti javaslatának előterjesztésében zajjal és rendetlenséggel akadályozták, a ház az ülésről kizárta. (Minthogy a kizárt képviselők a ház határozatának nem engedelmesskedtek, a Speaker a Serjeant at Arms és teremőrök messengers útján távolította el őket.) L. *Journal* 136 k. 55—7. és részletesen fent 111—125. s alább 477—88.

¹ 1571 máj. 10. Westbury város tanácsát 20 font bírsággal sújtotta a ház, mert kiderült, hogy megvesztegette magát s a megválasztott képviselővel 4 fontot fizettetett a mandátumért. L. *Journal* I. 88.

1623 ápr. 3. Mr. LOVELL-t a ház választási visszaélések miatt börtönbe záratlak. (Ápr. 12-ikén a ház elé vezették, bocsánatot kért s szabadságát visszanyerte.) L. *Journal* I. 745. 763.

² 1700 ápr. 4. A ház börtönbe záratott egy ügyvédet, mivel egy parlamenthez intézett kérvény megszerkesztéseért túlnagy díjat

II. Csupán képviselő által elkövethető, illetve csupán képviselő személyében gyökerezhető fajai a ház tekintélye sérelmének:

a) A ház üléseiről, vagy a bizottsági ülésekről való *távolmaradás*.¹

követelt feleitől (*exorbitant charges by a Solicitor*). L. *Journal* XIII. 313.

1707 ápr. 14. és 1711. dec. 22. A ház elzárattott oly személyeket, akik az előbbi letartóztatásuk alkalmával felmerült s a ház rendőrfőnökét megillető díjakat megfizetni vonakodtak (*for refusing to pay the Serjeant's fees*). L. *Journal* XV. 387. és XVII. 23.

1713 márc. 12. A ház börtönbe zárattott egy John QUIN nevű személyt, aki a Speakernek levélben háromszáz arany jutalmat ajánlott fel arra az esetre, ha egy, a kérelemhez csatolt törvényjavaslatot (*Private Bill*) a parlamenten keresztülvisz. (*Offer of a bribe to Mr. Speaker*.) (A vétkes a ház által később kihallgattatván, a törvényhozási eljárás körüli járatlanságát hozta fel mentésül; abban a hiszemben volt, mondá, hogy ez a szokott és normális módja a törvények kieszközlésének.) L. *Journal* XVII. 493.

¹ 1562. febr. 5. A ház azt határozta, hogy az ülésre későn érkező képviselő tartozik 4 pence bírságot fizetni. L. *Journal* I. 64.

1568 nov. 9. A ház úgy határozott, hogy aki távozik az ülésről, mielőtt a Speaker elhagyná a helyét, fizessen 4 pence bírságot.

1580 márc. 18. Házhatározat: Aki engedély nélkül távol maradt az egész ülésszak alatt, fizet: ha lovag, (megyei követ) 20, ha polgár (városi követ) 10 font bírságot. Ezenkívül elveszti igényét a választókkal kialakított fizetésre. L. *Journal* I. 136.

1621 márc. 26. Házhatározat: Akik azalatt, amíg a lordok házában a küldöttei a házban voltak, rendetlenül távoztak, egyenkint fizessenek 5 shilling bírságot. L. *Journal* I. 576.

1624 ápr. 6. A Speaker megfeddte (*admonished*) azokat a képviselőket, akik ahelyett, hogy az ülésre jöttek volna, a lordok házával tartott konferenciára mentek, holott nem voltak tagjai a konferenciára küldött bizottságnak. L. *Journal* I. 756.

1624 ápr. 22. Házhatározat: Aki a lordok házával tartandó konferenciára előbb elmegy, mint maga a kiküldött bizottság, fizet 12 pence-t. L. *Journal* I. 722.

1628 jún. 2. Házhatározat: Aki a névsor olvasása alkalmával távol lesz, 20 shilling bírságot fizet. L. *Journal* I. 907.

1642 szept. 1. Mr. J. RUSSELL a ház üléseiről való engedelem nélküli távollét miatt a ház börtönébe zárattott s csak szeptember 24-én bocsáttatott szabadon. L. *Journal* II. 748.

1642 szept. 2. Sir E. ALFORD és 22 más képviselő a ház ül-

b) A törvény vagy a ház által előírt képviselői eskü (illetve hajdan: hitpróba [*Test*]) *le nem tétele*.¹

sérül való állandó távollét miatt képviselői jogaitól felfüggesztettek mindaddig, míg a kiküldött bizottság jelentést nem tesz. L. *Journal* II. 750.

1644 jún. 11. Mr. A. HUNGERFORD a parlamentből való távolmaradás miatt a ház börtönbe (Tower) záratott és mandátumától megfosztott. L. *Journal* III. 526.

1692 márc. 8. Mr. CULLIFORD a házból való állandó távolmaradás okából felfüggesztett képviselői jogaitól mindaddig, amíg meg nem jelenik s magát nem igazolja. L. *Journal* X. 846.

1836-ig szokásban volt a névsor időnkinti felolvasása. (*Call of the House*.) A távollévő képviselőt, ha kellően nem igazolta magát, a Serjeant at Arms letartóztatta és a ház börtönébe zárta. Ilyen eset előfordul a naplókban (1547—1836 között) ezernél több; 1689—1693 között pl. (4 év alatt) mintegy 80 eset. 1836 óta távollét címén csak bizottsági ülésekről való elmaradás miatt gyakorolta néhányszor a ház e fegyelmi hatalmát. Így pl.:

1846 ápr. 28. Mr. W. S. O'BRIEN-t a ház elzáratta, mivel egy bizottsági ülésről távolmaradt s a megjelenést ismételten, kifejezetten és szándékosan megtagadta. (A ház börtönéből csupán mintegy négyheti fogság után, május 25-ikén bocsáttatott szabadon.) L. *Journal* 101 és 582. L. alább 349.

1842 márc. 17-ikén (L. *Journal* 97 k. 127.). Mr. J. K. HOWARD,

1842 ápr. 12-ikén (L. *Journal* 97 k. 181.). Mr. M. BLAKE,

1842 jún. 8-ikén (L. *Journal* 97 k. 333.). Lord SOMERTON,

1843 márc. 14-ikén (L. *Journal* 98 k. 108.). Mr. L. ROLLESTON,

1848 febr. 11-ikén (L. *Journal* 103 k. 206.). Mr. BRUCE és Mr. PRICE,

1848 maj. 26-ikén (L. *Journal* 103 k. 568.). Lord R. GROSVENOR

1853 febr. 16-ikén (L. *Journal* 108 k. 246.). Mr. F. DUNDAS és

1859 aug. 3-ikén (L. *Journal* 114 k. 334.). Mr. FULKE GREVILLE képviselőket a ház letartóztatni rendelte, mivel a választási petíciók felett bíraskodni hivatott bizottságok tagjaiként kisorsoltatván, nem voltak jelen. L. alább 359.

¹ 1623 ápr. 3. Sir Thomas GERRARD megtagadván a hűségeskületét, kérte a képviselőségtől való felmentését; a ház elrendelte letartóztatását és a ház elé vezetését, de elrejtőzött. A ház iránti tisztelet megsértése címén a Towerbe küldetett. L. *Journal* I. 730—753.

1642. dec. 3. Sir S. MOUNTAGUE az u. n. frigyeskü (*Covenant*) megtagadása miatt mandátumától megfosztatott (*expelled*.) L. *Journal* II. 874.

1643 nov. 6. Sir N. KNATCHBOLL, Sir Ph. PARKER, Mr. J. FIENIS a nemzeti frigy és »covenant« aláírásának megtagadása miatt fel-

c) *Megbízólevél nélküli megjelenés a házban.*¹

d) A parlamenti tanácskozás során a *vita tárgyától való eltérés*; a saját vagy mások beszédében *már felhozott érvek unosuntalan ismétlése*; a ház méltóságával össze nem férő *tiszteletlen nyilatkozatok, illetlen (imparlamentáris) szavak, kifejezések használata.*²

függesztettek, amíg a háznak úgy tetszik (*during the pleasure of the House.*) L. Journal III. 302.

1661. júl. 3. Mr. LOVE a hitpróba elmulasztása, t. i. az úrvacsora fel nem vétele miatt felfüggesztetett mindaddig, amíg az úrvacsorát fel nem veszi és erről bizonyítványt nem hoz. L. Journal III. 289.

1689. máj. 13. Lord FANSHAW és Sir H. MOUNSON a törvény által előírt hűségeskü le nem tétele miatt mandátumvesztésre ítéltettek (*expulsion.*) L. Journal X. 131.

1715. márc. 13 Mr. PRYSE a ház rendelete iránti engedetlenség s a képviselői eskü le nem tétele miatt (*Contempt of an order of the House and not taking the oath*) mandátumától megfosztatott (*expelled.*) L. Journal XVIII. 411.

1882 febr. 22. Mr. Ch. BRADLAUGH-t, a képviselői eskü letétele körüli szabálytalanság miatt (*having irregularly pretended to take and subscribe the oath required by law*) a ház mandátumától megfosztotta. L. Journal 137. k. 62. és alább 369.

¹ 1557 márc. 5. Mr. PERNEY a ház börtönébe záratott, mivel a megbízólevél bemutatása nélkül megjelent és résztvett a ház ülésén. L. Journal I. 51.

² L. St. O. 19. — Régebbi esetek:

1625 aug. 6. Mr. Edward CLARCKE tiszteletlen beszéde miatt a ház börtönébe záratott. (Aug. 8-ikán elővezettetvén, térdein bocsánatot kért és szabadságát visszanyerte.) L. Journal I. 811., 812.

1626 máj. 9. Mr. DYETT tiszteletlen szavai miatt a ház üléséről, kitiltatott. (Felfüggesztés, amíg a háznak tetszik: *to be sequestered during the pleasure of the House.* Máj. 23-án a felfüggesztés véget ért.) L. Journal I. 858.

1626. jún. 5. Mr. MORE tiszteletlen beszéde miatt a Tower börtönébe küldetett. (Jún. 7-ikén szabadságát visszanyerte.) L. Journal I. 866—7.

1641 ápr. 26. Mr. HOLLIS tiszteletlen beszéde miatt az ülőszék tartamára felfüggesztetett. (Dec. 2-ikán a ház újra bebocsátotta.) L. Journal II. 128.

1642 ápr. 1. A Speaker a ház határozata folytán megdorgálta

e) Az elnök (Speaker vagy Chairman) tekintélyének megsértése bármely elnöki figyelmeztetés tekintetbe nem vétele által; házszabályok, vagy házszabályok által előírt kötelességek nem teljesítése.¹

f) A házszabályokkal való visszaélés; a ház

(*reprehended*) Mr. KILLEGREW képviselőt tiszteletlen kifejezései miatt. L. *Journal* II. 507.

1643 febr. 23. A Speaker a ház határozata folytán megfeddte (*admonished*) Mr. ERLE képviselőt helytelen kifejezései miatt.

1661 márc. 13. A Speaker a ház határozata folytán megdorgálta (*reprehended*) Mr. TOWKE képviselőt, londoni aldermant, hosszú és tiszteletlen beszéde miatt. Négy kérdés tétetett fel: 1. TOWKE alderman megdorgáltassék (elfogadtatott.) 2. Helyén állva dorgáltassék meg (elvetetett.) 3. A ház korlátjánál állva dorgáltassék meg (elfogadtatott.) 4. Dorgálás után küldessék a Tower börtönébe (elvetetett.) L. *Journal* VIII. 386,

¹ 1896 máj. 22. Mr. JAMES O'CONNOR, aki a klotür alkalmazásánál elrendelt szavazásban vonakodott részt venni, az üléstől kizárattott. (Minthogy a kizáró határozatnak nem engedelmeskedett, az elnök utasítására a Serjeant at Arms távolította el a teremből.) L. *Journal* 151 k. 242. és alább 397., 432.

1897 máj. 28. Mr. CLANCY és később Mr. W. REDMOND akik, bár az elnök megvonta tőlük a szót, tovább folytatták beszédüket, az üléstől kizárattak. (A Serjeant at Arms távolította el őket.) L. *Journal* 152 k. 265. és alább 397., 436.

1897 júl. 17. Mr. P. A. M'HUGH, akitől az elnök megvonta a szót s aki beszédét ennek dacára folytatta, az üléstől kizárattott. (A Serjeant at Arms távolította el.) L. *Journal* 152 k. 366. és alább 397., 438.

1899 okt. 20. Mr. W. REDMOND, akitől megvonták a szót s aki e határozatnak nem engedelmeskedett, kizárattott a házból. (Minthogy a rendeletnek ellenszegült, az elnök utasította a Serjeant at Arms t, hogy távolítsa el a házból.) L. *Journal* 154 k. 135. és alább 398., 440.

1901 márc. 6. Mr. FLAVIN és 11 más képviselő, akik a klotür alkalmazásánál elrendelt szavazáson vonakodtak részt venni, az üléstől kizárattak. (Minthogy a termet a határozat ellenére elhagyni vonakodtak, a Speaker a Serjeant at Arms által eltávolította őket. Az eltávolítás céljából, minthogy a kizárt képviselők a Serjeant at Arms felhívására sem hagyták el a termet, ez utóbbi rendőrök segítségét vette igénybe.) L. *Journal* 156 k. 61. 62. és részletesen alább 421—31; 500—37.

ügymenetének rendszeres és szándékos *akadályozása*.¹

g) Visszavonulásra való felszólítás (*Order to withdraw*) vagy kizárás (*Suspension*) esetén *ellen-szegülés*; a ház *elhagyásának megtagadása*.²

h) A képviselői hivatás, különösen *házmegbízatás körüli szabálytalanság, mulasztás, hanyagság, gondatlanság*.³

i) A képviselőség felhasználása vagy általában

¹ 1877 júl. 25. Mr. PARNELL-nek ama nyilatkozatára, hogy neki célja a parlament ügymenetét meggátolni, a Speaker azt az elvi kijelentést tette, hogy a törvényhozási ügymenet szándékos gátolása a parlament elleni fegyelmi vétséget képez, mire Mr. PARNELL ellen az eljárás megindult. L. *Journal* 132 k. 375. — L. *St. O.* 18. 1. bek. (fent 146. és alább 280. l.)

² L. az előző oldal jegyzetében foglalt eseteket. Továbbá:

1880 jún. 23. Mr. BRADLAUGH-val az elnök (Speaker) közölte a ház határozatát, mely szerint eskütételre nem bocsátható és hogy az üléstermet, mint fel nem esketett képviselő elhagyni s a ház korlátján kívül maradni tartozik. BRADLAUGH kijelentette, hogy a ház határozatának nem engedelmeskedik, mire a Speaker utasította a Serjeant at Arms-t, hogy távolítsa el az engedetlen képviselőt a korláton kívül az ülésteremből. A Serjeant at Arms kivezette a képviselőt, de az újra visszatért. Erre a ház elrendelte, hogy a képviselő a ház börtönébe zárassék. (Szabadságát másnap visszanyerte.) L. *Journal* 135 k. 235. és alább 360–5.

³ 1664 máj. 13. A Speaker a ház határozata folytán megdorgálta (*reprehended*) Mr. PRYN képviselőt, amiért egy bizottsághoz küldött javaslaton önkényes változtatásokat tett. L. *Journal* VIII. 563.

1669 nov. 23. A Speaker a ház határozata folytán megdorgálta (*reprehended*) Mr. FLINT képviselőt egy képviselőházi irat (választás kiírásának) továbbítása körüli hanyagsága miatt. L. *Journal* IX. 111.

1732. márc. 31. A Speaker a ház határozata alapján megdorgálta Sir John EYLES-t képviselőházi megbízatásban elkövetett ama szabálytalanság miatt, hogy más személyt hatalmazott meg nevének aláírására közokiratokon. L. *Journal* XXI. 872.

közmegbízattással való visszaélés anyagi haszon céljából.¹

j) Hűtlenség, lázadás, összeesküvés az ország, a király ellen.²

¹ 1604 máj. 5. Mr. TYPPER a ház börtönébe zárattott, mivel megállapítást nyert, hogy 100 fontot fogadott el a kalapos-céhtől állítólag a kalapgyártásról szóló törvényjavaslat keresztülvitele érdekében. (Máj. 7-én szabadon bocsátattott, mert a megvádolt képviselő igazolta, hogy a száz font a céh szabadalomlevelének szerkesztése céljából köttetett ki. Később a törvényjavaslat tárgyalása alkalmával a gyanus eset újra napirendre került.) L. *Journal* I. 199.

1621 ápr. 23. Sir J. BENNETT-et, akiről megállapítást nyert, hogy mint bíró (*judge*) megvesztegettette magát, a ház kiűzte kebeléből (*expelled*). L. *Journal* I. 588.

1626 máj. 5. A Speaker a ház határozata folytán megfeddte (*admonished*) Mr. MORE képviselőt, amiért sógyártási monopóliumot eszközölt ki maga számára a koronától. A képviselő a szabadalomlevelet visszaszolgáltattván, menekült a súlyosabb megtorlás elől. L. *Journal* I. 856.

1641 november 2. Mr. BENSON-t a ház abbeli vétke miatt, hogy idegeneknek (nem szolgálinak) pénzért mentelem-leveleket adott (a mentelmi jog tudvalevőleg védte a képviselők szolgálát is), a ház börtönébe záratta és megfosztotta mandátumától (*expulsion*). L. *Journal* II. 301.

1669 dec. 10. Sir G. CARTERET a ház szolgálatától közszámadosok körüli szabálytalan eljárás miatt felfüggesztetett. L. *Journal* IX. 120.

1694 márc. 16. Sir John TREVOR házelnököt (Speaker) a ház mandátumától megfosztotta (*expelled*), mivel a londoni City tanácsától egy törvényjavaslat előmozdítása végett jutalmat fogadott el. L. *Journal* XI. 274. és alább 366.

1711. márc. 6. Mr. R. WALPOLE (a későbbi miniszterelnök) börtönbe (Tower) küldetett és mandátumától megfosztatott, mivel mint hadügyi államtitkár (*Secretary at War*), a hadsereg szállítóitól jutalmat fogadott el (*for corruptly receiving gratuities*). L. *Journal* XVII. 30. 128. és alább 368., 371., 383.

² 1661 jun. 27. Mr. James PHILLIPS a forradalom alatti hűtlensége miatt felfüggesztetett, míg a kiküldött bizottság jelentést nem tesz. L. *Journal* VIII. 282.

1668 ápr. 21. Sir W. PENN képviselő jogaitól felfüggesztetett mindaddig, míg az ellene folyó politikai per el nem dől (*whilst the impeachment against him is depending*). L. *Journal* IX. 85.

k) Végül a ház tekintélyének a sérelmét jelenteni minden oly magatartása a képviselőnek, amely a ház fölfogása szerint *méltatlan egy képviselőhöz*. Ez a szabály minden formai korlát nélkül lehetővé teszi, hogy a ház bármely tagját megfenyíthesse, sőt kiűzhesse a kebeléből s megfosssa mandátumától; nincs joga azonban a parlamentnek a kiűzött képviselőt (hacsak a kiűzés nem törvényben gyökerező okon alapul) megfosztani passzív választói jogától. Ilyen esetek különösen: általában gentleman-hez *méltatlan, jellemben vágó magatartás*;¹ *szökés, elrejtőzés* bírói eljárás elől;² közönséges bűncselekmény miatti *bírói elítélés* stb.³

¹ 1670 ápr. 8. Sir J. PRETTIMAN-t a ház felfüggesztette képviselői jogaitól, mivel megállapítást nyert, hogy mentelemlevelet állított ki idegen (t. i. nem szolgája) számára. L. *Journal* IX. 156.

1796 máj. 2. Colonel J. F. CAWTHORNE-t, akit a katonai bíróság tisztí (ezredesi) rangjától megfosztott, gentleman-hez méltatlan tényei miatt (*unbecoming the character of a gentleman*) a ház megfosztotta mandátumától (*expelled*). L. *Journal* 51 k. 655. és alább 368

² 1857 febr. 16. Mr. SADLEIR, aki a ház rendelete dacára a parlamentben meg nem jelent s az igazságszolgáltatás elől elmenekült (*for having failed to obey an order of the House for his attendance and having fled from justice*) mandátumától megfosztatott (*expelled*). L. *Journal* 112 k. 48.

1892 febr. 26. Mr. E. S. WESLEY DE COBAIN-t a ház mandátumától megfosztotta (*expelled*), mivel bűncselekménnyel vádoltatván, a bírói eljárás elől megszökött (*fled from jurisdiction*). L. *Journal* 147 k. 67.

³ 1870 febr. 10. Mr. J. O'DONNOVA ROSSA a bíróság által börtönre ítéltetvén, mandátumától a ház által megfosztatott (*expelled*). L. *Journal* 125. k. 27.

1891 máj. 12. Captain E. H. VERNEY-t, akit a bíróság egy évi börtönre ítélt, mandátumától a ház megfosztotta (*expelled*). L. *Journal* 146 k. 282.

1892 márc. 21. Mr. G. W. HASTINGS, a bíróság által börtönre ítéltetvén, mandátumától megfosztatott. L. *Journal* 147 k. 120.

IV. FEJEZET.

A házelnök (*Speaker*) és a házbizottsági elnök (*Chairman*) jogállása és fegyelmi hatásköre.

Kiválóan jellemzi az angol parlament fegyelmi jogát, miként általában az egész parlamenti eljárást, a ház tanácskozásait vezető személyeknek, a házelnöknek (*Speaker*)¹ és a házbizottsági elnöknek (*Chairman*)² jogállása és széleskörű hatalma a házszabályok kezelésében s a fegyelmi eszközök alkalmazásában.

A ház ülésein a *Speaker* (Házelnök), a teljes házbizottság ülésein pedig a *Chairman* (Házbizottsági elnök) van hivatva elnökölni. A *Speaker* akadályoztatása esetén helyét, mint helyettes házelnök (*Deputy-Speaker*) a házbizottság elnöke (*Chairman*) foglalja el; ha pedig ez utóbbi volna az elnöklésben akadályozva,

¹ Hivatalos neve: *The Right Honourable Speaker of the House of Commons*. Megszólítva: *Mr. Speaker*.

² Hivatalos neve: *Chairman of Ways and Means*; közönségesen: *Chairman of Committees*; megszólítva: *Mr. Chairman*. Szintén elnöke a háznak, de funkciója csak akkor áll be, ha a ház nem általános vagy összefoglaló vitát folytat, hanem részleteket (költségvetést, zárszámadást, törvényjavaslatok részleteit) vitat meg. Nem a házelnöki székből, hanem a ház asztalánál ülve elnököl.

e célra rendelt helyettese (*Deputy-Chairman*) vezeti a házbizottság vagy ház tanácskozásait.¹

A) Az elnökség jogállása.

A Speaker és a Chairman jogállása lényegesen különbözik. A Speaker független, pártokon kívül és pártok felett álló közjogi méltóság, míg a Chairman pártatlanságot igénylő tiszte dacára, egész hivataloskodása alatt pártember marad.

A Speaker jogi helyzetét találóan jellemezte Mr. BALFOUR volt miniszterelnök egyik parlamenti beszédében, 1909. júl. 28-ikán, abból az alkalomból, hogy a ház az elnökséget, különösen a házbizottság elnökét (*Chairman*), azzal a jogkörrel ruházta föl, hogy a módosítványok között válogathasson (módosítvány-rostálás.²) A Speaker nem pártember, holott a Chairman, akire a módosítvány-rostálás feladata (a törvényjavaslatok részletes, házbizottsági tárgyalásain) túl-

¹ A ház elnöksége e szerint három személyből áll; ezek: 1. a *Speaker*, aki csupán a ház plenáris ülésein elnököl; 2. a *Chairman*, aki elnökölhet úgy plenáris, mint teljes házbizottsági üléseken; előbbieken, mint helyettes házelnök (*Deputy Speaker*), utóbbiakon, mint házbizottsági elnök (*Chairman of Ways and Means; Ch. of Committees*): 3. a *Deputy Chairman*, aki úgy a *Chairman*-t, mint a *Speaker*-t helyettesítheti. Ha ez utóbbiak akadályozva volnának, a *Speaker* által az ülésszak elején e célra kijelölt öt képviselő egyike vezeti, mint *Temporary Chairman*, (ideiglenes házbizottsági elnök) a házbizottság tanácskozásait. L. *St. O.* 81. és 1. (9 p.) Ez utóbbiaknak (*Temporary Chairmen*) elnöklése esetén sem klotürnek, sem módosítványrostálásnak nincs helye. L. *St. O.* 26. (4. p.)

² L. fent 197.

nyomórészt hárul, határozottan az. Pártember^a alatt, mondá BALFOUR, azt kell érteni, aki pártból kerül ki, ugyanoda fog visszatérni és aki pártjától még előnyöket, magasabb hivatalokat remélhet. Ámde a Speaker, amint elfoglalja a ház elnöki székét, nemcsak megszűnik pártjának a tagja lenni, de mindenki tudja róla, hogy oda többé nem is fog visszatérni.¹ Innen van, t. i. mivel örökre búcsút vett a párttól, amelyből kiemelkedett, hogy ellenjelölt nélkül szokták kerületében megválasztani képviselőnek és hogy ő sem választóihoz, sem más testületekhez, napi politikai kérdésekben beszédet nem szokott intézni. Ezzel szemben a házbizottság elnöke (Chairman) állandóan pártjának a kötelékében marad és így a pártatlanság és függetlenség ama kellékeivel, melyekkel a Speaker bír, nem rendelkezik; ezért aggályos őt felruházni azzal a pártatlanságot igényelő, diszkréciós hatalommal, amellyel a Speaker rendelkezik.²

¹ Tudvalevőleg évszázados gyakorlat Angliában, hogy a Speaker visszavonulásakor nemcsak az elnökséget, de képviselői mandátumát is leteszi s a lordok háza tagjává neveztetik ki.

² »I feel most alarmed at this procedure; the *Chairmen* were always partymen. I mean partymen who emerge from the party and return to the party, who might have had and may still retain the hope of office, the natural expectation of office, and have only emerged from the ordinary party surroundings for the purpose of carrying out their duties in the Chair... As soon as a Member of the House is elected to the high office of *Speaker*, he not only ceases to be a Member of a party from the moment that he occupies the Chair, but it is understood that never again

A Speaker e sajátos joghelyzete¹ s a pártközdelmekben való teljes érdekeletlensége teszi megmagyarázhatóvá, hogy megválasztását nem egyoldalú pártszempontok irányozzák. Igaz ugyan, hogy ha teljesen új Speaker választandó, úgy az épen uralmon levő többség jelöli ki őt a maga kebeléből és ilyenkor az ellenzék többnyire² ellenjelöltet állít; az egyszer megvá-

in this House will he occupy a position of party. It is assumed, as the result of long tradition, that as soon as Mr. Speaker ceases to exercise his great office, he no longer returns as an ordinary Member to these benches, and therefore, when a Member is elected to that high office, he takes leave then and for ever of the position of a partymen and so far is that tradition carried out, that, as everybody knows, it is not the custom to contest Mr. Speaker's seat. It is not, also, the practice of Mr. Speaker to make speeches on controversial politics of the day either to his constituents or to any other body of men etc. *L. Debates* 1909. VIII. 1221.

¹ Már maga a »Speaker« elnevezés kifejezésre juttatja az angol házelnök helyzetének sajátos jellegét. A neve nem elnök (President, Chairman), mint általában a testületek élén álló személyeké, hanem Speaker, azaz: szószóló. Szószólója a háznak, amely őt fejeül választotta, vagyis kifejezője a ház akaratának, elhatározásának, bármi legyen is ennek tartalma. Ő a parlament akaratkifejező, beszélő organuma (*the mouth of the House*), semmi egyéb. Még a neve is eltűnik a forgalomból; hivatalos megjelenéseinél is egyedül »*The Speaker of the House of Commons*« névvel jelölik, családnevének megemlítése nélkül. (L. Szerző: *A Speaker*. Budapesti Hirlap 1910. febr. 18., és: *Az elnök szava*; u. o. 1912. jún. 12.)

² De pl. a liberális-párti Mr. DENISON-nak 1857-ben a konzervatív ellenzék nem állított ellenjelöltet a Speaker-választásnál; hasonlókép Mr. PEEL-nek sem, 1885-ben. Ellenben Mr. GULLY választását 1895-ben hevesen ellenezte a konzervatív ellenzék, úgy, hogy az csupán 11 szótöbbséggel választotta a ház Speaker-évé. Utóda, a jelenlegi Speaker, Mr. J. W. LOWTHER egyhangulag jutott a ház elnöki székébe. (1905. jún. 8-ikán; *L. Debates* IV. 147. k. 1074.

lasztott Speaker-t azonban, ha pártja időközben el is veszíti a többséget, a későbbi parlamentek újra meg újra egyhangulag megválasztják.¹

A Speaker, amint székét elfoglalja, függetlenné válik mindenféle politikai tényezőtől és köteléktől, amely őt pártatlanságában befolyásolhatná: kormánytól, választóktól, többségtől és kisebbségtől egyaránt.

A Speakernek a kormánytól való függetlensége kifejezésre jut a parlamenti szokásjog ama gyakorlatában, hogy kormányférfiút (minisztert, államtitkárt) házelnökké nem választanak, sőt a kormány tagjai javaslatot sem tehetnek a házban a megválasztandó elnök személye iránt. Abból az időből, amikor a Speakert a király nevezte ki, illetve oktrojálta rá a házra, ma már csupán

¹ Így történt 1895. és 1900-ban, a konzervatívok uralma alatt, hogy az 1895-ben csupán 11 szótöbbséggel megválasztott liberális párti Mr. GULLY választatott újra Speakerré; 1906., 1910. és 1911-ben, a liberálisok uralma alatt pedig a kisebbségben levő konzervatív párthoz tartozott Mr. LOWTHER lett, a liberális párt megbízottjának javaslatára, újra meg újra a ház elnöke. S hogy ez nem az elnök egyénisége kivételes elismerésének, hanem állandó parlamenti konvenciónak eredménye, kitűnik abból, hogy bár 1835 óta a pártok többségi helyzete tizenhat ízben váltakozott, *kormányváltozások egyetlen egyszer sem érintették a Speaker helyzetét.* Ennek tulajdonítható, hogy 1802. óta, tehát száztiz év alatt mindössze nyolc elnöke volt a háznak, egy-egy Speaker tehát átlag tizenhárom évig ült helyén a ház osztatlan, pártküzdelmek által érintetlen bizalma folytán. Egyetlenegy ízben fordult csak elő, hogy a ház elnöke nem saját kifejezett óhajára vált meg székétől; 1835-ben történt, hogy az előző Speaker-t, Mr. MANNERS-SUTTON-t, aki elnöki tiszte ellenére a reform-bill kérdésében politikai nyilatkozatokra ragadtatta magát, a parlament elejtette.

az a formaság maradt fenn, hogy valahányszor Speaker választandó, a kormány közli a házzal a királynak erre vonatkozó engedélyét; továbbá, hogy a Speakert állásában a király megerősíti.¹ Hivataloskodásának tartama alatt a Speaker kormánytól függő kitüntetésben, ki nevezésben nem részesül, kivéve a titkos tanácsosi (*Privy Councillor*) méltóságot, amellyel tudvalevőleg a *Right Honourable* (Ő Excellenciája) címzés jár.

Választóival szemben a Speaker függetlensége abban jut kifejezésre, hogy a parlament föloszlatásakor, a főnnálló gyakorlat szerint, egyik párt sem állít neki ellenjelöltet, úgy hogy választói egyhangúan juttatják őt mindannyiszor a képviselői megbízás birtokába. Az tehát, hogy az elnök a parlamentből kibukjon, elő nem fordulhat.

A politikai pártokkal szemben a Speaker függetlenségét az által őrzi meg, hogy politikai meetingeken részt nem vesz, politikai tartalmú nyilatkozatot soha sem tesz. Az a másutt előforduló gyakorlat, hogy az elnök székét elhagyva, a vitában részt vesz, Angliában teljesen

¹ Addig, amíg a ház elnökét megválasztja, nem korelnök, hanem a ház állandó főtisztviselője (*Clerk of the House of Commons*) végzi az elnöki teendőket. A megválasztott elnök (*Speaker-Elect*) azonnal viselheti elnöki jelvényét, a parókat, de az elnöki köpenyeg és a ház jogara (*mace*) csak attól a pillanattól illeti meg őt, amikor a lordok házának korlátja előtt fölolvassák előtte a megválasztását megerősítő királyi leíratot.

ismeretlen. Pártatlan helyzetéből csak egyetlen esetben jogosult kilépni, akkor ugyanis, ha a szavazatok egyenlően oszlanak meg (*casting voice*). Sajátságos gyakorlat azonban, hogy ily esetben az elnök tartozik szavazatát röviden megokolni, míg a ház többi tagjai szavazatukat motiválni nem kötelesek. Ennek oka különben szintén az elnöki pártatlanság elvére vezethető vissza; a parlamenti érzék ugyanis megkívánja, hogy az elnöknek az esetben, ha pártjával szavazna, módja legyen igazolnia, hogy tárgyilagos okok, s nem pártérdekek hatása alapján foglalt állást.¹

Végül a Speaker anyagi függetlensége az által van biztosítva, hogy a legmagasabb javadalmat élvezzi, amelyet közpályán működő férfi elérhet. Miként a miniszterelnöknek, akkép az ő évi javadalma is 5000 font (120.000 korona), a képviselőház elnökét ezenfelül a Westminster épületében pompás lakosztály és a magán törvényjavas-

¹ BENTHAM amaz eléggé megokolt tanítása, hogy szavazategyenlőség esetén inkább a sors döntsön, semhogy az elnök kényszerülve legyen pártatlanságát egy pillanatra is föladni, még Angliában sem volt képes e szerint érvényre emelkedni. A Speaker-ek újabban, szavazategyenlőség esetén, azt vették gyakorlatba, hogy a javasolt új rendszabály helyett a régi állapot fenntartása mellett adják le döntő szavukat; ez esetben a javasolt változás a következő ülésszakra halasztódik el. Megtörténik azonban, hogy az elnök a határozathozatalt a következő ülésre halasztja, ami a tárgyban új szavazást von maga után. Bármiként döntsön a Speaker, indokai szószerint jegyzőkönyvbe szoktak foglaltatni. *L. Manual* 139. és *MAY* 364.

latok (*Private Bills*) után jelentékeny díjak illetik meg.¹

A méltóságától megváló Speaker nemcsak a házelnökségtől, de a parlamenti küzdőtérrel is teljesen visszavonul.² Letévéen elnöki tisztét, a Speaker egyidejűleg megszűnik a Ház tagja is lenni; mert a ház állandó gyakorlata értelmében elnöke lemondásának elfogadásával egyidejűleg azt a kérelmet szokta a király elé terjeszteni, hogy a távozó Speaker-t kegyének valamely különös jelével tüntesse ki. Maga részéről a Ház az ő volt elnökeinek évi 4.000 font (közel 100.000 korona) nyugdíjat szokott megszavazni. A parlament által kényeztetett legfelsőbb királyi kitüntetés abban szokott állani, hogy a volt Speaker-t, Viscount örökös címmel, a lordok házának tagjává nevezik ki.³

¹ A házbizottság elnökének (*Chairman*) évi javadalma 2500 font (60 000 kor.); helyetteséé (*Deputy Chairman*) 1000 font (24.000 kor.)

² Midőn a Speaker megválíik a széktől, távozásában az összes pártok elismerése kíséri. Így 1905. június 7-én, amikor Mr. GULLY (a későbbi Viscount of SELBY) bejelentette lemondását az elnökségről, az uralmon volt konzervatívok részéről a miniszterelnök, Mr. BALFOUR, az unionista-liberálisok részéről Mr. J. CHAMBERLAIN, a liberális ellenzék részéről annak vezére, Sir H. CAMPBELL-BANNERMAN, az ir-párt részéről Mr. J. REDMOND, a walesi frakció nevében Sir A. THOMAS, az ulsteri irlandiak részéről SAUNDERSON ezredes s a munkáspárt (Labour Party) megbízásából Mr. BELL méltatták a távozó elnök érdemeit s támogatták a ház köszönetét kifejező javaslatot. L. *Debates*... IV. 147. k. 960–72. l.

³ Az utolsó száz év alatt működött nyolc Speaker-nek megfelelően, nyolc oly lord-család van Angliában (a Lord Colchester, Canterbury, Dunfermline, Eversley, Ossington, Hampden, Peel és Selby családok), amelyek őseik egykori Speaker-sége címén foglalnak helyet a főnemes családok között.

B) Az elnökség fegyelmi hatásköre.

Kiválóan jellemzi a parlament fegyelmi jogának, miként általában az egész parlamenti eljárásnak szuverén jellegét a Ház tanácskozásait vezető személynek, a Házelnöknek (Speaker), és a Házbizottsági elnöknek (Chairman) rendkívül nagy hatalma a házszabályok kezelésében és a fegyelmi eszközök alkalmazásában.

Az elnöki hatáskört részben a házszabályok, részben a parlamenti gyakorlat szabályozzák.

Az elnökség, főleg a Speaker, mindenekelőtt a házszabályoknak s a ház rendjének és méltóságának az őre; ugyancsak őre még egyrészt a ház tanácskozási képességének, másrészt a kisebbség jogainak is. Rendfenntartó és fegyelmi hatásköre évszázadok alatt mindeme szempontokkal összhangzóan alakult ki.

Feladata és kötelessége a Speakernek első sorban a házszabályok és a ház utasításainak értelmében gondoskodni a ház tanácskozásainak rendjéről, zavartalanságáról, méltóságáról. Emellett azonban a Speakernek a házszabályokon és házhatározatokon túlmenő diskrecionárius hatalma is van az említett feladatok megvalósítása végett.

Anélkül, hogy írott jogszabály erre felhatalmazná, a Speaker a Ház kifejezett határozata nélkül is megtehet minden rendelkezést, amit a parlamenti tanácskozás és rend érdekében helyesnek ítél és rendelkezése, hacsak a Ház utólag

ellenkezőkép nem nyilatkozik, jogszerű és olykép tekintendő, mint a Ház határozata. A Ház megnyugvása és helyeslése vagy hallgatag, t. i. abban nyilvánul, hogy a Ház egyáltalán nem hoz határozatot a Speaker rendelkezése tárgyában, vagy kifejezett, t. i. a Ház vita tárgyává teszi a Speaker eljárását és azt helyeslőleg tudomásul véve, házhatározattal szankcionálja.¹

¹ A Speaker házszabályonkívüli diskrecionárius hatáskörét illusztrálják az újabb parlamenti történet következő esetei:

a) 1881 február hó 2-án Speaker, Mr. BRAND, aki már évekkel előbb egy alkalommal (1877) a ház helyeslése közben, parlamenti vétségnek minősítette a normális ház működés megakasztására irányuló törekvést, ez álláspontjának megfelelően, bár a fennállott házszabályok formai rendelkezése ellenére, félbeszakította a tárgyalás (első olvasás) alatt állott ír kivételes törvényjavaslat (Protection of Person and Property [Ireland] Bill) 41 óra óta szakadatlanul folyt vitáját és elrendelte a szavazást. Eljárását ugyan, mint a fennállott szabályokkal ellentéteset, a Ház kifogásolhatta volna, de azért, hogy tényleg nem tiltakozott ellene, helyeslőleg tudomásul vette és szankcionálta. L. *Journal* 135 k. 235. és fent 89—95 l.

b) 1882 aug. 3-ikán a házból határozatilag kitiltott Mr. BBADLAUGH képviselő megkísérelte behatolni a Ház üléstermébe. A Speaker, Mr. BRAND ebben őt karhatalommal, rendőrség alkalmazásával megakadályozta. A Házban vita keletkezett arról, hogy helyes volt-e az elnök eljárása a karhatalom alkalmazása tekintetében. A Speaker rendelkezése, bár a Ház előzetes megkérdezése nélkül jött létre, megőrizte jogérvényességét azért, hogy azt a Ház határozatilag helyesnek jelentette ki. L. *Journal* 136 k. 426. és alább 417. és 498—499.

c) 1901 márc. 6-ikán a Speaker, Mr. GULLY az ülésekről kizárt tizenkét képviselő eltávolítása céljából rendőrséget vezényeltetett a ház üléstermébe s a képviselőket rendőrökkel hurcoltatta ki. Bár a házszabályok mítsem tudnak fenti célra rendőri karhatalom hasz-

Az elnökséget a parlamenti fegyelem, rend, munkaképesség és kisebbségi jogok érdekében megillető normális, nem diskrecionárius, de házszabályokon és parlamenti gyakorlaton alapuló hatáskörben, a következő fontosabb jogok foglaltatnak:

1. Az elnök (Speaker, Chairman), kizárólagos hatáskörébe tartozik a *rendreutasítás* (*call to order*), a *szó megvonása* (*order to discontinue the speech*) és az aznapi ülés hátralevő részére való *kiutasítás* (*order to withdraw*). Úgy a házelnöknek, mint a házbizottsági elnöknek joga van a parlamenti szabályok ellen vétő képviselőket, minden házhatározat nélkül, a véttség minőségéhez és fokához képest az említett fegyelmi rendszabályokkal sújtani.¹

2. Az elnöknek (Speaker, Chairman) kizárólagos hatáskörében áll iniciálni a ház súlyosabb fegyelmi intézkedését, így különösen a vétkes képviselő huzamosabb tartamú kizárását, felfüggesztését (*suspension*). Az elnök kezdeményezési ténye a vétkes képviselő *megnevezésében* (*naming*), vagyis abban az eljárásban áll, hogy a Speaker, nem választókerületének megjelölésével, hanem polgári nevénél szólítja meg a képviselőt, utal-

nálátáról s a ház sem hatalmazta fel különös utasítással az elnököt a rendőrség igénybevételére, a Speaker intézkedésének jogossága, a ház hallgatólag hozzájárulása folytán, kétségbe nem vonható. L. *Journal* 156. k. 61. és alább 425. és 500–513.

¹ L. *St. O.* 19., 20. és alább 264., 273., 277. és köv. l.

ván előbb a képviselő rendsértésére és tisztelatlenségére. Az elnök e ténye nélkülözhetlen előfeltétele annak, hogy ülésen történt parlamenti véttség miatt a vétkes képviselő megbüntetése (kizárása, letartóztatása) iránt indítvány tételhessék és hogy a ház ennek megfelelően határozhasson. Megjegyzendő hogy, ha a rendsértés a ház teljes bizottságában történt, a házbizottsági elnök (Chairman) a képviselő megnevezése után a Speaker-ért küld s a további eljárás már csak Speaker elnöklétével folyhat le.¹

Megjegyzendő, hogy úgy az *a*), mint a *b*) alatti esetekben, bár az eljárás kizárólag az elnökség hatáskörébe tartozik, ez nem zárja ki a ház tagjainak megfelelő közreműködését az elnöki fegyelmezés körül. A ház bármely tagjának joga van figyelmeztetni az elnököt valamely képviselő rendsértő magaviseletére s felhívni őt, hogy gyakorolja fegyelmezési jogát a vétkes képviselővel szemben. De az elnök ily felhívás esetében is mindenkor önállóan mérlegeli és saját belátása szerint dönti el, fenforog-e rendsértés és hogy alkalmazandó-e a hatáskörébe eső fegyelmi eszközök valamelyike. Semmi esetre sem utasítható az elnök házhatározattal, hogy az őt megillető fegyelmezést gyakorolja, s az sem történhetik, hogy a ház maga vegye kezébe és gyakorolja az elnökséget megillető fegyelme-

¹ L. St. O. 18. sz. 1. és 20. sz. 1. s alább 280. és köv. l.

zést. Sőt kétségtelenül áll, hogy a ház ülésein felmerülő parlamenti vétségek csakis az elnök által vagy elnöki kezdeményezésre torolhatók meg s az elnök hozzájárulása nélkül az ülés alatt elkövetett rendsértésért fegyelmezés egyáltalán nem történhetik. Másképp áll az eset ülés-
termen kívül elkövetett parlamenti vétségek esetében, amikor a fegyelmi megtorlás kizárólag a ház hatáskörébe tartozik s a Speakert sem fegyelmezési hatalom, sem a ház többi tagjaiétól megkülönböztethető kezdeményezési jog meg nem illeti.

3. A parlamenti rend és munkaképesség biztosítása s a kisebbségi jogok védelme körül a ház elnökségét megillető jogok szervesen kiegészítik az elnökségnek szorosan vett s az előbbi 1. és 2. pontokban felsorolt fegyelmi hatáskörét.

Ily jogai az elnökségnek különösen:

a) A parlamenti rend körül a Speaker-nek (s nem egyszersmind a Chairman-nek) az a hatalma, hogy súlyosabb jellegű tárgyalási zavar esetén, annak lecsillapodása érdekében, az ülést tet-
szése szerinti időtartamra felfüggesztheti, sőt a háznak eziránti határozata nélkül az ülést be-
rekesztheti és elnapolhatja.¹

b) A parlament munkaképességének biztosítása

¹ »In the case of grave disorder arising in the House the Speaker may, if he thinks it necessary to do so, adjourn the house without question put, or suspend any sitting for a time to be named by him.« L. St. O. 21. (1902. febr. 17-iki házhatározat).

végezt az elnökséget megillető különös jogok a következők:

aa) Az elnöknek (Speaker, Chairman) az a joga, hogy bármely elnapolási vagy egyébfajta halasztási indítvány felett, ha azt a házszabályokkal üzőtt visszaélésnek tekinti, vita kizárásával akár azonnal szavazást rendelhet el, akár az ily indítványt egyszerűen visszautasíthatja.¹

bb) Az elnökségnek a joga, hogy mellőzheti a huzamosabb időt igénylő névszerinti szavazást (*division*), ha abban a véleményben van, hogy azt alaptalanul kérik; mely esetben a ház határozatát felállítás alapján mondja ki.²

c) A kisebbségi jogok védelme szintén az elnökség hatáskörébe tartozik, akit e célra a ház többségével szemben *veto jog* illeti meg, ha úgy találja, hogy a vita bezárása (klotúr) vagy a módosítványok rostálása iránti indítvány visszaélés a házszabályokkal vagy sérelmes a kisebbség jogaira nézve (*infringement of the rights of the minority*).³

¹ L. St. O. 22. (l. fent 170. l. 7. sz. jegyzet).

² L. St. O. 30. (l. fent 169. l. 5. sz. jegyzet.) A kisebbséggel szavazók száma és nevei azonban ilyenkor is feljegyzendőek.

³ L. St. O. 26. (l. fent 158. l. 11. sz. és 198. l. 16. sz. jegyz.).

V. FEJEZET.

A parlament viszonya a többi államhatalmakhoz (a végrehajtó és bírói hatalomhoz) fegyelmi jog- hatósága tekintetében.

Jellemző és a parlament szuverénitását élesen kidomborító vonása még az angol képviselőház fegyelmi jogának, hogy az mindenkor saját hatáskörében maga orvosolja sérelmeit és szerez érvényt fegyelmi joghatóságának, s nem tűri és nem ismeri el más hatalomnak beavatkozását a saját jogkörébe, ellenben igényt tart arra, hogy az államhatalom többi szervei, úgymint a végrehajtó hatalom (a központi kormány és a helyhatóságok), valamint a bíróságok segédkezet nyujtsanak fegyelmi joga érvényesítésében. Ha bárki — akár magánszemély, akár hatóság — megtagadja a parlament fegyelmi joga érvényesítése körül a segítő közreműködést avagy ha annak nyíltan ellenszegül, a parlament a ház iránti tiszteletlenség címén a maga fegyelmi hatósága alá vonhatja az engedetlen, ellenszegülő személyt.¹

¹ Erre számos esetet lehet találni a ház naplóiban. Így 1771 március 27-ikén magát London város Lord Mayorját, Mr. BRASS CROSBY-t és egyik aldermanját, Mr. OLIVER-t (akik egyszersmind a

A Speaker rendelete alapján a ház rendőrfőnöke, a Serjeant at Arms követelheti bármely hatósági személytől, hogy segédkezzen a házhatározat foganatosításában.¹ Ha a házból valakit el kell távolítani vagy távol kell tartani, nemcsak a ház alkalmazottai, de az állami rendőrség is köteles az elnök, illetve háztisztviselők utasításait végrehajtani. Ha a ház határozata az, hogy a tekintélye ellen vétkező személy büntetésül szabadságától megfosztassék, úgy vagy maga a Serjeant at Arms foganatosítja a

háznak is tagjai voltak), börtönbe záratta a ház, mivel a Serjeant at Arms küldöttjét, akinek parancsa volt a Cityben egy John Miller nevű személyt letartóztatni és a ház elé vezetni, megakadályozták feladata teljesítésében s nemcsak hogy kiszabadították a foglyot a ház közegének az őrizete alól, de azon a címen, hogy megsértette London városa kiváltságát, ez utóbbit magát is letartóztatták és csak jótállás mellett bocsátották szabadon. (L. *Journal* XXXIII. 289.) — Egy más esetben Coventry város aldermanját, Mr. Edward OWEN-t záratta el a ház a parlament börtönébe, mert fenyegető szavakkal illette a Serjeant at Arms küldöttjeit és megakart akadályozni feladatuk teljesítésében. (1702 márc. 28. L. *Journal* XIII. 825.) — 1689 júl. 19-én börtönébe záratta a parlament Sir Francis PEMBERTON és Sir Thomas JONES bírákat, akik az előző parlament feloszlása után a Serjeant at Arms-t kártérítésben marasztalták azért, amiért a ház parancsára fogságba helyezett több személyt, akik a ház tekintélyét megsértették. (L. *Journal* X. 227.) És még számos esetben érvényesítette a ház a maga fegyelmi jogát oly hatóságokkal szemben, amelyek nem tartották tiszteletben a parlament fegyelmi jogát.

¹ Sőt a Speaker rendelete akkép szokott fogalmazva lenni, hogy nemcsak hatósági, de magánszemélyek is tartoznak a ház fegyelmi határozatának végrehajtása körül a háztisztviselőt támogatni. L. a BURDETT-esetben kiadott házelnöki rendelet (*warrant*) szövegét alább a III. Cím függelékében, 464 l.

büntetést azáltal, hogy a bűnöst a ház börtönébe zárja, vagy ha a Speaker rendelete valamely állami börtönt jelöl meg a büntetés végrehajtási helyéül, a börtön igazgatója köteles a hozzá vezetett személyt a börtönben elhelyezni.

Végül a mi a bíróságokat illeti, ezek szintén kötelességszerűen tiszteletben tartják a parlament fegyelmi jogát s állandóan megtagadják a beavatkozást a ház fegyelmi jogkörébe. Így több ízben megtagadták azt, hogy felülbírálják a parlament fegyelmi határozatait s különösen, hogy vizsgálat tárgyává tegyék a tények valódiságát, amelyekre a ház a maga határozatát alapította.¹

¹ Így pl. 1751-ben a King's Bench (főtörvényszék) egyhangú határozattal megtagadta a képviselőház által a Newgate börtönébe záratni rendelt Mr. Alexander MURRAY szabadonbocsátását, melyért az, a Habeas Corpus törvény alapján, hozzája folyamodott. A letartóztatási rendelet nem jelölte meg a letartóztatás közelebbi okát, csupán annyit mondott: a ház mentelmi jogának súlyos megsértése (tiszteletlenség) miatt (*for an high and dangerous contempt of the privileges of the House*). A bíróság kimondotta egyrészt, hogy: »A Speaker warrant-jából nem kell kitűnnie, miben állott a tiszteletlenség, mert ha kitűnnék is belőle, akkor sem volna hatalmában a bíróságnak azt felülbírálnia«; másrészt megállapította, hogy: »A parlamenti jog része az ország jogának s nem létezhetnék jog az országban, ha a ház az ellene elkövetett tiszteletlenséget elzárással meg nem torolhatná.« — Hasonlóképp megtagadta a bíróság 1771-ben a ház határozata alapján Towerba zárt képviselőnek és Lord Mayornak, Mr. CROSBY-nak a kiszabadítását a Habeas Corpus törvény alapján. A bíróság ezúttal kimondotta, hogy: »A parlament a legmagasabb fórum az országban; ha tehát az valakit elftéll, ellene fölebbvitelnek helye nincs. Még ha a parlament vissza is élne hatalmával, ellene jogorvoslatnak

Csak ha a ház túllépné a maga jogkörét s nem ellene elkövetett tiszteletlenséget torolna meg fegyelmi eszközeivel, hanem másfajta jogsértést (pl. magánsérelmet vagy közönséges bűncselekményt) bírálna felül, fordulhatna az alatt-

nines helye.« A bírák egyike, a hirneves BLACKSTONE akkép nyilatkozott, hogy: »A képviselőház az egyedüli bírása a saját maga eljárásának« (*The House of Commons is the only judge of its own proceedings*). L. WYNN, *Argument upon the Jurisdiction of the House of Commons* 1810, 36–41. — De újabb, egészen modern esetek is megerősítik a bíróságok és a parlament közötti említett viszonyt. Így csak legutóbb, 1884-ben a BRADLAUGH-esetben kimondotta a bíróság, hogy a parlament ama határozatával szemben, mely BRADLAUGH-t, bár törvényesen megválasztott képviselőt, kitiltja a házból, jogorvoslatot nyújtani nincs módjában. (Mr. BRADLAUGH a Serjeant at Arms ellen pert indított s kérte a bíróságot, hogy a képviselőház határozatát mint törvényellenest érvénytelennek jelentse ki s tiltsa meg a Serjeant at Arms-nak, hogy a határozatot karhatalommal végrehajtsa. A bíróság szerint: »Még ha tényleg állana is, hogy a képviselőház határozata és a törvény ellentétesek, nem szabad feltételeznünk, hogy a ház szándékosan dacol a törvénnyel és sérti meg azt. Ellenkezőleg, a természetes és valószínűbb feltevés az, hogy oly okok alapján, amelyek nem fekszenek előttünk s melyek fölött ennélfogva nem ítélezhetünk, a ház abban a véleményben van, hogy határozata nincs a törvénnyel ellentétben. Saját méltósága a háznak nem engedheti meg, hogy elébünk tárja a saját okait és hogy a mi törvénymagyarázatunkat a magáé fölé helyezze. A képviselőházat kizárólagos hatalom illeti meg a törvény értelmezése tekintetében, amennyiben saját falai közötti saját eljárásának megítéléséről van szó, («The House of Commons has the exclusive power of interpreting the statute so far as the regulation of *its own proceedings within its own walls* is concerned») s még ha ez az értelmezés nyilván téves volna is, a bíróságnak nincs módjában akár közvetlenül, akár közvetve beavatkoznia«. L. részletesen ANSON i. m. 175, 176, 186. Továbbá l. alább a 409 és 418 lapokon közölt bírói nyilatkozatokat.

való sikerrel a bíróságokhoz jogvédelemért.¹ Mert a parlament fegyelmi hatalma tisztán a ház tekintélye elleni támadások elhárítására

¹ Így például nyilvánvalóan túllépte a ház a maga természetes hatáskörét 1704-ben, az Aylesbury választók ügyében. Ez onnan indult ki, hogy egy választópolgár, Mr. ASHBY a bíróságnál fellejtést tett a választást vezető tisztviselő (returning officer) ellen, amiért őt szavazni nem engedte. A ház kimondotta, hogy Mr. ASHBY megsértette a parlamentet azáltal, hogy jogorvoslatért a bíróságokhoz fordult. Nyilvánvaló azonban, hogy a parlament csak a választás érvényessége és az azzal incidentaliter összefüggő kérdések fölött ítélkezhetik, de az egyes választók által szenvedett jogsérelmek orvoslása a közönséges bíróságok hatáskörébe tartozik. A felmerült esetben a háznak nem is lett volna módjában incidentaliter foglalkozni a kérdéssel, mert a jogában sértett választó arra a jelöltre akart szavazni, akit tényleg megválasztottak. A háznak az sem lett volna módjában, hogy a sérelmet megfelelően orvosolja, mert még a legsúlyosabb eszköz, a tisztviselő elzárása az ülésszak tartamára, sem lett volna egyenlő értékű a bíróságok által nyújthatott sokkal súlyosabb büntetésekkel (kárterítés, határozott időre szóló elzárás, hivataltól való megfosztás stb.) Az elsőfokú bíróság meghajolt a ház határozata előtt és elutasította a keresetet, de felső fokon megállapították a közönséges bíróságok hatáskörét. Ennek következtében újabb öt választó fordult panasszal a bírósághoz a választási tisztviselő ellen, amire a képviselőház, támaszkodva előző határozatára, őket, valamint ügyvédeküket, a ház iránti tiszteletlenség címén a Newgate-börtönbe záratta. Mikor a foglyok a Habeas Corpus törvény alapján a bírósághoz fordultak szabadságukért, ez ugyan nem bocsátkozott bele a Speaker warrantjának a felülbírlásába s a foglyok szabadonbocsátására illetéktelennek nyilvánította magát, de amint a parlament ülésszaka bezárult, az ennek folytán kiszabadult panaszosok keresetét letárgyalta és a választási tisztviselőt megbüntette. A ház elismerte vereségét, mert álláspontját a kérdésben hallgatagon feladta, nem tevén szóva a bíróságnak a ház határozata ellenére hozott és végrehajtott ítéletét. (L. részletesen MAY 52, 53., 140; ANSON 182; továbbá a ház naplóinak megfelelő helyeit, u. m.

és megtorlására szolgál; e körön belül a ház szuverén, de mihelyt a kör határvonalait átlépi, a bíróságok hatáskörével jut összeütközésbe.¹

Journal XIV., 431, 433, 443–445, 507, 549–558, 564–566, 569, 575) — 1810-ben, amikor Sir Francis BURDETT képviselőt a ház a Towerba záratta s ez a Speakert, a Serjeant at Arms-t és a Tower parancsnokát perbe idézte, a ház megadta az engedelmet a perbebocsátkozásra, ahelyett, hogy — miként javasolták — magát 'a perindítást a parlament jogaiba ütközőnek jelentette volna ki, mint tette ezt 1704-ben. E nagy politikai per eredménye kétségtelenné tette egyrészt a ház fegyelmi és elzárási jogát, másrészt pedig azt az elvet, hogy a bíróságok előtti panasztól az alattvaló a parlamenttel szemben sincs absolute elzárva. L. alább 409 és 477.

¹ Ily hatósági összeütközés végeredményében máskép, mint a ház vereségével és meghátrálásával, alig végződhetik (l. az előző jegyzetet, valamint a FLOYDE-ügyet fent 216). Analog a helyzet a választóközönség törvényes jogait sértő konfliktusokkal, amelyeknek felforgása esetén a ház szintén megszűnik szuverénitása körén belül mozogni; így amikor a parlament, nem elégedve meg a tekintélye ellen vétő képviselő kiűzésével (mandátumfosztás, *expulsion*), pusztá házhatározattal a képviselő passzív választói jogát is megtagadta, hasonlókép, amikor megtagadta befogadni kebelébe, törvényben nem ismert ok miatt, egy törvényesen megválasztott képviselőt, az előállott konfliktusok szükségképen szintén a ház vereségével végződtek, mint ezt a WILKES- és BRADLAUGH-ügyek végső fejleményei tanusítják (l. alább 369, 370, 388).

MÁSODIK CIM.

Az egyes parlamenti fegyelmi rendszabályokról különösen.

VI.

Az angol parlament fegyelmi eszközei.

A parlamenti rend fenntartására, illetve a parlament elleni vétések megtorlására a következő eszközök állanak a Ház, illetve elnöksége rendelkezésére:

Csupán képviselőkkel szemben alkalmazható fegyelmi eszközök: *a)* a rendreutasítás (*call to order*), *b)* a szó megvonása (*order to discontinue the speech*), *c)* a kiutasítás (*order to withdraw*), *d)* a kizárás vagy felfüggesztés (*suspension*) és *e)* a mandátumtól való megfosztás (*expulsion*).

Képviselőkkel és idegenekkel szemben egyaránt alkalmazható fegyelmi eszközök: *a)* a feddés (*admonition*), *b)* a dorgálás (*reprimand*), *c)* a pénzbüntetés (*fine*) és *d)* az elzárás (*commitment*.)

E fegyelmi rendszabályok közül némelyek a házszabályokban (*Standing Orders*), mások a parlamenti szokásjogban (*Usage*) gyökereznek.

A *házsabályok* csupán három fegyelmi rendszabályt ismernek; ezek: a szó megvonása, a kiutasítás és a felfüggesztés. A házsabályok 18-ik szakasza azonban kifejezetten utal arra, hogy a házsabályok a régi szokásjogban gyökerező fegyelmi rendszabályokat nem érintik.¹ A csupán parlamenti *szokásjogban* gyökerező fegyelmi eszközök: a rendreutasítás, a feddés, a dorgálás, a pénzbüntetés, az elzárás és a mandátumtól való megfosztás.

Különbség tehető az említett fegyelmi eszközök között az alkalmazásukra hivatott tényezők szerint is: némelyeknek alkalmazására az elnök (Speaker, Chairman), másoknak az alkalmazására pedig maga a Ház illetékes. Az elnök által, a Ház határozata nélkül alkalmazható fegyelmi eszközök: a rendreutasítás, a szó megvonása és a kiutasítás. Az összes többi fegyelmi eszközöket, házhatározat (*Resolution, Order*) alakjában, a Ház alkalmazza.

¹ L. fent 211.

VII.

A rendreutasítás.

A rendreutasítás (*Call to order*) a legenyhébb faja a Ház elleni tiszteletlenség fegyelmi megtorlásának. Ez az intézmény kizárólag parlamenti szokásjogban gyökerezik és a házszabályokban teljesen ismeretlen; természeténél fogva csak képviselővel szemben foglalhat helyet. Alkalmazásának előfeltétele a képviselőnek a Ház ülése alatt tanúsított helytelen magaviselete, akár szavakban, akár tényekben vagy mulasztásban nyilvánuljon az. A rendreutasítást az elnök vagy spontán alkalmazza, vagy pedig a Ház tagjai részéről történt figyelmeztetés folytán, amely rendszerint olyképp történik, hogy a Ház tagjai felszólalással vagy pedig rendreutasítást kifejező felkiáltásokkal (*Order, Order!*) teszik figyelmessé az elnököt, hogy valamelyik képviselő helytelen vagy tiszteletlen magatartást tanúsított. Akár saját iniciatívájára, akár mások általi figyelmeztetés folytán alkalmaztassék e fegyelmi rendszabály, ez mindig az elnök és nem a Ház hatáskörébe tartozik, vagyis a rendreutasítást alkalmazza az elnök (Speaker, Chairman) anélkül, hogy eziránt a Ház határozatát

kikérné; ellentétben a lordok Házával, ahol a rendreutasítást maga a Ház gyakorolja és az elnökséget e jog nem illeti meg.

A rendreutasítás formája nincs előírva és határozott kifejezésekhez kötve; a pusztai elnöki figyelmeztetés a legudvariasabb formában, ha az egy képviselő magatartását kifogásolja, a rendreutasítás jellegével bír.¹ Lehet mondani, hogy a normális eljárás e téren az, hogy az elnök enyhe szavakkal fejezi ki a rendreutasítást, egyszerűen értésére adván a képviselőnek, hogy nyilatkozata, magatartása nem helyénvaló, megengedhetetlen.² Csak súlyosabb természetű esetekben alkalmazza az elnök e rendszá-

¹ Hogy az elnök részéről való pusztai figyelmeztetés rendreutasítás jellegével bír, kitűnik a Ház tanácskozási naplójának számos esetéből. Így pl. 1911 jún. 27-ikén a Speaker Mr. LYNCH-től azzal az indokolással vonta meg a szót, hogy háromszori »rendreutasítása« hatástalan maradt (*»I have now called the hon. Member to order three times and I must ask him to discontinue his speech.«*) Mind a három esetben a rendreutasítás pusztai figyelmeztetés alakjában történt. (1. *»I fail to see the relevancy of the observations of the hon. Gentleman«* etc. 2. *»I really do not think that this has anything to do with the question«* etc. 3. *»I think the hon. Member has overlooked the purpose of the Bill«* etc.), mindazáltal a Speaker későbbi kijelentése nem enged kétséget az iránt, hogy az elnöki figyelmeztetés mindegyik esetben egyenlő súlyú és értékű volt a formális rendreutasítással. L. *Debates* 1911. XXVII. 381—3 és alább 274.

² Pl. »CHAIRMAN: The hon. Member is not allowed to discuss upon this vote matters which ought to be discussed on the Navy Estimates.« L. *Debates* 1909. VIII. 1431.

»CHAIRMAN: I think the hon. Member had better confine himself to the Resolution. Sir H. KIMBER: I will do so, Sir.« L. *Debates* 1909. IV. 1550.

bályt oly alakban, hogy a helytelen kifejezést, magatartást kifejezetten parlamenti rendbe ütközőnek (*not in order, out of order*) minősíti¹ vagy egyenesen e szavakkal: rendre, rendre! (*Order, Order!*) ad rosszalásának kifejezést, gyakran egyúttal figyelmeztetvén, beszéd folyamán elkövetett rendsértés esetén, a szónokot, hogy legközelebb meg fogja tőle vonni a szót.²

Van rendkívül súlyos esetekben a rendreutasításnak egy különös faja, a képviselő megnevezése (*to name a Member*). Ez abban áll, hogy az elnök nem állása, rangja, illetve kerülete megjelölésével, hanem nevénél szólítja meg a rendsértő képviselőt, (ilykép: »Megnevezem Önt, Mr. N., az elnöki tekintély megsértéséért« illetve, a vétség természete szerint, a megfelelő rendsértő magaviseletért.) Régebben ez az eljárás hol mint önálló fegyelmi rendszabály, hol mint valamely súlyosabb fegyelmi eljárást bevezető fegyelmi intézkedés szerepelt. Mint önálló fegyelmi rendszabály, a »megnevezés«, a rendreutasítás leg-súlyosabb fajaként, helyt foglalhatott anélkül, hogy további következményei lettek volna a

¹ Pl. »MR. SPEAKER: I do not think those questions are in order upon the Appropriation Bill« etc. L. *Debates* 1909. IX. 856.

»MR. DEPUTY SPEAKER: This matter is *not in order* in reference to the House« etc. L. *Debates* 1909. VIII. 2058.

² Pl. »MR. SPEAKER: *Order, Order!* The hon. Member ought to make this speech in the Persian Parliament. It has no relevancy to the Foreign Office vote. I have already warned him three times. I must ask him now to direct his attention closely to the matter before the House or else I will have to request him to resume his seat.« L. *Debates* 1909. VIII. 1949.

rendsértésnek (a képviselő rendszerint bocsánatot kért). Újabb gyakorlat szerint azonban a rendreutasításnak ez a faja nem önálló, hanem csupán járulékos, illetve kezdeményező rendbüntetésként szerepel; e változás beállott annak következtében, hogy az ülésekről való kizárás (elfüggesztés, *suspension*) csak oly képviselővel szemben alkalmazható, akit az elnök előbb megnevezés útján rendreutasított. Bár elvben nincs kizárva ma sem, hogy az elnök általi megnevezés« önálló fegyelmi büntetéskép forduljon elő, állandó gyakorlattá vált, hogy közvetlenül reá a rendreutasított képviselő elfüggesztése következik, t. i. eziránt a ház valamely tagja (rendesen a ház vezére) indítványt tesz. Épen ezért az elnökség, amely maga a rendsértő képviselőt fel nem függesztheti, sem kizárása iránt indítványt nem tehet, a »megnevezés« fegyelmi intézményét jelenleg kizárólag arra a célra alkalmazza, hogy egy képviselő kizárásának szükségére reá mutasson, illetve hogy a kizárás iránt a házszabályokban (18. sz. 1. bek.) előírt kezdeményezést megtegye.

A parlamenti illem és szokás előírja, hogy a képviselő, aki a rendreutasításra okot szolgáltatott, udvarias formában maga is elégtételt nyújtson helytelen viselkedéséért. Ennek a módja többféle lehet: a rendreutasított képviselő elismeri, hogy hibázott, bocsánatot kér, sajnálatának ad kifejezést, elismeri, hogy az elnök helyesen járt

el, kijelenti, hogy a rendreutasításnak tisztelettel aláveti magát, nyilatkozatát visszavonja stb.¹

A fentemlített formák valamelyikében rendreutasításnak, parlamenti gyakorlat szerint, főleg a következő esetekben van helye:

1. Ha a képviselő parlamentbe nem illő, u. n. imparlamentáris szavakat, kifejezéseket használ. E téren az elnöki gyakorlat igen széles és némelykor ingadozó. Személyt vagy személyeket sértő kifejezések mindenesetre rendreutasítást, esetleg súlyosabb fegyelmi megtorlást vonnak maguk után.²

¹ Pl. »MR. SPEAKER: The hon. Gentleman is not entitled to introduce the name of his Majesty. Mr. BYLES: I ought to have remembered that that would not be in order« etc. L. *Debates* 1909. VIII. 1727.

»MR. SPEAKER: The hon. Gentleman must confine himself to what is in the Bill. Mr. LYNCH: I bow, Mr. Speaker, to your ruling« etc. L. *Debates* 1911. XXVII. 381.

»CHAIRMAN: This is really not in order etc. Mr. HUNT: I am very sorry. I will not go further with the matter« L. *Debates* 1904. VIII. 1432.

»CHAIRMAN: I would remind the hon. Gentleman that it is not in order on the question before the House to discuss legislation. Mr. J. REDMOND: Certainly . . . You were quite right, Sir, in interrupting me and I feel that I was going too far in that direction« etc. L. *Debates* 1904. VI. 1971.

»CHAIRMAN: That has nothing to do with the resolution. Sir H. KIMBER: I submit to you« etc. L. *Debates* 1904. IV. 1542.

»CHAIRMAN: Order, Order! The question of club licence does not arise on this. Sir W. BULL: I beg your pardon« etc. L. *Debates* 1909. IV. 1516.

² Kifejezések, mint »szemtelenség« (*impudence*). »gyalázatos« (*disgraceful*), »képmutatók«, »farizeusok« (*hypocrites, pharisees*), »rágalom« (*gross calumny*), »gyáva módon« (*cowardly*), »hazugság« (*falsehood*), »rosszakaratú gyalázkodás« (*malignant slander*), »piszkos fogás« (*dirty trick*), »tisztességgel össze nem férő« (*non consonant with personal honour*) és hasonlók minden esetben elnöki rendreutasítást vonnak maguk után. L. MAY 334. Előfordult azonban, hogy ily szavakat, mint »rágalmazó« (*calumnious*), »nép-

A parlamenti gyakorlat által szentesített illem-szabály, hogy a szónok tartozik a kifogásolt kifejezést visszavonni;¹ némelykor maga az elnök

ámtítás» (*humbug*), az elnök vonakodott rendreutasításban részesíteni. L. MAY u. o. Nemrég (1911 márc. 2.) megtagadta a Speaker a »csalás« (*fraud*) használata miatt rendreutasítani az ellenzék vezérét, Mr. BALFOUR-t, aki beszédében azt mondotta, hogy a kormány csalással (*fraud*) jutott többséghez (elhallgatván a választók előtt az ir home-rule kérdését). A Speaker abbéli véleményének adott kifejezést, hogy a csalás (*fraud*) szó, ha nem személyekkel, hanem pártokkal szemben használják, nem imparlamentáris. (»When applied to individuals, certainly it is out of order, but when applied to a party I do not think the expression is out of order«.) L. *Debates* 1911. XXII. 588.

Megtörténik, hogy a kifejezésnek, amelyet a képviselő használ, kettős értelme van s csak az egyik sértő jelentésű. Ily esetben az elnök vagy az összefüggésből állapítja meg a kifejezés jellegét, vagy egyenesen kérdést intéz a szónokhoz, hogy mily értelemben használta a kifejezést. Így pl. e szónak *impertinent*, *impertinence* jelentése; a) szemtelen, -ség, b) tárgyhoz nem tartozó, tárgytól való eltérés. Az 1909 aug. 24-iki ülésen Mr. CAMPBELL képviselő egy képviselőtársának a nyilatkozatát *impertinence*-nek jelentvén ki, az elnök (*Chairman*) őt félbeszakította s megkérdezte, hogy a szót sértő értelmében használta-e, mert ha igen, úgy rendreutasítja. A szónok kijelentette, hogy a kifejezést nem sértő értelmében alkalmazta. (»Mr. CAMPBELL: It is a mere flippant *impertinence* for the right hon. Gentleman to suggest... CHAIRMAN: Does the right hon. Gentleman use the word »*impertinence*« as meaning *rudeness*? If he does, the expression is out of order. Mr. CAMPBELL: No, Sir I mean *irrelevance*«.) L. *Debates* 1909. IX. 2043.

¹ Pl. az 1911 márc. 6-ik ülésén egy képviselő (Mr. KEIR-HARDIE) egy képviselőtársát a »viperaék rendjébe tartozó hüllő«-nek nevezte. Az elnök (*Chairman*) a kifejezést imparlamentárisnak (*out of order*) jelentvén ki, felszólította az ilykép rendreutasított képviselőt annak visszavonására:

»The hon. Member was out of order. Such a word must not be used of any hon. Member... He must certainly withdraw it« etc. L. *Debates* 1911. XXII. 964.

hívja fel erre a képviselőt, illetve ad kifejezést abbeli reményének, hogy az a sértő kifejezését visszavonja.¹

2. Ha a képviselő beszédében eltér a tárgytól (*irrelevance*), vagy akár saját, akár mások érveit untalanul ismétli (*tedious repetition of arguments*). Ha az elnöki figyelmeztetés, rendreutasítás hatástalan maradt, a szó megvonható.² Különösen tiltja a parlamenti szokás, hogy a képviselő egy más tárgy fölötti, már lezárt vitára reflektáljon beszédében, kivéve, ha a szónok saját személye elleni támadásra tesz megjegyzést.

3. Ha a szónok az uralkodó személyét a vitába vonja. Csak akkor nem tilalmas az uralkodó nevének a megemlítése, ha pusztán valamely nevével kapcsolatos tényre történik hivatkozás anélkül, hogy a ház befolyásolása céloztatnék.

E három eset szolgáltat többnyire alkalmat rendreutasításra. Természetes azonban, hogy bárminő egyéb tiszteletlenséget és szabálytalanságot is jogában áll az elnöknek rendreutasítással megtorolni. Ily, ritkábban előforduló s rendreutasításra okul szolgáló körülmények:

a) A beszéd olvasása; nyomtatványokból, hir-

¹ Pl. »Mr. GRANT: ... The right hon. Gentleman (Mr. Lloyd George) has no right to say such thing. It is absolutely false and I tell him so to his face.

The DEPUTY-SPEAKER: That is not a Parliamentary expression and I am sure the hon. Member will withdraw it.

Mr. GRANT: If I have said anything to offend the Chair, I certainly withdraw it« etc. L. *Debates*. 1912. XL. 2176. (júl. 11.)

² L. a köv. fejezetet.

lapokból, könyvekből, levelekből való szükség-telen, hosszasabb idézés;¹

b) a ház által meghozott határozatok tiszteletlen bírálata, kivéve, ha az illető határozat visszavonása iránti indítványt tárgyal a ház;

c) a törvényhozás másik házának tárgyalásaira való hivatkozás;

d) bírói eljárás tárgyát képező ügyre való hivatkozás;

e) a ház tagjainak nevükön (és nem kerületükre, rangjukra, vagy állásukra hivatkozással való) megjelölése;

f) belföldi hatóságok, továbbá idegen államok, államfők, hatóságok felőli tiszteletlen megjegyzések;

g) közbeszólás; a szónok félbeszakítása; hangesztelés a ház tanácskozása alatt;

h) könyvek, hírlapok, levelek olvasása ülés alatt (kivéve a tárgyalás alatti üggyhez való előkészület esetét);

¹ Az elnök saját belátása szerint állapítja meg, mikor lépi túl a nyomtatványokból való idézés a megengedhetőség határait. Egy alkalommal (1840 márc. 9.) megtörtént, hogy bár a Speaker rendreutasított egy képviselőt, aki egy hírlapból huzamosan felolvasott, a ház más véleményben volt s úgy találván, hogy a felolvasott hírlapi közlemény szerves kapcsolatban áll a vita tárgyával és a beszéddel, megengedte, hogy a szónok tovább olvasson. Egy más alkalommal (1856 febr. 14.) a Speaker megtagadta egy szónok rendreutasítását s hivatkozván a háznak régebbi engedékeny magatartására, nem tiltotta meg a szónok által érvei támogatásául felhozott cikknek a felolvasását. L. MAY 325.

i) egyes parlamenti illemszabályok mellőzése; pl. feltett kalappal való belépés vagy távozás; az elnöki szék előtti meghajlás elmulasztása belépés és távozás alkalmával; az elnöki szék és a szónok, a ház asztala vagy a ház jogara közti tér keresztezése stb. stb.¹

A rendreutasításról még megjegyzendő, hogy ez az egyedüli fegyelmi intézkedés, amely jegyzőkönyvbe (*Journal*) nem vétetik.² Minden egyéb fegyelmi jellegű intézkedés, akár az elnök hozza meg a saját hatáskörében (szó megvonása; kiutasítás), akár a ház határozatán alapul, a jegyzőkönyvbe iktattatik.³

¹ L. a d)–i) alatti rendreutasítást maguk után vonó és más hasonló esetekre nézve *Manual* 151–4. és *MAY* 324–8.

² Kivéve a megnevezés útján (*by name*) való rendreutasítást, amely, ha azt a rendreutasított képviselő felfüggesztése követi, jegyzőkönyvbe vétetik.

³ A rendreutasítás gyakorlatára nézve tehát forrásanyagul egyedül a ház tanácskozási naplója (*Debates*) szolgált.

VIII. FEJEZET.

A szó megvonása.

A szó megvonása (*Order to discontinue the speech*), a rendreutasítással ellentétben, a *házszabályokban* gyökerező fegyelmi rendszabály, melynek alkalmazására, miként rendreutasítás esetén, minden házhatározat nélkül kizárólag az elnökség (Speaker, Chairman) van hivatva.

Az idevonatkozó házszabály értelmében¹ az elnök a következő két esetben jogosult megvonni a szót:

1. Ha a szónok beszédében makacsul eltér a tárgytól (*persists in irrelevance*).

2. Ha a szónok oly érveket, melyeket akár saját maga, akár mások már felhoztak a vita során, untalanul ismétel beszédében (*tedious repetition of arguments*).

Úgy a tárgytól való eltérés, mint ismétlésekbe bocsátkozás esetében az elnök előbb figyelmezteti és rendreutasítja a szónokot és csak, ha

¹ »Mr. Speaker, or the Chairman, after having called the attention of the House, or of the Committee, to the conduct of a Member, who persists in irrelevance, or tedious repetition either of his own arguments, or of the arguments used by other members in debate, may direct him to discontinue his speech.«
L. St. O. 19. (1882 nov. 27. és 1888 febr. 28-iki házhatározatok.)

figyelmeztetése hatástalan maradt, él a szömegvonás hatalmával. Ha a tárgytól való eltérés szolgáltat okot a szó megvonására, előzetes háromszori sikertelen megintés a szokásos előfeltétele e fegyelmi rendszabálynak.¹ Ismétlésekbe

¹ Az elnökség rendszerint nagyobb türelmet és elnézést szokott tanusítani a tárgytól való eltérés, mint ismétlésekbe bocsátkozás esetében. Példakép közöljük Mr. LYNCH esetét a gyarmati kormányzók nyugdíjáról szóló törvényjavaslat (*Pensions [Governors of Dominions etc.] Bill*) 1911 június 27-iki tárgyalása alkalmával. Nevezett képviselő a tárgytól minduntalan eltért, amennyiben a nyugdíj-szabályzat helyett a kormányzói intézményt, sőt egyes kormányzók működését bírálgatta.

»Mr. LYNCH: ... I think that the institution is a bad thing even for those who desire the perpetuation ...

Mr. SPEAKER: I fail to see the relevancy of the observations of the hon. Gentleman to this bill. It does not deal with the position of Governors, but only with the question of their pensions.... The hon. Member must confine himself to what is in the bill.

Mr. LYNCH: I bow, Mr. Speaker, to your ruling... I hope, however, it will be in order if I discuss the bill without any undue personal reference in regard to the character of the representatives who are sent out by this country in order to represent it in Governments abroad ...

Mr. SPEAKER: I really do not think that the character of the representatives has anything to do with the question etc.

Mr. LYNCH: Again, Mr. Speaker, I bow to your ruling, although I feel that in so limiting the discussion the ground is being cut from under my feet etc. With respect to the value of the institution and the whole system, I hope I may still make some remarks with regard to that which are germane to the purport of the bill...

Mr. SPEAKER: I think the hon. Member has overlooked the purpose of the bill.. If the House rejected this bill it would not affect the fact that Governors would still be appointed etc.

Mr. LYNCH: I was endeavouring to make the whole argument from my own point of view and I am afraid I must bring my remarks to an end if I cannot do that... I remember in a previous debate I brought forward a question... Sir William Mac Gregor... after years of service which resembled less a career of honour than that of some strange hero of Victor Hugo, like Jean Valjean... was appointed etc. etc.«

bocsátkozás esetében azonban a szó megvonása rendszerint már a második vagy az első figyelmeztetés sikertelensége után (sőt némelykor azonnal) bekövetkezik.¹

A szómegvonás, bár házhatározat nélkül történik, állandó gyakorlat szerint a Ház jegyzőkönyvébe vétetik.²

Mr. SPEAKER: This has really nothing whatever to do with the bill. If the hon. Member will look at it will see that this is a Consolidating Bill. The ordinary rule must be followed in discussing Consolidation Bills, that is, to keep strictly to the substance of the bill. I have now called the hon. Member to order three times and I must ask him to discontinue his speech. L. *Debates* 1911. vol. XXVII. 381–3.

¹ Pl. 1897 aug 5-én: (East India Revenue Accounts.)

»Mr. WEIR — — —

Mr. SPEAKER: Order, Order! The hon. Member is merely repeating the arguments and phrases which have already been used by the hon. Member for Banffshire. That is irregular.

Mr. WEIR — — —

Mr. SPEAKER drew the attention of the House to the continued repetition of his own arguments and of those of other Members by Mr. WEIR, Member for Cross and Cromarty and directed him to discontinue his speech. L. *Debates* IV. 52. k. 502–3. és *Journal* 152. k. 382.

1897 július 22-én: »Mr. Patrick M'HUGH — — —

Mr. SPEAKER: Order, Order! The hon. Member is now repeating for the third or fourth time the observations made by himself and other Members, I must ask him to resume his seat. L. *Debates*, IV. 52. k. 839.

1909 június 30-án: »Mr. STANLEY WILSON — — —

The CHAIRMAN: Order, Order! this is merely tedious repetition.

Mr. STANLEY WILSON — — —

The CHAIRMAN called the attention of the House to the tedious repetition etc. — and directed him to discontinue his speech. L. *Debates* 1909. VII. 567.

² Pl. »27. June 1911. Pensions (Governors of Dominions etc.) Bill. Mr. Speaker called the attention of the House to the continued *irrelevance* on the part of Mr. LYNCH, Member of West Clare and directed the honourable Member to discontinue his speech. L. *Journal* 166 k. 292.

»22. July 1897. Outdoor Relief, Ireland, Bill. Mr. Speaker called

Ha a szónok a szó megvonása dacára folytatja beszédét, a további szigorúbb fegyelmi rendszabályok valamelyike szokott alkalmaztatni. Az elnök többnyire a maga hatáskörében a *kiutasítás* (order to withdraw) alkalmazásával fenyíti meg a dacoskodó képviselőt; volt azonban eset, hogy a még súlyosabb *kizárás* vagy *elfüggesztés* (suspension) alkalmaztatott, amelyhez azonban már az előbbieknél formálisabb eljárás és házhatározat szükséges.¹

the attention of the House to the tedious repetition on the part of Mr. Patrick Aloysius M'HUGH, Member for North Leitrim, and directed him to discontinue his speech.« L. Journal 152. k. 382.

¹ L. erre vonatkozólag a III. Cím függelékében foglalt eseteket. (433—43.)

IX. FEJEZET.

A kiutasítás.¹

A házszabályok 25-ik szakasza értelmében² az oly képviselő, aki súlyos rendzavarást követ el (*whose conduct is grossly disorderly*) az elnök (Speaker, Chairman) által minden házhatározat nélkül az ülés hátralévő tartamára kiutasítható.³ A *kiutasítás* (*order to withdraw*) e szabálya 1888-ban a kizárás vagy felfüggesztés (*suspension*) büntetésénél enyhébb fegyelmi eszközkép egyrészt azért hozatott, hogy az oly képviselő, aki nyilvánvalóan nem megfontolt szándékkal, hanem a vita izgalmai okozta felhevültségében követ el rendsértést, ne zárassék ki okvetlenül hosszabb időre (egy hétre) a Ház tanácskozásaiából; másrészt, hogy az elnök kezeibe egy, a felfüggesztésnél könnyebben és gyorsabban (előzetes meg-

¹ L. megfelelő eseteket alább a parlamenti karhatalom tárgyalásánál (a III. Cím és függeléke; 397–8. és 432–441. l.

² L. fent 167. l.

³ »Mr. Speaker or the Chairman shall order Members whose conduct is grossly disorderly to withdraw immediately from the House during the remainder of that day's sitting« etc. L. *St. O.* 20. első mondat.

nevezés, szavazás és házhatározat nélkül) kezelhető fegyelmi eszköz tétessék le.¹

Az elnök diskrecionárius hatalmához tartozik megítélni, oly súlyos rendsértés forog-e fenn, melyre pusztán elnöki figyelmeztetés vagy rendutasítás helyett a kiutasítás fegyelmi eszköze alkalmazandó, illetve megállapítani, hogy a rendsértés nem annyira súlyos, hogy amiatt képviselőt hosszabb tartamú felfüggesztés, kizárás céljából meg kelljen *neveznie*.

Ha a képviselő a kiutasítás dacára a termet el nem hagyja, az elnök kétféle eljárás között választhat. Vagy utasítja a parlament rendőrfőnökét (Serjeant at Arms) a képviselő karhatalmi eltávolítására,² vagy pedig az engedetlenséget új fegyelmi vétségnek minősíti s a Ház elé terjeszti megfelelő megtorlás céljából. Ily esetben a kizárás (felfüggesztés) büntetését szokta a Ház alkalmazni.³

¹ A kiutasított képviselő nemcsak az ülésteremből, de a parlament egész épületéből ki van tiltva. L. alább 282.

² »... the Serjeant at Arms shall act on such orders as he may receive from the Chair in pursuance of this resolution« L. St. O. 20. 2-ik mondat. — L. alább Mr. O'CONNOR, Mr. CLANCY, Mr. W. REDMOND, Mr. M'HUGH, és Mr. GRAYSON eseteit. (431., 436–41.)

³ L. alább Mr. John REDMOND esetét 433–5. — L. mind a kétféle eljárásra példakép Mr. GRAYSON képviselő kétféle esetét (1908.) alább 441–2.

X. FEJEZET.

A kizárás vagy felfüggesztés.¹

A kizárás vagy felfüggesztés (*suspension*) büntetése abban áll, hogy a rendzavaró képviselőt a Ház huzamosabb időre eltiltja a házban való megjelenéstől és ezzel a tanácskozásban való részvételtől.² Előfeltételeit és alkalmazásának módozatait a jelenlegi házszabályok 18-ik szakasza állapítja meg.³

¹ L. megfelelő eseteket alább a parlamenti karhatalom tárgyalásánál. (III. Cím és függeléke.)

² A felfüggesztés a XVII. század elején jött gyakorlatba, többnyire határozatlan időtartamú fegyelmi büntetéskép (*during the pleasure of the House*). 1626 május 9-ikén találkozunk első nyomával, Mr. DYETT képviselő esetében, akit tiszteletlen szavai miatt tiltott ki a Ház üléseiről (to be sequestered during the pleasure of the House L. Journal I. 858.) Utoljára 1692 márc. 8-ikán alkalmazták Mr. CULLIFORD képviselővel szemben, a ház látogatásának elhanyagolása miatt. (L. Journal X. 846.) A felfüggesztésre vagy kizárásra ezentúl közel 200 esztendeig nem volt eset. Hogy azonban ez a rendszabály nem tekintetett elavultnak, kitűnik a Speakernek 1877 júl. 25-ikén tett nyilatkozatából, amely szerint »a Háznak joga van az ellene elkövetett tiszteletlenséget megrovással, kizárással vagy elzárással megtorolni.« (Parnell-eset. L. Journal 132. k. 375.) Azonban csak az 1880-ik évi házszabályrevízió alkalmával tették a felfüggesztést normális büntetési eszközzé. L. fent 66—68.

³ L. e szakasz szövegét fent 146. l.

Kizárható az oly képviselő, akit az elnök (Speaker, Chairman) *megnevezéssel (by name)* rendreutasított. Megnevezésnek és annak alapján kizárásnak, a fenti házszabály értelmében, a következő esetekben van helye:

1. ha a képviselő az elnöki szék tekintélyét megsérti (*disregarding the authority of the Chair*); vagy

2. ha a képviselő a Ház szabályaival visszaél (*abusing the rules of the House*).

A Ház szabályaival való visszaélés bármely módja az illető képviselő felfüggesztésével torolható meg; a fenti házszabály azonban külön kiemeli azt az esetet, amelyre való tekintettel a szóban levő fegyelmi rendszabályt tulajdonkép alkották; ez: a Ház ügymenetének makacs és szándékos akadályozása (*persistently and wilfully obstructing the business of the House*).¹

Akár a Ház plénumában a Speaker elnöklete alatt, akár a Ház teljes bizottságában, tehát a Chairman elnöklete alatti ülésen követtetik el a kizárásra okul szolgáló rendsértés, az érdemleges eljárást az elnök (Speaker, Chairman) rendreutasításának (megnevezés alakjában), okvetlenül meg kell előznie. A Ház teljes bizottságában történt elnöki megnevezés esetében azonban a további eljárásnak már nem a Chairman, hanem a Speaker elnöklete mellett kell lefolynia. A Chair-

¹ L. megfelelő eseteket a III. Cím függelékében.

man ily esetben, a megnevezés után, a Speaker-ért küld, aki a házelnöki széket elfoglalja és átveszi a Chairman jelentését a rendzavarásról és az emiatti rendreutasítás, megnevezés megtörténtéről. Ezentúl az eljárás azonos; t. i. ha a rendsértés a Ház plénumában történt, a Speaker általi megnevezés után azonnal, ha pedig teljes házbizottságban történt az eset, mindjárt a Chairman általi jelentés megtörténte után, a Ház valamely tagja, (rendszerint a Ház vezére, a miniszterelnök vagy helyettese) indítványt tesz a kizárás iránt. E fölött az indítvány fölött a Speaker azonnal elrendeli a szavazást, mert a fenti házszabály szerint ilyenkor sem vitának, sem módosításnak, sem halasztási indítványnak helye nincs.

A kizárás hatályát illetőleg elsősorban az *időtartam* jó tekintetbe. 1902 előtt az a szabály állott fenn, hogy első vétség esetében *egy heti*, második alkalommal *két heti*, s minden tovább következő alkalommal *egy hónapi* időtartamú kizárásának volt helye.¹ Ez a szabály azonban a gyakorlatban egyenetlen hatásokat idézett elő; mert, ha a Ház időközben nem ülésezett, az egy vagy kétheti, illetve egy hónapi kizárás nem birt azzal a súlyossággal, amelylyel azt eredetileg felruházni szándékozták. Jelenleg a Ház esetéről-esetre állapítja meg a kizárás időtartamát, vagy akkép, hogy a kizárási határozat kifeje-

¹ L. fent 182.

zetten megjelöli a kizárási időtartamot, vagy pedig oly módon, hogy a kizárási határozat meghozatala után bizonyos idő leteltével egy újabb házhatározat a kizárt képviselőt visszahelyezi jogaiba. Ha ez nem történnék, úgy a kizárás az ülőszak végéig hatályos.

A kizárás feltétlenül az egész ülőszakra hatályos abban az esetben, ha a felfüggesztett képviselő dacol a kizárási határozattal, úgy hogy a házból karhatalommal kell eltávolítani. Ily esetben a Speaker a karhatalom szükségességéről szóló jelentésével egyidejűleg saját hatáskörében, t. i. anélkül, hogy a Ház határozatát kikérné, kimondja a felfüggesztést az ülőszak teljes hátralevő tartamára.¹

A felfüggesztés hatályát illetőleg másodsorban a *terület* jó tekintetbe, t. i. a honnan a felfüggesztett képviselő ki van zárva. Egyideig kétséges volt, hogy csak az ülősteremből, vagy pedig a Ház egész épületéből van-e kizárva a fegyelemsértő képviselő; 1888 óta azonban a házszabályok kifejezettén akkép intézkednek, hogy a felfüggesztés (miként az előző fejezetben tárgyalt kiutasítás is) a Ház összes belterületére (*the precincts of the House*) nézve hatályos.² Minthogy azonban a felfüggesztett képviselő a magántörvényjavaslatok (*private bills*; több-

¹ L. fent 179. és alább 430. és 537. l.

² L. St. O. 20. sz. 2-ik bek. Szövegét l. fent 167. l.

nyire kisajátítási ügyek) bizottsági tárgyalásában való igen terhes munkálatok alul nincs fölmentve, a képviselő a szóban levő bizottsági ülések alkalmával a Házban nemesak jogosult, de köteles is megjelenni;¹ de a bizottsági ülés végeztével, természetesen, azonnal tartozik elhagyni a parlament épületét.²

Bár, mint láttuk, a felfüggesztés jelenleg a házszabályokban van szabályozva, kétségtelen, hogy hatalmában áll a Háznak ezt a fegyelmi büntetést, a házszabályoktól eltérő módzatokkal, oly vétségekre is kiterjeszteni, amelyek a házszabályokban megemlítve nincsenek.

Így például 1888. júl. 20-án (az ülésszak vége felé) egy képviselővel szemben nem a Ház ülésén, hanem házon kívül, sajtó útján elkövetett véttség miatt alkalmazta a Ház a felfüggesztés büntetését s olykép, hogy a felfüggesztés időtartamát az ülésszak hátralevő részében, illetve egy hónapban állapította meg, aszerint, amint az egyik vagy másik időtartam fog hosszabbnak mutatkozni.³

¹ L. *St. O.* 18. sz. 3. bek. (l. fent 146.) és *St. O.* 20. sz. 2. bek. (l. fent 167.)

² Megengedheti azonban a Ház, hogy egy kitiltott képviselő a Ház valamely helyiségét (könyvtár, naplóiroda stb.) a kizárás dacára látogathassa. Így 1884 márc. 31-ikén Mr. BRADLAUGH-nak a Speaker útján előterjesztett kérelmére megengedte a Ház, hogy a kizárt képviselő a Ház könyvtárába bebocsáttassék. L. *Journal* 139. k. 149.

³ Mr. CONYBEAR vétsége abban állott, hogy a »Star« című lapban a Speakerre sértő cikket tett közzé. Botrányosnak mondotta

Hasonlóképp felfüggesztést alkalmazott a Ház 1911 febr. 20-án egy képviselővel szemben, szintén sajtó útján elkövetett vétség miatt, mely eset részletei a következők. 1911 jan. 31-ikén (általános választás után) a parlament összeült s a képviselőháznak első ténye volt elnökét megválasztani. Állandó parlamenti szokás szerint a volt Speaker-t, Mr. LOWTHER-t hozták javaslatba. Azonban, amire még sohasem volt eset, egy képviselő, Mr. GINNELL az indítvány ellen foglalt állást és hosszabb beszédben megtámadta Mr. LOWTHER-t, elítélvén a speakersége alatt követett azt a gyakorlatot, hogy a szónokokat a parlamenti pártfőnökök (whips) által előre elkészített lajstrom szerint szemelte ki, ami által a Speaker magát szerinte pártcélok eszközévé alacsonyította le.¹ A Speaker-választás ezután annak

a ház elnökének azon eljárását, hogy eltúrte, miszerint őt beszéde közepette klotúr indítványozása céljából félbeszakítsák. («Such a proceeding was nothing short of a public scandal» etc.); s felhívta a Speaker kerülete választóinak a figyelmét képviselőjük pártoskodó magaviseletére. («I hope every elector in the Speaker's constituency will be careful to mark his conduct».) A ház az említett cikket rágalmazó iratnak bélyegezte («a gross libel upon the Speaker of the House of Commons and deserves the severest condemnation of the House») és szerzőjét a parlamenti szolgálattól felfüggesztette. («... suspended from the service of the House for the remainder of the House, or for one calendar month, whichever shall first terminate».) *L. Journal* 143. sz., 385—6.

¹ «Mr. LOWTHER'S admitted amenability to the party whips and his consequent unfairness has reduced him from what he ought to be to the position of a mere tool of those natural enemies of free opinion, the party whips». *L. Debates* 1911. XXI. 9.

rendje szerint megtörtént. Febr. 19-én Mr. MALCOLM képviselő figyelmessé tette a Házat, hogy febr. 9-én a *Midland Reporter* című lapban Mr. J. WEDGWOOD képviselő aláírásával egy Mr. GINNELL-hez intézett, febr. 1-én kelt levél jelent meg, melyben az előbbi képviselő gratulált az utóbbinak bátor fellépéseért a Speaker-rel szemben, aki teljességgel nem pártatlanul kezeli hatalmát.¹ A

¹ »*Friday 17th February 1911.* Complaint made by Mr. MALCOLM, Member for Croydon of a letter dated 1st February written by Mr. WEDGWOOD, Member for Newcastle-under-Lyme to Mr. GINNELL, Member for Westmeath and published in the *Midland Reporter* of 9th February, reflecting on the conduct of the Speaker of this House in the Chair. The letter complained of was delivered in, and read as followeth. »Dear Mr. Ginnell, . . . You had a good deal of sympathy on the Radical benches especially on your point that the Speaker has no right to choose those whom he imagines the House would like to hear. He is not a bit impartial and as I regard him as one of the most deadly enemies of taxation of land values, you had not only my admiration of your courage, but also my sympathy. Jerry Mac-Veagh tells me the right method is to put down a vote of censure on him; and he will, too, when we have a suitable opportunity. I have long since given up ever going near him or Emmot (Chairman) to say I wanted to speak. Yours faithfully Josiah C. Wedgwood«, A motion was made that the letter written by the hon. Member for N.-u.-L. constitutes a gross libel on Mr. Speaker and is a grave breach of the privileges of this House (Mr. Malcolm). Mr. WEDGWOOD was heard in his place, after which Mr. Speaker directed him to withdraw and he withdrew accordingly. And a debate arising, ordered, that the debate be now adjourned.« »*Monday, 20th February 1911.* Mr. WEDGWOOD was with the assent of the House recalled and in his place offered a full and unreserved apology for any wrong or objectionable expressions contained in his letter, and entirely withdrew the same. And the said Motion was, with leave of the House, withdrawn. Complaint made to the House of the publication by Mr. GINNELL . . . of the letter . . . reflecting on the conduct of the Speaker of this House in the Chair, Mr. GINNELL was heard in his place after which Mr. Speaker directed him to withdraw and he withdrew accordingly. *Resolved*, That the publication . . . of the letter written by the hon. Member for N.-u.-L. constitutes a grave

Ház elfogadta Mr. WEDGWOOD bocsánatkérő nyilatkozatát, de Mr. GINNELL-t, aki a hozzája intézett magánlevelet, a Speaker-re sérelmes célzattal, hirtapilag közzétette, egy hétre kizárta üléseiről.

breach of the privileges of this House. A *Motion* was made, That Mr. GINNELL . . . be suspended from the service of this House for one week (The Prime Minister). The House divided (Yeas 311, Noes 84). So it was *resolved* in the Affirmative«. L. *Journal* 166 k. 34., 36.

XI. FEJEZET.

A feddés és dorgálás.¹

Két, manapság ritkán alkalmazott büntetés az angol parlament fegyelmi rendszerében a *feddés* (*admonition*) és a *dorgálás* (*reprimand*), amelyek úgy a Ház tagjaival, mint idegenekkel szemben al-

¹ A feddés és dorgálás régebben normális büntetésként szerepelt a parlament fegyelmi rendszerében, mint a következő esetek tanústíják:

1624. Ápr. 6. A Speaker megfeddte (*admonished*) azokat a képviselőket, akik ahelyett, hogy az ülésre jöttek volna, a lordok házával tartott konferenciára mentek, holott nem voltak tagjai a konferenciára küldött bizottságnak. L. *Journal* I. 756.

1626. Máj. 5. A Speaker a ház határozata folytán megfeddte (*admonished*) Mr. MORE képviselőt, amiért sógyártási szabadalmat eszközölt ki maga számára a koronától. A képviselő a szabadalomlevelet visszaszolgáltatta. L. *Journal* I. 856.

1642. Máj. 7. A Speaker a ház határozata folytán, megdorgálta (*reprimanded*) Sir H. LUDLOW képviselőt, a király ellen tett kifejezései miatt. L. *Journal* II. 564.

1642. Jul. 23. A Speaker a ház határozata folytán megfeddte (*admonished and reprehended*) Sir S. D'EWES képviselőt a parlament egy bizottságának meggyanúsítása miatt. L. *Journal* II. 687.

1643. Febr. 23. A Speaker a ház határozata folytán megfeddte (*admonished*) Mr. ERLE képviselőt helytelen kifejezései miatt. L. *Journal* III. 406.

1660. Máj. 24. A Speaker a ház határozata folytán, hosszabb beszédben megdorgálta (*reprimanded*) Mr. LENTHALL képviselőt

kalmazhatók a parlament megsértése miatt. A két fogalom nehezen határolható el egymástól; mindazáltal kétségtelen, hogy a feddés enyhébb természetű büntetés a dorgálásnál. 1892-ben a Hood-eset tárgyalása alkalmával némelyek akkép igyekeztek különbséget tenni a két rendszabály között, hogy a feddés szabadlábbon levő személyekkel, a dorgálás pedig oly vétkesekkel szemben alkalmazandó, akiket a ház előzetesen letartóztatott. E felfogás szerint a dorgálás, bár súlyosabb vétségek esetében foglal helyet, csak járulékos

túllojális beszéde miatt. (Azt mondotta, hogy akik fegyvert ragadtak a hosszú parlament alatt a király ellen, ép oly súlyos bünt követtek el, mint azok, akik a királyt kivégezték.) *L. Journal* VIII. 24.

1661. Jul. 15. A Speaker a ház határozata folytán megdorgálta (reprimanded) Mr. PRYM képviselőt egy törvényjavaslat ellen közzétett tiszteletlen nyomtatvány miatt. *L. Journal* VIII. 302.

1642. Ápr. 1. A Speaker a ház határozata folytán megdorgálta (reprehended) Mr. KILLEGREW képviselőt, tiszteletlen kifejezései miatt. *L. Journal* II. 507.

1661. Márc. 20. A Speaker a ház határozata folytán megdorgálta (reprehended) Mr. MARCELL és Mr. CLIFFORD képviselőket, akik a parlamentben összetűztek. *L. Journal* VIII. 391.

1661. Márc. 13. A Speaker a ház határozata folytán megdorgálta (reprehended) Mr. TOWKE képviselőt, londoni aldermant, hosszú és tiszteletlen beszéde miatt. *L. Journal* VIII. 386.

1664. Máj. 13. A Speaker a ház határozata folytán megdorgálta (reprehended) Mr. PRYN képviselőt, amiért egy bizottsághoz küldött javaslaton önkényes változtatásokat tett. *L. Journal* VIII. 563.

1669. Nov. 23. A Speaker a ház határozata folytán megdorgálta (reprehended) Mr. FLINT képviselőt egy képviselőházi irat (választás kiírása) továbbítása körüli hanyagsága miatt. *L. Journal* IX. 111.

1678. Nov. 21. A Speaker a ház határozata folytán megróttá (reproved) Mr. ASH képviselőt, aki egy képviselőtársával a ház

természetű, t. i. az elzárt személy szabadonbocsátása alkalmával alkalmazott büntetés volna. Ez azonban nem áll; mert pl. 1836-ban O'CONNELL képviselőt dorgálásra (*reprimand*) ítélte a ház, anélkül, hogy vétsége miatt előbb elzáratta volna. Az kétségtelen, hogy a feddés (*admonition*) mindig önálló fegyelmi rendszabályként szerepel, le nem tartóztatott személyekkel szemben; a dorgálás ellenben úgy önálló, mint járulékos fegyelmi rendszabályként szerepelhet.

ülésén összetűzött. (Az utóbbi, Sir G. Trelawney, ugyanazon vétéséért Towerba küldetett.) IX. 543.

1680. Okt. 28. A Speaker a Ház határozata folytán megdorgálta Sir Robert CANN képviselőt tiszteletlen szavai miatt. (Egy képviselőtársáról azt mondotta, hogy egy tizenkét tagú jury nem hinne tanúságtételének.) L. *Journal* IX. 642.

1678. Máj. 3. A Speaker a Ház határozata folytán megfeddte (*admonished*) Mr. GOREING képviselőt, aki azt mondotta az ellenzékéről: szeretné, ha előbb bizonyítékot szolgáltatnának, hogy nem óhajtanak saját maguk a miniszterek helyében lenni vagy hogy maguk jobban cselekednének, ha ők volnának a kormányon. L. *Journal* IX. 474.

1693. Dec. 7. A Speaker a Ház határozata folytán megdorgálta (*reprimanded*) Lord FALKLAND képviselőt (egy levél fel nem mutataása miatt a kiküldött bizottság előtt). Az első indítvány a Towerban való elzárásra irányult. L. *Journal* XI. 24.

1696. Már. 90. A Speaker a Ház határozata folytán megdorgálta (*reprimanded*) Sir Samuel BORNARDISTON képviselőt, amiért a lordokkal tartott konferencián, mint a Ház által kiküldött bizottság tagja, a Ház által elfogadott javaslat ellen érvelt. L. *Journal* XI. 749.

1715. Ápr. 6. Sir W. WINDHAM. A parlamentet összehívó királyi rendelet ellen intézett tiszteletlen nyilatkozata miatt. Dorgálás (*reprimand*). L. *Journal* XVIII. 54.

1732. Márc. 31. Sir John EYLES. Közmegbízatásban elkövetett

Eltekintve a vétség súlyosságától és attól, hogy az egyik esetben a »megfeddem Önt« (*I admonish you*) a másik esetben »megdorgálom Önt« (*I reprimand you*) szólásformák használtatnak a büntetés végrehajtásánál, egyebekben a két rendszabály teljesen megegyező. Mindkettőnek az alkalmazását, határozat alakjában, csak a ház rendelheti el s a büntetést mindkét esetben a Speaker hajtja végre. A Speaker hosszabb beszédben közli a ház színe elé idézett vagy hozott vétkesekkel a ház méltatlankodását vétségük fő-

szabálytalanság miatt (más személy meghatalmazása nevének aláírására közokiratokon). Dorgálás (reprimand). *L. Journal* XXI. 872.

1790. Máj. 28. Mr. John SCOTT. A Ház elleni tiszteletlen nyomtatvány közzététele miatt. Dorgálás (reprimand). *L. Journal* XLV. 519.

1810. Márc. 1. Mr. John FULLER. A Ház ülésén tanusított tiszteletlenség, rendzavarás miatt. Elzárás és szabadonbocsátás alkalmával dorgálás (reprimand). *L. Journal* 65. k. 136. s alább 399., 443. és köv. l.

1838. Febr. 28. Mr. Daniel O'CONNEL. Egy párt iránti tiszteletlen beszéde miatt. (Hogy az angol és skót tory képviselők a választások fölötti bíráskodás alkalmával a bizottságokban törvény szerint esküsznek, de pártérdek szerint szavaznak.) Dorgálás (reprimand). *L. Journal* 93. k. 316.

1887. Jún. 20. R. BIDMEAD. A kérvényezési jog körüli visszaélés (aláírások koholása) miatt. Dorgálás (reprimand). *L. Journal* 142. k. 306.

1892. Ápr. 7. Mr. MAC CLURE, Mr. BUCKLEY, Mr. HAWKINS, Mr. CONACHER. A ház tanukihallgatási jogának megsértése (kedvezőtlen tanuvallomás megtorlása) miatt. Feddés (admonition). *L. Journal* 147. k. 166. és fent 220. s alább 296.

1901. Aug. 16. Mr. ARMSTRONG és Mr. MADGE (a *Globe* című hirlap szerkesztője és kiadója). Egy parlamenti pártot (az ir nemzeti-ségieket) gyalázó cikk közzététele miatt. Dorgálás (reprimand). *L. Journal* 156. k. 418.

lött. Dorgálás esetén, bárki legyen a vétkes, a ház korlátjánál, feddés esetén idegenek a ház korlátjánál, képviselők a helyükön állva hallgatják meg a Speaker korholó szavait. A Speaker beszédét úgy feddés, mint dorgálás esetében, egész terjedelmében a ház jegyzőkönyvébe szokták foglalni.¹

¹ L. FULLER képviselő ügyében a Speaker dorgáló beszédét a III. Cím függelékében. (447. l.)

XII. FEJEZET.

A pénzbüntetés.

A pénzbüntetés (*fine*) régebben normális fegyelmi eszköze volt az angol képviselőháznak. Különösen az ülések látogatásában hanyag képviselők megrendszabályozására szolgált;¹ előfordult azonban egyéb vétségek (pl. a Ház megrágalmazása, vesztegetés, mentelmi jogsértés stb.) megtorlására szolgáló büntetéskép is. Volt rá eset, hogy 20, sőt 40 font (500—1.000 korona) pénzbírság volt a hanyag képviselők büntetése; előfordult, hogy a távolmaradó képviselők adójának a kétszeresét állapította meg

¹ »1626, 2. June. The House to be called, and no Excuse to be made, till the House be fully called over. And then the Excuses to be heard, the forfeitors to be disposed and disbursed, in such sort as the House shall think fit. And if any failing and their Excuses disallowed shall not pay the money forfeited within a week, then the Serjeant at Arms to be sent for him to come to the House to answer it.« »1626, 10. June. The sum to be forfeited 10 L.« L. Orders (1756) 92.

»1664, 28. May. Resolved, That the penalty of 10. L. for a fine be imposed for every Knight of a Shire and 5. L. on every Citizen, Burgess who shall make default in attending when the House is next called over.« L. Orders (1756) 96.

»1667. 13. Feb. Resolved, That every defaulter in attendance whose excuse shall not be allowed this day, be fined the sum of 40 L. and sent for in custody, and committed to the Tower, till the fine be paid.« L. Orders (1756.) 98.

a Ház a pénzbüntetés mértékéül.¹ Súlyos vétségek elkövetőit némelykor több ezer fontnyi büntetéssel sujtotta a Ház. 1670 óta azonban pénzbüntetéssel nem találkozunk; nem mintha enyhébb gyakorlat váltotta volna fel, hanem mivel távolmaradó és hanyag képviselőkkel szemben az *elzárás* lett normális büntetéssé, amelyben különben, a vele kapcsolatos díjak (*fees*) folytán, elég súlyos pénzbüntetési elem is foglaltatott.²

¹ »1670, 20. Dec. Resolved, That the House be called over on the 9th day of January next, and that every Member, who shall then make default of attendance, shall be *doubly* assessed in the Bill of Subsidies: this Order to be sent to the Sheriffs.« L. Orders (1756) 97.

² A letartóztatásért és fogvatartásért járó díjakat a következő, ma is érvényes táblázat tartalmazza:

»Table of Fees to be demanded and taken by the Officers and Servants of the honourable House of Commons (1700. 6. Apr.):

To Mr. Speaker's Secretary.

For every warrant signed by Mr. Speaker for Commitment, Discharge...	L. s. d.
	0.10.0

To the Clerk.

For every Order for the Commitment or Discharge of any Person ...	0. 6.8
---	--------

To the Serjeant.

For taking a Knight into custody ...	5. 0.0
For taking a Gentleman into custody ...	3. 6.8
For one day in custody ...	1. 6.8
For every day in custody ...	1. 0.0

To the House-Keeper.

For every Prisoner discharged by the House ...	0. 5.0
--	--------

To the two Door-Keepers.

Upon the discharge of every Prisoner, to each ...	0. 2.6
---	--------

To the four Messengers.

For attending a Prisoner per diem ...	0. 6.8*
---------------------------------------	---------

L. Orders (1756) 15–23. lapokon. Utolsó esetben 1879. jul. 30-ikán

Jóllehet pénzbüntetést az angol képviselőház közel kétszázötven év óta nem alkalmazott,¹ az

rendelte a ház, hogy a ház börtönében elzárt személy csak a díjak lefizetése mellett bocsáttassék szabadon (WARD-eset; 1. alább 340.). Ez alkalommal a letartóztatás egy hétig tartván, a díjak körülbelül 15 fontot (mintegy 360 koronát) tettek ki.

A díjak lefizetésének megtagadása újabb elzárás okául szolgált:

»1707. 4. Apr. Resolved, That when any person ordered to be taken into the custody of the Serjeant at Arms, shall either abscond from justice or having been in custody, shall refuse to pay the just fees: in either of those cases, the Order for commitment shall be revived at the beginning of the next session of Parliament, and that this be declared to be a Standing Order of the House.« L. Orders (1756.) 104.

A dorgálás végett a ház elé idézett személy szintén tartozik díjat fizetni, a következő határozat tanúsága szerint:

»1746. 12. June. Resolved, That the Serjeant at Arms attending this House, is entitled to, and ought to take and receive from every Person who shall be brought to the Bar of this House to be reprimanded by Mr. Speaker the Fees following: the Fee of 5 l. or 3 l. 6 s. 8 d. (according to the Table of Fees)« etc. L. Orders (1747) 68. és (1756) 23—24.

¹ A pénzbüntetés néhány esete:

1562 február 5. Az ülésre későn érkező képviselő tartozik 4 penny bírságot fizetni. L. Journal I. 64.

1566 november 9. Aki távozik az ülésről, mielőtt a Speaker elhagyná a helyét, fizet 4 penny bírságot. L. Journal I. 76.

1571 május 10. Westbury város tanácsát 20 font bírsággal sújtotta a Ház, mert kiderült, hogy megvesztegettette magát (a megválasztott képviselő 4 fontot fizetett a mandátumért.). L. Journal I. 88.

1575 március 10. Edward SMALLEY (nem képviselő) fizessen 100 font bírságot. Közelebbi ok a jegyzőkönyvből nem tűnik ki. L. Journal I. 113.

1580 február 14. Arthur HALL (képvisező) a Towerba záratik, elveszti mandátumát és fizet ezenfelül ötszáz márkát. Ok: a Ház rágalmozása. L. Journal I. 126. és fent 229.

1580 március 18. Aki engedély nélkül távol maradt az egész ülősszak alatt, fizet, ha lovag, 20, ha polgár, 10 fontot. Ezenkívül elveszti igényét a választókkal kialakított díjra. L. Journal I. 136.

intézmény elavultnak nem tekinthető. Kitűnik ez egyrészt abból, hogy az angol közjogi és parlamenti kézikönyvek a Ház fegyelmi eszközei között a pénzbüntetést jelenleg is következetesen felsorolják, másrészt abból, hogy maga a Ház a pénzbüntetést elavult intézménynek nem tekinti s nem egy esetben indítvány történt illetve vita folyt afelől, hogy pénzbüntetést alkalmazzon a Ház parlament elleni véttség miatt. Így például 1892-ben a Hood-féle ügyben többen (így

1621 március 26. Akik azalatt, amíg a Lordok Házának a küldöttei a házban voltak, rendetlenül távoztak, egyenkint fizessenek 5 shilling bírságot. L. *Journal* I. 576.

1624 április 22. Aki a Lordok Házával tartandó konferenciára előbb elmegy, mint maga a kiküldött bizottság, fizet 12 pence-t. L. *Journal* I. 772.

1628 március 26. Akik a bejáratnál az utat elállják vagy rendetlenül a Speakert megelőzve távoznak, fizetnek 12 pence-t. L. *Journal* I. 876.

1628 június 2. Aki a névsor olvasása alkalmával távol lesz, 20 shilling bírságot fizet. L. *Journal* I. 907.

1621 máj. 4. Edward FLOYDE ezer font pénzbírságra ítéltetett, a királyi család tagjainak rágalmazása miatt. (A Ház nyilván túllépte hatáskörét.) L. *Journal* I. 608. és fent 216.

1640 nov. 12. Aki tiszteletlen módon, a Speakert megelőzve távozik, tíz shillinget fizet. L. *Journal* II. 28.

1640 dec. 4. Aki helyén nem marad, vagy a Házat zavarva távozik, vagy hangosan beszélget, 12 pence bírságot fizet. L. *Journal* II. 40.

1641 aug. 2. Távolmaradó képviselők fizessenek 5 shillinget. L. *Journal* II. 233.

1641 okt. 25. Akik a legközelebbi névsorolvasásnál távol lesznek, azokat a Ház pénzbüntetéssel fogja sujtani. L. *Journal* II. 292.

1641 dec. 14. A Speakert megelőzőleg a Lordok Házába vonult képviselők 5 shilling bírságot fizetnek. L. *Journal* II. 342.

O'CONNOR, MC. LAREN, CONYBEARE, HUNTER képviselők) javasolták, hogy a *Cambrian Railway Co.* (vasúttársaság) ellen, amely azáltal követett el parlament ellen vétséget, hogy egy alkalmazottját a ház egyik bizottsága előtt tett vallomása miatt állásától megfosztotta, ezer font pénzbüntetés szabassék ki, amely összeg az elbocsátott személy kártalanítására lett volna fordítandó. A kormányelnök (GLADSTONE) csupán opportunisztikus ellenvetést támasztott, t. i. utalt a végrehajtási nehézségekre, különösen, hogy a Háznak

1641 márc. 14. Thomas SHAWBERY-t egy képviselő elleni gyalázó kifejezései miatt 100 font bírságra ítélte a Ház; amíg azt ki nem fizeti, a Gatehouse börtönbe vitessék. L. *Journal* II. 478.

1642 júl. 26. GWYN lelkészt a Ház száz font büntetésre ítélte, mert a parlament manifesztumának kihirdetését megtagadta. Egy-szersmind a Newgate börtönbe záratott. L. *Journal* II. 692.

1642 máj. 20. Távollévő képviselők fizessenek 5 shillinget. L. *Journal* II. 580.

1642 júl. 8. Aki az imádságnál nincs jelen, 12 pence-t fizet. L. *Journal* II. 659.

1651 jan. 20. J. PRYMATT, a Ház elleni tiszteletlen nyomtatvány miatt 7.000 font pénzbüntetésre ítéltetett. L. *Journal* VII. 74.

1651 jún. 24. Lord HOWARD képviselő megvesztegetésben bűnös-nek találtatván, tizezer font pénzbüntetéssel sujtatott. Ugyanakkor WENDY OXFORD (hamis tanuzás) ötszáz, Mrs. MURRAY kétszáz, Mrs. WHORWOOD hatszáz fontot tartozik fizetni. Egyidejűleg elzárás. L. *Journal* VI. 591.

1666 febr. 6. Thomas WHITE, aki egy képviselőt letartóztattatott és a parlament elé idéztetvén megszökött, ezer font pénzbüntetéssel sujtatott. L. *Journal* VIII. 690.

1667 febr. 13. Távolmaradó képviselők fizessenek 40 font bírságot. L. *Journal* IX. 49.

1668 ápr. 6. Távollevő képviselők büntetése 20 font. L. *Journal* IX. 75.

nem lennének megfelelő szervei a pénzbüntetés végrehajtására, ha a büntetésül kiszabott összeget önként meg nem fizetnék.¹ 1901-ben a *Globe* című lap által elkövetett parlamenti véttség tárgyalása folyamán szintén történt hivatkozás a pénzbüntetés alkalmazásának a lehetőségére.²

¹ L. *Debates* IV. 3. k. 964.

² L. *Debates* IV. 99. k. 955–77. 1189–97. és fent 290.

XIII. FEJEZET.

Az elzárás.

Az elzárás (*commitment*) kétségkívül a legjellemzőbb és legsúlyosabb megtorló eszköz a parlamenti fegyelmi jog egész rendszerében. MAY-nak a parlamenti eljárást tárgyaló klasszikus könyve szerint ez a büntetésnem valósággal boltköve (*keystone*) a Ház fegyelmi hatalmának. Akár képviselők, akár idegenek követnek el súlyosabb tiszteletlenséget a parlament ellen, ennek rendeletére letartóztatottak és a házhatározatban megjelölt fogságba (a Ház börtöne; Tower; Newgate) helyezhetők.

A Ház jegyzőkönyvének a tanúsága [szerint a 16-ik század közepétől mintegy ötezer esetben alkalmazta a képviselőház ezt a fegyelmi büntetést. Képviselőkkel szemben mintegy ezer eset fordult elő. Túlnyomórészt az ülések látogatásának elmulasztása, tehát névsorolvasásnál, valamint a bizottsági ülésekről távolmaradó képviselők fegyelmi büntetéseké¹ szokott az elzárás szere-

¹ »1709. 25. Jan. Resolved, That such Members of this House who do absent themselves without the leave of the House, are to be reputed deserters of their trust and Neglecters of that duty they owe to this House, and their Country.« L. Orders (1756.) 98.

»1747. 1. Dec. Ordered, That the House be called over upon

pelni, de számtalan esetben a képviselő által a parlamentben tanúsított tiszteletlenség, rendezavarás, engedetlenség szintén elzárással toroltatott meg.¹

Monday the 18th of January next; that such Members as shall not then attend be sent for in custody of the Serjeant at Arms. Revived annually.« L. *Orders* (1756.) 97.

¹ Képviselők letartóztatásának egyes esetei:

1548 jan. 21. Mr. STORIE. Ok nincs megjelölve. Jan. 21–24. között a Ház börtönében, azontúl a Towerban. L. *Journal* I. 6.

1557 márc. 5. Mr. COPLEY. Ok: Tiszteletlen beszéd a Házban; a fejedelem megsértése. Elzárás a Ház börtönébe. L. *Journal* I. 50. 51.

1557 márc. 5. Mr. PERNEY. Ok: Megbizólével nélküli megjelenés a Házban. Elzárás a Ház börtönébe. L. *Journal* I. 51.

1572 máj. 17. Mr. Arthur HALL. Ok: Tiszteletlen beszéd úgy a Házban, mint a Házon kívül. A Ház elrendelte, hogy a Serjeant at Arms 19-ikén vezesse elő. Máj. 19-ikén őrizet alatt megjelent a Ház előtt, bocsánatot kért és szabadon bocsáttatott. L. *Journal* I. 95. 96.

1575 febr. 8. Mr. Peter WENTWORTH. Ok: Tiszteletlen beszéd a Házban; a fejedelem megsértése. Egy napig a Ház börtönében; febr. 9-ikén a Ház a Towerba való zárását rendelte el. Márc. 19-ikén a Ház elé hozták s a Speaker megfeddte őt. Valószínűleg ugyanekkor szabadságát visszanyerte. (A jegyzőkönyv itt töredékes.) L. *Journal* I. 104. 114.

1580 febr. 14. Mr. Arthur HALL. Ok: A Házat gyalázó, rágalmazó nyomtatvány közzététele. Nemesak a Ház egyes érdemes tagjait illette gyalázó kifejezésekkel, de általában az egész Ház tekintélyét és hatalmát sértő megjegyzésekkel élt; kétségbevonta a Ház törvényalkotó hatalmát, határozatai érvényességét, kötelező erejét. Részegeskedéssel vádolta a parlamentet s azt mondta, hogy tanácskozásaiban Bachus vezérli. A Ház elrendelte letartóztatását. Febr. 14-ig a Ház börtönében ült. Febr. 14-ikén a Ház határozata: 1. Elzárás a Towerba 6 hónapra s azontúl is mindaddig, amíg a Háztól bocsánatot nem kér, vagy amíg a Ház másképp nem határoz. 2. Ötszáz márka pénzbüntetés. 3. Képviselői mandátumának elvesztése (expulsion). L. *Journal* I. 122., 123., 125–7.

1604 máj. 5. Mr. TYPPER. Ok: Állítólag 100 fonttal megveszte-

Bár az országos törvényekben semmi nyoma a törvényhozás egyes házai azon jogának, hogy személyes szabadságuktól az alattvalókat megfoszthassák, kétségtelen, hogy a képviselő-

gettette magát a kalaposeéh által, a kalapgyártásról szóló törvényjavaslat keresztülvitele érdekében. Máj. 7-ikén szabadon bocsátotta a Ház, mert a megvádolt képviselő igazolta, hogy a száz font a céh szabadalomlevelének szerkesztése céljából köttetett ki. (Később, a törvényjavaslat tárgyalása alkalmával a gyanus eset újra napirendre került.) *L. Journal* I. 199., 200.

1606 febr. 13. 16. Sir Christopher PIGGOT. Ok: Tiszteletlen viselkedés és beszéd a Házban a Skótországgal való unióról szóló törvényjavaslat tárgyalása alkalmával. Föltett kalappal ülve hangos megjegyzéseket tett a javaslat ellen s mikor a Ház felszólította, hogy álljon fel és beszéljen, ha véleményét nyilvánítani óhajtja, beszédében gyalázó kifejezésekkel illette a skótokat és a skót nemzetet. Febr. 16-ikán a Serjeant at Arms őrizete alatt a Ház maga elé vezettette őt, elrendelte a Towerba való zárását s megfosztotta képviselői megbízásától (expulsion). Febr. 27-ikén felolvasták levelét, amelyben súlyos betegségére hivatkozva, szabadonbocsátásért esedezett. Febr. 28-ikán a Ház elrendelte szabadonbocsátását. *L. Journal* I. 333., 335., 343., 344.

1621 máj. 9. Mr. Clement COKE. Ok: A Ház ülésén egy képviselőtársával (Sir Charles Morison) szóváltásba elegyedett, őt megütötte s kardot rántott reá. A Ház a parlament iránti ezt a tiszteletlenséget (Contempt to the House) a Towerba való elzárással sújtotta. Máj. 11-ikén atyja (Sir Edward Coke, a parlament egyik legtekintélyesebb tagja, Anglia volt főbírája) előterjesztette fia kérényét és fia szabadonbocsátásáért esedezett. A Ház, a fogoly atyja iránti tiszteletből, elrendelte szabadonbocsátását s atyja őrizetére bízta. Máj. 14-ikén a kiküldött bizottság a Ház elé terjesztette a Mr. Coke által aláírandó nyilatkozatot. *L. Journal* I. 606., 611., 613., 615.

1623 ápr. 3. Sir Thomas GERRARD. Ok: Megtagadta a hűség eskü letételét s kérte a képviselőségtől való felmentését. A Ház elrendelte letartóztatását és a Ház elé vezetését, de elrejtőzött. A Ház iránti tisztelet megsértése címén a Towerba küldetett. *L. Journal* I. 730., 731., 732., 735., 739., 753.

1623 ápr. 3. Mr. LOVELL. Ok: Választási visszaélések. A Ház

ház már a 16-ik század közepét, t. i. azon időt (1547.) megelőzőleg, mióta jegyzőkönyvei fennállanak, igényelte magának a hatalmat, hogy az ellene elkövetett vétségeket még a vétkesek

elrendelte a Towerba való zárását. Ápr. 12-ikén a Ház elé vezették bocsánatot kért s szabadságát visszanyerte. *L. Journal* I. 745., 753., 760., 761., 763.

1625 aug. 6. Mr. Edward CLARKE. Ok: Tiszteletlen beszéd a Házban. Elzárás a ház börtönébe. Aug. 8-ikán elővezették, térdein bocsánatot kért és szabadságát visszanyerte. *L. Journal* I. 811., 812.

1626 jún. 5. Mr. MORE. Ok: Tiszteletlen beszéd a Házban. Elzárás a Towerbe. Jún. 7-ikén szabadságát visszanyerte. *L. Journal* I. 866., 867.

1628 jún. 21. Sir Edmund SAWYER. Ok: Egy a képviselőház által kiküldött bizottság által megvizsgált ügyben a tanukat befolyásolni igyekezett. A Ház a Towerba záratta és megfosztotta mandátumától. *L. Journal* I. 917.

1641. május 27. Mr. TAYLOR. Ok: Tiszteletlen nyilatkozat a Ház határozatáról (hogy a Strafford grófról szóló törvényjavaslat egyértelmű a gyilkossággal). Elzárás a Towerba és mandátumfosztás (expulsion). Június 12-én szabadon bocsátották. *L. Journal* II. 158.

1641. június 9. Mr. Herbert PRICE és Sir William WIDRINGTON. Ok: Rendzavarás a Házban (a fáklyák erőszakos elvétele a Serjeanttól). Elzárás a Towerba. Június 14-én visszanyerték szabadságukat. *L. Journal* II. 171—3.

1641. november 2. Mr. BENSON Ok: Idegeneknek (nem szolgálóknak) pénzért mentelemleveleket adott. (A mentelmi jog védte a képviselők szolgálóit is.) Elzárás a Ház börtönébe és mandátumfosztás (expulsion) *L. Journal* II. 301.

1641. november 25. Mr. PALMER. Ok: Tiszteletlen nyilatkozat a Házban (közelebbi megjelölés nélkül). Elzárás a Towerba. December 8-án szabadon bocsátották. *L. Journal* II. 324., 325.

1642. szeptember 1. Mr. J. RUSSELL. Ok: Engedelem nélküli távollét a Ház üléseiről. Elzárás a ház börtönébe. Szeptember 24-én szabadon bocsátva. *L. Journal* II. 748.

1642. február 27. Mr. HUNGERFORD. Ok: A Ház előcsarnokában összecivódott egy képviselőtársával s bottal reáütött. Elzárás a Ház börtönébe. *L. Journal* II. 981.

elzárásával is megtorolhassa. Az említett időpontot megelőzőleg ugyan] csupán egy pozitív esetről, az 1543-ban felmerült FERERS-féle ügyről van kétségtelen tudomásunk, de az a körülmény,

1642. augusztus 4. Mr. HIDE. Ok: A Ház elleni tiszteletlenség. Elzárás a Towerba. Mandátumfosztás. Augusztus 18-án szabadon bocsátva. L. *Journal* II. 703.

1643. augusztus 16. Mr. MARTEN. Ok: Tiszteletlen nyilatkozat a Házban a királyról és a királyi családról. Elzárás a Towerba és mandátumfosztás. (A határozat 1645. január 6-án töröltetett a jegyzőkönyvből.) Szeptember 2-án szabadságát visszanyerte. 1645. január 6-án a Ház megsemmisítvén határozatát, mandátuma feléledt. L. *Journal* III. 206., 226., IV. 397.

1644. június 11. Mr. A. HUNGERFORD. Ok: A parlamentből való távollét. Tower és mandátumfosztás. L. *Journal* III. 526.

1675. június 1. Sir John FAGG. Ok: A ház engedélye nélkül perbe bocsátkozott a lordok háza előtt s ezzel megsértette a Ház mentelmi jogát. Elzárás a Towerba. Június 3-án szabadon bocsátva. L. *Journal* IX. 350.

1675. október 20. Lord CAVENDISH. Ok: A Ház tekintélyének megsértése. Cívódás folytatása egy képviselőtársával, miután a Ház utasította a Speakert, hogy a köztük levő viszályt egyenlítsék ki. Elzárás a Towerba. Október 22-én szabadon bocsátva. L. *Journal* IX. 361.

1675. október 22. Mr. HOWARD. Ok (lásd előbb Lord Cavendish). Elzárás a Towerba. L. *Journal* IX. 364.

1678. november 21. Sir Jonathan TRELAWNEY. Ok: Rendzavarás a Házban; képviselőtársának inzultálása. Elzárás a Towerba. December 9-én szabadon bocsátva. L. *Journal* IX. 543.

1678. május 10. Sir Thomas CHICHELY. Ok: Szavazás közben egy képviselőtársával összeverekedett. Elzárás a Ház börtönébe. L. *Journal* IX. 480.

1678. május 10. Lord O'BRIAN. Ok: (lásd az előbbi esetet). Elzárás a Ház börtönébe. L. *Journal* IX. 480.

1679. március 25. Mr. Edward SACKVILLE. Ok: A király szidalmazása. Elzárás a Towerba és mandátumvesztés. L. *Journal* IX. 576.

1680. október 28. Sir Robert CANN. Ok: A Ház határozata iránti tiszteletlenség. Azt mondta, hogy nincs pápista összeesküvés (melyet

hogy egy abszolutisztikus hajlamú uralkodó (VIII. Henrik) alatt is a parlament mint magától értetődő jogot gyakorolhatta az elzárás ha-

pedig a Ház konstatált), hanem a presbiteriánusok esküdtek össze a királyság ellen. Elzárás a Towerba és mandátumvesztés. *L. Journal* X. 642.

1685. november 18. Mr. John COOKE. Ok: Tiszteletlen nyilatkozat a király szavairól. (»Angolok vagyunk s nem engedjük magunkat megijeszteni néhány nagyhangú kijelentés által.«) Elzárás a Towerba. *L. Journal* IX. 760.

1689 november 18. Captain CHURCHILL. Ok: Zsarolási ügy (mint hadi tengerészkapitány, a hivatalos hajókisérletért díjakat követelt a kereskedőktől). Elzárás a Towerba. November 28-ikán szabadonbocsátva. *L. Journal* X. 289.

1689 január 9. Mr. Francis CHOLMLY. Ok: A képviselői eskü letételének a megtagadása. Elzárás a Towerba. *L. Journal* X. 328.

1694 február 16. Mr. Henry GAY. Ok: Vesztegetési ügy. Elzárás a Towerba. *L. Journal* XI. 236.

1695 március 26. Mr. Thomas COOK. Ok: Vesztegetési ügy. Elzárás a Towerba. *L. Journal* XI. 283.

1696 november 9. Mr. MANLY. Ok: Tiszteletlen beszéd a Házban (hogyan a Ház az udvar kegyéért feláldozza a nép szabadságát). Elzárás a Towerba. November 12-ikén bocsánatot kért és szabadságát visszanyerte. *L. Journal* XI. 581.

1693 február 16. Lord FALKLAND. Ok: Közpénzek kezelése körüli szabálytalanság. Elzárás a Towerba. Február 19-ikén szabadonbocsátva. *L. Journal* XI. 98.

1695 június 7. Mr. John KNIGHT és Mr. Charles DUNCOMB. Ok: Büntetendő cselekmény. Kincstári jegyek hamisításában való részvétel. Elzárás a Towerba. Mandátumvesztés. Büntetendő eljárás a bíróságok előtt. *L. Journal* XII. 27. 63. 78.

1700 február 28. Mr. John PANKHURST és Mr. John PASCHALL. Ok: Számadások betérjesztésének az elmulasztása. Elzárás a Towerba. *L. Journal* XIII. 365.

1700 március 6. Mr. W. COUSSWORTH. Ok: Választási visszaélések. Elzárás a Towerba (ugyanakkor a város, Great Grimsby polgármestere és négy polgára a Ház börtönébe). *L. Journal* XIII. 379.

1700 március 18. Mr. S. SHEPHERD. Ok: Választási visszaélések.

talmát, arra enged következtetni, hogy e fegyelmi eszköznek az eredete egyidejű a parlamentével.

Mindenesetre sajátságos tény, hogy, bár az

Elzárás a Towerba. Április 16-ikán a Ház megfosztotta mandátumától s újra visszaküldte a Towerba. L. *Journal* XIII. 413.

1705 december 19. Mr. Charles CAESAR. Ok: Tiszteletlen szavak a Házban vita közben a királynőről. Elzárás a Towerba. L. *Journal* XV. 70.

1711 január 17. Mr. Robert WALPOLE. Ok: Közvagyon hűtlen kezelése. Vesztegetési ügy. Elzárás a Towerba. Mandátumvesztés. L. *Journal* XVII. 30. és alább 368., 371., 383.

1717 december 4. Mr. SHIPPEN. Ok: Tiszteletlen nyilatkozat a Házban a királyról (»a király idegen nyelvünkre és alkoimá-nyunkra nézvé egyaránt... Beszéde inkább Németországnak, mint Nagybritanniának szól«). Elzárás a Towerba. L. *Journal* XVIII. 653.

1715 augusztus 8. Mr. PRYSE. Ok: Állandó távollét a Ház üléseiről és az eskü le nem tétele. A Ház utasítja a Serjeant at Armst, hogy tartóztassa le. Minthogy a kiküldött háztisztviselő elől elrejtőzött, a Ház megfosztotta mandátumától. L. *Journal* XVIII. 260. 411.

1720 január 23, március 8, 10. Sir Theodore JANSSEN, Mr. LAWBRIDGE, Mr. AISLABIE, Sir George CASWALL. Ok: A South Sea Company-féle szédelgésben való részvétel. Elzárás a Ház börtönébe, illetve a Towerba. Mandátumvesztés. L. *Journal* XIX. 406, 473, 476.

1731 március 17. Sir Archibald GRANT. Ok: Közvagyon hűtlen kezelése. Elzárás a Ház börtönébe. Később mandátumvesztés. L. *Journal* XXI. 852.

1771 március 25, 27. Mr. Richard OLIVER és Mr. Brass CROSBY. Ok: A parlament rendeletének a megsértése. Mint londoni Lord Mayor, illetve Alderman, a Ház által elfogatni rendelt személyt a háztisztviselő őrizete alul kiszabadították, sőt ez utóbbit letartóztatták a City kiváltságainak a megsértése címén. Elzárás a Towerba. L. *Journal* XXXIII. 286, 289. és fent 256., 258.

1810 február 27. Mr. John FULLER. Ok: A tanácskozás megzavarása s rendetlen viselkedés a Házban (disorderly conduct). A Speaker rendeletének ellenszegülvén, a Serjeant at Arms karhatalommal, ház-szolgák (messengers) útján távollította el az ülésteremből. Március 1-én, szigorú dorgálás után, szabadonbocsátva. L. *Journal* 65. k. 134. és alább 399., 443. és köv. l.

1215-iki nagy szabadságlevél (*Magna Charta Libertatis*) nyilván biztosította az alattvalókat (39-ik pont), hogy személyes szabadságuktól csak ítélet vagy törvény értelmében foszthatók meg,

1810 április 5. Sir Francis BURDETT. Ok: Választóihoz intézett nyílt levelében kétségbevonta a képviselőház letartóztatási és elzárási jogát (denying the power of the House of Commons to imprison the people of England). A Ház a parlament előjogainak sérelme címén a Towerba záratta. Minthogy a képviselő a Speaker letartóztatási rendeletével házában megjelent Serjeant at Armsnak nem engedelmeskedett, ez karhatalommal (rendőrség) vitte őt a börtönbe. A képviselő pert indított (30.000 font kártérítés) a Speaker, a Serjeant at Arms és a Tower parancsnoka ellen. A Ház a pernek szabad folyást engedett. A bíróság a bebörtönözést törvényesnek jelentette ki. L. *Journal* 65. k. 252. és alább 403., 447. és köv. l.

1834 február 5. Lord ALTHORP és Mr. SHEIL. Ok: Összetűzés a Ház ülésén. A Speaker felszólította őket, igérjék meg, hogy az összeszólalkozásuknak a Ház falain kívül nem lesz következménye. Minthogy ezt megtagadták, a Ház elrendelte elzárásukat. Még aznap visszanyerték szabadságukat, miután mindketten kijelentették, hogy meghajolnak a Ház tekintélye előtt. L. *Journal* 89. k. 9. és alább 347

1836 június 10. Sir F. TRENCH és Mr. Rigby WASON. Ok: Összetűzés a Ház ülésén. Minthogy megtagadták a Speaker felszólítására az ígéretet, hogy a civakodásnak nem lesz folytatása a Házon kívül, a Ház börtönébe zártak. Június 13-ikán szabadonbocsátva L. *Journal* 91. k. 467.

1842 március 17. Mr. J. Kenneth HOWARD.

1842 április 12. Mr. M. BLAKE.

1842 június 3. Lord SOMERTON.

1843 március 14. Mr. L. ROLLESTEN.

1848 február 11. Mr. Ch. BRUCE.

1848 február 11. Sir. R. PRICE.

1848 május 26. Lord R. GROSVENOR.

1853 február 16. Mr. F. DUNDAS.

1859 augusztus 3. Mr. Fulke GREVILLE. (l. a jelen fejezet függelékét 359. l.)

Mindezen esetekben az elzárás oka: távollét a Házból a választási petíciók felett bíraskodni hivatott bizottságok tagjaiként tör-

(*nullus liber homo capiatur vel imprisonetur... nisi per legale iudicium parium suorum vel per legem terrae*), a képviselőház ennek dacára, egyszerű házhatározatok alapján, a letartóztatás jogát évszázadok óta gyakorolja anélkül, hogy az említett alaptörvényre való hivatkozás a bíróságok előtt (ahová több ízben fordultak egyes személyek védelméért a parlament ellen), bármikor sikerre vezetett volna, jöllehet kétségtelen, hogy pusztá parlamenti házhatározat sem bírói ítéletnek (*iudicium parium*), sem országos törvénynek (*lex terrae*), melyeket a Magna Charta a letartóztatás fel-tételéről előír, nem minősíthető.

Kielégítő magyarázatát és igazolását a parlament elzárási hatalmának, szemben a Magna

tént kisorsolásuk alkalmával. L. *Journal* 97. k. 127, 181, 333. — 98. k. 108. — 103. k. 205, 206, 568. — 108. k. 246. — 114. k. 334.

1846 április 28. Mr. W. S. O'BRIEN. Ok: Bizottsági ülésen való részvételnek ismételt megtagadása. Elzárás a Ház börtönébe. Május 25-én szabadonbocsátva. L. *Journal* 101. k. 582. (L. jelen fejezet függelékét 349. l.)

1852 június 9. Mr. F. O'CONNOR. Ok: Rendzavarás a Házban (képviselőtársának az inzultálása). Elzárás a Ház börtönébe. Június 16-án a Ház börtönéből elmeógyógyintézetbe vitetett. L. *Journal* 107. k. 154. (L. jelen fejezet függelékét 351. l.)

1880 június 23. Mr. BRADLANGH. Ok: A Ház rendelete iránti engedetlenség. A Ház elhagyására szólíttatván fel, vonakodott eltávozní. Elzárás a Ház börtönébe. Másnap szabadonbocsátva. L. *Journal* 135. k. 235. (L. jelen fejezet függelékét 360. l.)

1836-ig szokásban volt a névsor időnkinti felolvasása. (Call of the House.) A távollévő képviselőt, ha kellően nem igazolta magát, a Serjeant at Arms letartóztatta és a Ház börtönébe zárta. Ilyen eset előfordul a naplókban (1547—1836 között) ezernél több; pl. az 1689—1693 közötti 4 év alatt 75 eset.

Charta rendelkezésével, sem az angol közjogi művekben, sem a bírói ítéletekben nem találjuk. Hogy a parlament a saját tekintélyét megvédeni jogosult és hogy ebbeli szuverén jogába az államhatalom többi tényezői bele nem avatkozhatnak, szükségképi, természetes és kétséget nem tűrő alkotmányi elvek; a kérdés csupán az, hogy törvénnyel ellentétes tények jogosakká és bírósággal igazolhatókká válnak-e csupán azért, mert azokat a törvényhozás egyik tényezője tekintélyének megvédelem céljából követi el. A válasz, ha szigorú jogelemzéssel járunk el, kétségkívül tagadó értelmű lesz; mert jogilag teljesen igazolhatatlan, tehát jogtalan az államhatalom bármely alkatelemének a törvénnyel ellentétes minden eljárása. Csak rendkívüli körülmények között s utólagos törvényhozási felmentés reményében foglalhat egy-egy törvényellenes tény helyet, amely esetben a tény eredeti jogtalansága szintén nyilvánvaló ugyan, de törvényhozási felmentés folytán utólag oly *sanatio in radice* áll be, amely visszaható erejénél fogva törvényessé teszi az eredetileg jogtalan, törvénybe ütközött eljárást. Mindez azonban az angol parlament elzárási jogának igazolásául fel nem hozható, mert soha országos törvény sem előzetesen, sem utólag az egyes elzárásokat törvényeseknek nem nyilvánította, minthogy ennek szükségét sohasem látták fennforogni, mivel a Ház az általa elrendelt elzárásokat mindig jogosaknak tudta és fogta fel.

Magyarázatát és igazolását e sajátos, törvénnyel ellentétes parlamenti fegyelmi rendszarbálynak egész másutt kell keresnünk, mint ahol az angol közjogi művek és bírói ítéletek. Az általuk nyújtott jogi magyarázatok, szemben a fent kifejtettekkel, minden elmeéles igyekezetük mellett egy szanálhatatlan jogi félszegségben szenvednek: mert kénytelenek, csak hogy a parlamentnek törvénnyel nem igazolható elzárási jogát megvédelmezzék és igazolhassák, a parlament tekintélyének az érdekét a törvény felé emelni, tehát eltérni ama legfőbb jogi axiomától: hogy az államban a törvény a legfőbb szuverén s minden egyéb érdek és tekintet a törvény alá van rendelve.

Szerintünk (amire angol szerzőknél hivatkozást nem találtunk) tételes jogi magyarázat helyett *jogtörténeti* magyarázathoz kell fordulni az említett probléma megoldása céljából, mint amely egyedül képes szolgáltatni logikus és kielégítő útbaigazítást a parlamenti elzárási jog igazolására; ami érthetővé fogja tenni azt is, mi az oka, hogy a parlamenti jognak ez az intézménye más parlamentekben (a közvetlen belőle fakadt törvényhozások kivételével) meg nem honosult: az intézmény ugyanis annyira speciálisan angol eredetű, hogy csak azonos jogtörténeti előzmények idézhették volna elő meghonosulását más államokban.

Vissza kell mennünk a parlamenti elzárási joga

és a törvény közötti viszony vizsgálatánál a Magna Charta eredetére, az azt előidézett történeti okokra. Ha ezeket vizsgáljuk, úgy azt találjuk, hogy az említett alaptörvény a királyi hatalom korlátozására jött létre. A királyok által üzött egyik legaggodalmasabb hatalmi visszaélés volt az alattvalóknak törvényes alap nélküli letartóztatása, bírói ítélet nélküli elzárása. Midőn a Magna Charta szerzői az alattvaló személyes szabadságát jónak látták akkép biztosítani, hogy csupán az alattvalóval egyenrangú személyek ítélete (*judicium parium suorum*) vagy országos törvény (*lex terrae*) szolgálhasson alapul az elzárásra, senki más, mint a király ellenében akarták az alattvalót megvédelmezni, valamint azon hatalmasok ellenében, akik a király kegyében bizakodva, követtek el hasonló visszaéléseket. Más államhatalmi tényezőkkel szemben, mint amelyek úgysem fenyegették önkényesen az alattvaló személyes szabadságát, a Magna Charta szerzői nem is vélhették szükségesnek biztosítékot és védelmet nyújtani.

A felhozott jogtörténeti érvelés egyszerűen érthetővé teszi és jogilag is igazolja az angol parlament elzárási hatalmát. Ha t. i. a Magna Charta 39-ik pontjába oda értelmezzük a jogtörténeti alapon okvetlenül oda értelmezendő ezt a két szót: »*a rege*« (*nullus liber homo [a rege] capiatur... nisi... per legem terrae*) a parlament letartóztatási joga mindjárt nem széthangzó a Magna Chartától.

Hogy csakis a felhozott jogtörténeti magyarázat szolgálhat helyes igazolásául az angol parlament elzárási jogának, arra a régi angol jogban gyökerező egy másik intézmény nyújt teljesen meggyőző analógiát.

Ha t. i. a Magna Charta 39. pontját, mint abszolút és dogmatikus tételt fogjuk fel s nem az említett megszorítással értelmezzük, úgy nemcsak a parlament elzárási jogát kell törvénybeütköző s jogilag igazolhatlan visszaélésnek minősítenünk, hanem az angol bíróságoknak azt az évszázados gyakorlatát is, hogy, minden formális peres eljárás nélkül, elzárással torolhatják meg a velük szemben tanúsított tiszteletlenségeket, a tekintélyük elleni sértéseket.¹ A bíróságok elleni tiszteletlenség (*Contempt of Courts*) miatti sommás úti elzárást ép oly kevésbé lehet

¹ Bíróság elleni tiszteletlenség (*Contempt of Court*) miatt a normális megtorló büntetés a meghatározatlan időtartamú elzárás (*commitment*), mely akkor ér véget, ha a bíróság meggyőződött a vétkes személy töredelmes megbánásáról. Egyes esetei: 1. Tiszteletlenség *in facie curiae*; megvető, sértő nyilatkozat, magatartás, s különösen engedetlenség a tárgyaló bíró ellen. (Megtörtént, hogy a bíró letartóztatta egy szemben épülő ház munkavezetőjét mert a tárgyalás tartamára nem szüntette be a tárgyalást zavaró munkálatot!) 2. A bírói határozattal személyes megjelenésre kötelezett személy (fél, tanu, esküdt) távolmaradása. 3. A bírói rendelkezés teljesítésének elmulasztása (pl. a szülőnek, aki gyermeke időnkinti látogatására bíróilag jogosult, meggátlása). 4. A bírói eljárás sikerét veszélyeztető tények (pl. tanuk elrejtése, megszöktetése, befolyásolása, esküdtek fenyegetése stb.) 5. Bíróságok elleni tiszteletlen nyomtatványok közzététele, bírói tárgyalások elferdítése stb. stb. L. OSWALD: *On Contempt of Courts*.

tételes angol törvénnyel igazolni, mint a parlament elzárási jogát; a bíróságok e hatalmát tehát szintén a Magna Chartába ütközőnek kellene tekintenünk, ha az alkotmánylevélnek a személyes szabadság védelmére irányuló rendelkezését abszolút s nem kizárólag a király (vagyis a végrehajtó hatalom) ellen felállított biztosítéknak fogjuk fel. Kétségtelen ugyanis, hogy a bíróságok említett hatalmukat, anélkül hogy a Magna Charta által magukat korlátozva érezték volna, mindig gyakorolták s annak jogosságát az alattvalók még kevésbé vonták kétségbe, mint a parlament elzárási jogát. Pedig ha a Magna Charta abszolút tételt tartalmazna, úgy a bíróságok az ellenük elkövetett tiszteletlenségek miatt sommás úton elzárást nyilvánvalóan nem rendelhetnének el, hanem minden egyes esetben törvényszerű bűnvádi eljárást kellene folyamatba tenniök.

A parlament elzárási hatalma igazolásának nehézségei oda vezettek, hogy az angol jogtudósok egy nyilván tarthatlan fikeiőhoz voltak kénytelenek folyamodni, hogy a parlament által gyakorolt letartóztatási jogot maguknak megmagyarázzák. Azt a tételt állították fel ugyanis, hogy a parlament mindkét háza bíróság, még pedig, a magasabbfokú bíróságokhoz hasonlóan, oly bíróságok, amelyeknek az eljárását feltüntető irományok közokiratok (*Courts of Record*).¹ Mint-

¹ Ez az elmélet Lord COKE től származik. L. ANSON (3. kiad.) 174. — L. Sir F. BURDETT érvelését a parlament elzárási hatalma ellen, alább 405. l.

hogy minden ily jellegű bíróságot megillet, ellene
 elkövetett tiszteletlenség (*Contempt of Court*)
 miatt, a letartóztatás joga, meg kell hogy illesse
 e jog a törvényhozás házait is. Hogy a lor-
 dok háza bíróság, könnyű bizonyítani, hisz az
 mint legfelsőfokú bíróság szerepel; az alsó-
 ház bírói jellegét azonban csupán azzal voltak
 képesek igazolni, hogy az alsóház a választások
 érvényessége fölött maga bíraskodott; másfajta
 bírói ténykedést a képviselőház sohasem gyako-
 rolt. Mindazáltal ez elegendőnek látszott a fikció
 támogatására, de hogy mennyire alap nélkül,
 kitűnik abból, hogy a Ház letartóztatási jogát
 az a körülmény, hogy újabban a választások
 fölötti bíraskodást feladta s ezzel nyilván meg-
 szűnt »bíróság« lenni, egyáltalán nem befolyá-
 solta; de különben sem igazolta volna még az
 említett fikció sem az elzárási jog igénybevéte-
 lét egyéb téren, mint a választási bíraskodással
 kapcsolatban, holott a Ház e jogát gyakorolta
 bármely eljárása elleni tiszteletlenség esetében.
 Feltéve azonban, hogy a parlament mindkét
 háza egy-egy bíróság és így a képviselőházat
 is megilleti mint jog a bíróságok által gyako-
 rolható sommás útú elzárás: még mindig meg-
 oldásra vár a probléma, honnan merítik általá-
 ban a bíróságok azt a hatalmukat, hogy a Magna
 Charta által előírt feltételek (*judicium parium*,
lex terrae) nyilvánuló hiánya dacára, pusztán
 diskrecionárius hatalommal megfoszthassák sza-

badságuktól a tekintélyük ellen vétő személyeket. Az általunk megkísérlett jogtörténeti magyarázattal a bíróságok említett hatalmának törvénybe nem ütköző voltát ép úgy igazolni lehet, mint a parlament elzárási hatalmáét és ez utóbbinak az esetében teljesen szükségtelen ahhoz a hamis fikcióhoz fordulni, hogy a parlament s különösen annak alsóháza, amellet, hogy törvényhozó testület, még bíróság is.

Az elzárást minden egyes esetben házhatározat rendeli el¹ s a Ház által letartóztatott személy csakis a Ház egy újabb határozata alapján bocsátható szabadon. Ebbeli hatalmát mindig féltékenyen őrizte a Ház s számos határozata van, amely tilalmazza a Ház által letartóztatott személyek bármely hatóság rendeletére való szabadonbocsátását.² Az ülőszak berekesztésével azon-

¹ A Speaker-t és a bizottságokat azonban kétségkívül megilleti idegenekkel szemben az *ideiglenes* letartóztatás joga (l. jelen fejezet függelékében a Gourlay, Jacob és Crone eseteket, 324., 3^o6. és 330. l.). Joga volt továbbá a Speaker-nek annak idején. a ház tagjai közötti párviadatok megakadályozása végett, házhatározat nélkül, képviselőket is ideiglenesen letartóztatni; így:

»1641, 31. Jan. Ordered, That Mr. Speaker shall have a warrant to stay at any time, to apprehend and stay such Members of this House, as he shall be informed to either send challenges, or receive or entertain challenges«. L. *Orders* (1756.) 105. — »1645, 28. Apr. Ordered. That if any quarrel happens between any Gentlemen, in any place within the Cities of London and Westminster, upon information thereof to Mr. Speaker he shall have power to send for the parties and secure their persons, till the House be acquainted with it. and take further order«. L. *Orders* (1756.) 105.

² »Die Jovis, 9 Februarii. 1642. Whereas divers persons have been committed to several prisons, by Order of both or either of the Houses of Parliament, who have procured several Habeas

ban a Ház rendeletének hatálya megszűnik¹ és úgy a Ház börtönében, mint az egyéb börtönökben házhatározat alapján letartóztatva levő személyek szabadságukat azonnal visszanyerik.² Mindazon esetekben, amikor házhatározatok alapján letartóztatott személyek bíróságokhoz fordultak szabadságuk visszanyeréseért avagy kártérítésért, a Háznak sikerült elzárási hatalmát elismertetnie.³

Corpora, returnable into the King's Bench: The Commons *declare*, That neither the Court of King's Bench, nor any other Court, hath any cognizance or Jurisdiction, touching the commitment of any person who stands committed by Order of the Houses of Parliament or by authority derived from the Houses: but that it appearing, upon the return of any such writ, that any person was so committed, the Court, from which any such writ issued, ought so surcease any farther proceeding thereupon, and to leave the cause to both or either of the said Houses, by whom or by whose Authority such person was so committed. L. *Journal* II. 960.

»1704. 8. March. *Resolved*, That no Commoner of England, committed by the House of Commons for a breach of privilege, or Contempt of that House, ought to be, by any writ of *Habeas Corpus*, made to appear in any other place, or before any other Judicature during that session of Parliament wherein such person was so committed. — *Resolved*, That the Serjeant at Arms attending this House do make no return of, or yield any obedience to the said writs of *Habeas Corpus*: and for such his refusal, that he have the protection of the House of Commons. — *Resolved*. That the Lord Keeper be acquainted with the said Resolutions, to the end that the said writs of *Habeas Corpus* may be superseded, as contrary to Law and the Privilege of this House.« L. *Orders* (1756.) 130–104.

¹ »1675, 7. Jun. *Resolved*, That no person committed for breach of Privilege, by order of this House, ought to be discharged, *during the Session of Parliament*, but by order or warrant of this House.« L. *Orders* (1747). 66.

»1697. 22. Mar. *Resolved*, That no person committed by this House can, *during the same Session*, be discharged by any other Authority whatsoever.« L. *Orders* (1756.) 101.

² Így a GRISSEL-esetben; l. a jelen fejezet függelékét (341. és 345. l.)

³ L. fent a 258–60. lapokon, valamint alább (409. l.) a Burdett-

Utóljára 1880-ban gyakorolta a képviselőház elzárási hatalmát, két alkalommal. Március hó 3-ikán egy idegen (Mr. GRISSELL) záratott a Ház rendelete alapján a Newgate börtönbe,¹ ahol az ülőszék végéig (több mint két hónapig) fogságban maradt. Június hó 23-án egy képviselő (Mr. BRADLAUGH) záratott el, házhatározat alapján, a Ház börtönébe.² 1880 óta elzárási eset nem fordult elő.³

ügyből idézett bírói nyilatkozatokat, melyeket az *Annual Register* érdekes kommentárokkal kísért, reá mutatván, hogy a parlament elzárási joga, még ha esetleg visszaélésre szolgáltathat is alapot, nem áldozható fel a többi államhatalmaknak, mert a Ház tekintélye nem függhet sem a kormány jóakarától, sem a bíróságok formaságaitól:

»Thus the attempts of Sir Francis BURDETT to overthrow the privileges of the House of Commons, as is usual in all attempts to overturn established authorities, only served to confirm them. It is possible, that the House of Commons might abuse the powers with which they are invested. Nor is it possible to provide against every possible or extreme case. The privileges of the House are necessary for securing the nation against the attacks, open or disguised, of the Crown and of popular fermentation. It was alleged that the House of Commons may institute a prosecution against libellers through the Attorney General. What if a ministry disposed to humble that House and bring it into contempt should refuse to prosecute? Does the independence of the House of Commons depend on the favour of ministry, or the forms and fallible judgments of the inferior courts? Or, supposing both these suppositions impossible, must the House submit to insults during the whole of the long vacation, from June to November? The state of humiliation, for so long an intervall, could not fail to ruin the purest and best disposed Parliament.* L. *Annual Register* 1810. 180.

¹ L. jelen fejezet függelékében, 344. l.

² L. jelen fejezet függelékében, 360. l.

³ Az elzárt személyek által fizetendő díjak táblázatát l. fent 293. l.

Függelék a XIII. fejezethez.

Kivonatok az angol képviselőház jegyzőkönyveiből.

A) *Idegenek elzárása.*

a) A Noxon-Butler eset (1781).¹

»1781 március 15. A Ház megállapítja, hogy a legutóbbi általános képviseléválasztások alkalmával Coventry városának sheriffjei, Thomas NOXON és Thomas BUTLER, akiknek a szóbanforgó választást meg kellett volna ejteniök, nem voltak sem zavargások által, sem másképen megakadályozva abban, hogy a nevezett városban a képviseléválasztást megejtsék.

Egyhangúlag *határozatba* ment, hogy mivel Coventry városának említett sheriffjei: Thomas NOXON és Thomas BUTLER, a legutóbbi általános képviseléválasztások alkalmával az említett városból a parlamentbe képviselőket küldeni el-

¹ *15th March, 1781. Resolved* That it appears to this House, that, at the last General Election of Citizens to serve in Parliament for the City of Coventry, Thomas NOXON and Thomas BUTLER, the Sheriffs, who were the Returning Officers at the said Election, were not prevented by Riots or otherwise from making a Return of Members to serve in Parliament for the said City.

Resolved, Nemine contradicente, That the said Thomas NOXON and Thomas BUTLER, late Sheriffs of the said City of Coventry, not having made any Return of Members to serve in Parliament,

mulasztották, ez által a törvényt súlyosan megszegték és a Ház mentelmi jogait durván megsértették.

Indítvány történt és a kérdés föltétetett, hogy nevezett Thomas NOXON és Thomas BUTLER, említett vétségükért, a *Newgate* börtönbe zárassanak és hogy a Speaker ennek megfelelő rendeletet bocssáson ki.

A kérdés feltevéséhez módosító indítvány terjesztetett be, mely szerint e szavak »a *Newgate* börtönbe« kihagyassanak és helyükbe e szavak »a Háznál szolgálattelvő Serjeant at Arms által a Ház börtönébe« tétessenek.

Erre föltétetett a kérdés, vajjon e szavak »a *Newgate* börtönbe« benne maradjanak-e a kérdésben.

A Ház igenlő értelemben határozott. Ezután a főkérdés tétetett föl.

Határozat: Nevezett Thomas NOXON és Thomas

at the last General Election, for the said City, are thereby guilty of a high Violation of the Law, and a gross Breach of the Privileges of this House.

A Motion was made, and the Question being proposed, That the said Thomas NOXON and Thomas BUTLER be, for their said Offence, committed to His Majesty's gaol of Newgate and that Mr. Speaker do issue his Warrants accordingly ;

An Amendment was proposed to be made to the Question, by leaving out the Words »His Majesty's Gaol of Newgate« and inserting the Words »the Custody of the Serjeant at Arms attending this House,« instead thereof. And the Question being put, That the Words »His Majesty's Gaol of Newgate,« stand part of the Question ; It was resolved in the Affirmative. Then the main Question being put ; *Ordered*, That the said Thomas NOXON and Thomas BUTLER be, for their said Offence, committed to His Majesty's

BUTLER említett vétségükért a *Newgate* börtönbe zárassanak és a Speaker ennek megfelelő rendeletet bocsásson ki.«

»1781 március 16. *Határozat*: Nevezett Thomas NOXON és Thomas BUTLER bocsáttassanak ki a a *Newgate* börtönből és elkövetett vétségükért a Háznál szolgálattevő Serjeant at Arms által a Ház börtönébe zárassanak s a Speaker ennek megfelelő rendeletet bocsásson ki.«

»1781 március 26. Olvastatott Thomas NOXON és Thomas BUTLER, Coventry város volt sheriffinek kérvénye, amelyben kérvényezők előadják, hogy a legutóbbi általános választások alkalmával elmulasztván képviselőket küldeni nevezett város részéről a parlamentbe s ezért a törvény súlyos megszegésében és a Ház mentelmi jogainak durva megsértésében vétkeseknek nyilváníttatván, vétségükért a *Newgate* börtönbe

Gaol of Newgate; and that Mr. Speaker do issue his Warrants accordingly.«

»16th March, 1781. *Ordered*, That the said Thomas NOXON and Thomas BUTLER be discharged from their confinement in His Majesty's Gaol of Newgate, and stand committed, for their Offence, to the Custody of the Serjeant at Arms attending this House; and that Mr. Speaker do issue his Warrants accordingly.«

»26th March, 1781. A Petition of Thomas NOXON and Thomas BUTLER, late Sheriffs of the City of Coventry, was presented to the House, and read; Setting forth, That the Petitioners, having been found guilty of a high violation of the Law, and a gross Breach of the Privileges of this House for not having made any Return of Members to serve in Parliament at the last General Election for the said City, were, for the said Offence, committed to His Majesty's Gaol of Newgate; and that the Petitioners were afterwards discharged by the House from the said Gaol, and committed to the Custody of the Serjeant at Arms, where they still

zárattak; majd a Ház kiengedte őket a nevezett börtönből és a Serjeant at Arms őrizetébe bocsátotta, aki még most is letartóztatva tartja őket. Kérvényezők teljesen átérzik vétségük súlyos voltát, alázattal bocsánatot kérnek a Háztól. Ezekután pedig esedeznek, hogy a Ház börtönéből szabadon bocsáttassanak.«

Határozat: Nevezett Thomas NOXON és Thomas BUTLER állíttassanak holnap reggel a Ház színe elé, hogy szabadon bocsáttassanak.«

»1781 március 27. Thomas NOXON és Thomas BUTLER, Coventry város volt sheriffjei határozat értelmében a Ház színe elé állíttattak. Miután a Speaker dorgálásban részesítette őket, elrendelte, hogy nevezettek a díjak lefizetése mellett a Ház börtönéből szabadon bocsáttassanak.«

b) A Dean- és Jones-féle eset. (1810.)¹

»1810 február 19. Panasz tétetett egy J. Dean által (57. Wardour Street) nyomtatott és »Wind-

remain confined ; and that the Petitioners are thoroughly sensible of the great Offence they have been guilty of, and humbly beg Pardon of the House for the same : And therefore praying that they may be discharged from their Confinement : *Ordered*, That the said Thomas NOXON and Thomas BUTLER be brought to the Bar of this House tomorrow Morning, in order to their being discharged.«

»27th March, 1781. Thomas NOXON and Thomas BUTLER, late Sheriffs of the City of Coventry, were, according to Order, brought to the Bar : Where they received a Reprimand from Mr. Speaker ; and were ordered to be discharged out of Custody, paying their Fees. L. *Journal* XXXVIII. 295., 296., 319., 321.

¹ »19 February 1810. Complaint being made to the House, of a printed Paper intituled, »Windham and Yorke. — British Forum,

ham and Yorke. — British Forum, No. 33. Bedford Street, Covent Garden. — Monday, Feb. 19. 1810.« címmel ellátott nyomtatvány ellen, amely rágalmozó megjegyzéseket tartalmaz a Ház eljárásáról és annak egyes tagjairól, megsértvén ezzel a Ház mentelmi jogát.¹

Jelzett nyomtatvány a Ház asztalára tétetett és felolvastatott.

Határozat: Nevezett J. DEAN holnap jelenjen meg a Ház előtt.«

»1810 február 20. Elrendeltetett, hogy a napi-rendnek J. DEAN megjelenésére vonatkozó része felolvastassék. Miután ez megtörtént, a Ház értesülvén, hogy J. DEAN megjelent, behivatta őt. Nevezett beismerte, hogy a szóbanforgó nyomtatványt ő nyomtatta és sajnálatát fejezte ki afölött, hogy ezáltal a Házat megsértette. Erre fölszó-líttatott, hogy vonuljon vissza.

Határozat: Nevezett J. DEAN-t szóbanforgó

No. 33, Bedford Street, Covent Garden. — Monday February 19 1810;« printed by J. DEAN, 57, Wardour Street, as containing libellous reflections on the character and conduct of this House, and of some of the Members thereof, in breach of the Privilege of this House. — The said Paper was delivered in at the Table, and read.

Ordered, That the said J. DEAN do attend this House To-Morrow.«

»20 February 1810. *Ordered,* That the Order of the Day for the attendance of J. DEAN, be now read : — And the same being read ; and the House being informed, that the said J. DEAN attended accordingly ; he was called in ; and he confessed that he printed the said Paper, and expressed his sorrow for having thereby given offence to the House : — And then he was directed to withdraw.

¹ L. e nyomtatvány szövegét alább a BURDETT-ügygyel kapcsolatban 404. l.

vétségeért a Háznál szolgálattevő Serjeant at Arms tartóztassa le.

Határozat: Mr. John Gale JONES jelenjen meg holnap a Ház előtt.«

»1810 február 21. Elrendeltetett, hogy a napirendnek Mr. John Gale JONES megjelenésére vonatkozó része olvastassék föl. Miután ez megtörtént, a Ház, értesülvén, hogy nevezett John Gale JONES megjelent, behivatta őt. Nevezett beismerte, hogy a szóbanforgó nyomtatványnak ő a szerzője és ő nyomatta ki azt. Beismerte, hogy ezzel hibát követett el és kifejezte sajnálatát afölött, hogy ezáltal a Házat megsértette. Erre fölszólíttatott, hogy vonuljon vissza.

Határozat: Nevezett John Gale JONES a szóbanforgó sértésért a *Newgate* királyi börtönbe záras-sék és a Speaker ennek megfelelő rendeletet bocsásson ki.

Ordered, That the said J. DEAN be, for his said offence, taken into the custody of the Serjeant at Arms attending this House.

Ordered, That Mr. John Gale JONES do attend this House to-morrow.«

»21 February 1810. *Ordered,* That the Order of the Day, for the attendance of Mr. John Gale JONES, be now read; and the same being read: — And the House being informed, that the said John Gale JONES attended accordingly; he was called in; and he confessed that he was the Author of the said Paper, and had caused the same to be printed; and, acknowledging himself to have erred therein, expressed his sorrow for having thereby given offence to the House: — And then he was directed to withdraw.

Ordered, That the said John Gale JONES be, for his said Offence, committed to His Majesty's *Gaol of Newgate*; and that Mr. Speaker do issue his Warrants accordingly.

Előterjesztetett és felolvastatott John DEAN nyomdász (57, Wardour-street, Soho, Middlesex), kérvénye, aki jelenleg a Serjeant at Arms őrizetében van. Ebben előadja, hogy a kézirat Mr. John Gale JONES kezeírása, hogy nevezett röpiratot munkásai az ő személyes felügyelete nélkül készítették és hogy ő rendkívül sajnálja a sérelmet, amelyet a Ház ellen elkövetett s alázattal bocsánatért esedezik.

Határozat: Nevezett John DEAN vezettessék a Ház színe elé, hogy megdorgáltassék és szabadon bocsáttassék.

E határozatnak megfelelően John DEAN a Ház színe elé vezettetett, ahol a Speaker által megdorgáltatván, elrendeltetett, hogy a díjak lefizetésének mellőzésével szabadon bocsáttassék.

A dorgálás ekkép hangzott:

»John DEAN!

Panasz tétetett ön ellen, mint aki egy botrá-

A Petition of John DEAN, No. 57, Wardour-Street, Soho, in the County of Middlesex, Printer, now in the custody of the Serjeant at Arms, was presented, and read; setting forth, That the manuscript is in the hand writing of Mr. John Gale JONES; and that the said handbill was worked off by the Petitioner's workmen, without the personal attention of the Petitioner; and that the Petitioner is highly sensible of the offence he has committed: And most humbly prays forgiveness of the House.

Ordered, That the said John DEAN be now brought to the Bar of this House, in order to his being reprimanded and discharged.

He was accordingly brought to the Bar, where he received a reprimand from Mr. Speaker, and was ordered to be discharged out of custody without paying any fees.

The Reprimand was as followeth; viz. »John DEAN, Complaint having been made to This House against you as the printer of

nyos és rágalmozó röpiratot nyomtatott, amely a Ház eljárására és egyes tagjainak magatartására vonatkozólag sértő megjegyzéseket tartalmaz. Ön ide idéztetett, hogy tisztázza magát a váddal szemben; megjelenvén, beismerte vétkeességét, őszinte sajnálatának adott kifejezést és megnevezte a rágalmozó irat szerzőjét.

A Háznak oka volt a legnagyobb mértékben neheztelni az ön által elkövetett sértés miatt és meg akarván óvni saját méltóságát és tekintélyét, amelyen ez ország összes alattvalóinak a jogai alapulnak, önt egyhangú határozattal mentelmi jogának durva megsértésében vétkesnek nyilvánította. És ezért önt a Serjeant at Arms által letartóztatta.

Mindazonáltal az ön viselkedése, amikor a Ház színe előtt beismerte bűnösségét, a megbánás, amelynek már akkor kifejezést adott s amelyet

a scandalous and libellous paper, reflecting on the proceedings of This House, and the conduct of some of its Members, you were ordered to attend, that you might answer the charge; and having thereupon attended, you have acknowledged yourself to be guilty the offence alledged, declaring indeed at the same time your sincere contrition for your misconduct, and naming the author of the libel.

This House could not but highly resent your offence; and, with a just regard to its own dignity and authority, upon which depend the rights of the whole Commons of this Realm, it declared, by its unanimous resolution, that you were guilty of having grossly violated its privileges; and committed you accordingly to the custody of the Serjeant at Arms.

Nevertheless, your demeanour at the time of confessing your guilt at the Bar, the penitence which you then expressed, and which you have again repeated in your Petition this day, accom-

ma benyújtott kérvényében megismételt, kapcsolatban azzal, hogy módot nyújtott a fővétkes kipuhatólására — mindez kellő mértékben az ön javára tekintetbe vétetett. Az ön esetének eme különös körülményei folytán a Ház beleegyezett abba, hogy ön ne maradjon tovább is fogságban és hogy ön a díjak lefizetésének mellőzésével szabadon bocsáttassék, aminek megfelelően én önt ezennel szabadon bocsátom.«

Egyhangúlag elhatároztatott, hogy a szavak, amelyekkel a Speaker JOHN DEAN-t megdorgálta, jegyzőkönyvbe véssenek.«

c) A Gourlay-féle eset (1824).¹

»1824 június 11. Speaker jelentette a Háznak, hogy a Ház egyik tagját a Ház folyosóján bántalmazták és utasította a Serjeant at Arms-t a tettes ROBERT GOURLAY letartóztatására. És miután

panied by the means which you have afforded of detecting the principal delinquent, have duly weighed in your favour: In consideration, therefore, of these particular circumstances in your case, This House has consented that you be now no longer detained in custody, and moreover that you be discharged without the payment of any fees, and you are now discharged accordingly.«

Ordered, Nemine Contradicente, That what has been now said by Mr. Speaker, in reprimanding the said JOHN DEAN, be entered in the Journals of this House.« L. Journal 65 k. 105., 109., 111.

¹ »11th June, 1824. Mr. Speaker stated to the House, that having received information that a Member had been assaulted in the Lobby of the House, he had directed the Serjeant at Arms to take ROBERT GOURLAY, who had committed the assault, into his custody: And it appearing from the statements of several Members, that doubts might be entertained as to the sanity of the said ROBERT GOURLAY;

több képviselő nevezett Robert GOURLAY elméjének épsége iránt kétséget támasztott:

Határozatba ment: hogy nevezett Robert GOURLAY a Serjeant at Arms őrizete alatt maradjon.«

»1824 jún. 14. Speaker közölte a Házzal, hogy dr. Monro és Sir George Tuthill orvosoktól, akik utasítást kaptak, hogy a Háznál szolgálatot tevő Serjeant at Arms őrizetében levő Robert GOURLAY-t megvizsgálják, a következő levelet kapta:

»1824 jún. 14. Uram! Utasítása szerint több ízben beszélgetést folytattunk Mr. Robert GOURLAY-val, azzal a céllal, hogy elmeállapotát megismerjük. És most, miután ismételten társalogtunk vele és meghallgattuk élete fontosabb eseményeinek részletezését és gondosan mérlegelvén mindazt, amit ő az utóbbi időkben írt, — az a véleményünk, hogy elméje időnkint meg van zavarva és hogy mult pénteken, amikor a Háznak egyik tagját bántalmazta, nem volt ren-

Ordered, That the said Robert GOURLAY do stand committed to the custody of the Serjeant at Arms.«

»14th June, 1824. Mr. Speaker communicated to the House a Letter from Dr. Monro and Sir George Tuthill, who had been directed to visit Robert GOURLAY, in custody of the Serjeant at Arms attending this House, as follows:

»June 14, 1824. Sir, In obedience to your commands, we have had several interviews with Mr. Robert Gourlay, for the purpose of ascertaining the state of his mind: And now, after repeated conversations with him; after hearing him detail many of the principal events of his life; and after carefully considering what he has recently written; it is our opinion that his mind has at different periods exhibited proofs of unsoundness; that he was of unsound mind on Friday last, when he assaulted a Member of the House, and that he continues in the same state.

We have the honour to remain, Sir, with the greatest respect,

des elmeállapotban és hogy most is ugyanazon állapotban van. Fogadja Uram stb. Edward Thomas Monro M. D., Geo. L. Tuthill M. D. A Képviselőház Nagyméltóságú Elnökének.«

d) A Jacob-féle eset (1831).¹

»1831 február 28. Előterjesztetett Leighlin Bridge lakosainak kérvénye, amelyben a Nagy-britannia és Írország közötti únió visszavonását kéri. Indítvány tétetett, hogy a szóbanforgó kérvény tárgyalassék. Efölött vita keletkezett. A karzaton egy idegen félbeszakította ezt a vitát azáltal, hogy egy képviselő kijelentésének hangos felkiáltással ellentmondott. Speaker utasította a Serjeant at Arms-t, hogy az említett idegent azonnal tartóztassa le.

A Serjeant at Arms jelentette, hogy az utasításnak megfelelően az idegent letartóztatta.

Elrendeltetett, hogy a Serjeant at Arms az őrizetében levő idegent vezesse a Ház színe elé.

Your most obedient and humble servants, Edward Thomas MONRO M. D. Geo. L. Tuthill, M. D. To the Right Hon. The Speaker of the House of Commons.« *L. Journal* 79. K. 463., 491.

¹ »28th February, 1831. A Petition of Inhabitants of Leighlin Bridge, for a repeal of the Union between Great Britain and Ireland, was offered to be presented to the House. And a Motion being made, and the Question being proposed, That the said Petition be now brought up: And a Debate arising in the House thereupon; A Stranger in the Gallery having interrupted the said Debate by an exclamation in contradiction to an assertion made by a Member in his Speech, Mr. Speaker directed the Serjeant at Arms immediately to take the said Stranger into his custody. The Serjeant at Arms reported, That he had taken the Stranger into his custody accordingly.

Ordered, That the Serjeant at Arms do bring the Stranger now in his custody to the bar of this House.

Az említett idegen ennek megfelelően a Ház korlátja elé vezettetett és kikérdeztetvén a Speaker által, előadta, hogy a neve Alexander JACOB; hogy érdeklődvén a napirenden levő tárgyak egyike iránt, bebocsáttatást kért a karzatra. Ezután kezdte kifejteni az okokat, amelyek arra indították, hogy beleszóljon az egyik képviselő beszédébe, a Speaker azonban félbeszakította őt és utasította, hogy csak arra szorítkozzék, amivel magaviseletét mentheti a Ház előtt. Erre ő kifejezte sajnálatát a vétség fölött, amelyet elkövetett. Erre utasították, hogy vonuljon vissza.

Indítvány történt, hogy Alexander JACOB súlyos tiszteletlenséget követvén el és jelentékenyen megsértvén a Ház mentelmi jogát, e vétsége miatt Ő Felsége *Newgate* börtönébe zárassék és hogy a Speaker ilyen értelemben intézkedjék.

Módosítás történt, hogy a »vétsége miatt« szók után következő szöveg a kérdés végéig egészen

And the said Stranger was brought to the bar accordingly, and, being examined by Mr. Speaker; stated, that his name was Alexander JACOB; that being engaged in a trade which was to be a subject for discussion this evening, he had obtained admission to the Gallery; he was then proceeding to state the reasons which induced him to notice the Speech of the Member, when he was interrupted by Mr. Speaker, who directed him to confine himself to any apology he might have to make to the House for his conduct, upon which he expressed his sorrow for the offence he had committed: And he was directed withdraw.

A Motion was made, and the Question being proposed, that Alexander JACOB, having been guilty of a high contempt of this House, and a gross breach of its privileges, be for his said offence committed to His Majesty's Gaol of *Newgate*; and that Mr. Speaker

elhagyassék s helyébe e szavak tétessenek: »vezetessék a Ház korlátja elé, hogy a Speaker által megdorgáltassék«.

A kérdés föltétetett, hogy a kihagyásra javasolt szavak maradjanak bent az indítványban. A Ház igenlő értelemben döntött.

Ezután a főkérdést tették föl.

Határozat: Alexander JACOB súlyos tiszteletlenséget követvén el a Ház iránt és jelentékenyen megsértvén a Ház mentelmi jogát, e vétsége miatt Ő Felsége *Newgate* börtönébe zárassék és a Speaker ilyen értelemben intézkedjék.«

»1831 március 2. Bemutatásra került és felolvastatott Alexander JACOB kérvénye, aki a Ház mentelmi jogának megsértése miatt Ő Felsége *Newgate* börtönébe záratott. Kérvényező teljes tudatában van helytelen magaviseletének, azt mélyen sajnálja és alázattal engedelmet kér annak kijelentésére, hogy magaviselete semmiképen sem

do issue his Warrants accordingly; An Amendment was proposed to be made to the Question, by leaving out from the word »offence« to the end of the Question, in order to add the words »brought to the bar of this House to be there reprimanded by Mr. Speaker« instead thereof. And the Question being put, That the words proposed to be left out stand part of the Question; it was resolved in the Affirmative. Then the main Question being put; *Ordered*, That Alexander JACOB, having been guilty of a high contempt of this House, and a gross breach of its privileges, be for his said offence committed to His Majesty's Gaol of Newgate; and that Mr. Speaker do issue his Warrants accordingly.«

»2nd March, 1831. A Petition of Alexander JACOB, was presented, and read; setting forth, That the Petitioner, having been committed to His Majesty's Gaol of Newgate, for a breach of the Privileges of the House, whilst he is fully sensible of, and deeply

tiszteletlenségből származott, hanem izgatottsága idézte azt elő, amelyről teljességgel képtelen számot adni. Alázattal kéri ezért a Házat, vezettesse őt azonnal maga elé, hogy alkalma legyen személyesen is sajnálatát kifejeznie és a Ház bocsánatáért esedeznie.

Határozat: Szóbanforgó kérvény tétessék a Ház asztalára és nyomattassék ki.«

»1831 március 3. Indítványoztatott s elrendeltetett, hogy Alexander JACOB tegnap előterjesztett kérvénye, amelyben kéri, hogy a börtönből kibocsáttassék — felolvastassék.

A Ház értesülvén egyik tagja által arról, hogy a nevezett Alexander JACOB nincsen rendes elmeállapotban: *elhatározta*, hogy a nevezett Alexander JACOB bocsáttassék ki Ő Felsége *Newgate* börtönéből és hogy a Speaker ennek megfelelően rendelkezék.

deplores, his misconduct, he humbly begs permission to represent, that it originated not in any want of respect to the House, either collectively or individually, but in a moment of excitement, for which he is totally unable to account; he therefore most humbly prays the House to order him to be brought forthwith to the bar of the House, in order that he may have the opportunity of personally expressing his contrition, and craving the pardon of the House. *Ordered*, That the said Petition do lie upon the Table; and be printed.*

»3rd March, 1831. The House was moved, That the Petition of Alexander JACOB, praying to be discharged out of custody, which was yesterday presented to the House, might be read; and the same being read; And the House being informed by a Member, that the said Alexander JACOB was in a disordered state of mind; *Ordered*, That the said Alexander JACOB be discharged from the custody of the Keeper of His Majesty's Gaol of Newgate; and that Mr. Speaker do issue his Warrants accordingly.* L. Journal 86. k. 323, 325, 331, 333.

e) A Crone eset (1853).¹

»1853. április 12. Mr. Hamilton a Cocker-mouth-i választás ellen beadott petíciók elbírálására kiküldött bizottság részéről jelenti, hogy az említett bizottság előtt a mai napon egy tanu, William CRONE ittás állapotban jelent meg és egyébként is rendetlenül viselkedvén, a bizottság utasítására a Háznál szolgálattevő Serjeant at Arms által a Ház további utasításáig letartóztatott.

Határozat: Nevezett William CRONE, említett vétsége miatt, maradjon továbbra is a Háznál szolgálattevő Serjeant at Arms fogságában.«

f) A Ward és Grissell eset (1879. 1880.).²

»1879 július 7. Lord Henry Lennox, mint a magán-törvényjavaslatok A) csoportja bizottságának előadója, a Tower High Level Bridge

¹ »12th April, 1853. Mr. Hamilton, from the Select Committee appointed to try and determine the matter of certain Petitions, complaining of an undue Election and Return for the Borough of Cocker-mouth, informed the House, That William CRONE having appeared before the Committee this day in a state of intoxication, and having prevaricated in his evidence, and otherwise misbehaved in giving his evidence, he had, by direction of the Committee, by Warrant under his hand, committed the said William CRONE to the custody of the Serjeant at Arms attending this House, to await the pleasure of the House. *Resolved*, That the said William CRONE do, for his said offence, stand committed to the custody of the Serjeant at Arms attending this House.« L. Journal 108 k. 389.

² »Monday, 7th. July 1879. Privilege, (Tower High Level Bridge [Metropolis] Bill) (Special Report). Lord Henry Lennox reported from the Committee on Group A. of Private Bills; That, in the case of the Tower High Level Bridge (Metropolis) Bill, they had agreed to the following Special Report: At the meeting of the

(Metropolis) Bill hidépítési engedély esetében a következő jelentést terjesztette elő:

A bizottságnak ma tartott ülésében Mr. Littler, az ügyben szereplő egyik jogtanácsos, a bizottság tudomására hozott bizonyos tényeket, amelyeket a mellékelt ügyiratok tartalmaznak:

Mr. Cockell nyilatkozata.

»Kedden Mr. J. Sandilands WARD ügyvéd (51 Lincoln's Inn Fields), felkereste Mr. Hooker-t (a Wyatt, Hoskins and Hooker-cég tagját) és előadta neki, hogy egy ügyfele a Tower Bridge Bill ügyében érintkezésbe óhajt lépni a koncessziót ellenző rakpart-tulajdonosokkal, mivel ő a parlamenti bizottság döntését befolyásolni képes s erre bizonyos feltételek mellett hajlandó.

Mr. Hooker erre azt válaszolta, hogy bár ő a dolgot nem hiszi lehetségesnek, Mr. WARD forduljon Mr. Cockell-hez (Arkecoll, Jones and

Committee this day, Mr. Littler, one of the Counsel in the case, brought to the notice of the Committee certain facts which are contained in the accompanying Papers:

Statement by Mr. Cockell. Tower High Level Bridge Bill. Re Grissell.

On Tuesday Mr. J. Sandilands WARD, of 51, Lincoln's Inn Fields, Solicitor (admitted 1870) called on Mr. Hooker (Wyatt, Hoskins and Hooker), and stated a client of his wished to be placed in communication with the opposing wharfingers as to the Tower Bridge Bill, as he could control the decision of the Committee, and was willing to do so on terms. Mr. Hooker replied he did not believe it at all, but referred Mr. WARD's client to Mr. Cockell (Arkecoll, Jones and Cockell), as having the conduct of the opposition. Mr. Hooker informed Mr. Cockell of this fact, and the latter immediately spoke to Mr. Littler, and, with his sanction, arranged that, if Mr. WARD's client should call upon him, he would seem to entertain the proposal, and try and draw him out as much as possible, so as to expose the whole proceeding. On Wed-

Cockell ügyvédi cég beltagjához), aki a koncesz-sziót ellenző csoportot képviseli. Mr. Hooker erről a dologról értesítette Mr. Cockell-t; és az utóbbi azonnal beszélt Mr. Littler-rel, akivel együtt megállapodott abban, hogyha Mr. WARD ügyfele őt felkeresi, úgy fog tenni, mintha ajánlatát elfogadná és megkísérli minél több adat birtokába jutni, hogy azután az egész ügyet leleplezhesse.

Szerdán reggel Mr. Charles E. GRISSELL meglátogatta Mr. Cockell-t és azt állította, hogy bizonyos feltételek mellett módjában van a bizottság döntését akármelyik irányban befolyásolni és hogy erre való képességéről némi bizonyosságot nyújtson, vállalkozott arra, hogy a tanuk kihallgatása során intézkedni fog, hogy a bizottság a rakpart-tulajdonosok érdekei javára szolgáló kérdéseket tegyen föl» stb. stb.

A Mr. C. E. Grissell által aláírt nyilatkozat.

»Állítom, hogy a Tower High Level Bridge Bill fölött tanácskozó bizottság döntését befolyásolni tudom és hajlandó vagyok ezt a befolyá-

nesday morning, Mr. Charles E. GRISSELL called on Mr. Cockell, and stated his ability to control the decision of the Committee either way on terms, and as proof of his ability volunteered that, in the course of examination of witnesses, he would arrange that such questions should be asked by the Committee in favour of the wharfingers' case as would indisputably prove his assertion.

Document signed by Mr. C. E. GRISSELL.

»Asserting that I can control the decision of the Committee now sitting upon the Tower High Level Bridge Bill I am willing to

somat bizonyos feltételek mellett a koncessziót ellenző rakpart-tulajdonosok javára érvényesíteni; nevezetesen felelősséget vállalni, hogy a bizottság a javaslatot elvesse, illetve, hogy azt oly módon kezelje, hogy a közmunkatanács (Board of Works) a javaslatot visszavonja, föltéve, hogy nekem kellő biztosíték nyújtatik arra nézve, hogy mihelyt ezek valamelyike megtörténik, részemre azonnal kétezer font fizettetik. Charles E. GRISSELL.«

Miután ez iratok hitelessége igazolást nyert, a bizottság kötelességének tartotta ezt a Ház tekintélyét súlyosan sértő ügyet a Ház ítélőszéke elé terjeszteni, egyúttal a javaslat további tárgyalását elnapolni mindaddig, míg a Háztól újabb utasítást nem nyer.

Határozat: A jelentés holnap két órakor megfontolás tárgyává tétetik és kinyomatása elrendeltetik.«

use that influence in favour of the opposing wharfingers upon certain terms, and will undertake that the Bill shall be thrown out or otherwise dealt with by the Committee in such a way as would make the Board of Works withdraw it by reason of compensation or other clauses being required by the Committee, provided a sufficient guarantee is given to me for the payment of two thousand pounds immediately on such an event happening. (Signed) Charles E. GRISSELL.«

The authenticity of these Papers having been verified, the Committee feel bound to report the same for the judgment of the House as a matter seriously affecting its Privileges; and they have adjourned the further inquiry on the Bill until they shall receive further instructions from the House. *Ordered*, That the Report be taken into consideration To-morrow, at Two of the clock; and be printed.« L. *Journal* 134. k. 322.

»1879 július 8. A Ház határozata értelmében megfontolás tárgyává tette a külön-jelentést, amelyet folyó hó 7-én a magán-törvényjavaslatok A) csoportjának bizottsága a Tower High Level Bridge (Metropolis) Bill tárgyában előterjesztett.

Indítvány történt arra nézve, hogy Mr. Charles E. GRISSELL holnap 12 órára a Ház elé idéztessék.

Módosító indítvány nyújtatott be, hogy az eredeti indítvány akként módosíttassék, hogy a »hogyz« szócskától az indítvány szövegének végéig levő szavak kihagyassanak oly célból, hogy helyükbe a következő szavak kerüljenek: ...a magán-törvényjavaslatok A) csoportja bizottságának jelentése egy külön bizottságnak adassék ki.

Határozat: A magántörvényjavaslatok A) cso-

»Tuesday, 8th July, 1879. The House, according to Order, proceeded to take into consideration the Special Report which, upon the 7th day of this instant July, was made from the Committee on Group A. of Private Bills, relative to the Tower High Level Bridge (Metropolis) Committee.

And a Motion being made, and the Question being proposed, That Mr. Charles E. GRISSELL do attend this House, To-morrow, at Twelve of the clock; An Amendment was proposed to be made to the Question, by leaving out from the word »That« to the end of the Question, in order to add the words »the Special Report from the Committee on Group A. of Private Bills be referred to a Select Committee,« instead thereof. And the Question being put, That the words proposed to be left out stand part of the Question: — It passed in the Negative. And the Question being put, That the words »the Special Report from the Committee on Group A. of Private Bills be referred to a Select Committee« be added, instead thereof: — It was resolved in the Affirmative. Then the Main Question, so amended, being put; *Ordered*, That the Spe-

portja bizottságának jelentése egy külön bizottságnak adassék ki.«

»1879 július 22. A Ház tárgyalta a Tower High Level Bridge (Metropolis) Bill ügyében be-
terjesztett mentelmi bizottsági jelentést s elren-
delte, hogy Mr. Charles E. GRISSELL és Mr. John
Sandilands WARD holnap déli 12 órakor a Ház
előtt jelenjenek meg.«

»1879 július 23. A napirend Mr. Charles E.
GRISSELL és Mr. John Sandilands WARD meg-
jelenésére vonatkozóag felolvastatván, a Ser-
jeant at Arms jelentette a Háznak, hogy az
előbbi nem jelent meg a Ház előtt. Felolvasta-
tott továbbá egy a mai napon kelt s a Serjeant
at Arms-hoz intézett sürgöny, amelyből kitűnik,

cial Report from the Committee on Group A. of Private Bills be
referred to a Select Committee.« L. Journal i. h. 326.

»Thursday, 17th July, 1879. Ordered, That the Report from
the Select Committee on Privilege (Tower High Level Bridge
[Metropolis] Committee) be taken into consideration upon Tues-
day next, at Two of the clock.« L. Journal i. h. 350.

»Tuesday, 22nd July, 1879. The House proceeded to take into
consideration the Report which, upon the 17th day of this instant
July, was made from the Select Committee upon Privilege (Tower
High Level Bridge (Metropolis) Committee); and the same being
read:

Ordered, That Mr. Charles Edmund GRISSELL and Mr. John
Sandilands WARD do attend this House To-morrow, at Twelve of
the clock.« L. Journal i. h. 363.

»Wednesday, 23rd July, 1879. The Order of the day being
read, for the Attendance of Mr. Charles Edmund GRISSELL and Mr.
John Sandilands WARD; The Serjeant at Arms reported to the
House, that Charles Edmund GRISSELL was not in attendance on
this House, and that John Sandilands WARD was in attendance.
The Serjeant at Arms also reported the course that he had taken
in order to secure the attendance of Charles Edmund GRISSELL,
and read a telegraphic message addressed to the Serjeant at Arms

hogy Mr. Ch. E. GRISSELL jelenleg Boulogne-sur-Mer-ben (Franciaország) tartózkodik.

Határozat: Ch. E. GRISSELL — miután a Ház rendelete dacára a Ház színe előtt megjelenni elmulasztotta, a szolgálattevő Serjeant at Arms által letartóztatásuk s a Speaker erre vonatkozó rendeletet bocsásson ki.

Ezután John Sandilands WARD bevezettetvén, a Speaker a következő szavakat intézte hozzá:

»John Sandilands WARD! A Tower High Level Bridge-re vonatkozó magán-törvényjavaslattal kapcsolatban Ön által tanúsított viselkedést e Háznak egy külön bizottsága beható vizsgálat tárgyává tette. E bizottság vizsgálata eredményét a Ház elé terjesztett jelentésének utolsó két szakaszában egész világosan a következőkben foglalta össze: »A Ház bizottsága egyhangulag abban a véleményben van, hogy Mr. GRISSELL abbeli állításával, miszerint a Tower High Level Bridge

dated this day, from which it appeared that Charles Edmund GRISSELL was then at Boulogne-sur-Mer. *Ordered,* That Charles Edmund GRISSELL having been ordered to attend the House this day, and having neglected to attend, be taken into the custody of the Serjeant at Arms attending this House; and that Mr. Speaker do issue his Warrants accordingly.

John Sandilands WARD was then called in, and was addressed by Mr. Speaker in the following terms: »John Sandilands Ward; Your conduct in connection with the Private Bill relating to the Tower High Level Bridge has been subjected to patient and full inquiry by a Select Committee of this House. That Committee have come to conclusions, which are clearly summed up in the last two paragraphs of their Report to the House, in the following terms: »Your Committee are unanimously of opinion that Mr. Grissell, in asserting that he could control the decision of the Committee on the Tower High Level Bridge (Metropolis) Bill,

(Metropolis) Bill bizottsága döntését befolyásolni képes, illetve ezt célzó ajánlatával a Ház mentelmi jogát megsértette. Ugyancsak egyhangulag megállapította a bizottság, hogy Mr. WARD, aki tudott az ajánlatról és Mr. GRISSELL-nek annak keresztülvitele körül segédkezett, szintén vétkes a Ház mentelmi jogának a megsértésében.«

Feladatom most a Ház nevében kijelenteni, hogy a Ház hajlandó erre az ügyre vonatkozólag az Ön észrevételeit meghallgatni.«

Erre John Sandilands WARD igyekezett viselkedését mentetni, mire utasították, hogy vonuljon vissza.

Határozat: John Sandilands WARD azáltal, hogy tudomással birván Ch. E. GRISSELL abbeli ajánlatáról, hogy a Tower High Level (Metropolis) Bill bizottsága döntését befolyásolni vállalkozik, annak keresztülvitele körül segédkezett, vétkes a Ház mentelmi jogának megsértésében.

Határozat: John Sandilands WARD-ot említett

and in the offer he made to do so, was guilty of a breach of the Privileges of the House. And they are also unanimously of opinion that Mr. Ward was cognisant of, and assisted Mr. Grissell in the matter of, this offer, and was likewise guilty of a breach of the Privileges of the House.« I have now to state on behalf of the House that the House is willing to hear what you have to say upon this matter.« John Sandilands WARD thereupon tendered an explanation of his conduct; and was then directed to withdraw.

Resolved, Nemine Contradicente, That John Sandilands WARD having been cognisant of, and having assisted Charles Edmund GRISSELL, in the matter of his offer to control the decision of the Committee on the Tower High Level Bridge (Metropolis) Bill, was guilty of a breach of the Privileges of this House.

Ordered, That John Sandilands WARD be, for his said offence,

vétkeért az e Háznál szolgálattelvő Serjeant at Arms tartóztassa le és a Speaker ennek megfelelő rendeletet bocsásson ki.

A Serjeant at Arms jelentést tett a Háznak, hogy a Ház mai határozatának megfelelően John Sandiland WARD-et letartóztatta.«

»1879 július 28. A Serjeant at Arms a GRISSELL-féle ügyben a következő jelentést terjesztette elő:

»Midőn a Speaker úr parancsát vettem Ch. E. Grissell letartóztatása iránt, egy háztisztviselőt Boulogne-sur-Merbe küldöttem, hogy felőle értesülést szerezzek. A futár visszatért és jelentette, hogy látta Mr. GRISSELL-t, aki még most is Boulogne-sur-Merben, a Ház joghatóságának területén kívül tartózkodik, és pedig a Hotel-Bordeaux-ban, Graham név alatt.«

»1879 július 29. Bemutattatott és felolvastatott John Sandilands WARD-nak, jelenleg a Háznál

committed to the custody of the Serjeant at Arms attending this House; and that Mr. Speaker do issue his Warrants accordingly.

The Serjeant at Arms reported to the House That he has taken into custody John Sandilands WARD, pursuant to the Order of the House of this day.« *L. Journal* i. h. 366.

»Monday, 28th July, 1879. The Serjeant at Arms being called upon by Mr. Speaker to inform the House what course he had taken in order to serve Mr. Speaker's Warrant upon Charles Edmund GRISSELL, reported, as follows: On receiving Mr. Speaker's Warrant to take into my custody Charles Edmund Grissell, I sent a Messenger of the House to Boulogne-sur-Mer to obtain information respecting him. The Messenger has returned and reported to me that he has seen Mr. Grissell, who is still at Boulogne-sur-Mer, — beyond the jurisdiction of this House, — and residing at the Hotel Bordeaux under the name of Graham.« *L. Journal* i. h. 377.

»Tuesday, 29th July, 1879. A Petition of John Sandilands WARD, now a prisoner in the custody of the Serjeant at Arms attending

szolgálattevő Serjeant at Arms foglyának kérvénye, amelyben előadja, hogy a Ház rendelete folytán történt elzáratása következtében egészsége megrendült, amit dr. Sieveking, a királynő udvari orvosának és dr. S. H. Watersnek másolatban mellékelt bizonyítványai igazolnak stb.

Kérvényező magát teljesen aláveti a Háznak, őszinte bánatát és sajnálkozását fejezi ki afölött, hogy a Ház haragját magára vonta s bátorodik a legalázatosabban remélni, hogy a Ház a már eddig szenvedett kínos elzárással s azzal járó igen súlyos veszteségek és kellemetlenségekkel a mentelmi jogán esett sérelmet eléggé megtoroltnak fogja tekinteni. Kéri, hogy a Ház szabadonbocsátását elrendelni kegyeskedjék.

Határozat: Nevezett kérvény holnap megfontolás tárgyává fog tétetni és kinyomatása elrendeltetik.«

the House, was presented, and read ; setting forth, That the Petitioner has not only suffered very much from loss of liberty, but his health has been seriously affected in consequence of his imprisonment by order of the House, as is shown be the certificate of Dr. Sieveking, Physician in Ordinary to the Queen, and Dr. J. H. Waters, of which the following are copies etc.

That the Petitioner entirely submits himself to the House, and begs to express his unfeigned sorrow and regret for having incurred its displeasure, but he ventures most humbly to hope that the House will deem that the harassing imprisonment the Petitioner has already undergone, and the very serious loss and inconvenience thereby entailed upon him are a sufficient expiation of the offence against the privileges of the House, of which he has been adjudged guilty ; and praying that the House will order his discharge out of custody. — *Ordered*, That the said Petition be taken into consideration To-morrow ; and be printed.« *L. Journal* i. h. 381.

»1879 július 30. A napirend John Sandilands WARD-nak folyó hó 29-én bemutatott kérvénye tárgyában felolvastatott. A kérvényt újból felolvasták.

Határozat: Miután John Sandilands WARD magát e Háznak teljesen alávetette, vétkéért bánatát és sajnálatát kifejezte, tekintve hogy egészsége is megrendült, a Serjeant at Arms őrizete alul a díjak lefizetése mellett szabadon bocsátandó.«

»1879 augusztus 13. A Serjeant at Arms jelenti a Háznak, hogy a Ház rendeletének megfelelően és Speaker úr parancsa alapján a mai napon Charles E. GRISSELL-t letartóztatta.

Határozat: Nevezett jelentés holnap fog tárgyalatni.«

»1879 augusztus 14. Határozata értelmében a Ház tárgyalta azt a jelentést, amelyet folyó hó

»Wednesday, 30th July, 1879. The Order of the day being read, for taking into consideration the Petition of John Sandilands WARD, which was presented upon the 29th day of this instant July: — The House proceeded to take the said Petition into consideration; and the same was again read. *Resolved*, That John Sandilands WARD, having entirely submitted himself to this House, and expressed his sorrow and regret for his offence, and having already suffered in his health, be discharged out of the custody of the Serjeant at Arms, on payment of his fees.« L. Journal i. h. 385.

»Wednesday, 13th August, 1879. The Serjeant at Arms reported to the House, — That in pursuance of the Orders of the House, and in obedience to Mr. Speaker's Warrant, he had this day taken Charles Edmund GRISSELL into custody. *Ordered*, That the said Report be taken into consideration To-morrow.« L. Journal i. h. 432.

»Thursday, 14th August, 1879. The House, according to Order, proceeded to take into consideration the Report which, upon the

13-án a Serjeant at Arms Ch. E. GRISSELL-re vonatkozólag a következőkben tett: A Ház rendeletének megfelelően és Speaker úr parancsa alapján a mai napon Ch. E. GRISSELL-t letartóztatta.

Határozat: Miután Ch. E. GRISSELL a Serjeant at Arms által foganatosítandó letartóztatási parancs végrehajtása elől az ülőszék végéig elrejtőzött, a *Newgate* királyi börtönbe zárattasék. Erre vonatkozólag a Speaker bocsássa ki a szükséges rendeleteket.«

»1880 március 1. *Határozat:* A holnapi napirend tárgyai közé kitűzendő Ch. E. GRISSELL ügye, aki a parlament legutóbbi ülőszakában a Speaker elfogató parancsának foganatosítása elől egészen a múlt ülőszék végéig elrejtőzött és aki ezért a Ház rendeletére a *Newgate* királyi börtönbe záratott.«

13th day of this instant August, was made by the Serjeant at Arms relative to Charles Edmund GRISSELL as follows. »That in pursuance of the Orders of the House. and in obedience to. Mr. Speaker's Warrant, he had this day taken Charles Edmund GRISSELL into custody.« *Ordered,* That Charles Edmund GRISSELL, having evaded, until the close of the Session, the execution of Mr. Speaker's Warrant for taking him into the custody of the Serjeant at Arms, be committed to *Her Majesty's Gaol at Newgate*; and that Mr. Speaker do issue his Warrants accordingly.« *L. Journal* i. h. 435.

»Monday, 1st March 1880. *Ordered,* That the case of Charles Edmund GRISSELL, who was committed to Her Majesty's Gaol of Newgate, by Order of this House, in the last Session of Parliament, for having evaded, until the close of the Session, the execution of Mr. Speaker's Warrant for taking him into the custody of the Serjeant at Arms for a Breach of the Privileges of this House, be taken into consideration To-morrow.« *L. Journal* h. 70.

»1880 márc. 2. Határozata értelmében a ház tárgyalás alá vette Ch. E. GRISSELL esetét.

Bemutattatott és felolvastatott Ch. E. GRISSELL-nek (Curzon-Street, May-Fair, Middlesex megyében) kérvénye, amely a következőket tartalmazza: A Háznak egyik albizottsága múlt év augusztusában jelentette, hogy kérvényező a Ház méltóságának megsértésében vétkes; erre kérvényező utasítást nyert, hogy a Ház színe előtt jelenjék meg: azonban előbb kénytelen volt orvosának tanácsára Londonból távozni; visszatérte után őt a Speaker által kiadott parancs értelmében letartóztatták és ő felségének New-Gate nevű börtönébe zárták. A kérvényező mélyen sajnálja a súlyos vétket, amelyért elítéltek és bátorodik a Ház elé terjeszteni alázatos bocsánatkérését és őszinte sajnálatának kifejezését. Teljes mértékben kész alávetni magát a Ház kegyes jóindulatának és kéri a Házat, kegyeskednék súlyos vétkéért felajánlott alázatos bocsánatkérését és mély sajnálkozását elfogadni.

»Tuesday, 2nd March, 1880. The House, according to Order proceeded to take into consideration the case of Charles Edmund GRISSELL, who was committed to Her Majesty's Gaol of Newgate, by Order of this House, in the last Session of Parliament, for having evaded until the close of the Session, the execution of Mr. Speaker's Warrant for taking him into the custody of the Serjeant at Arms for a Breach of the Privileges of this House.

A Petition of Charles Edmund GRISSELL, of Curzon Street, May-Fair in the County of Middlesex, was presented, and read; setting forth, that a Select Committee of the House reported in August last that your Petitioner has committed a Breach of the Privileges of the House; that the Petitioner was thereupon ordered to attend at the Bar of the House, but that he had previously been obliged

Indítvány történt aziránt, hogy Ch. E. GRISSELL-t, aki a Ház méltóságán ejtett sértés miatt járó büntetés alul egészen a múlt ülésszak végéig kivonta magát — a Háznál szolgálattevő Serjeant at Arms tartóztassa le, s a Speaker eziránt bocsássa ki rendeletét, továbbá: hogy Mr. GRISSELL a Ház megsértése miatt a Speaker által a ház színe előtt megdorgáltassék.

Módosító indítvány tétetett oly értelemben, hogy az eredeti szövegnek a »rendeletét« szótól a befejezésig terjedő része kihagyassék.

Kérdés tétetett, vajjon a kihagyásra javasolt szavak benne maradjanak-e az indítványban. A Ház tagadólag döntött. Azután az így módosí-

to leave London in accordance with the direction of his medical adviser; that on his return he was arrested in virtue of a Warrant issued by Mr. Speaker, and was committed to Her Majesty's Gaol of Newgate; that the Petitioner deeply deplores the grave offence of which he was adjudged guilty, and desires to tender his humble apology and the expression of his sincere regret to the House; that the Petitioner desires to make the fullest submission and to throw himself upon the merciful consideration of the House; and praying that the House will be pleased to accept his humble apology and the expression of his deep regret for his grave offence.

A Motion was made, and the Question being proposed, That Charles Edmund GRISSELL, having evaded punishment for his offences against the Privileges of this House until the close of the last Session, be sent for in the custody of the Serjeant at Arms attending this House, and that Mr. Speaker do issue His Warrant accordingly; and that he be reprimanded at the Bar, by Mr. Speaker, for his contempt of this House. An Amendment was proposed to be made to the Question, by leaving out from the word »accordingly« to the end of the Question. And the Question being put, That the words proposed to be left out stand part of the Question: — It passed in the Negative. Then the Main Question, so amended, being put; — *Ordered*, That Charles Edmund GRISSELL, having evaded punishment for his offences against the Privileges of this

tott főkérdés feltételettel szavazásra, amire *határozatba ment*, hogy Ch. E. GRISSELL-t, aki a Ház méltóságán ejtett sérelemért kimondott büntetés alul egészen a mult ülősszak végéig kivonta magát, a Háznál szolgálattévő Serjeant at Arms tartóztassa le s a Speaker eziránt bocsássa ki rendeletét.

A Serjeant at Arms jelentette a Háznak, hogy a Ház határozata folytán és a Speaker rendelete alapján Ch. E. GRISSELL-t letartóztatta.

Határozat: Charles Edmund GRISSELL az e Háznál szolgálattévő Serjeant at Arms őrizetében hagyandó, s eziránt a Speaker bocsássa ki rendeletét.

Határozat: A Serjeant at Arms nevezett Ch. E. GRISSELL-t vezesse őrizet alatt holnap déli 12 órakor a Ház színe elé.«

»1880 márc. 3. A napirend, [Ch. E. GRISSELL-nek őrizet alatt való megjelenésére vonatkozólag, felolvastatván, a Serjeant at Arms Ch. E.

House, until the close of the last Session, he sent for in the custody of the Serjeant at Arms attending this House, and that Mr. Speaker do issue his Warrants accordingly.

The Serjeant at Arms reported to the House that, in pursuance of the Order the House, and in obedience to Mr. Speaker's Warrant, he had taken Charles Edmund GRISSELL into custody. — *Ordered.* That Charles Edmund GRISSELL do stand committed to the custody of the Serjeant at Arms attending this House; and that Mr. Speaker do issue his Warrants accordingly. — *Ordered.* That the Serjeant at Arms do bring the said Charles Edmund GRISSELL, in custody, to the Bar of this House, To-morrow, at Twelve of the clock.« L. Journal i. h. 73.

»Wednesday, 3rd March, 1880. The Order of the day being read, for the Attendance in custody of Charles Edmund GRISSELL.

GRISSELL-t a Ház színe elé vezette; amire Speaker a fogolyhoz a következő szavakat intézte:

»Charles Edmund Grissell! A múlt ülésszakban a Ház egy bizottsága beható vizsgálat tárgyává tette Önnek a magántörvényjavaslatok egyik bizottságával szemben tanúsított viselkedését s e bizottság a következő eredményre jutott: »A bizottság egyhangú véleménye szerint Mr. Ch. E. Grissell abbeli állításával, hogy a Tower High Level Bridge (Metropolis) Bill bizottságának döntéseit befolyásolni képes és ezt célzó ajánlatával a ház mentelmi jogát megsértette.«

Erre a Ház rendeletet adott ki, hogy Ön a Ház színe előtt megjelenjen. E rendelettel szemben ön megtagadta az engedelmességet, s a letartóztatására kiadott parancs elől elmenekült, olyképen, hogy elhagyta e Ház joghatósági területét. Csak a parlamenti ülésszak berekesztése előtt két nappal tért Ön vissza az országba, s engedte magát letartóztatni. Épen az ülésszak lejárta

The Serjeant at Arms brought Charles Edmund GRISSELL to the Bar of the House. — Whereupon Mr. Speaker addressed the prisoner as followeth: — »Charles Edmund Grissell; your conduct last Session in connection with the inquiry before a Committee on a Private Bill was the subject of patient inquiry by a Select Committee of this House, which Committee came to the following conclusion: — »Your Committee are unanimously of opinion that Mr. Charles Edmund Grissell, in asserting that he could control the decisions of the Committee on the Tower High Level Bridge (Metropolis) Bill, and in the offer that he made to do so, was guilty of a breach of the Privileges of the House.« Thereupon an Order was made by this House for your attendance before this House. That Order was disobeyed. Again you evaded the Warrant issued for your apprehension by proceeding beyond the jurisdiction of this House, and two days before the prorogation of Parliament you returned to this

előtt tartóztatták le Önt és annak berekesztésekor szabadon kellett Önt bocsátani.

A ház már majdnem négy hét óta ülészik az új ülősszakban s Ön csak tegnap, miután viselkedése nyilvánosan tárgyalatott, vetette magát alá a Háznak. Mindazonáltal a Ház hajlandó minden magyarázatot, amelyet Ön viselkedésére vonatkozólag jónak lát előterjeszteni, meghallgatni.«

Ch. E. GRISSELL, miután helytelen viselkedésének mentségeit az elkövetett sérelem fölött való alázatos bocsánatkérés kíséretében előterjesztette, alávetette magát a Ház ítéletének. Erre utasított, hogy a Serjeant at Arms őrizete alatt vonuljon vissza

Határozat: Ch. E. GRISSELL, aki a ház méltóságán ejtett sérelemért járó büntetés alul egészen a múlt ülősszak végéig kivonta magát, Ő Felsége *Newgate* nevű börtönébe zárandó, s a Speaker ennek megfelelő rendeletet bocsásson ki.«

Country and placed yourself within reach of my Warrant. You were taken into custody just before the prorogation, and on the prorogation of Parliament you were discharged. This House has now been in Session for nearly four weeks, and you have delayed until yesterday, when public notice has been taken of your conduct, to make your submission. This House, nevertheless, is willing to hear any explanation which you may think proper to offer to it, with respect to your conduct.«

Charles Edmund GRISSELL having tendered an explanation of his misconduct, with an humble apology for his offence, submitted himself to the judgement of the House; and was then directed to withdraw in the custody of the Serjeant at Arms. - *Ordered*, That Charles Edmund GRISSELL, having evaded punishment for his offences against the Privileges of this House, until the close of the last Session, be committed to Her Majesty's Gaol of Newgate, and that Mr. Speaker do issue his Warrant accordingly.« *L. Journal* i. h. 76.

B) *Képviselők elzárása.*¹

a) A Sheil-Althorp eset (1834).²

»1834 február 5. A vita folyamán heves összeszólalkozás történt Mr. SHEIL és Lord Viscount ALTHORP között. Mr. Speaker fölszólította e képviselőket, hogy a Ház falain kívül ne folytassák a dolgot. Miután azonban Mr. SHEIL vonakodott erre nézve bármiféle ígéretet tenni és Lord Viscount ALTHORP sem nyújtott kielégítő megnyugtatót ebben az irányban,

egyhangúlag *határozatba ment*, hogy Richard Lalor SHEIL Esquire-t és Lord Viscount ALTHORP-ot a Háznál szolgálatot tevő Serjeant at Arms tartóztassa le.« . . .

»Mr. Stanley jelentette a Háznak, hogy fel van hatalmazva Lord Viscount ALTHORP részéről annak kijelentésére, hogy képviselőtársainak a tanácsára és hogy ne hátráltassa a közügyek

¹ Egyéb eseteket l. a III. Cím (Parlamenti karhatalom) függékében. (443. és 449., Fuller és Burdett-esetek.)

² »5th February, 1834 . . . And words of heat having passed during the Debate between Mr. SHEIL and Lord Viscount ALTHORP, and the honourable Members having been called upon by Mr. Speaker to assure the House that they would not prosecute the matter without the walls of the House, and Mr. SHEIL having declined to give any such assurance, and Lord Viscount ALTHORP not having given a satisfactory assurance to that effect: *Ordered*, Nemine Contradicente, That Richard Lalor SHEIL, Esquire, and Lord Viscount ALTHORP, be taken into the custody of the Serjeant at Arms attending this House.« . . .

»Mr. Secretary Stanley informed the House, that he was authorised by Lord Viscount ALTHORP to say, that by the advice of his colleagues, and not to retard the progress of Public Business, he bows to the authority of the House, and assures the House that

menetét, meghajlik a Ház óhaja előtt és nem fog semmiféle lépéseket tenni, sem pedig valamely ellenséges üzenetre válaszolni, ha hozzá ilyen intéztetnék a ma este történtek következményeképen.

Egyhangúlag *határozatba ment*, hogy Lord Viscount ALTHORP azonnal bocsáttassék szabadon a Serjeant at Arms őrizetéből.« . . .

»Mr. Hume értesítette a Házat, hogy Mr. SHEIL fölkérte őt annak kijelentésére, hogy értesülvén arról, ami épen most történt a Házban, barátainak tanácsát követve, hajlandó meghajolni és alávetni magát ugyanazon kikötésnek, amely Lord Viscount ALTHORP-al szemben nyert alkalmazást és nem fog sem küldeni, sem elfogadni semmiféle ellenséges üzenetet a ma este törtétekből kifolyólag.

Egyhangúlag *határozatba ment*, hogy Richard Lalor SHEIL Esquire azonnal bocsáttassék szabadon a Serjeant at Arms őrizetéből.«

he will not take any active steps himself, or respond to any hostile message, if such should be resorted to in consequence of what had passed this evening. *Ordered*, Nemine Contradicente, That Lord Viscount ALTHORP be forthwith discharged out of the custody of the Serjeant at Arms.« . . .

»Mr. Hume informed the House, that he was desired by Mr. SHEIL to state, that, having been informed of what had just occurred in the House, he, in compliance with the advice of his friends, would bow to its authority, and submit to the same injunction which had been placed on Lord Viscount ALTHORP and would neither send nor receive any hostile Message on account of what had taken place this evening. *Ordered*, Nemine Contradicente, That Richard Lalor SHEIL, Esquire, be forthwith discharged out of the custody of the Serjeant at Arms.« *L. Journal* 89. k. 9., 11.

b) Az O'Brien eset (1846) ¹

»1846 ápr. 27. Mr. Henley a vasúttengedélyezési törvényjavaslatok 11-ik csoportja bizottságának a nevében jelentette, hogy a bizottság aznap déli egy órakor összeült, de W. Smith O'BRIEN Esquire, a bizottság tagjainak egyike, egy óra elteltével sem jelent meg. A Ház *elrendelte*, hogy W. S. O'BRIEN Esquire holnap jelenjen meg a bizottságban.«

»1846 ápr. 28. Mr. Henley a vasúttengedélyezési törvényjavaslatok 11-ik csoportja bizottságának nevében jelentette, hogy a bizottság aznap déli egy órakor újból összeült és hogy W. Smith O'BRIEN Esquire, a bizottság tagjainak egyike, ismét nem jelent meg.

Mr. W. S. O'BRIEN-t a Speaker igazolásra hívta

¹ »27th April, 1846. Mr. Henley reported from the Committee on Group No. 11, of Railway Bills; That the Committee met at one o'clock this day, pursuant to appointment, and that William Smith O'BRIEN, Esquire, one of the Members of the said Committee, was not present, and did not attend the Committee within one hour of the time of meeting of the Committee. *Ordered*, That William Smith O'BRIEN, Esquire, do attend the said Committee To-morrow.«

»28th April, 1846 Mr. Henley reported from the Committee on Group No. 11, of Railway Bills; That the Committee met this day at one o'clock, pursuant to the adjournment of yesterday; and that William Smith O'BRIEN, Esquire, one of the Members of the Committee, did not attend the Committee this day, within one hour of the time appointed for the meeting of the Committee. The Order made yesterday, for the attendance of Mr. Smith O'BRIEN on the Committee this day, was read. And Mr. Smith O'BRIEN, being in his place, and having been called upon by Mr. Speaker, stated that he had no further explanation to offer to the House, and that he held to his determination as expressed in his correspondence with the Chairman of the Committee of Selection: — And then he withdraw.

fel, mire ő minden magyarázatot megtagadott, kijelentvén, hogy ragaszkodik elhatározásához, amint ezt a bizottság elnökéhez intézett levélben kifejtette.

Mire indítványoztatott, hogy W. S. O'BRIEN Esquire-t a Ház elleni tiszteletlenség vétsége miatt a Háznál szolgálatot tevő Serjeant at Arms a Ház tetszéséig helyezze fogságba s a Speaker ennek megfelelő rendeletet bocsásson ki. A vita csüörtökig elnapoltatott.«

»1846 ápr. 30. A Ház elrendelte, hogy W. S. O'BRIEN Esquire-t, a Ház elleni tiszteletlenség vétsége miatt, a Háznál szolgálatot tevő Serjeant at Arms a Ház tetszéséig helyezze fogságba s a Speaker ennek megfelelő rendeletet bocsásson ki.

A Serjeant at Arms jelentette a Háznak, hogy a Ház mai határozata értelmében és a Speaker rendelete alapján Mr. W. Smith O'BRIEN-t letartóztatta.«

A Motion was made, and the Question being proposed, That William Smith O'BRIEN, Esquire, having been guilty of a contempt of this House, be for his said offence committed to the custody of the Serjeant at Arms attending this House, during the pleasure of the House, and that Mr. Speaker do issue his Warrant accordingly: — And a Debate arising thereupon; *Ordered*. That the Debate be adjourned till Thursday next. *Ordered*, That the Committee have leave to sit, and proceed, in the absence of Mr. Smith O'BRIEN.«

»30th April, 1846. *Ordered*. That William Smith O'BRIEN, Esquire, having been guilty of a contempt of this House, be for his said offence committed to the custody of the Serjeant at Arms attending this House, during the pleasure of the House; and that Mr. Speaker do issue his Warrant accordingly.

The Serjeant at Arms informed the House, That in obedience to the Order of the House of this day, and in conformity with Mr. Speaker's Warrant, he had taken Mr. Smith O'BRIEN into his custody.«

»1846 máj. 25. A Ház elrendelte, hogy W. Smith O'BRIEN Esquire, a Háznál szolgálatot tevő Serjeant at Arms foglya, a díjak lefizetése mellett szabadon bocsáttassék.«

a) Az O'Connor-eset (1852).¹

»1852. június 9. Szerda. Viktória királynő uralkodása 15-ik évében. Mr. Feargus O'CONNOR, Nottingham képviselője a York-megyei West-Riding képviselőjével szemben tanúsított rendzavaró és sértő magaviselete által megakasztotta a Házbizottság tárgyalásának menetét.²

»25th May, 1846. Ordered, That William Smith O'BRIEN, Esquire, in custody of the Serjeant at Arms attending this House, be discharged out of custody, paying his Fees.« *L. Journal* 101. k. 566., 582., 603., 768.

¹ »*Mercurii, 9^o die Junii. Anno 15^o Victoriae Reginae, 1852.* Mr. Feargus O'CONNOR, Member of Nottingham, having interrupted the Proceedings of the Committee by disorderly and offensive conduct towards the Member for the West Riding of the county of York; Motion made, and Question, That the Chairman do report the same to the House, put, and agreed to. Also: To report Progress, and ask leave to sit again. Mr. Speaker resumed the Chair; and Mr. Bernal reported, that the business of the Committee having been interrupted by the disorderly conduct of Mr. Feargus O'CONNOR, he had been directed to report the same to the House. Mr. Bernal also reported, That the Committee had made progress in the Bill; and that he was directed to move, That the Committee may have leave to sit again. Resolved, That this House will, this day, again resolve itself into the said Committee. A Motion was made, and the Question was proposed, That Mr. Feargus O'CONNOR do attend in his place forthwith: And the said Motion was, with leave of the House, withdrawn. Ordered, Nemine Contradicente, That Mr. Feargus O'CONNOR, for his disorderly conduct and contempt of this House, be taken into the custody of the Serjeant-at-Arms, attending this House; and that Mr. Speaker do issue his Warrant accordingly.«

² A Ház nyílt ülésén arculütötte egyik képviselőtársát (Mr.

Javaslat tétetett, szavazásra bocsáttatott és elfogadtatott, hogy a házbizottság elnöke (*Chairman*) tegyen jelentést az esetről a Háznak.

Elnök (*Speaker*) elfoglalván a házelnöki széket, Mr. Bernal házbizottsági elnök jelentette, hogy miután Mr. Feargus O'CONNOR rendzavaró magaviseletével a bizottság tárgyalásának me-

Becket DENISON-t). *L. Debates* III. 367. Egykorú hirlaptudósítás ekkép írja le az inzultus és a letartóztatás jelenetét :

»Loud cries of Order ! Order ! were directed at Mr. F. O'CONNOR who, sitting upon the front opposition bench, was engaged in loud and animated conversation with Mr. T. Duncombe. The cries of Order, Order ! continuing, Mr. B. DENISON touched Mr. CONNOR upon the shoulder, and called Order ! when the hon. member for Nottingham (Mr. O'CONNOR) turning sharply round, struck Mr. B. DENISON a slight blow upon the face, or rather conveyed his fingers to the face of the hon. member, as if he were about to pull his nose. This indignity, inflicted under the eye of the Chairman and of a full House elicited loud and indignant cries of Order, Order ! Mr. DENISON hereupon rose and said, « Really, Mr. Chairman, I must appeal to you . . . there is a point beyond which we ought not to go » etc. The Speaker was sent for and the motion for Mr. O'CONNOR's committal to the custody of the Serjeant at Arms (for disorderly conduct and contempt of the House) was unanimously agreed to . . . So soon as Mr. O'CONNOR became aware of the exact nature of the proposition which was about to be carried, proceeded down the members' private passage into Westminster Hall. The constables on duty told Mr. O'CONNOR that he must not quit the hall ; on receiving this intimation he began to howl so loudly that a considerable crowd soon assembled. At this spot Mr. O'CONNOR remained for a few minutes, in the course of which the Speaker's warrant for his committal was made out. Armed with this authority, the Deputy Serjeant, accompanied by several Officers of the House, proceeded to Westminster Hall, took Mr. O'CONNOR into custody and removed him without any resistance to the rooms of the Assistant Serjeant. In a little time those chambers were filled with members anxious to learn the particulars of the arrest. Their presence seemed violently to excite Mr. O'CONNOR who called them ruffians, villains murderers. When Mr. O'CONNOR somewhat calmed, he was removed to the upper story of the prison-rooms in the upper story of the building . . . It is usual to supply members in custody with refreshment at their own expense » etc. etc. *L. Times* 1852. aug. 10. 4. 1.

netét megakasztotta, utasítást kapott, hogy erről a Háznak jelentést tegyen. Ugyancsak Mr. Bernal jelentette, hogy a bizottság előrehaladt a javaslattal és hogy utasítást kapott annak a kérelmezésére, hogy a bizottság újra összeülhessen. *Határozat:* A Ház még ma újra át fog alakulni bizottsággá.

Ezután indítvány tétetett, hogy Mr. Feargus O'CONNOR köteleztessék a Házban megjelenni. Ezt az indítványt a Ház engedelmével visszavonták.

Ezután egyhangulag *elrendelte* a Ház, hogy Mr. Feargus O'CONNOR-t rendzavaró magaviselete s a Házzal szemben tanúsított tiszteletlensége miatt a Háznál szolgálattevő Serjeant-at-Arms tartóztassa le és hogy a Speaker ennek értelmében rendeletet bocsásson ki.«

»1852. *junius 10. Csütörtök.* A Háznál szolgálattevő Serjeant-at-Arms jelentette, hogy a Ház rendelkezésének megfelelően Mr. Feargus O'CONNOR-t letartóztatta.«

»1852. *junius 14. Hétfő.* Bemutatták és felolvasták Harriet Bernard Browne O'CONNOR (Rectory Lodge, Galing, Middlesex) hajadon kérvényét, amelyben előadja, hogy ő testvére és legköze-

»*Jovis, 10^o die Junii. Anno 15^o Victoriae Reginae 1852.* The Serjeant-at-Arms attending this House reported, That he had pursuant to the Order of the House, taken Mr. Feargus O'CONNOR into his custody.«

»*Lunae, 14^o die Junii. Anno 15^o Victoriae, Reginae. 1852.* A Petition of Harriet Bernard Browne O'CONNOR, of Rectory Lodge, Ealing,

lebbi rokona Mr. Feargus O'CONNOR képviselőnek. Előadja, hogy a Ház szerdán, 1852. június 9-én nevezett Mr. Feargus CONNOR-t rendzavaró magaviselete és a Házzal szemben tanúsított tiszteletlensége miatt a Serjeant-at-Arms által letartóztatni rendelte el; hogy kérvényező ama meggyőződésben van, hogy fivére, nevezett Mr. Feargus O'CONNOR nem épelméjű és ügyeinek helyes intézésére képtelen. Megvizsgáltatta két kiváló orvos, nevezetesen dr. Alex. Tweedie és William Lawrence által, akik beható vizsgálat után bizonyították, hogy nevezett Feargus O'CONNOR véleményük szerint tényleg nem ép elméjű, amint ez bizonyítványaikból, amelyek a Ház elnökének a kezébe letétettek, ki is tűnik; előadja továbbá, hogy kérvényező intézkedett már az iránt, hogy nevezett Feargus O'CONNOR, mint elmebajos egy Chiswick-ben, Middlesex-

Middlesex, Spinster, was presented, and read; setting forth, That she is the sister and nearest relative of Mr. Feargus O'CONNOR, a Member of the House; that on Wednesday, the ninth of June, One thousand Eight hundred and Fifty-two, the said Mr. Feargus O'CONNOR was committed to the custody of the Serjeant-at-Arms, for disorderly conduct and contempt of the House; that the Petitioner, believing her brother, the said Mr. Feargus O'CONNOR to be of unsound mind, and unable properly to conduct his own affairs, has caused him to be visited by two eminent medical practitioners, namely, Alexander Tweedie, Doctor of Medicine, and William Lawrence, Surgeon, and that after a full examination they have certified that the said Feargus O'CONNOR is, in their opinion, of unsound mind, as appears by their certificates which have been placed in the hands of the Speaker of the House; that the Petitioner has made arrangements for the reception of the said Feargus O'CONNOR as a lunatic in a private lunatic asylum at Chiswick, in the county of Middlesex, under the manage-

megyében levő s dr. Tuke igazgatása alatt álló magánelmeógyógyintézetbe fölvéttessék, ahol kérvényező szándéka szerint a törvényeknek megfelelően őriztetni fog, ha a Ház jónak látja őt a fogságból kiengedni: kéri ennél fogva, hogy a Ház elrendelni méltóztassék, miszerint nevezett Feargus O'CONNOR, mint elmebajos, a börtönből kiengedttessék abból a célból, hogy azonnal megfelelő orvosi kezelés mellett elkülöníttessék. A Ház elrendelte, hogy szűkebb bizottság küldessék ki a nevezett kérvényben foglalt tények megvizsgálására. Elrendeltetett továbbá, hogy e bizottság holnap 1 órakor alakíttassék meg.«

»1852. június 15. Kedd. A Mr. Feargus O'CONNOR ügyére vonatkozó kérvény tárgyában kiküldendő bizottságot a rendelkezés értelmében a következő képviselők közül alakították meg: Mr. Secretary Walpole, Mr. Vernon Smith, Mr. Solicitor General for Ireland, Mr. Bainer, Mr. Monck-

ment of Doctor Tuke, and proposes to have him placed there in safe confinement according to law, in case it should seem fit to the House to discharge him from custody; and praying that the House will be pleased to order that the said Feargus O'CONNOR, being a lunatic, may be discharged from custody, in order that he may be immediately placed in confinement, under proper medical treatment.— *Ordered*, That a Select Committee be appointed to inquire into the facts contained in the said Petition. *Ordered*, That the Committee be nominated tomorrow at One of the clock.*

»*Martis, 15 die Junii. Anno 15^o Victoriae Reginae, 1852.* The Select Committee on the Petition relative to Feargus O'CONNOR, Esquire, was, according to Order, nominated of Mr. Secretary Walpole, Mr. Vernon Smith, Mr. Solicitor General for Ireland, Mr. Bainer, Mr. Monckton Milnes, the O'Gorman Mahon and Mr.

ton Milnes, the O'Gorman Mahon és Mr. Morgan John O'Connell. A bizottság felhatalmaztatik, hogy személyeket idézhessen, okmányokat és jegyzőkönyveket bekérhessen. — A Ház elrendelte, hogy három tag elegendő legyen a határozathozatalhoz.«

»1852. június 16. Szerda. A Ház elrendelte, hogy a Harriet Bernard Browne O'CONNOR által beadott ama kérvény tekintetében, amely előadja kérvényező abbeli meggyőződését, hogy fivére nem épelméjű és kéri, hogy nevezett megfelelő orvosi kezelés végett a börtönből azonnal kienvedtessék, a kiküldött bizottság észleleteit a Házzal közölje.

Mr. Secretary Walpole, mint nevezett bizottság előadója jelenti, hogy a bizottság a reája bízott ügyet megvizsgálta és a következő jelentés előterjesztésében állapotodott meg: A bizottság megvizsgálván ama tényeket, amelyeket a Miss Harriett Bernard Browne O'CONNOR által benyújtott kérvény tartalmaz (amely kérvény-

Morgan John O'Connell; with power to send for persons, papers and records. *Ordered*, That Three be the Quorum.«

»*Mercurii, 16^o die Junii. Anno 15^a Victoriae Reginae. 1852.* *Ordered*, That the Select Committee to inquire into the facts contained in the Petition of Harriet Bernard Browne O'CONNOR, stating her belief that her brother Mr. Feargus O'CONNOR is of unsound mind, and praying that he may be discharged from custody, in order that he may be immediately placed in confinement under proper medical treatment, have power to report their observations thereupon to the House.

Mr. Secretary Walpole reported from the said Select Committee, that they had considered the matter to them referred, and agreed to the following Report:

ben nevezett Miss O'CONNOR kéri, hogy Mr. Feargus O'CONNOR, mint elmebajos fogságából kiengedtéssék oly célból, hogy azonnal megfelelő orvosi kezelés mellett elkülöníttessék), a valóságnak megfelelőeknek találta. Mr. Lawrence és Dr. Tweedie tanúvallomásaiból kitűnik, hogy ők külön-külön meglátogatták és személyesen megvizsgálták Mr. Feargus O'CONNOR-t, és hogy mindegyikük külön-külön az arra vonatkozó törvénynek megfelelően bizonyítja, hogy a nevezett képviselő nem épelméjű és elkülönítendő. Kérvényező tanúvallomásából kitűnik továbbá, hogy ő dr. Tuke-ot tényleg felkérte, hogy fivérét Chiswickben levő magánelmeógyógyintézetébe felvegye és hogy dr. Tuke, az erre a célra történt megállapodás megfelelően, erre hajlandó is. Kérvényező, aki jelenleg Angliában lakó legközelebbi rokona Mr. O'CONNOR-nak, aláírta már a törvényben előírt rendelkezési nyilatkozatot

Your Committee have inquired into the facts contained in the Petition presented by Miss Harriet Bernard Browne O'CONNOR praying that Mr. Feargus O'CONNOR, being a lunatic, may be discharged from custody, in order that he may be immediately placed in confinement under proper medical treatment, and they find that the same are true.

It appears by the evidence of Mr. Lawrence and Dr. Tweedie that they have separately visited and personally examined Mr. Feargus O'CONNOR, and they have each of them certified, according to the Statute made in that behalf, that he is of unsound mind, and a proper person to be confined.

It further appears by the evidence of the Petitioner, that she has requested Dr. Tuke to receive her brother into his private asylum at Chiswick, and that Dr. Tuke is willing to do so, according to arrangements which have been made for that

(order), amelyben dr. Tuke-ot kéri, hogy Mr. O'CONNOR-t mint beteget házába fel vegye. A bizottság jónak látta megkérdezni dr. Tuke-ot és Miss O'CONNOR-t, vajjon hajlandók-e kötelezettséget vállalni arra nézve, hogy Mr. O'CONNOR képviselő Dr. Tuke elmegyógyintézetéből nem vétetik ki a Ház előzetes engedélye nélkül; mire ők ezt a kötelezettséget elvállalták. Így állván a dolog, a bizottság bátorkodik a Háznak javasolni, hogy Mr. Feargus O'CONNOR a Serjeant-at-Arms őrizetéből kiengedtessek oly célból, hogy azonnal elvitessék Dr. Tuke elmegyógyintézetébe, aki hajlandó a rögtöni odaszállításhoz szükséges intézkedéseket foganatosítani. — A Ház *határozata*: Feargus O'CONNOR képviselő a Háznál szolgálattevő Serjeant-at-Arms fogságából díjmentesen kiengedendő; az elnök ennek megfelelő rendeletet bocsásson ki.«

purpose. The Petitioner is the nearest relative of Mr. O'CONNOR now in England, and she has signed the Order required by the Statute, requesting Dr. Tuke to receive Mr. O'CONNOR as a patient into his house. Your Committee have thought it right to ask Dr. Tuke and Miss O'CONNOR whether they would be willing to give an undertaking that Mr. O'CONNOR should not be removed from Dr. Tuke's Asylum without previously obtaining the permission of the House, and they have given such undertaking accordingly. Under these circumstances, your Committee beg leave to recommend to the House that Mr. Feargus O'CONNOR should be discharged from the custody of the Serjeant-at-Arms, in order that he may be forthwith removed into the Asylum of Dr. Tuke, who is willing to take the necessary steps for conveying him there immediately. *Ordered*, That Feargus O'CONNOR, Esquire, be discharged out of the custody of the Serjeant-at-Arms attending this House, without payment of his Fees; and that Mr. Speaker do issue his Warrant accordingly.« *L. Journal* 107. k. 154. és köv 1.

d) A Greville-eset (1859.)¹

»1859 aug. 3. Felolvastatván a Kingston-upon-Hull-i választás ellen beadott petíció tárgyalására kiküldött bizottság tagjainak a névsora s Fulke GREVILLE ezredes, a bizottság tagjainak egyike, egy órán belül sem jelentkezvén, a Ház elrendelte, hogy nevezett Fulke GREVILLE-t, Longford képviselőjét, mint aki a Kingston-upon-Hull-i választás ellen beadott petíció tárgyalására kiküldött bizottság tagja lévén, az eskü letételére rendelt napon a kijelölt időn túl egy órán belül meg nem jelent, a Háznál szolgálatot tevő Serjeant at Arms tartóztassa le.«

»1859 aug. 5. A Háznál szolgálatot tevő Serjeant at Arms jelentette a Háznak, hogy Fulke GREVILLE képviselőt letartóztatta. Mire az ir. koronaügyész, képviselő, Fulke GREVILLE ezredes megbízásából bejelentette, hogy ez utóbbi őszinte

¹ »3rd. August, 1859. The names of the five Members appointed to try and determine the matter of the Petition complaining of an undue Election and Return for the Borough of Kingston-upon-Hull, were called over; and Colonel Fulke GREVILLE, one of such Members, not appearing within one hour after Four of the clock; *Ordered*, That Colonel Fulke GREVILLE, Member for the County of Longford, having been appointed to serve as one of the Members of the Select Committee to try and determine the matter of the Petition complaining of an undue Election and Return for the Borough of Kingston-upon-Hull, and not having attended in his place within one hour after Four of the clock this day, being the day appointed for swearing the said Committee, be taken into the custody of the Serjeant at Arms attending this House.«

»5th August, 1859. The Serjeant at Arms attending this House informed the House, That he had taken Colonel Fulke GREVILLE into his custody. Whereupon the Attorney General for Ireland (a Member of this House) stated, that he was authorized by Colonel Fulke GREVILLE to express his sincere regret that he had put the

sajnálátát fejezi ki a meg nem jelenése által a Háznak és a feleknek okozott kellemetlenség miatt. Távollétének oka az volt, hogy mint ezredes, Írországbán tartózkodott ottani ezrede körüli hivatalos dolgaiban. Mihelyt értesült, hogy a Kingston-upon-Hull-i választás ügyében kiküldött bizottság tagjává választatott, azonnal Londonba indult; útközben azonban Dublinban a Serjeant at Arms őt letartóztatta.

A Ház *elrendelte*, hogy Fulke GREVILLE ezredes a Háznál szolgálattevő Serjeant at Arms őrizetéből, a díjak lefizetése mellett, szabadon bocsáttassék.«

e) A Bradlaugh-eset (1880).¹

»1880 június 23. Mr. BRADLAUGH, Northampton egyik képviselője a Ház asztalához járult s követelte, hogy a törvényben előírt esküt lehessen. A Ház jegyzője megmagyarázta neki, hogy a Ház minapi határozata értelmében nincsen joga tőle az esküt kivenni. Mr. BRADLAUGH abbeli

House and the Parties to inconvenience by his absence; that he had been in Ireland attending to his duties as Colonel of his Regiment of Militia: and that immediately on receiving notice of his appointment to serve upon the Kingston-upon-Hull Election Committee, he had started for London; and that on arriving in Dublin, he had been taken into the custody of the Serjeant at Arms.

Ordered, That Colonel Fulke GREVILLE be discharged out of the custody of the Serjeant at Arms, attending this House, upon payment of his Fees.* L. Journal 114. K. 334., 342.

¹ »Wednesday 23rd June 1880. Mr. BRADLAUGH, one of the Members for Northampton, having come to the table, claiming to take the Oath required by Law, the Clerk explained to him, that after the recent Resolution of the House, he was not authorised to tender him the

válasza után, hogy említett határozatról neki formális tudomása nincsen, a Ház jegyzője a dologról jelentést tett a Speakernek.

Erre a Speaker a képviselőnek tudomására adta a Ház határozatát a következőkben: »Tekintettel az e Ház által kiküldött két bizottság jelentéseire és tárgyalásaira, Mr. BRADLAUGH-nak nem engedtetik meg az eskünek vagy a törvényben (29. Vic. c. 19. és 31. 32. Vic. c. 72.) említett fogadalomnak (Affirmation) letétele.« És utasította nevezett képviselőt, hogy vonuljon vissza. Erre Mr. BRADLAUGH a Speakerhez fordulván kérte, hogy még mielőtt a Ház véglegesen elhatározná, hogy az említett határozat értelmében cselekszik, engedtessék meg neki, hogy az eskü letételét célzó követelését megokolhassa. Mr. Speaker kijelentette, hogy e kérdésnek teljesítése a Ház hozzájárulásától függ és újra föl-szólította, hogy vonuljon addig vissza, míg kérelmét meg nem vitatták. Erre ő visszavonult.

Oath; and Mr. BRADLAUGH having replied that he had no formal knowledge of the said Resolution, the Clerk reported the matter to the Speaker: —

Whereupon Mr. Speaker communicated to the honourable Member the Resolution of the House, as follows: — »That, having regard to the Reports and Proceedings of two Select Committees appointed by this House, Mr. BRADLAUGH be not permitted to take the Oath, or make the Affirmation mentioned in the Statute 29 Vic. c. 19, and the 31 & 32 Vic. c. 72; and directed the honourable Member, to withdraw.

Whereupon Mr. BRADLAUGH, addressing Mr. Speaker, desired to be heard upon his claim to take the Oath, before the House finally determined to act upon the said Resolution. And Mr. Speaker having stated that his application to be heard must depend upon the

Határozat: Mr. BRADLAUGH hallgattassék meg a Ház korlátja előtt.

Erre az eskü letételét célzó követelésére vonatkozólag Mr. BRADLAUGH meghallgattatott s azután visszavonult.

Indítvány történt s a kérdés föltétetett arra, hogy miután Mr. BRADLAUGH, Northampton képviselője az eskü letételére vonatkozó kívánságának megokolását illetőleg meghallgatást nyert a Ház színe előtt, a Háznak az esküre vonatkozó határozata megsemmisíttessék. A Ház beleegyezésével ez az indítvány visszavonatot.

Miután a Speaker megállapította, hogy a Ház úgy akarja, hogy Mr. BRADLAUGH behívassék, ennek megfelelően nevezett képviselőt beszólította és tudomására hozta, hogy a Ház, miután őt meghallgatta, kívánságára nézve újabb határozatot nem hozott. Ennek következtében fölszólította Mr. BRADLAUGH-t, hogy vonuljon vissza.

pleasure of the House, again directed him to withdraw while his application was considered, and he withdrew accordingly.

Resolved, That Mr. BRADLAUGH be now heard at the Bar of the House.

Mr. BRADLAUGH thereupon was heard in support of his claim to take the Oath; and then he withdrew. A Motion was made, and the Question being proposed, that Mr. BRADLAUGH, the Member for Northampton, having been heard at the Bar in support of his claim to take the Oath, the Resolution of the House relative to his claim be rescinded: — The said Motion was, with leave of the House, withdrawn. Mr. Speaker, having ascertained that it was the pleasure of the House that Mr. BRADLAUGH should be called in, — Mr. BRADLAUGH was accordingly called in, and Mr. Speaker acquainted him that the House, having heard him at the Bar,

Erre Mr. BRADLAUGH ragaszkodott az őt mint törvényesen megválasztott képviselőt megillető abbeli joghoz, hogy az esküt letehesse s helyét elfoglalhassa és vonakodott visszavonulni.

A Speaker ismételte utasítását, hogy vonuljon vissza. És miután Mr. BRADLAUGH abbeli elhatározását fejezte ki, hogy az elnök felszólításának nem tesz eleget – indítvány történt és a kérdés föltétetett, hogy Mr. BRADLAUGH vonuljon vissza. A Ház szavazott. Igennel szavaztak 326-an, nemmel 38-an s így az indítvány elfogadtatott.

Speaker újra fölszólította Mr. BRADLAUGH-t, hogy a Ház határozatának engedelmeskedve vonuljon vissza, ez azonban vonakodott a Ház rendeletének, mint törvényellenesnek, engedelmeskedni.

A Speaker ekkor a Serjeant at Arms-t fölszólította, hogy Mr. BRADLAUGH-t a Házból távolítsa el. A Serjeant at Arms erre Mr. BRADLAUGH-ra tette kezét és őt elvezette.

had made no further Order concerning his claim; and directed him to withdraw. Whereupon Mr. BRADLAUGH insisted upon his right, as a duly elected Member, to take the Oath and his seat, and refused to withdraw. Mr. Speaker repeated his direction that he should withdraw: and Mr. BRADLAUGH having expressed his determination to resist the direction of the Chair:

A Motion was made, and the Question being put, That Mr. BRADLAUGH do now withdraw;

The House divided. Yeas 236. Noes 38. So it was resolved in the Affirmative.

Mr. Speaker again called upon Mr. BRADLAUGH to withdraw, in obedience to the Order of the House, but he refused to obey the Order of the House, as being against the Law. Mr. Speaker thereupon called on the Serjeant at Arms to remove Mr. BRADLAUGH

Azonban Mr. BRADLAUGH újra megjelent és hangsúlyozta elhatározását, hogy a Ház rendeletének nem engedelmeskedik.

Indítvány történt és a kérdés föltétetett, hogy, miután Mr. BRADLAUGH a Ház rendeletének nem engedelmeskedett és tekintélyének ellenszegült, őt e vétségért a Háznál szolgálattevő Serjeant at Arms tartóztassa le és a Speaker ennek megfelelő rendeletet bocsásson ki. Erről vita keletkezett.

A Ház szavazott. Igennel szavazott 274, nemmel 7 képviselő s így a Ház az indítványt elfogadta.

Határozat: Miután Mr. BRADLAUGH a Ház rendeletének nem engedelmeskedett és tekintélyének ellenszegült, őt e vétségért a Háznál szolgálattevő Serjeant at Arms tartóztassa le és a Speaker ennek megfelelő rendeletet bocsásson ki.

A Serjeant at Arms jelentette a Háznak, hogy

below the Bar; whereupon, the Serjeant having placed his hand on Mr. BRADLAUGH, he was conducted below the Bar.

Mr. BRADLAUGH, however, again advancing within the Bar, and asserting his determination to resist the Order of the House and a Motion being made, and the Question being proposed, that Mr. BRADLAUGH, having disobeyed the Order, and resisted the authority of this House, be for his said offence taken into the custody of the Serjeant at Arms attending this House; and that Mr. Speaker do issue his Warrant accordingly: — And a Debate arising thereupon;

The House divided. (Yeas 274, Noes 7). So it was resolved in the Affirmative. — *Ordered*, That Mr. BRADLAUGH, having disobeyed the Order, and resisted the authority of this House, be for his said offence taken into the custody of the Serjeant at Arms attending this House; and that Mr. Speaker do issue his Warrant accordingly.

The Serjeant at Arms informed the House that in obedience to the Order of the House of this day and in conformity with Mr. Speaker's Warrant, he had taken Mr. Charles BRADLAUGH into his custody.*

a Ház mai határozatának engedelmeskedve, a Speaker rendelete alapján Mr. BRADLAUGH-t letartóztatta.«

»1880 június 24. Határozat: Miután a Ház Mr. BRADLAUGH-t, a Ház határozatával szemben tanúsított ellenszegüléseért, a Serjeant at Arms által letartóztatta s így rendeletének érvényt szerzett és tekintélyét megóvta, nevezett képviselő a Serjeant at Arms őrizete alul kibocsáttassék.«

»Thursday 24th June, 1880. Resolved, That this House having committed Mr. BRADLAUGH to the custody of the Serjeant at Arms on account of his disobedience of the Orders of the House and of his resistance to its authority, and having thereby supported its order and asserted its authority, Mr. BRADLAUGH be discharged from the custody of the Serjeant at Arms.« L. Journal 135. k., 236., 241.

XIV. FEJEZET.

A mandátumfosztás.

A mandátumfosztás (kiűzés; *expulsion*), az elzáráshoz hasonlóan, ma igen ritkán alkalmazott fegyelmi eszköz az angol parlamentben. Elvben semmiféle korlátja nincs annak ma sem, hogy a Ház tagjainak bárminő természetű vétsége a képviselői megbízás megszüntetésével toroltassék meg. Régebben ez a büntetés tényleg a legkülönbözőbb természetű parlamenti vétségek megtorlására szolgált,¹ mindazáltal újabban a házgya-

¹ A mandátumfosztás néhány esete:

1584 febr. 14. Mr. Arthur HALL, a parlamentet gyalázó nyomtatvány miatt. L. *Journal* I. 126. és fent 229.

1606 febr. 16. Sir Chr. PIGGOTT, a skót nemzet elleni gyalázó beszéde miatt. L. *Journal* I. 336. és fent 300.

1621 ápr. 23. Mr. BENNET, bírói állásában megvesztegettetés miatt. L. *Journal* I. 588.

1641 aug. 18. Mr. CORRYTON, választási visszaélések, vesztegetés stb. miatt. L. *Journal* II. 261.

1641 nov. 2. Mr. BENSON, a mentelmi joggal elkövetett üzletszerű visszaélések miatt. L. *Journal* II. 301. és fent 240.

1642 dec. 3. Sir S. MOUNTAGUE, a parlament által előírt eskü le nem tétele miatt. L. *Journal* II. 874.

1680 okt. 29. Sir F. WYTHERS, a parlament összehívása elleni nyilatkozata miatt. L. *Journal* IX. 643.

1694 márc. 16. Sir John TREVOR (Speaker), megvesztegettetés miatt. (**Martis, 12 die Martii 1694.* Mr. FOLEY reported from the Committee appointed to inspect the books of the East India Company and also the books of the Chamberlain of London, the

korlat e büntetést igyekszik egy meghatározott körre szorítani. Manapság e fegyelmi eszközt különösen arra a célra használja a Ház, hogy eltávolítsa kebeléből az oly képviselőt, aki valamely olyfajta bűncselekményt követett el, amely nem tartozik ugyan ama bűntények közé, amelyek a törvény értelmében ipso jure a passzív választói jog elvesztését (*disqualification*) vonják maguk után; mindazáltal az elkövetett cselekmény oly jellembeli fogyatozásról tesz tanuságot, amely méltatlanná teszi az illető képviselőt, hogy a törvényhozó testületben továbbra is helyet foglalhasson. Képviselővel szemben szabadságvesztést megállapító bármely ítélet ugyanis a bíró-

several matters, as they appeared to the Committee; ... That the Committee found an order, dated the 12-th day of February 1693, ordering, that Mr. Chamberlain do pay to the honourable Sir John TREVOR, Knight, Speaker of the Honourable House of Commons, the sum of one thousand guineas, so soon as a Bill be passed into an Act of Parliament, for satisfying the debts of the Orphans and other creditors of the said City. And on the back of the said order was this indorsement, viz. The within-mentioned one thousand guineas were delivered and paid, unto the honourable Sir John TREVOR, this 22 th day of June, in the presence of Sir Robert Clayton, Sir James Houblon etc. etc. ... *Resolved*, That Sir John TREVOR, Speaker of this House, receiving a gratuity of a thousand guineas, from the City of London, after passing of the Orphans' Bill, is guilty of a high crime and misdemeanour. — *Mercurii, 13 die Martii*. The Members being met, between eleven and twelve o'clock, Mr. Serjeant came without the mace and delivered to the Clerk, at the table, a letter from Sir John TREVOR, Speaker. ... After the reading of the said letter, many Members spoke and some proposed to proceed to the choice of a new Speaker immediately etc. — *Jovis, 14 die Martii*. ... Ordered the Clerk to put the question: that Paul FOLEY, Esquire, take the Chair of this House as Speaker. It was resolved, nemine contradicente. — *Sabbati 16 die Martii*. The House, according to the order of the day, proceeded upon the report from the Committee appointed to

ság által a Házzal hivatalosan közlendő s a Ház a bűncselekmény természetéhez képest különbözökép jár el. Ha a bíróság felségárulás (*treason*) vagy valamely büntett (*felony*) miatt ítélte el a képviselőt, úgy a Ház a képviselő helyét a törvény alapján egyszerűen megürültnek nyilvánítja (*vacating the seat*); ellenben, ha a képviselő valamely az előbbieknél enyhébb fajta bűncselekmény (vétség; *misdemeanour*) miatt ítéltetett el (hasonlókép, ha a bíróság árulás vagy büntett miatt ugyan, de egy évet meg nem haladó, kényszermunka nélküli büntetést szabott ki),

inspect the books of the East India Company and of the Chamberlain of London. *Resolved*, That Sir John TREVOR, late Speaker of this House, being guilty of high crime and misdemeanour by receiving a gratuity of a thousand guineas, from the City of London, after passing the Orphans Bill, *be expelled this House*.) L. *Journal* XI. 267., 269., 271., 272., 274.

1700 ápr. 15. Mr. Samuel SHEPERD, senior; választási visszaélések miatt.

1732 ápr. 3. Mr. ROBINSON, a ház iránti engedetlenség (idézésre való meg nem jelenés) miatt.

1713 márc. 18. Mr. STEELE, a parlamentre sérelmes nyomtatvány miatt. L. *Journal* XVII. 514.

1711 jan. 18. Mr. R. WALPOLE, megvesztegettetés miatt. (»Robert WALPOLE, Esquire, in receiving the sum of five hundred guineas and in taking a note for five hundred pounds more on account of two contracts for forage of her Majesty's troops, made by him when Secretary at War, is guilty of a high breach of trust and notorius corruption; . . . be for the said offence expelled this House«.) L. *Journal* XVII. 30., 128. és fent 240. s alább 371., 383.

1764 jan. 19. és 1769 febr. 3. Mr. John WILKES, a parlamentre sérelmes nyomtatvány miatt. L. *Journal* XXIX. 720., XXXII. 178., 228. és alább 371—88.

1796 máj. 2. Mr. CAWTHORNE ezredes, katonatiszti állásában elkövetett, gentlemanhez nem méltó ténycsei miatt. (»*Lunae, 2 die Maii 1796. Ordered*, That the orders of the day for taking into further consideration the proceedings of a Court-Martial, holden for the trial of John Fenton CAWTHORNE, Esquire, Colonel, be now read ;

a Ház megfontolás tárgyává teszi, vajjon az elítélt képviselőt az illető bűncselekmény miatt megfossza-e mandátumától. Nyereségvágyból elkövetett bűncselekmények (pl. csalás, sikkasztás, hűtlen kezelés) miatt a Ház okvetlenül kimondja a mandátumvesztést, míg másfajta

The proceedings of the said Court-Martial were again read: »The Court-Martial . . . have only fully to confirm their former sentence, whereby the said Colonel John Fenton CAWTHORNE is adjudged to be cashiered and declared unworthy of serving His Majesty in any military capacity whatever. . . . It appearing that John Fenton CAWTHORNE, a Member of this House, has been found guilty by a Court Martial of divers charges, in respect of some of which he is found guilty of having acted fraudulently and in a scandalous and infamous manner, unbecoming the character of an officer and a gentleman, *Resolved*, that the said John Fenton CAWTHORNE Esquire, be expelled this House«). *L. Journal* 51. k. 655—661.

1810 máj. 23. Mr. HUNT, megvesztegettetés miatt. *L. Journal* 65. k. 398.

1814 júl. 5. Lord Th. COCHRANE és Mr. A. COCHRANE, bíróilag megállapított csalás (Napoleon halálhírének költése s ezzel kapcsolatos tőzsdei manipuláció) miatt. *L. Journal* 69. k. 433.

1812 márc. 5. Mr. WALSH, bíróilag megállapított csalás miatt. *L. Journal* 67. k. 176.

1857 febr. 4. Mr. SADLEIR, az igazságszolgáltatás előli megszökés miatt. *L. Journal* 112. k. 48.

1882 febr. 22. Mr. BRADLAUGH, a képviselői eskü letételére képtelenné nyilvánítása dacára, az eskünek szabálytalan letétele miatt. »*Wednesday, 22nd February 1882*. Ch. BRADLAUGH, Esquire, one of the Members for the borough of Northampton, having disobeyed the orders of the House, and having, in contempt of the authority of this House, irregularly and contumaciously pretended to take and subscribe the oath required by law, be *expelled this House*. *Ordered*, That Mr. Speaker do issue his warrant etc. in the room of Charles BRADLAUGH, Esquire, expelled this House.«) *L. Journal* 137. k. 61. és alább 374., továbbá fent 360—365. s alább 410—421. és 488—499.

1891 máj. 12. Captain E. H. VERNEY, csalás (1 évi börtönre való elítéltetés miatt). *L. Journal* 146. k. 282.

1892 febr. 26. Mr. E. S. Wesley de COBAIN, az igazságszolgáltatás előli megszökés miatt. *L. Journal* 147. k. 67.

1892 márc. 21. Mr. G. W. HASTINGS, csalás (bírói elftéltés) miatt. *L. Journal* 147. k. 120.

(különösen könnyebb politikai természetű) vétések fennforgása esetében a vétkes képviselő mandátuma rendszerint épségben marad.

Elvileg azonban, mint mondtuk, a Ház ama jogát, hogy kebeléből bármely képviselőt bármely ok miatt eltávolíthasson, törvény nem korlátozza. Ennek megfelelően a mandátumtól való megfosztást a Ház a legkülönbözőbb esetekben alkalmazhatja. Így a mandátumfosztás okai között előfordulnak: a parlamenti eskü le nem tétele; tiszteletlen beszéd; a Ház, a fejedelem, a nemzet megsértése; a Ház rendelete ellenére az annak színe előtti meg nem jelenés; a Ház elleni sértő irat, nyomtatvány közzététele; megvesztegettetés; választási visszaélések, tanuk befolyásolása stb. stb.

A mandátumfosztással kapcsolatban egyidőben azt a hatalmat is gyakorolta az angol képviselőház, hogy a vétkes képviselőt a mandátumfosztással egyidejűleg az illető parlament tartamára (néhánykor örökre) passzív választói jogától is megfosztotta. Ilyfajta határozatokkal a XVI. és XVII.század folyamán sűrűn találkozunk.¹ AXVIII.

¹ Pl. Mr. HALL esetében, 1584 március 14-én: »The said Mr. Hall should presently be severed and cut off from being a Member of this House any more, during the continuance of this present Parliament.« (L. Journal I. 126.) — Mr. HOLLIS esetében, 1642 augusztus 22-én: »Mr. Jervase Hollis shall be disabled to sit any longer a Member of this House, during this Parliament.« L. Journal II. 730. — Mr. W. TAYLOR esetében, 1641 május 27-én: »Mr. Wm. Taylor... be made incapable of ever being a Member of this House.« L. Journal II. 159. — Sir E. SAWYER, 1628 június 21-én: »The House declareth him to be unworthy ever to serve as a Member of this House.« L. Journal I. 917. — Mr.

század folyamán azonban a Háznak ez a kétségkívül törvénybe s az ország választóközönségének a jogaiba ütköző hatalma elenyészett. A XVIII. század elején ugyan még egy ízben, (Mr., utóbb Sir Robert WALPOLE, a későbbi miniszterelnök esetében, aki hadügyi államtitkári állásában történt megvesztegettetése miatt mandátumától megfosztatott)¹ sikerült a Háznak a vétkes képviselőt passzív választói jogától is megfosztania, úgy hogy amikor a szóbanlevő képviselőt kerülete újból megválasztotta, e mandátuma, mint érvénytelen, megsemmisítettett; a század második felében azonban a Ház e kérdésben oly súlyos erkölcsi vereséget szenvedett, hogy e hatalmát kénytelen volt kifejezetten feladni.

Történt ez a híres WILKES-ügyben, amelynek folyamán a közvélemény a Háznak eme hosszú időn át ellenvetés nélkül gyakorolt hatalma körül éles ellentétbe jutott a parlamenttel. Mr. WILKES-t a képviselőház egy sértő nyomtatvány miatt előbb 1764-ben, majd ugyanazon okból a következő parlamenti ciklusban is (1769 február 3) megfosztotta mandátumától. Mr. WILKES kerülete (Middlesex) által másodszor is megválasztatván, a Ház két hét múlva (február 17-ikén) megtoldotta előbbi (február 3-iki) határozatát azzal a kijelentéssel, hogy Mr. WILKES mandátu-

BENSON esetében, 1641 november 2.: »This House holds Mr. H. Benson unfit and incapable ever to sit in Parliament or to be a Member of this House hereafter.« *L. Journal* II. 301.

¹ L. fent 240., 368. és alább 383.

mával együtt passzív választói jogát is elvesztette s ennek folytán újabb megválasztása érvénytelen. Ennek dacára Mr. WILKES-t kerülete harmadszor is képviselőjévé választotta, mely választást a Ház március 17-ikén újból megsemmisítette. Most negyedszeri választásra került a sor, mely alkalommal Mr. WILKES-nek ellenjelöltje is találkozott, aki azonban alig egyötödét nyerte el a beadott szavazatoknak, úgy hogy Mr. WILKES ez alkalommal újra, nagy többséggel, Middlesex képviselőjévé lett. A Ház precedensek után kutatóván, talált néhány esetet, amikor a passzív választói képesség hiánya miatt nem magát a választást, hanem a többséget nyert s ez alapon képviselővé nyilvánított jelöltre beadott szavazatokat jelentette ki a Ház semmiseknek és a kisebbségben volt jelöltet nyilvánította megválasztott képviselővé; e precedensek alapján a Ház a Mr. WILKES-re beadott szavazatokat semmiseknek minősítette s a megbízólevelet megfelelően kijavíttatván, a kisebbségben maradt ellenjelöltet, Mr. LUTTRELL-t nyilvánította Middlesex képviselőjévé. A választóknak a jogát a választás elleni petícióra ugyan a Ház nyitvatartotta, de e petíció, magától értetődőleg, sikertelen maradt.¹

¹ Mr. WILKES ilykép middlesexi mandátumát végkép elvesztette. 10 nappal később London város aldermanjává választatott s országos gyűjtés indíttatott adósságainak törlesztése és jövő megélhetésének biztosítása végett. Az 1774. évi novemberi általános választáskor, mint londoni Lord Mayor, régi kerülete által újból kép-

Mindazáltal a Ház erkölcsi veresége mindenki előtt nyilvánvaló volt s mikor Mr. WILKES a következő általános választáskor (1784) újra a parlamentbe jutott, a Háznak csakhamar nyíltan is fel kellett adnia tarthatatlan álláspontját. Tényleg, 1782 május 3-ikán, a Ház Mr. WILKES indítványára, az ez utóbbinak passzív választói jogára sérelmes házhatározatokat a választók törvényes jogaiba ütközőknek nyilvánította, s elrendelvén a Ház jegyzőkönyvéből való kitörlésüket, azokat megsemmisítette.¹ E tény természetesen egyértelmű volt a passzív választói jogtól

viselővé választatott s helyét a parlamentben akadálytalanul elfoglalta. Mint szélső radikális képviselő szerepelt a Házban, amit bizonyított mindjárt első felszólalása, 1775 január 26-ikán, I. Károly lefejeztetése évfordulójának (január 30) szokásos megünneplése tárgyában, amely indítvány ellen Lord FOLKSTONE és Mr. WILKES szóltak fel, ez utóbbi javasolván, hogy az említett napot ne gyásznappként, hanem diadalmi és örömnappként (*as a festival, as a day of triumph*) ünnepeljék meg, mely indítványát 112 szóval 83 ellen vetették el. L. *Parl. Hist.* 18. k. 183. — Legközelebb, 1775 február 22-ikén, indítványozta, hogy az ellene irányult jogfosztó határozatokat a Ház töröltesse a jegyzőkönyvekből. Indítványát azonban 239 szóval 171 ellenében elvetették. L. *Parl. Hist.* 18. k. 358—379. Ezután az említett indítványt ülésszakról ülésszakra megújította; azt azonban 1776 április 30-ikán 186 szavazattal 92 ellen; 1777 április 29-én 140 szóval 84 ellen; 1779 február 18-ikán 202 szóval 122 ellenében elvetették. Az 1780. évi általános választáskor újból képviselővé választották. Szóbanlevő indítványát 1781 április 5-ikén 116 szóval 61 ellen újból elvetették, de legközelebb 1782 május 3-ikán 115 szóval 42 ellen elfogadták. L. *Parl. Hist.* 18. k. 1336—41. — 19. k. 193—197. — 20. k. 143. — 22. k. 99—101. és 22. k. 1407—11.

¹ L. A Wilkes-ügyre vonatkozó képviselőházi jegyzőkönyvi kivonatokat a jelen fejezet függelékében. (375—88.)

való megfosztás iránti, évszázadokon át gyakorolt hatalom elejtésével.¹

¹ Midőn 1882-ben a Ház Mr. BRADLAUGH-t mandátumától megfosztotta s kerülete őt újból megválasztotta, választásának érvényességét a Ház nem vonta kétségbe. Néhány évvel utóbb (1891 január 27) ugyan a Ház Mr. BRADLAUGH ügyére vonatkozólag is a WILKES ügyben hozott legutolsó (1782 május 3-iki) határozathoz hasonló határozatot hozott, elrendelvén a választók törvényes jogaiba ütközőnek nyilvánított sérelmes határozatnak a jegyzőkönyvből való kitörlését; de az ekként megsemmisített határozat nem a passzív választói jogra vonatkozott, amelyet óvakodott a Ház érinteni, hanem az alapkérdésre, t. i. az eskütől való eltiltásra, mely eljáráshoz, Mr. BRADLAUGH-nak utóbb a Ház által is akceptált felfogása szerint, pusztán e képviselő hitbeli meggyőződése és az esküre vonatkozó felfogása miatt, a Háznak nem lett volna szabad fordulnia.

Függelék a XIV. fejezethez.

Kivonatok az angol képviselőház jegyzőkönyveiből.

A Wilkes-ügy.¹

»1764 január 19. Határozat: Megállapítja a Ház, hogy John WILKES Esquire vétkes a *The North Briton* című lapnak a Ház által hazug, gyalázkodó és lázító iratként megbélyegzett 45-ik száma szerzőségében és közzétételében, amely lap, a legpéldátlanabb szemérmertlenséggel, megrágalmazta Ő Felségét, a legdurvább módon gyalázta a parlament mindkét házát s a legdacosabb vakmerőséggel támadta az egész törvényhozás tekintélyét, nyilvánvaló módon elidegeníteni igyekezvén a nép szeretetét Ő Felségétől, engedetlenségre buzdítván az alattvalókat az ország törvényei

¹ »*Jovis, 19 die Januarii 1764. Resolved*, That appears to this House, that the said John WILKES is guilty of writing and publishing the Paper, intituled »The North Briton No. 45« which the House has voted to be a false, scandalous and seditious libel, containing expressions of the most unexampled insolence and contumely towards his Majesty, the grossest aspersions upon both Houses of Parliament and the most audacious defiance of the authority of the whole Legislature; and most manifestly tending to alienate the affections of the People from his Majesty, to withdraw them from their obedience to the Laws of the Realm and to excite them to traitorous insurrections against his Majesty's Government. *Resolved*, That the said John WILKES Esquire be, for his said offence, expelled this House.« *L. Journal XXIX. 723.*

s lázadásra izgatván őket Ő Felsége kormánya ellen. — *Határozat:* A Ház nevezett John WILKES Esquire-t említett vétsége miatt megfosztja képviselői mandátumától.

»1769 február 3. Indítványoztatott, hogy John WILKES képviselő, aki a Ház színe előtt beismerete, hogy szerzője és kiadója egy a Ház által szemérmetlen, gyalázkodó és lázító iratnak bélyegzett nyomtatványnak; s akit a bíróságok egy lázító és három szeméremsértő, jellemtelen irat miatt huszonkét hónapi börtönbüntetésre ítélték, mely büntetését ezidőszerint elszenvedi: képviselői mandátumától megfosztassék. A Ház az indítvány értelmében *határozott*. — *Határozat:* A Speaker rendeletileg intézkedik, hogy *Middlesexmegye* a jelen parlamentbe képviselőt küldjön a mandátumától imént megfosztott John WILKES Esquire helyett.«

„1769 február 17. Elhatároztatott, hogy a

»*Veneris, 3 die Februarii 1769.* A Motion being made and the Question being put, That John WILKES, a Member of this House, who hath, at the Bar of this House, confessed himself to be the author and publisher of what this House has resolved to be an insolent, scandalous and seditious libel: and who has been convicted in the Court of King's Bench, of having printed and published a seditious libel and three obscene and impious libels; and, by the judgment of the said Court, has been sentenced to undergo twenty-two months imprisonment and is now in execution under the said judgment; be expelled this House: it was resolved in the affirmative. *Ordered*, That Mr. Speaker do issue his warrant to the Clerk of the Crown, to make out a new writ for the electing of a Knight of the Shire to serve in this present Parliament for the County of Middlesex, in the room of John WILKES, Esquire, expelled this House.« *L. Journal XXXII. 178—9.*

»*Veneris, 17 die Februarii 1769.* *Ordered*, that the Deputy Clerk

Middlesexmegyéhez intézett ama rendelet, mely szerint nevezett megye jelen parlamentbe képviselőt küldjön a mandátumától megfosztott John WILKES Esquire helyett, valamint az e rendelet folytán megejtett választás jegyzőkönyve felolvastassék. Indítványoztatott annak kimondása, hogy John WILKES Esquire, aki a jelen parlamenti ülészekban mandátumától megfosztatott, a jelen parlament alatt képviselővé nem volt és nem választható. Ezt az indítványt a Ház 235 szavazattal 89 ellen elfogadta. *Határozat:* A *Middlesexmegyében* legutóbb megejtett választás érvénytelen. — Egy képviselő jelentette a Háznak, hogy ő az említett választásnál jelen volt, hogy azon az említett Mr. WILKES-en kívül más jelölt nem volt, szavazás más személyre nem történt és hogy Mr. WILKES megválasztása semmiféle ellenzéssel nem találkozott. — *Határozat:* A Speaker rendeletileg intézkedjék, hogy a jelen parla-

of the Crown do attend this House immediately, with the return to the writ for electing a Knight of the Shire to serve in this present Parliament for the county of Middlesex in room of John WILKES, Esquire, expelled this House. The said writ and return were read. A motion was made and the question being put, That John WILKES, Esquire, having been, in this session of Parliament, expelled this House, was, and is, incapable of being elected a Member to serve in this present Parliament. It was *resolved* in affirmative (Yeas 235, Noes 89) *Resolved*, That the late election of a Knight of the Shire to serve in this present Parliament for the County of Middlesex, is a void election. A Member, in his place, informed the House, that he was present at the last election; that there was no other Candidate than the said Mr. WILKES; that there was no poll demanded for any other person, nor any kind of opposition to the election of the said Mr. WILKES. *Ordered*, That Mr. Speaker do issue his warrant... to make out a new

ment alatt képviselővé nem választhatónak nyilvánított John WILKES Esquire helyébe, akinek megválasztása érvénytelennek mondatott ki, új választás eszközöltessék.«

»1769 március 17. A Ház elrendelte, hogy a *Middlesexmegyéhez* intézett ama rendelet, mely szerint nevezett megye a jelen parlament alatt képviselővé nem választhatónak nyilvánított John WILKES Esquire helyébe, akinek a választása megsemmisítettett, a jelen parlamentbe képviselőt küldjön, valamint az e rendelet folytán megejtett választás jegyzőkönyve felolvastassék. — *Határozat:* John WILKES megválasztása, tekintve, hogy őt a Ház a jelen parlament alatt képviselővé meg nem választhatónak nyilvánította, semmis és érvénytelen. — Mr. John Smith, Middlesexmegyének al-sheriffje, a Ház korlátjánál jelentette, hogy ő jelen volt az utolsó választásnál; hogy John WILKES Esquire-n kívül más kép-

writ etc. in the room of John WILKES, Esquire, who is adjudged incapable of being elected a Member to serve in this present Parliament and whose election for the said county has been declared void.« L. *Journal* XXXII. 228—9.

»*Veneris, 17 die Martii 1769. Ordered,* That the Deputy Clerk of the Crown do attend this House immediately, with the return to the writ for electing a Knight of the Shire to serve in this present Parliament for the county of Middlesex in room of John WILKES Esquire, adjudged incapable of being elected a Member to serve in this present Parliament, and whose election for the said county had been declared void. The said writ and return were read. *Resolved,* That the election and return of John WILKES, who hath been adjudged incapable of being elected a Member to serve in this present Parliament, are null and void. Mr. John Smith, Under-Sheriff of the county of Middlesex, at the bar, informed the House, that he was present at the last election ..

viselőjelöltet nem ajánlottak és hogy egy választó sem szavazott, illetve óhajtott szavazni másra, mint Mr. WILKES-re. — *Határozat:* A Speaker rendeletileg intézkedik John WILKES Esquire helyébe új képviselőválasztás megejtése iránt.«

»1769 április 14. A Ház elrendelte, hogy a *Middlesexmegyéhez* intézett ama rendelet, amely szerint nevezett megye John WILKES Esquire helyébe, kinek megválasztását a Ház határozatilag semmisnek és érvénytelennek nyilvánította, a jelen parlamentbe képviselőt küldjön, valamint az e rendelet folytán megejtett választás jegyzőkönyve felolvastassék. — *Határozat:* John WILKES Esquire-nek a nevezett megye által a jelen parlamentbe történt megválasztása semmis és érvénytelen. — A Ház *elrendelte*, hogy *Middlesexmegye* sheriffjei azonnal jelenjenek meg az utolsó választás eredeti szavazó-lajstromával a Ház előtt. — A sheriffek a Ház rendelete értelmében meg-

that no other candidate was proposed but John WILKES, Esquire, and that no elector gave or tendered his vote for any other person than the said Mr. WILKES. *Ordered*, That Mr. Speaker do issue his warrant, for the electing of a Knight . . . in the room of John WILKES, Esquire etc. L. *Journal* XXXII. 324—5.

• *Veneris, 14 die Aprilis 1769. Ordered*, that the Deputy Clerk of the Crown do attend this House immediately, with the return to the writ for electing a Knight of the Shire to serve in this present Parliament for the county of Middlesex in room of John WILKES Esquire, whose election and return were resolved by this House to have been null and void . . . The said writ and return were read. *Resolved*, That the election and return of John WILKES, Esquire, to serve in this present Parliament, for the said county, are null and void. — *Ordered*, That the Sheriffs of the County of Middlesex do attend this House immediately, with the original poll taken at the last election for the said County. — And the said Sheriffs.

jelenvén, a Ház elé szólítottak s a Ház korlátjánál felmutatták az eredeti szavazó-lajstromokat és azt az ívet, amelyről az egyes jelöltekre beadott szavazatok számát a sheriffek kihirdették. — *Határozat*: A legutóbbi middlesexi képviselőválasztáson megejtett szavazás tárgyában a tanácskozás holnapra halasztatik.«

»1769 április 15. A napirend a legutóbbi middlesexi választáson megejtett szavazás fölötti tanácskozás tárgyában felolvastatván, *indítványozott*: Hogy a Ház 1715 május 20-ik napján felvett jegyzőkönyve az Essexmegyének Malden városában megejtett képviselőválasztás tárgyában felolvastassék. Az említett jegyzőkönyv felolvastatott. [Tartalma: »Mr. Hampden a maldeni képviselőválasztás tárgyában a mentelmi és válasz-

attending according to order, they were called in; and, at the bar, produced the original poll-books, and also a paper from which the Sheriffs declared the numbers of votes for each candidate upon the poll. — *Resolved*, That the poll taken at the last election of a Knight of the Shire for the county of Middlesex be taken into consideration to-morrow morning.«

»*Sabbati, 15 die Aprilis 1769.* The orders of the day for taking into consideration the poll taken at the last election ... for the county of Middlesex ... being read; — The House was *moved*, that the entries in the Journal of House, of the 20th Day of May 1715, touching the election for the borough of Malden, in the county of Essex, and the Proceedings of the House thereupon might be read. And the same was read accordingly.

[»*Veneris, 20 die Maii.* 1715, Mr. Hampden reported from the Committee of Privileges and Elections touching the election for the borough of Malden in the county of Essex ... »That the poll stood thus: for Serjeant COMYNS 215, Mr. TUFFNELL 168, ... (4) *Resolved*, That it is the opinion of this Committee, That John COMYNS, Serjeant at Law, having, at the late election of Members to serve in Parliament for the borough of Malden in the county of Essex, wilfully refused to take the oath of qualification, as is directed

tási bizottság részéről a következőket jelentette: A szavazatok száma: COMYNS ügyvédre: 215, Mr. TUFNELL-re 168. A bizottság véleménye, hogy miután John COMYNS ügyvéd a szóbanlevő választás alkalmával szándékosan megtagadta a törvény által előírt vagyoni minősítés iránti eskü letételét, megválasztása érvénytelen. Továbbá: hogy Samuel TUFNELL Esquire a maldeni kerület törvényesen megválasztott képviselője. A Ház a bizottság véleménye alapján határozott s elrendelte, hogy a választási jegyzőkönyvből John COMYNS ügyvédnek mint megválasztott képviselőnek a neve kitöröltessék. s helyébe Samuel TUFNELL Esquire neve iktattassék.»]

Indítványoztatott még: hogy az Anna királynő Ő Felsége uralkodásának 9-ik évében hozott

by an Act of Parliament . . . though duly required to do so, and not having at any time before the meeting of this Parliament taken the said oath; his election is thereby void »(6) *Resolved*, That it is the opinion of this Committee, That Samuel TUFFNELL, Esquire, is duly elected a Burgess to serve in this present Parliament for the said borough of Malden . . . » The fourth Resolution being read a second time, Mr. Serjeant COMYNS was heard in his place. *Resolved*, That the House do agree with the Committee in the said resolution, »That John COMYNS etc. election is thereby void.« The sixth Resolution being read a second time, and a motion being made and the question being put, That the House do agree with the Committee in the said Resolution »That Samuel TUFFNELL, Esquire is duly elected etc.« the House divided. (*Yeas* 171, *Noes* 106.) So it was resolved in the affirmative. *Ordered*, That the Clerk of the Crown do attend tomorrow morning to amend the return for the borough of Malden, by rasing out the name of John COMYNS, Serjeant at Law, and inserting the name of Samuel TUFNELL, Esquire, instead thereof.« *L. Journal XVIII.* 126—9.]

The House was also *moved*, That an Act made in the ninth Year of the reign of her late Majesty Queen Anne, intituled, An

törvény, a parlament függetlenségének biztosítása végett a képviselők további minősítése tárgyában, felolvastassék. A szóban levő törvény felolvastatott. [Tartalma: »Aki képviselői jelöltséget vállal, tartozik, ha erre felszólítást nyer, saját személyében megesküdni, hogy évi hatszáz fonton felül jövedelmező ingatlant birtokol és hogy az említett ingatlan mely megyében és annak mely községében fekszik. Ha bármely jelölt az esküt letenni szándékosan megtagadja, választása érvénytelen.«]

Indítványoztatott továbbá, hogy a Háznak 1727. évi február 2-iki és 14-iki s 1728 április 16-iki jegyzőkönyvei a Bedford-megyének Bedford városában megejtett választás tárgyában felolvastassanak. Az említett jegyzőkönyvek felolvastattak. [Az utóbb említett jegyzőkönyv tartalma: »Mr. Earle a bedfordi képviselőválasztás tárgyában a mentelmi és választási bizottság részéről jelenti, hogy a bizottság véleménye szerint John THURLOE Esquire nem tekintendő törvényesen megválasztottnak és hogy a bizottság véleménye szerint James METCALF Esquire a törvényes képviselő. A Ház

Act for securing the Freedom of Parliaments, by the further qualifying the Members to sit in the House of Commons, might be read. And the same was read accordingly.

The House was also *moved*, That the several entries in the Journal of the House of the 2nd and 14th days of February 1727 and the 16th day of April 1728, of the proceedings of the House, in relation to the election for the town of *Bedford*, in the county of Bedford, might be read. And the same being read accordingly--

a bizottság véleménye értelmében határozott és elrendelte, hogy a választási jegyzőkönyv e határozatnak megfelelően kijavíttassék.«]

Indítványoztatott, hogy a Háznak 1711 február 23-iki és március 6-iki jegyzőkönyvei a Norfolk-megyének King's Lynn városában megejtett választás tárgyában, felolvastassanak. Az említett jegyzőkönyvek felolvastattak. [Az utóbbi jegyzőkönyv tartalma: »Indítványoztatott, hogy Robert WALPOLE Esquire, aki hadügyi államtitkári állásában elkövetett súlyos hivatali kötelességszegés és megvesztegettetés miatt a jelen ülészakban a londoni Tower börtönébe záratott és mandátumától megfosztatott,* a jelen parlamentbe képviselőül választható ne legyen; a Ház az indítványt 202 szavazattal 142 ellenében elfogadta. — Indítványoztatott továbbá, hogy Norfolk-megye King's Lynn városának törvényesen megválasztott képviselőjévé Samuel TAYLOR Esquire jelentessék ki, amely indítvány elvettetett. — Határozat: A King's Lynn városában legutóbb megejtett választás érvénytelen. A Speaker rendeletileg intézkedjék, hogy King's Lynn városa a jelen parlament alatt meg nem választhatónak nyilvánított Robert WALPOLE Esquire helyett más képviselőt válasszon.«]

The House was moved that the entries in the Journal of the House of the 23rd day of February, and 6th day of March, 1711, of the proceedings of the House, in relation to the election for the borough of King's Lynn, in the county of Norfolk, might be read and the same was read accordingly.

* L. fent 240., 368. és 371.

Ezután szavazás rendeltetett el a következő indítvány tárgyában: Henry Lawes LUTTRELL Esquire-nek kellett volna *Middlesex-megye* képviselőjéül kinyilváníttatnia. A Ház ez indítványt 197 szavazattal 143 ellenében *határozattá* emelte és *elrendelte*, hogy a middlesexi választás megbízólevele kijavíttassék olykép, hogy John WILKES Esquire neve kitöröltessék s helyébe Henry Lawes LUTTRELL Esquire neve iktattassék.

A képviselői megbízólevelek irattárának tisztviselője (Clerk of the Crown) a Ház rendeletére megjelenvén, a szóban levő megbízólevelet megfelelően kijavította.

Határozat: A Henry Lawes LUTTRELL Esquire megválasztása elleni petíció határideje tizennégy nap. A Ház végül *elrendelte*, hogy Middlesex-megye sheriffjei behivassanak s a szavazási lajstromok nekik visszaadassanak.«

»1769 április 29. Előterjesztetett és olvastatott

Then the question being put, That Henry Lawes LUTTRELL, Esquire, ought to have been returned a Knight of the Shire to serve in this present Parliament for the county of Middlesex; the House divided (Yeas 197, Noes 143.) So it was *resolved* in the affirmative. *Ordered*, That the Deputy Clerk of the Crown do amend the return for the county of Middlesex, by rasing out the name of John WILKES, Esquire, and inserting the name of Henry Lawes LUTTRELL, Esquire, instead thereof. — And the Deputy Clerk of the Crown, attending according to order, amended the said return accordingly. — *Ordered*, That leave be given to petition this House, touching the election of Henry Lawes LUTTRELL, Esquire, within fourteen days next. — *Ordered*, That the Sheriffs of the county of Middlesex be again called in and that the poll-books be re-delivered to them.« L. Journal XXXII. 385-7.

Middlesex-megye választópolgárainak a Házhoz intézett kérvénye, melyben kérvényezők előadják, hogy értesültek arról, miszerint a Ház a nevezett megyétől eredő képviselői megbízólevélen szavazattöbbséggel azt a változtatást eszközölte, hogy abból John WILKES Esquire nevét kitöröltessék s helyébe Henry Lawes LUTTRELL Esquire neve iktattassék. Kérvényezők előadják, hogy nevezett Henry Lawes LUTTRELL nem nyerte el a szóbanlevő választásnál a törvényes szavazatok többségét és hogy a választópolgárok többsége, amikor John WILKES Esquire-ra szavazott, nem szándékolta ezáltal sem szavazatát elvetni, sem képviseltetése iránti jogáról lemondani s különösen azt semmiesetre sem óhajtotta, hogy nevezett Henry Lawes LUTTRELL Esquire által képviseltessék. A kérvényezők abbeli nézetüknek adnak kifejezést, hogy ez utóbbnevezett nem foglalhat helyet a parlamentben, mint az említett megye képviselője, a megye választópolgárai jogainak és kiváltságainak nyilvánvaló sérelme

»*Sabbati, 29 die Aprilis 1769.* A petition of the freeholders of the County of *Middlesex* was presented to the House and read; setting forth, that the petitioners being informed by the votes of the House, that the return for the said county hath been amended by rasing out the name of John WILKES, Esquire, and inserting the name of Henry Lawes LUTTRELL, Esquire, instead thereof... and representing to the House, that the said Henry Lawes LUTTRELL had not the majority of legal votes at the said election nor did the majority of the freeholders when they voted for John WILKES, Esquire, mean thereby to throw away their votes, or to wave their right of representation, nor would they by any means have chosen to be represented by the said Henry Lawes LUTTRELL, Esquire. The petitioners therefore apprehend he

nélkül. Ennélfogva kérvényezők remélik, hogy a Ház meg fogja engedni, miszerint jogi képviselőjük útján a Ház előtt az említett választás és megbízólevél ellen nyilatkoz hassanak és hogy a Ház a szóbanlevő sérelmet megfelelően orvosolni fogja.

Határozat: Kérvényezők a kérvényben foglaltakra nézve hétfőhöz egy hétre, május 8-ikán a Ház korlátjánál meg fognak hallgattatni.

»1769 május 8. A napirend értelmében következett a middlesex-i választópolgárok meghallgatása a kérvényükben foglaltakra nézve. Kérvényezők jogi képviselője nyilatkozván, vállalkozott ama tény igazolására, miszerint a választáson Mr. WILKES 1143 és Mr. LUTTRELL 296 szavazatot kapott. A Házban ülő képviselő ügyvédje ezt nem vonta tagadásba. Indítványoztatván, a Ház 221 szavazattal 152 ellenében *határozatilag* kimondotta, hogy Middlesex megyének

cannot sit as the Representative of the said county in Parliament without manifest infringement of the rights and privileges of the freeholders thereof: the petitioners therefore hope that the House will give leave that they may be heard by their Counsel against the said election and return, and grant them such further relief as they shall think meet. *Ordered*, That the matter of the said petition . . . be heard at the bar of this House upon Monday se-
vennight, the 8 the day of May next. L. Journal XXXII. 447.

»*Lunae, 8 die Maii 1769.* The House proceeded to the hearing of the matter of the petition of the freeholders of the County of *Middlesex* . . . and the Counsel for the petitioners were heard, and having proposed to produce to shew that the numbers upon the poll were for Mr WILKES 1143 and for Mr LUTTRELL 296, the same was admitted by the Counsel for the sitting Member . . . and a *motion* being made, and the question being put, That Henry Lawes LUTTRELL, Esquire, is duly elected a Knight of the Shire to

a jelen parlamentben Henry Lawes LUTTRELL Esquire a törvényesen megválasztott képviselője.«

»1782 május 3. Indítványoztatott, hogy a Ház 1769 február 17-iki jegyzőkönyvében foglalt e határozat: »John WILKES Esquire, aki a jelen parlamenti ülészakban mandátumától megfosztatott, a jelen parlament alatt nem volt és nem választható« felolvastassék. Ez megtörténvén, indítványoztatott, hogy e határozat, mint amely beleütközik az ország egész választóközönsége jogaiba, a Ház jegyzőkönyvéből töröltessék. A Ház az indítványt 115 szavazattal 47 ellenében elfogadván, a szóbanlevő határozat a Ház jegyzője által a Ház asztalánál töröltetett. A Ház ezután *elrendelte*, hogy a Ház mindama nyilatkozatai, rendeletei és határozatai, amelyek John WILKES Esquire middlesex-i választásának ér-

serve in this present Parliament for the County of Middlesex, the House divided. (Yeas 221, Noes 152.) So it was *resolved* in the affirmative.« L. *Journal* XXXII. 451.

»*Veneris, 3 die Maii 1782.* The House was moved, That the entry in the Journal of the House, of the 17th day of February 1769, of the Resolution »That John WILKES, Esquire, having been, in this session of Parliament, expelled this House, was and is, incapable of being elected a Member to serve in this present Parliament«, might be read. And the same being read accordingly, a *motion* was made and the question being put, That the said resolution be expunged from the Journals of this House, as being subversive of the rights of the whole body of electors of this Kingdom, the House divided. (Yeas 115, Noes 47). So it was *resolved* in the affirmative and the same was expunged, by the Clerk, at the table, accordingly. *Ordered*, That all the declarations, orders and resolutions of this House, respecting the election of John WILKES, Esquire, for the County of *Middlesex*, as a void election,

vénytelenségére, Henry Lawes LUTTRELL ugyanottani választásának törvényességére s John WILKES Esquire-nek megválaszthatatlanságára vonatkoznak, mint az ország egész választóközönségének jogaiba ütközők, a Ház jegyzőkönyveiből töröltessenek. Ennek megfelelően a Ház jegyzője azokat a Ház asztalánál kitörölte.«

the due and legal election of Henry Lawes LUTTRELL, Esquire, into Parliament for the said county, and the incapacity of John WILKES, Esquire, to be elected a Member to serve in the said Parliament, be expunged from the Journals of this House, as being subversive of the rights of the whole body of electors of this Kingdom. — And the same were expunged, by the Clerk, at the table, accordingly. L. *Journal* XXXVIII. 977.

HARMADIK CZÍM.

A parlamenti karhatalomról.

XV. FEJEZET.

Az angol parlament végrehajtóhatalma és karhatalmi szervei.

Az angol parlament, mint a fentiekben láttuk, a maga fegyelmi hatalma terén úgy jogalkotó mint bíráskodó hatalommal rendelkezik. Jogalkotó hatalma abban áll, hogy akár elvi határozatokkal (házsabályok), akár konkrét esetekre vonatkozó rendelkezésekkel (precedensek) megállapítja, mily tények ütköznek bele a parlament tekintélyébe és melyek a sérelmes cselekmények büntetései. Bíráskodó hatalma abban nyilvánul meg, hogy bárkit, akár képviselőt, akár idegent, fegyelmi büntetéssel sújthat.

Van azonban a háznak a jogalkotás és bíráskodás hatalmán kívül *önálló végrehajtóhatalma* is, a mely abban nyilvánul, hogy a ház saját szerveivel, illetve ha ezek elégtelenek volnának, a kormányhatalom közegei segítségével, de mindenkor a saját hatáskörében önmaga fogatatosítja fegyelmi határozatait.

A fegyelmi jog alkotásában a ház egyetlen szerve: a ház önmaga, plenáris ülésében. A

bíráskodás elvben szintén csak magát a teljes házat, illetve elnökségét¹ illeti meg, de mint egyes esetekből kitűnik, a parlament iránti tiszteletlenség elbírálására illetékesek nemcsak a ház in pleno, hanem a házbizottságok is, ha a vétséget a bizottság előtt vagy ellen követik el.² Ha a ház mint bizottság ülésezik (*Committee of the whole House*; a törvényjavaslatok részletes tárgyalása alkalmával) a házbizottsági elnököt (*Chairman*) ép úgy megilletti a rendreutasítás, a szómegvonás és a kiutasítás hatalma, mint a *Speaker*-t a Ház plenáris ülésében.³

Részletesebb ismertetésre itt csakis a ház végrehajtó hatalmának a szervei szorulnak.

A mint a fegyelmi házhatározat meghozatott, az elnöknek (plenáris ülésben a *Speaker*-nek, egyébként a *Chairman*-nek) tiszte gondoskodni arról, hogy az foganatosíttassék. Hogy az elnökség feladatát teljesíthesse és általában, hogy a rendet és a Ház tekintélyét föntarthassa, a Háznak emlékezetet meghaladó időktől fogva külön e célra szolgáló, rendfentartó szervezete van,

¹ L. fent 250—5.

² Különösen, mikor a választások érvényessége fölött maga a ház ítélkezett, az egyes bizottságok a legmesszebbmenő fegyelmezési jogot, az elzárást is gyakorolták. Így pl. 1866-ban két eset is fordult elő, amikor a *Serjeant at Arms* fogságba helyezett az illető peticionális bizottság parancsára iránta tiszteletlen magatartást tanúsított személyeket (tanukat: Mr. Colburn, Mr. Popplestone.) *L. Journal* 121. köt. 239. 285. L. még fent 313. l. (jegyzet.)

³ L. fent 252.

amelynek élén a ház rendőrfőnöke, a *Serjeant at Arms* áll.¹

A *Serjeant at Arms*, mint már a neve is kifejezi, karhatalmi funkciók megvalósítására hivatott tisztviselő.² Bár a király nevezi ki és fizetését a kormánytól és nem a háztól nyeri, egyedül a Háznak és elnökségének, a *Speaker* és *Chairman*-nek van alárendelve, egyedül nekik tartozik engedelmeskedni. Hivatalától a ház megfoszthatja; kötelességszegés esetén a ház jogosult őt megfenyíteni.³ Társadalmi helyzete és rangja előkelő. Rendszerint magasabb állású, régebben katonai, ujabban polgári tisztviselő nyeri el ezt a méltóságot⁴

¹ A parlament okiratai, még mielőtt *Speakerről* tudnának, már megemlékeznek a *Serjeant at Arms*ről, mint a király által a parlament mellé rendelt rendfentartó katonai tisztviselőről.

² E szó *Serjeant* már a normann-francia nyelvben katonai rangot jelentett; *at Arms*: fegyverben. A kifejezés, modern nyelvre átvéve, *parlamentí rendőrfőnök*-nek fordítható.

³ Így egy alkalommal a *Serjeant at Arms*-t, akinek az őrizete alul két fogoly megszökött, a ház súlyos kötelességsértésben bűnösnek mondotta ki s dorgálásban részesítette. (1816 máj. 30.) Sir James NORFOLK *Serjeant at Arms*-t a ház a Towerba záratta s megfosztotta állásától, mert kötelességét szegve elmulasztotta le tartóztatni Sir John Churchill-t és társait; egyidejűleg felírt a ház a királyhoz, hogy új *Serjeant at Arms*-t nevezzen ki. (1675. jún. 2.) *L. Journal* IX. 351.

⁴ A *Serjeant at Arms* többnyire lovagi rangot és ennek alapján *SIR* címet visel; a jelenlegi *Serjeant at Arms* Sir Henry D. ERSKINE; az utolsó *Serjeant at Arms*-ok egyike (a hetvenes években) Lord RUSSELL volt. Évi javadalma 1200 font (közel 3.000 kor.) A két helyettes *Serjeant at Arms* évi 800, illetve 650 font javadalmat élvez. (20, illetve 16.000 kor.)

A Serjeant at Arms-t a parlamenti rend fenntartásában két parlamenti tisztviselő u. m. a helyettes- (*Deputy Serjeant at Arms*) és a segéd-S. a. A. (*Assistant Serjeant at Arms*) támogatják. Alattuk állanak a teremőrök, (*messengers*), valamint az ajtónállók (*doorkeepers*). Mindezek a ház hivatalnokai, a háztól kapják fizetésüket s tartoznak a Serjeant at Arms rendeleteit végrehajtani. Végül rendelkezik a Serjeant at Arms a londoni rendőrség (*Metropolitan Police*) fölött is, amennyiben annak egy csapata (az u. n. *A. Division*) állandóan az ő hatósága alatt áll s a parlamentben és parlament épülete körüli szolgálatra van kirendelve, úgy hogy ők a ház személyzetét valóságban kiegészítik, mindig ugyanazt a helyet foglalják el s a ház tagjait, tisztviselőit személyesen ismerik. Ez a rendőrcsapat, mint állami rendőrség, a belügyminiszternek (*Home Secretary*) van ugyan alárendelve, de a Serjeant at Arms által a rend fenntartására szükségesnek ítélt rendelkezéseket akár bent a parlament épületében, akár az épület körül fogatósítani tartozik. Ha a Speaker úgy találja, hogy a rend fenntartására a normális erő nem elégséges, megkeresésére a kormány a ház rendőrségét a szükséges mérvben kiegészíti.

XVI. FEJEZET.

A parlamenti karhatalom alkalmazása körüli eljárás.

A parlament tehát a maga fegyelmi határozatait szükség esetén karhatalommal foganatosítja. Ha akár idegen, akár képviselő, megtagadja a fegyelmi határozat iránti engedelmességet, az elnökség a ház közegei (rendőrfőnöke [Serjeant at Arms], vagy ennek helyettesei [Deputy Serjeant at Arms, Assistant Serjeant at Arms]) által az ellenállás mérve szerint belső alkalmazottak (teremőrök, *messengers*; ajtónállók, *doorkeepers*) vagy pedig rendőrség (*police*), illetve katonaság (*military force*) útján szerez érvényt a ház fegyelmi hatalmának.

Nemcsak idegenekkel, de képviselőkkel szemben is több ízben előfordult, hogy ellenszegülésük miatt, különösen a kiutasítási (*order to withdraw*), felfüggesztési (*suspension*) vagy elzárási (*commitment*) határozatnak való engedetlenség folytán, karhatalom alkalmazásával vitte keresztül a ház elnöke a parlament akaratát.

A fegyelmi határozattal sujtott személy magaviseletének, szemben a határozattal, három fokát lehet megkülönböztetni:

1. Önként való engedelmesség;

2. Engedelmesség a karhatalom jelképies alkalmazása után;

3. A tényleges karhatalom kikényszerítése.¹

A normális eset természetesen az, hogy a fegyelmi határozattal sujtott képviselő szó és ellenkezés nélkül engedelmeskedik a ház rendelkezésének, illetve az elnök felszólításának.²

¹ Sir H. CAMPBELL-BANNERMAN, későbbi miniszterelnök, 1901 márc. 7-ikén, a rendőri eltávolítást provokált képviselők eljárása fölötti kritikájában következőkép vázolta az ellenállás fokozatait:

•Where a Member behaves in a disorderly fashion and is named, and is suspended from the Chair, *there are three separate stages possible*:

1. There is, first of all, the possibility of a Member of his own accord, under the compulsion, of course, of the decision of the House, but under no other compulsion, removing himself from the House.

2. A further stage is when *the public officer appointed for the purpose — the Serjeant at Arms — goes up to a Member and calls upon him to obey the order of the House* and remove himself from the precincts of the House. He subjects himself, no doubt, in one sense, to force, but it is only constructive force. *The Serjeant at Arms may touch the Member lightly on the shoulder* and formally ask him to leave. That is *legal force but not physical force*. Then with a friendly sign, hon. Members have obeyed without a murmur. Their idea of their own independence of action was vindicated, but they obeyed under compulsion. Up to that point, I think, a Member is within his right, as it were, if he choose to take that course.

3. The other night we came to a further stage, to which we have not been accustomed. There was *actual physical resistance* to this legal compulsion and there lies the danger to the order and decency of our proceedings* etc. L. Debates IV. 90. k. 850—1. és alább 523.

² Pl.: •Wednesday 13-th November. 1912. (Mr. Speaker orders a Member to withdraw.) Mr Speaker, pursuant to Standing Order No. 20, relating to disorderly conduct, ordered Sir William BULL to withdraw immediately from the House during the remainder of this day's Sitting; and he withdrew accordingly.* L. Journal 166. k. 409. — L. még a következő fejezetben Mr. J. REDMOND, Mr. FIELD és Mr. GRAYSON eseteit. (397—8 és 435., 437., 443.)

XVII. FEJEZET.

A parlamenti karhatalom jelképies alkalmazása.

Megtörténik azonban, hogy a képviselő az elnöki puszta felszólításnak nem engedelmeskedik. Ily esetben az elnök utasítja a ház rendőrfőnökét, a Serjeant at Arms-t, hogy hajtsa végre a ház határozatát az ellenszegülő képviselővel szemben. Ilyenkor rendszerint elegendő a karhatalomnak jelképies alkalmazása olykép, hogy a Serjeant at Arms a képviselőhöz lép, esetleg vállán érinti és felszólítja, hogy kövesse őt; t. i. vonuljon a képviselő a ház korlátján kívül, vagy hagyja el a parlament épületét, avagy kövesse őt a ház börtönébe illetve a ház által előírt más fogságba, aszerint, amint szól a ház határozata. A karhatalom e képletes alkalmazásának néhány esete:

a) 1851 júl. 21-ikén Mr. David SOLOMONS képviselő, aki zsidó vallású lévén, az akkori keresztényjellegű képviselői esküt le nem tehetette s ekkép törvény értelmében a képviselői jogokat nem gyakorolhatta, a törvény e tilalma ellenére megjelent és a ház korlátján belül a képviselők között helyet foglalt. A Speaker s utóbb a Ház

utasította Mr. SOLOMONS képviselőt, hogy távozzék, de ő e felszólítás dacára helyén maradt. Erre a Speaker utasította, a Serjeant at Arms-t, hogy szerezzen érvényt a ház határozatának, mire az SOLOMONS képviselő mellé lépett s vállán érintette őt. A képviselő erre ellenszegülés nélkül a ház korlátján túl követte a tiszttviselőt.¹

b) 1880 jún. 23-ikán Mr. BRADLAUGH képviselő megjelent a házban az eskü letétele végett, melyet előbb letenni vonakodott s amelynek letételére őt utóbb a ház határozatilag képtelennek nyilvánította. A Speaker távozásra szólította fel, de Mr. BRADLAUGH kijelentette, hogy a ház határozatának nem engedelmeskedik, mire a Serjeant at Arms a Speaker parancsára a ház korlátján túl vezette őt. — Később is több hasonló jelenet játszódott le a házban

¹ • *Lunae, 21 die Julii 1851.* The order of the day being read, for resuming the further proceedings on administering the oath of abjuration to David SOLOMONS, Esquire: the House resumed the said further proceedings. Mr. Alderman SOLOMONS entered the House and took his seat *within the bar*, whereupon Mr. Speaker said, that he saw a Member had taken his seat without having taken the oath required by Law; and that he must therefore desire that the honourable Member do withdraw. Mr. Alderman SOLOMONS continued in the seat within to bar. The question being put that Mr. Alderman SOLOMONS do now withdraw, the House divided; it was resolved in the affirmative. Whereupon Mr. Speaker stated, that the honourable Member for Greenwich had heard the Decision of the House and hoped that the hon. Member was prepared to obey it. Mr. Alderman SOLOMONS continuing to sit in his seat, Mr. Speaker directed the Serjeant at Arms to remove him below the bar. Whereupon the Serjeant at Arms having placed his hand on Mr. Alderman SOLOMONS, he was conducted below the bar. • *L. Journal* 105. k. 381.

Mr. BRADLAUGH-nak a ház korlátján belüli tilalmas megjelenése következtében.¹

c) 1896 máj. 22-ikén Mr. James O'CONNOR képviselő vonakodott a klotúr alkalmazásával elrendelt szavazásban részt venni, ami az akkori házszabályok szerint a teremben levő minden képviselőnek kötelessége volt. Miután a képviselő az elnök (*Chairman*) azon utasításának, hogy a házból távozzék, nem engedelmeskedett, őt a Serjeant at Arms, vállán érintve, eltávolította.²

d) 1897 máj. 28-ikán Mr. John REDMOND, Mr. CLANCY, Mr. W. REDMOND és Mr. FIELD képviselőktől az elnök (*Chairman*) egymásután megvonta a szót, mely rendelkezés dacára folytatván beszédüket, az elnök felszólította őket a ház elhagyására. Mr. John Redmond és Mr. Field az elnök felszólítására elhagyták a házat, de a másik két képviselő csak a Serjeant at Arms felszólítására távozott.³

e) 1897 júl. 17-ikén Mr. M'HUGH képviselőtől az elnök (*Chairman*) megvonta a szót s mint-hogy ennek dacára tovább beszélt, az ülésteremből kiutasította. E felszólításnak csakis a Serjeant at Arms megjelenésekor engedelmeskedett.⁴

¹ A Bradlaugh-esetre vonatkozó jegyzőkönyvi kivonatokat l. alább 488–91.

^{2 3 4} L. ez esetek jegyzőkönyvi kivonatait a jelen Cím függelékében.

f) 1898 ápr. 4-ikén Mr. William REDMOND képviselőt, aki a ház tanácskozásait ismételten, többszöri rendreutasítás után is, megzavarta, az elnök (*Speaker*) kiutasította az ülésből. Nem engedelmeskedett és csak a Serjeant at Arms felszólítására távozott.¹

g) 1899 okt. 20-ikán ugyancsak Mr. William REDMOND-tól az elnök (*Chairman*) megvonta a szót s midőn nem engedelmeskedett, őt a házból kiutasította. E rendeletnek azonban csak a Serjeant at Arms megjelenésekor engedelmeskedett.²

h) 1908 okt. 15-ikén Mr. GRAYSON a ház elnapolását indítványozta, de a Speaker az indítványt házszabályellenesnek jelentvén ki, szavazásra nem bocsátotta. Minthogy a képviselő ennek dacára folytatta beszédét, a Speaker őt a házból kiutasította. E határozatnak is ellenszegült s csak a Serjeant at Arms felszólítására távozott. Másnap Mr. GRAYSON megújította rendetlenkedését, mire a ház őt határozatilag kizárta az ülésekről, mely határozatnak önként (a Serjeant at Arms közbelépése nélkül), alávetette magát.³

^{1 2 3} L. ez esetek jegyzőkönyvi kivonatait a jelen Cím függelékében.

XVIII. FEJEZET.

A parlamenti karhatalom tényleges alkalmazása.

Az esetben, ha a képviselő sem az elnök (*Speaker, Chairman*) utasításának, sem a parlamenti rendőrfőnök (*Serjeant at Arms*) felszólításának nem engedelmeskedik, a ház akaratának keresztülvitele és az ellenállás leküzdése érdekében az elnök (*Speaker*) jogosult valóságos karhatalmat alkalmazni. Több ízben előfordult már, hogy képviselővel szemben valóságos karhatalmat kellett alkalmaznia a Speakernek, a ház fegyelmi határozatának érvényesítése céljából.¹

a) 1810 febr. 28-ikán Mr. John FULLER képviselővel szemben volt kénytelen az elnök (*Speaker*) karhatalmat alkalmazni. A képviselő azáltal sértette meg a ház méltóságát, hogy illetlen szavakban adott kifejezést a ház vezére elleni méltatlankodásának. Egy hadi expedíció fölött tar-

¹ Így, az utolsó száz év leforgása alatt, karhatalom alkalmaztatott: 1810 febr. 28-ikán (M. John FULLER képviselővel szemben); 1810 április 9-ikén (Sir Francis BURDETT esetében); 1881 febr. 3-ikán (az ir obstrukció alkalmával, Mr. PARNELL és társai, összesen 33 képviselő ellen); 1881 aug. 3-ikán (Mr. BRADLAUGH esetében); 1901 márc. 6-ikán (Mr. FLAVIN és társai, összesen 12 képviselő ellen).

tott vizsgálat alkalmával ugyanis a nevezett képviselő a ház teljes bizottságában kérdéseket óhajtott feltenni a ház korlátjánál kihallgatott egy tanuhoz, kívánságát azonban a ház nem vette figyelembe. Midőn a tanu kihallgatása véget ért, a képviselő dühösen, káromló szavakkal támadt a ház leader-ére, a pénzügyminiszterre, kijelentvén, hogy neki, egyszerű képviselőnek ép oly joga van a meghallgattatásra, mint annak, akit megfizetnek hivataláért. A káromló és gyalázó szavak miatti fegyelmi megtorlás céljából azonnal a Speaker-ért küldöttek, akinek a házbizottság elnöke jelentést tett a ház tekintélyének sérelméről. A Speaker sajnálatának adott kifejezést afölött, hogy a képviselőt tiszteletlen viselkedése miatt meg kell neveznie, mire az dacosan közbevágott. Ez újabb tiszteletlenségre a Speaker felszólította FULLER-t, hagyja el a termet, amit tenni az egyideig vonakodott s csak barátai közbelépésére távozott. Távollétében a ház egyhangúlag elhatározta, hogy Mr. FULLER, tiszteletlensége miatt, a ház börtönébe zárassék. Mr. FULLER, értesülvén a ház elhatározásáról, ismét az ülésterembe rontott s dühösen tiltakozott az ellen, hogy a Speaker, »az a jelentéktelen parókás kis fickó« őt elfogassa. Erre a Speaker utasította a ház rendőrfőnökét (Serjeant at Arms), hogy, alantasai segítségével, karhatalommal távolítsa el a rendetlenkedő képviselőt. A Serjeant csak nehezen tudta, négy

teremőr (*messengers*) segélyével, kihurcolni Mr. FULLER-t az ülésteremből.¹

A karhatalommal eltávolított és letartóztatott képviselő másnap levelet intézett a házhoz, amelyben sajnálatát fejezte ki sértő viselkedése miatt s bocsánatot kért.² Ennek folytán a ház

¹ Egykorú hirlaptudósítás következőkép írja le a karhatalmi eltávolítás előzményeit és jelenetét:

»In the course of the inquiry on Tuesday night, into the Walcheren expedition, an extraordinary scene took place in the House. While the Earl of Chatham was under examination, Mr. FULLER put several questions which were not attended to by either his Lordship or the House. When his Lordship withdrew, Mr. FULLER rose and said, that his questions had as much right to be attended to as those of the Chancellor of the Exchequer. »God —d—n me«, said he, »I have as much right to be heard as any man who is paid for filling the place he holds.« The Chancellor of the Exchequer moved, »that the words of the hon. Member should be taken down« which was agreed to. The House resumed and Sir John Anstruther (Chairman) reported the expressions of Mr. FULLER. The Speaker then informed the House that it had come to his knowledge that a Member had used imparliamentary language which was a breach of the privileges of that Honourable House. He felt sorry that it would become his duty to name him. Mr. FULLER »You need not be diffident, it's I, *Jack Fuller*.« The Speaker ordered the hon. Member to withdraw but he declined until several of his friends interfered. The Chancellor of the Exchequer moved, »That he should be taken into the custody of the Serjeant at Arms«, which was agreed to, without a dissenting voice. Mr. FULLER, who was in the lobby, on the vote of the House being communicated to him rushed into the body of the House, and, in a loud voice, said, »the Speaker had not the power or authority to order him into custody; he was only the servant of the Members and by submitting to him, they had made him their master«. He meant »the insignificant little fellow in the wig.« The Speaker directed, that *the Serjeant at Arms should collect the persons under his command and remove Mr. Fuller by force from the House*. It was with difficulty that the Serjeant and four Messengers took him into custody. The hon. Member remained in custody yesterday and will probably be brought up to day in order to his discharge, upon the usual concession« etc. *L. Times* 1810. márc 1. 3-ik lapon.

² »I am truly sorry my conduct has been offensive of the House

vezére javasolta a háznak, hogy Mr. FULLER-t bocsássa szabadon, de indítványa heves ellenzésre talált. Így Lord TEMPLE kijelentette, hogy nagyon enyhe eljárás volna a háztól, ha egy képviselő részéről, aki annyira megfélekezett magáról, hogy nemcsak a ház tagjait és a házat, hanem a Speakert magát is inzultálta, egyszerű bocsánatkéréssel megelégednék, mint szokta tenni ezt a ház oly esetekben, amikor névsorolvasás alkalmával történt távollét, tehát jóval enyhébb fegyelmi vétség miatt 24 vagy 48 órára letartóztatott képviselő szabadonbocsátásáról van szó.¹ Egy másik képviselő, Mr. WHITBREAD reámutatott,² hogy csak legutóbb is kevésbé súlyos vétségeket, mint aminőt FULLER

and I hope the House will accept my apology«. *L. Times* 1810 márc. 2. 2-ik lapon.

¹ »A more extraordinary instance of outrage and aggravated insult to the dignity of the House never had been witnessed within those walls: an insult not merely to the Members of that House individually and collectively, but to the person of the Speaker. After such conduct, the noble Lord could not make up his mind to let the individual pass excused, upon the same sort of apology that any Member of the House would be obliged to offer for only being accidentally absent for a quarter of an hour at a Call of the House or a Ballot for an Election Committee for which such Member had frequently been detained in custody for 24 or 48 hours«. *L. Times* i. h.

² »Persons had been lately called to the bar to that House for acts offensive to its dignity, or of contempt to its authority and privileges. One of these persons had been severely reprimanded and another was at this moment a prisoner in Newgate. And with these facts staring them in the face, would the House be content to pass by, in such a way, the contumacious outrage of one of its own Members? . . . It was necessary that example should deter any man in future from being guilty of such misconduct within those walls«. *L. Times* i. h.

elkövetett, dorgálással és hosszabbtartamú elzárással sujtott a parlament.¹ Oly hangok is hallatszottak, hogy Mr. FULLER-t szabadonbocsátás helyett a ház börtönéből a *Tower*-ba kellene szállítani. A ház végre elfogadta Mr. RYDER államtitkár közvetítő indítványát s a Mr. FULLER szabadonbocsátására irányuló javaslatot azzal a módosítással tette magáévá, hogy a szabadonbocsátást a ház színe előtt a Speaker által való megdorgálás (*reprimand*) előzze meg.²

b) 1810. ápr. 9-én Sir Francis BURDETT képviselővel szemben volt kénytelen a Speaker karhatalmat alkalmazni, abból a célból, hogy a nevezett képviselő, akit a ház elzárásra ítelt, lakásáról a kijelölt fogságba (*Tower*) szállíttassék. Az eset előzményei és lefolyása röviden a következőkben foglalhatók össze.

A ház 1810. febr. hó 2-ikán Mr. YORKE képviselő indítványára elhatározta, hogy egy bizonyos kudarcot vallott hadi művelet, az u. n. scheldt-i expedíció (*expedition to the Scheldt*) tárgyában elrendelt parlamenti vizsgálatot zárt ülésben fogja lefolytatni. Emiatt a sajtó e tárgyban a ház tárgyalásait tökéletlenül közölhette, ami a közönség körében a ház ellen zúgolódást keltett, amelyet még fokozott, febr. 6-ikán, Mr. WINDHAM

¹ Célzás az ugyanazon hó elején felmerült Dean és Jones-ügyre; l. fent 319–24.

² L. az egész Fuller ügy jegyzőkönyvi kivonatát, a Speaker dorgáló beszédével együtt, a jelen fejezet függelékében 443–9.

képviselő támadása a házban a sajtó indiskréciói ellen. Egy napon, febr. 19-ikén falragaszok jelentek London falain, az említett tényekből kifolyólag a parlamentre nézve sérelmes tartalommal: a falragaszokon egy »*British Forum*« nevű politikai vitázó klub (*Debating Society*) ugyanis meghívta a közönséget a klub vitaestéjére, a parlament által a sajtószabadság és a nép ellen elkövetett merénylet megbélyegzése tárgyában.¹ A ház előbb a nyomdászt, majd az említett klub elnökét, John Gale JONES-t, mint a sértő falragasz szerzőjét maga elé idézte és börtönbe záratta.² Sir Francis BURDETT a ház ülésén védelmébe vette a falragasz-ügyet és a háznak azt az eljárását, hogy a nyomtatvány szerzőjét személyes szabadságától megfosztotta, alkotmányba ütközőnek minősítette.³ Minthogy ja-

¹ »BRITISH FORUM, 33 Bedford Street, Covent Garden. Monday February 19, 1810. — *Question*: Which was a greater outrage on the public feeling, Mr. YORKE'S enforcement of the Standing Order to exclude strangers from the House of Commons or Mr. WINDHAM'S recent attack on the liberty of the press? Last Monday, after an interesting discussion, it was unanimously decided, that the enforcement of the Standing Order for shutting out strangers from the gallery of the House ought to be censured as an insidious and illtimed attack on the liberties of the press, as tending to aggravate the discontents of the people and to render their representatives objects of jealous suspicion. — The present question may be justly expected to furnish a contested and interesting debate. Printed by J. Dean, 57 Wardour Street.« *L. Annual Register* 1810. 92.

² L. ez ügy jegyzőkönyvi kivonatait fent a XIII. fejezet függelékében, 319. és köv. l.

³ »The imprisonment of John Gale JONES was an infringement of the law of the land and a subversion of the privileges of the Constitution.« *L. Annual Register* i. h.

vaslatát a fogoly szabadonbocsátása iránt márc. 12-ikén a ház elvetette, BURDETT választói elé és a sajtó terére vitte az ügyet. Választóihoz intézett nyílt levelében,¹ és egy hirlapi cikkben² a parlament méltóságát sértő kifejezések kíséretében megtámadta és kétségbevonta a ház letartóztatási jogát.³ A ház 1810. ápr. 5-ikén mindkét iratot jogaira nézve sértőnek s meg-

¹ »*Sir F. Burdett to his Constituents; denying the power of the House of Commons to imprison the People of England.*«

² »*Argument*«; in *Cobbett's Weekly Political Register*.

³ Sir F. BURDETT nyílt levelének és cikkének sértő állításaiból, kifejezéseiből álljanak itt a következők:

»Whether our liberty be still to be secured by the laws of our forefathers or be to lay at the absolute mercy of a part of our fellow-subjects, collected together by means which it is not necessary for me to describe.«

»As we have seen Mr. JONES sent to jail for having described the conduct of one of the Members as an outrage on public feeling, *what security have we*, unless this power of imprisonment be given up, *that we shall not see other men sent to jail for stating their opinion respecting Rotten Boroughs, respecting Placemen and Pensioners sitting in the House* or giving any opinion which may displease any of the Gentlemen assembled in St. Stephens Chapel?«

»I shall do all in my power towards the correction of *this most enormous abuse of power and most dangerous of all encroachments upon the Rights and Liberties of Englishmen.*«

»It cannot be thought presumptuous to say: That *all of these proceedings are contrary to the Common Law, the Magna Charta, the Petition of Right, the Act of Habeas Corpus, the Bill of Rights* and the numerous Statutes which have provided for the Liberty of the subject: — That by so doing, instead of claiming modestly and necessarily, the *Privilege* of wearing a shield to protect themselves against the Prerogative of the Crown, or any other annoyance, that may obstruct them in the discharge of their duty to and for the People, *the House of Commons has assumed the Power of using a sword against the Liberties of the People*, those Liberties which they are bound to maintain and defend: — That, by proceeding thus, they have exercised a jurisdiction non vested in them while the Magna Charta remains unrepealed and *repealed it never can be till*

gyalázonak nyilvánította (*libellous and scandalous Paper reflecting on the just Rights of this House*) s elvetvén a vétkesnek nyilvánított szerző pusztá megdorgálására irányuló indítványt, Sir Francis BURDETT-et a *Tower* börtönébe záratni rendelte.

A Speaker a ház határozata alapján kiállítván a letartóztatási rendeletet (*warrant*), a ház rendőrfőnökét (Serjeant at Arms) bízta meg a ház-határozat foganatosításával vagyis Sir Francis BURDETT letartóztatásával és börtönbe szállításával. A ház tisztviselője tényleg megjelent a képviselő lakásán, hogy őt letartóztassa és fogásba vigye, de ez kétségbevonta a Speaker rendeletének a törvényességét s megtagadta az engedelmeskedést. A Serjeant at Arms erről a Speakernek jelentést tett, mire ez utasította őt a parancs végrehajtására, azzal, hogy kar-

*England shall have found her grave in the corruption of a House of Commons.**

•It has been shown that the Common Law, Magna Charta, and Trial by Jury have been violated.*

•From Custom or Usage such a claim never can be set up; for a custom to obtain must be reasonable in itself; must have been used from time immemorial, must be *pro bono publico* — not contrary to law and never contested... *There can be no pretence on which this usurpation can be maintained.* And to talk of the Law of Parliament as contra-distinguished from and contradictory to the Acts of Parliament! *It is a phantom fitter to be entertained by the fancy of a Bedlamite than by a Lawgiver.*

•The House, it seems, thinks that its *dignity* is concerned in continuing Mr. JONES in prison... *If dignity consisted in punishing, than would Jack Ketch (the hangman) be the most dignified man in the land.** L. Debates I. 16. k. 137., 140., 141., 162., 165., 170—1., 174—5.

hatalomért forduljon a belügyminisztériumhoz (*Secretary of State's Office*). Kikérte a ház rendőrfőnöke egyidejűleg a koronaügyész (*Attorney General*) jogi véleményét arra nézve, jogosult-e ő a képviselőházi határozat és a Speaker rendelete alapján feltöretni a képviselő lakóházának a kapuját az esetben, ha az őt be nem bocsátaná; a jogi vélemény kedvező lévén, 1810. ápr. 9-ikén reggel 10 órakor a ház rendőrfőnöke mintegy 30 főnyi rendőrség kíséretében és katonai fedezet mellett (egy csapat lovasság és egy csapat gyalogság kíséretében) megjelent Sir F. BURDETT háza előtt, annak kapuját, miután hiába kért bebocsátást, feltörette s a képviselőt, akit családjá körében talált, foglyának nyilvánította.¹ Sir Francis BURDETT ismételte, hogy az elfogatási parancs törvénytelen s kijelentette, hogy csak valóságos erőhatalomnak enged. Erre a rendőrök előléptek, hogy megragadják, de erőszakra mégsem került sor, mivel hozzátartozói karon ragadták a képviselőt s ők maguk vezették a ház előtt álló hintóhoz, amely azután a Towerba szállította őt. A katonaságot a Towerből visszajövet a néptömeg megtámadta, úgy hogy az kénytelen volt fegyverét használni, minek következtében néhányan életüket veszítették és számosan megsebesültek.²

¹ Egykoru tudósítás a következőkép írja le Sir F. BURDETT elfogatását és mellékkörülményeit:

² »It had become evident that the warrant could not be executed without force. On Sunday evening the Serjeant went to the Secre-

Sir Francis BURDETT, aki az egész ülősszak alatt fogságban maradt, elhatározta, hogy a bíróságoknál szerez elégtételt a szenvedett sérelemért. A Speaker ellen harmincezer, a Serjeant at Arms ellen pedig húszezer font iránti kártérítési keresetet adott be magánlaksértés és törvénytelen letartóztatás miatt: sőt perrel lépett fel a Tower parancsnoka, Lord MOIRA ellen is, törvénytelen fogvatartás miatt. A ház 1810. máj. 11-ikén megengedte a Speakernek és a Serjeant at Armsnak, hogy Sir Francis BURDETT ellen perbe bocsátkozzanak s utasította a kormányügyészt, (Attorney General), hogy őket a bíróságnál vé-

tary of State's Office to request civil and military assistance for carrying his purpose into effect. And on Monday, at ten o'clock in the forenoon, he went to Sir Francis's house attended *with twenty or thirty police officers, and a detachment of cavalry and infantry* to escort the carriage which he had in waiting to convey Sir Francis to the Tower.* — »The Serjeant, attended by some police officers, forced an entrance into Sir Francis BURDETT'S house down by the area and through the kitchen door. Having left a party of the footguards in the hall, he went up into a room where Sir Francis was with his family... He told Sir Francis, that he was his prisoner and must immediately come into the carriage that was prepared for him. Sir Francis repeated the objections against the warrant and declared that he would not yield to anything less than actual force. As the constables were advancing to seize him, his brother and Mr O'Connor laid hold each of them on one of his arms and conducted him to the carriage. A messenger was left with Sir Francis in the carriage. The Serjeant attended on horseback. The escort proceeded rapidly to the Tower without encountering any material opposition.* — »The streets through which it was supposed that Sir F. BURDETT would pass were crowded by people who being informed that he had passed by a different route proceeded to Tower Hill... The military, on their return, were attacked with showers of stones, brickbats and other missiles. The troops fired several shots among them by which two or three lives were lost and not a few wounded.* L. *Annual Register* 1810. 92. és köv. lapokon.

delmezze. Azt a javaslatot, hogy a ház mondja ki, miszerint a ház határozatait végrehajtó személyeknek bíróság elé idéztetése a ház mentelmi jogának sérelmét képezi, a ház nem tette magáévá és a pernek szabad utat engedett.¹

A King's Bench bíróság 1811. jún. 19-ikén háromtagú tanácsban (melynek tagjai voltak: Anglia főbírája, Lord ELLENBOROUGH és Mr. GROSE és Mr. BAYLEY bírák) Sir Francis Burdett-et kereseteivel egyhangúlag elutasította. Indokolásában a bíróság megállapította, egyrészt, hogy a parlament elzárási joga, függetlenül minden egyéb tekintélytől, észszerűsége és szükségessége alapul, emellett azonban precedensek és tekintélyek is igazolják;² másrészt, hogy a felperes lakóháza feltörésében nyilvánult karhatalomnak a parlament megsértése miatti eljárás folyamán helye volt, mivel ez esetben az egyén személyes szabadsága közérdekkel került összekötésbe és az előbbi ez utóbbi alá volt rendelendő.³

¹ L. a Burdett-eset képviselőházi jegyzőkönyvi kivonatait s benne a Serjeant at Arms jelentését s a koronaügyész jogi véleményét e Cím függelékében, 449—77. L. ugyanott a Speaker, a Serjeant at Arms és a Tower parancsnoka ellen törvénytelen letartóztatás miatt indított 30, illetve 20 ezer fontnyi kártérítési perre vonatkozó okiratokat és házhatározatokat.

² »The power of the House of Commons to commit for Contempt stands upon the ground of reason and necessity independent of any positive authorities upon the subject; but it is also made out by the evidence of usage and practice in a long course of well-established precedents and authorities.«

³ »The warrant issued by the Speaker in this case was made

c) 1881 febr. 3-ikán Mr. PARNELL és társai (harminchárom képviselő), akik a ház üléséről kizárattak és vonakodtak a Speaker és utóbb a Serjeant at Arms felszólítására távozni, csak akkor hagyták el az üléstermet, amikor a ház rendőrfőnöke a főajtónálló és teremőrök (*principal doorkeeper and messengers*) kíséretében lépett eléjük, hogy eltávolítsa őket. Ez eset tárgyalását, minthogy jelen könyv első részében behatóan foglalkoztunk vele, itt mellőzhetőnek hisszük.¹

d) 1881 aug. 3-ikán Mr. BRADLAUGH-t, aki a házból kitiltatott és akinek távoltartására a ház rendőrfőnöke utasított, ez utóbbi, minthogy a nevezett képviselő a ház tilalma dacára megkísérelte behatolni a ház üléstermébe, rendőri karhatalommal távolította el a parlament épületéből. Az eset közvetlen előzményei és részletei a következők:

1881 máj. 10-ikén Mr. BRADLAUGH, a Northampton-i kerület képviselője, akit már előbb ismételten, így utoljára az ápr. 27-iki ülésen

in the due execution of their Order and the mode of executing that warrant, by breaking the house, after due notification and demand of admittance without effect, is justifiable upon the ground of its being an execution of a process for Contempt, in which the personal privilege of the individual in respect to his door must give way for the public good.* L. E. H. EAST: *Reports of Cases* 1812. XIV. 158.

¹ L. fent 111—125. — Az ez ügyre vonatkozó jegyzőkönyvi kivonatot szintén egész terjedelmében közöljük a jelen fejezet függelékében. (477. és köv. l.)

háromszor kiutasított a Speaker a házból, újból megzavarta a ház tanácskozásait. Nevezett napon ugyanis újra megjelent, hogy a ház ellenkező értelmű határozata ellenére a képviselői esküt letegye és helyét elfoglalja. A Speaker értesítette, hogy a ház akkép határozott, miszerint Mr. BRADLAUGH hittagadó elvei miatt esküre nem bocsátható és a ház korlátján belül nem tartózkodhatik; felszólította tehát őt a ház belső (korláton belüli) területének az elhagyására. A képviselő megtagadván az engedelmességet, a Serjeant at Arms a korláton kívül vezette őt; itt Mr. BRADLAUGH újra kijelentette, hogy szándéka továbbra is megtagadni az engedelmességet, minthogy a háznak őt eskütől eltiltó határozata törvénytelen. Ezt hallván, a ház akkép határozott, hogy a Serjeant at Arms távolítsa el a háztól Mr. BRADLAUGH-t mindaddig amíg meg nem igéri, hogy a ház tanácskozásait zavarni nem fogja. Mr. BRADLAUGH erre eltávozott, de másnap levelet intézett a ház elnökéhez, amelyben tiltakozott az ellen, hogy fizikai erőhatással akadályozzák meg őt képviselői kötelessége teljesítésében, mely eljárást sem törvény, sem precedensek nem igazolnak. Július 5-ikén egy újabb, hosszú levélben értesítette a ház elnökét, hogy időközben teljes jogi meggyőződést szerzett az iránt, hogy kitiltása és eltávolítása a parlamentből törvénytelen és hogy joga lett volna a törvénytelen erőszaknak ellenállani;

hasonlókép, hogy a házba való belépése karhatalommal jogosan meg nem gátolható s ha e célra mégis karhatalmat alkalmazna a ház, ő jogosult lesz annak törvény szerint ellenállani. Nem vonta kétségbe a háznak azt a jogát, hogy őt mandátumától megfossza, azt sem, hogy őt elzárassa, mely hatalmát a ház nála kiválóbb férfiakkal szemben is érvényesítette, de tagadta azt, hogy joga lenne a háznak karhatalommal gátolni meg őt abban, hogy választóival szemben fennálló kötelességét teljesítse. Bejelentette ennélfogva, hogy a kitiltását és távoltartását elrendelő határozat dacára a házban meg fog jelenni.¹

1881 aug. 3-ikán Mr. BRADLAUGH tényleg megjelent a parlament épületében. Akadálytalanul haladt egész az ülésterem ajtajáig, ahol azonban a ház helyettes-rendőrfőnöke (*Deputy Serjeant at Arms*), aki néhány teremőr és mintegy tizenkét rendőrrel az előcsarnokban tartózkodott, elállotta előtte az ülésterem ajtaját és őt e szavakkal: »Utasítva vagyok Mr. BRADLAUGH-t be nem bocsátani«, feltartóztatta. A képviselő azzal válaszolt, hogy az utasítás törvénytelen és hogy ragaszkodik ahhoz a jogához, hogy az ülésterembe lépjen. Ujból az ajtó felé indult, de egy teremőr útját állta, úgy hogy testük összeütközött. Erre a rendőrök közbeléptek, megragadták

¹ L. mindkét levelet egész terjedelmében a jelen fejezet függelékében. (491., 493.)

a képviselőt s az előcsarnokon keresztül kifelé vezették. Mr. BRADLAUGH ellenállott, dulakodott a rendőrökkel s többiben felkiáltott: »Törvénytelenység!« Mire az épület előtti térre (*Palace-Yard*) értek, a képviselő ruházata teljes rendetlenségben volt, kabátja elszakadva, mellénye széttárva. Bár a rendőrség igyekezett nem fejteni ki nagyobb erőhatalmat, mint a mekkorát a képviselő ellenállása okvetlenül szükségessé tett, Mr. BRADLAUGH, hatalmas termete és fizikuma dacára, amikor a térre ért, teljesen ki volt merülve, annyira, hogy közel volt az elájuláshoz, miért is egy rendőr egy pohár vízzel üdítette fel. A rendőrség, miután a körülötte összegyűlt tömeget szétoszlatta, visszavonult s egyedül hagyta Mr. BRADLAUGH-t a parlament kapuja előtt.¹

¹ Itt közöljük, egykorú hírlapi tudósítás nyomán, a karhatalmi eltávolítás jelenetét:

»Mr. BRADLAUGH yesterday attempted to force his way into the House of Commons. He was received with loud cheers by the people, who were immediately after he passed in kept away from the gates. Mr. BRADLAUGH walked rapidly through the doorway and into the members' cloak-room. He next appeared at the door of the House, in the lobby itself. The Deputy Serjeant (Mr. ERSKINE) and the Assistant Serjeant were on duty outside the door of the lobby. Here were gathered several messengers of the House, close by were about a dozen police. Mr. BRADLAUGH made a movement in advance, but the way was blocked by the officials and as he again made an attempt to advance, he was addressed by Mr. ERSKINE who said »I have orders not to admit Mr. BRADLAUGH.« Mr. BRADLAUGH said the orders were illegal and he must insist on his right to enter. He made a quick motion forward, but he was promptly stopped by the messengers, with one of whom Mr. BRADLAUGH came into immediate collision. A small party of police then interposed and took hold of Mr. BRADLAUGH who was pre-

A házban Mr. BRADLAUGH hívei még aznap szóvá tették a karhatalmi eltávolítás kérdését és Mr. LABOUCHERE határozati javaslatot terjesztett elő a BRADLAUGH-val szemben követett eljárás helytelenítése iránt.

Az e fölött keletkezett vitában a szónokok túlnyomó része abbeli véleményének adott kifejezést, hogy a Speaker helyesen értelmezte a háznak BRADLAUGH-val szemben hozott kitiltó határozatát, amikor karhatalommal is érvényt szerzett neki. Így GLADSTONE miniszterelnök nyilatkozata szerint az oly képviselővel szemben, aki a házból kizáratott, az elnök ép oly helyzetben van s ép úgy járhat el, mint egy idegen írá-

vented from making further attempts to enter the House. In another moment the constables were conducting Mr. BRADLAUGH across the lobby into the yard. Mr. BRADLAUGH appeared to offer considerable resistance and he more than once called out 'It is illegal.' However, the officers of police, having received their orders, bore him swiftly away. In the passage leading out to the yard Mr. BRADLAUGH's coat was torn down on the right side, his waistcoat was also pulled open, and otherwise his toilet was much disarranged. The members flocked down the stairs closely on the heels of the struggling party, but no pause was made until Mr. BRADLAUGH was placed outside the precincts and in the Palace-Yard. The police appeared to exercise the utmost care not to use greater force than was necessary to overcome the force exercised by Mr. BRADLAUGH; but even so, Mr. BRADLAUGH who is physically a powerful man, seemed to be quite exhausted. He was surrounded by constables. The heat and excitement appeared to produce faintness in Mr. BRADLAUGH who gasped out that he wanted a glass of water. A constable brought this at once... The police was ordered to disperse the crowd and this having been accomplished, Mr. BRADLAUGH began protesting against the treatment he received. The pressure from the crowd now having abated, the police drew away from Mr. BRADLAUGH who was left standing alone confronting the door from which he had been ejected.' *L. Times*, 1881. aug. 4. sz. 8. lapon.

nyában: vele szemben a rend, ha azt megzavarja, ép úgy fentartandó, mintha a rendzavarást idegen követné el.¹ Az ellenzék vezére, Sir Strafford NORTHCOTE szerint a Speaker a ház méltósága és a tárgyalás békéje érdekében megfelelően járt el, amikor a ház tisztviselőit Mr. BRADLAUGH-val szemben szükség esetében karhatalom igénybevételére utasította.² Csupán Mr. BRIGHT aggodalmaskodott; bár ő is elismerte, hogy az adott helyzetben a Speaker alig járhatott el másképp, mégis precedens nélküli, sajnálatos eseménynek nyilvánította egy képviselő erőszakos kihurcolását, akinek ép annyi joga van megjelenni a házban, mint bármely más képviselőnek; ha a ház a jelen állapotot előidézett álláspontjához makacsul ragaszkodik, úgy a helyzet még sze-

¹ »The direction (in the Sessional Orders of the House) given to the Commissioners of Police of the Metropolis says that no disorder shall be allowed in Westminster Hall, or the passages leading to the House during the the Sessions of Parliament... I think that... any member of this House may have been placed by a Resolution under a ban precluding him from free access to the House and rendering him, in effect, an extraneous person: it becomes the duty of the Executive authority to treat him as an extraneous person. Therefore I think you, Sir, have acted wisely and properly construed the Resolution of the 10th of May.« L. *Debats* III. 264 k. 699–700.

² »As I understand, Sir, your directions to the officers of the House and to the Serjeant at Arms have been that he (Mr. BRADLAUGH) should be excluded *by force* from the House and that if necessary, in order to prevent further disturbance of that kind, he should be removed from the precincts — from the lobby. In that course I think you have taken the proper steps for securing the dignity and the peace of the proceedings of the House«. L. *Debates* i. h. 701.

rencsétlenebbé fog válni.¹ Mr. BRIGHT eme kritikáját és aggodalmaskodását az ir Mr. O'DONNELL szatirikus megjegyzésekkel kísérte. Célzással az ir képviselőknek ugyanazon év elején (febr. 3.) történt karhatalmi eltávolítására, kifejezte, hogy BRADLAUGH eltávolítása épen nem precedens nélküli s azt a kérdést intézte Mr. BRIGHT-hoz: mi-féle elv alapján habozik most az elnök eljárását támogatni, holott rövid idővel ezelőtt a legnagyobb készséggel támogatta az elnökségnek az ir képviselőkkel szemben követett hasonló eljárását; miért nem hullatott akkor is retorikai könnyeket a képviselők karhatalmi eltávolítása miatt? !²

A vita eredményekép Mr. LABOUCHERE fent említett határozati javaslatát a ház nagy több-

¹ »No such scene has heretofore been recorded in the annals of the British House of Commons... The House, if it persists in its present course will bring us into some most unfortunate and calamitous position. I will not complain of the Resolution and least of all, will I complain of the course taken by you, Mr. Speaker, but... let me remind the House that Mr. BRADLAUGH is as fairly elected by the constituency of Northampton as any one of us and that he has as much right to come to the Table of the House as any one of us has.« *L. Debates* i. h. 709—10.

² »I am anxious to know on what principle the right hon. Gentleman (Mr. BRIGHT) hesitates about supporting the authority of the Chair in the case of the excluded elect of Northampton and the remarkable readiness which he showed to support the authority of the Chair when it was being exercised against Irish Members of the House. The precedent ought not to have escaped his attention. It is true that Mr. BRADLAUGH has been removed from proximity to the Chamber by superior force; I want to remind him (Mr. BRIGHT) that when Member after Member of the Irish Party was removed from this House by superior force, not a single rhetorical tear welled from the overflowing heart of the right hon. Gentleman.« *L. Debates* i. h. 714—5.

séggel (191 szóval 7 ellen) elvetette s helyette egy oly határozatot fogadott el, mely kimondotta, hogy a ház helyesli a Speaker és a rendeltetése alatti háztisztviselőknek ez ügyben követett eljárását.¹

Mr. BRADLAUGH nem kísérelte meg többé a ház üléstermébe erőszakkal behatolni, hanem a helyettes Serjeant at Arms, Mr. ERSKINE ellen, mint aki szerinte jogtalan karhatalmat alkalmazott, testi bántalmazás miatt (*for assault*) bírói megtorlásért folyamodott. A bíróság (*Queen's Bench*) azonban 1883 jan. 11-ikén hozott ítéletében e panaszt elutasította.² Erre BRADLAUGH egy újabb (megállapítási) pert indított, melyben azt kérte mondja ki a bíróság az 1881 máj. 10-iki (illetve a következő ülésszakokban megújított s annak helyébe lépett 1883 júl. 9-iki azonos tartalmú) határozat jogtalanságát és érvénytelenségét s tiltsa meg a Serjeant at Arms-nak az említett határozat karhatalmi foganatosítását.³

A *Queen's Bench* bíróság, mely háromtagú tanácsban (Lord COLERIDGE, Anglia főbírája [Chief Justice], Mr. STEPHEN, Mr. MATTHEW) bírálta el az ügyet, 1884 febr. 9-ikén Mr. BRADLAUGH-t kere-

¹ L. a Bradlaugh-ügyre vonatkozó képviselőházi jegyzőkönyvi kivonatokat, a szóbanlevő határozatokkal és határozati javaslattal együtt, a jelen fejezet függelékében, 488–499.

² L. ez ítéletet indokolásával, *Times* 1883 jan. 12 sz. 8. l.

³ „To declare, the Order of the House of July 9th 1883 to be beyond the power and jurisdiction of the House to make and to be void and to restrain the Serjeant at Arms from preventing Mr. Bradlaugh by force from entering the House“ etc.

setével egyhangulag elutasította.¹ Az ítélet indokai közül felemlítjük a következőket:²

1. A Serjeant at Arms képviselőházi határozatok végrehajtására rendelt törvényes tisztviselő. A háznak joga volt rendelkeznie s a Serjeant at Arms csak kötelességszerűen engedelmeskedett, amikor a ház rendeletét végrehajtotta.

2. Bár általános elv, hogy egyszerű képviselőházi határozat az ország törvényét meg nem változtathatja, mégis el kell ismerni, hogy a ház feltétlen bíró saját mentelmi joga körében és ezen a téren a törvényt tényleg módosíthatja vagy mellőzheti.

3. Megtörténhetik ugyan, hogy a bíróság kötelessége valamely házhatározat törvénytelenségét

¹ »*Held*, that, this being a matter relating to the internal management of the procedure of the House of Commons, the Court had no power to interfere«.

² Lord COLERIDGE indokolásából:

1. »I need not discuss at any length the fact that the defendant is in this case the Serjeant at Arms. The Houses of Parliament cannot act by themselves in a body, they must act by officers and the Serjeant at Arms is the legal and recognised officer of the House of Commons to execute its orders. I entertain no doubt that the House had a right to decide on the subject matter, have decided it and have ordered their officer to give effect to their decision. They have ordered him to do what they have a right to order, and he has obeyed them.« *L. Law Reports. Queen's Bench. XII. (1884) 276.*

2. »It seems to be conceded that a resolution of the House of Commons only cannot change the law of the land; and yet if the House of Commons is, and is on all hands admitted to be — *the absolute judge of its own privileges, it is obvious that it can, at least for those purposes and in relation to those persons, practically change or practically supersede the law.*« *L. i. h 273—4.*

megállapítani s az azt foganatosító személytől a védelmet megtagadni: de viszont az is áll, hogy a parlament falai közt történeteket a bíróságok felül nem bírálhatják és hogy a háznak saját tagjai fölött és saját falai között feltétlen és kizárólagos fegyelmi hatalma van.

4. Ha az utóbb említett jogkörön belül a ház igazságtalanságot követne el s egyes tagjai ellen igazságtalan határozatot hozna, (amire a történelem tanúsága szerint nem egy eset fordult elő) azt a bíróságok nem orvosolhatják. Ha egyáltalán lehet orvoslásról szó, az csak a választóközönségnek áll hatalmában.

5. Az a tény, hogy a parlament egy képviselőnek a házból való kitiltását azzal teszi hatá-

3. »Cases may be put in which it would be the plain duty of the Courts to declare a Resolution (of either House of Parliament) illegal and no protection to those who acted under it. Such cases might by possibility occasion unseemly conflicts between the Courts and the Houses... Alongside, however of these propositions, there is another proposition equally true, equally well established, which seems to me decisive of the case before us: What is said or done within the walls of Parliament cannot be inquired into in a Court of Law... *The jurisdiction of the Houses over their own members, their right to impose discipline within their walls, is absolute and exclusive.* To use the words of Lord Ellenborough »they would sink into utter contempt and inefficiency without it.« L. i. h. 274—5.

4. »If injustice has been done, it is injustice for which the Courts of Law afford no remedy. The history of England, and the resolutions of the House of Commons itself shew that now and then injustice has been done by the House to individual members of it. But the remedy, if remedy it be, lies, not in actions in the Courts of Law, but by an appeal to the constituencies whom the House of Commons represents.« L. i. h. 277.

Mr. Justice STEPHEN indokolásából:

5. »The House of Commons resolved that Mr. Bradlaugh who had

lyossá, hogy végrehajtó közegét szükség esetében karhatalom alkalmazására utasítja, szintén nem bírálható felül a bíróságok által, mert a képviselőház belső adminisztrációja nincsen alávetve egy bíróság ellenőrzésének sem; a karhatalom alkalmazása tehát egy oly határozat kivételére, aminőről a jelen perben van szó, teljesen jogszerű.

6. Az az érvelés, hogy a háznak szóbanlevő sérelmes határozata kívül esik az »eljárás« fogalmi körén, nem állja meg a helyét, mivel az »eljárás« szó e vonatkozásban (»parlamenti eljárás«) nem ugyanazt fejezi ki, mint ugyanez a szó

been duly elected member for Northampton, ... should be excluded, if necessary, by actual force from the House etc. We are asked to declare this order void and to restrain the Serjeant at Arms from enforcing it... Taken by itself, the Order states nothing except that the House had by resolution excluded a Member, who in the judgment of the House had disturbed its proceedings... It is obvious that we could not interfere with what might be a mere measure of internal discipline... The legal question it this: Suppose that the House of Commons forbids one of its Members to do that which an Act of Parliament requires him to do, and in order to enforce its prohibition, directs its executive officer to exclude him from the House *by force if necessary*, is such an Order one which we can declare to be void etc? In my opinion we have no such power. I think that the House of Commons is not subject to the control of Her Majesty's Courts in its administration of that part of the statute-law which has relation to its own internal proceedings and that *the use of such actual force as may be necessary to carry into effect such a Resolution as the one before us is justifiable.* L. i. h. 277—8.

6. »The assertion that the Resolution of the House goes beyond matter of procedure, and that it does in effect deprive both Mr. Bradlaugh himself and his constituents of legal rights of great value is undoubtedly true if the word »procedure« is construed in the sense in which we speak of »civil procedure« and »criminal procedure«, by way of opposition to the substantive law which

ezen összetételekben: »polgári eljárás«, »büntető eljárás«, ahol az u. n. anyagi jogtól megkülönböztetett pusztai alaki szabályokat jelent. A parlamenti képvisellel kapcsolatos anyagi jogok közül némelyek a parlamenten kívül, mások bent a parlamentben gyakorlandók; az előbbieket a bíróságok védelme alatt állanak, az utóbbiak azonban, természetüknél fogva, teljesen a parlament jogkörébe esnek.

e) 1901. márc. hó 5-ikén tizenkét kizárt képviselő (Mr. FLAVIN és társai) eltávolítása végett alkalmazott a ház elnöke (Speaker) tényleges karhatalmat. Ez esetben, miután a kizárt képviselők vonakodtak, előbb a Speaker utasításának, majd a Sergeant at Arms felszólításának eleget tenni, az eltávolításuk céljából berendelt teremőrökkel (*messengers*) szemben pedig fizikai ellenállást fejtettek ki, rendőrség fogatosította a ház fegyelmi határozatát. Az eset részletei a következők:

Nevezett ülésen (a ház teljes bizottságában) a tizenhétmillió fontot meghaladó (majdnem négyszázmillió koronát kitevő) belügyi költségvetés tárgyalása folyamán a ház vezére, Mr. BALFOUR éjjélkor a vita bezárását (klotúr) indítványozta,

systems of procedure apply to particular cases... Some of those rights are to be exercised out of parliament, others within the walls of the House of Commons. Those which are to be exercised out of parliament are under the protection of this Court; others must be exercised, if at all, within the walls of the House of Commons and it seems to me that, from the nature of the case, such rights *must be dependent* upon the resolutions of the House.* L. i. h. 285 - 6.

nem vévén figyelembe, hogy az írországi képviselők közül egy sem szólott még hozzá a belügyi költségvetéshez. Bár az ír képviselők ezért méltatlankodtak, a ház a klotúrt megszavazta s a házbizottsági elnök (Chairman) a belügyi költségvetés fölött elrendelte a névszerinti szavazást (*division*).

A házgyakorlat akkori kötelező szabálya értelmében a kérdés feltevésénél jelen volt valamennyi képviselő tartozott a szavazásban résztvenni, t. i. szavazás céljából mindenkinek az oldalfolyosókra kellett vonulni, ahol a szavazatok megszámlálása történni szokott. Ez alkalommal is felszólította az elnök (Chairman) a képviselőket, hogy az igennel szavazók a jobb s a nemmel szavazók a baloldali folyosóra vonuljanak. Néhány képviselő azonban azok közül, akik a klotúr miatt méltatlankodtak, továbbra is az ülésteremben maradt s a Chairman ismételt felszólítása dacára sem vonult ki és nem vett részt a szavazásban. A ház szabályainak e szándékos megsértése súlyos fegyelmi vétséget képezvén, s elbírálása a plenáris ülés és a Speaker hatáskörébe tartozván, a Chairman félbeszakította a szavazást és a Speaker-ért küldött, aki csakhamar megjelent és elfoglalván az elnöki széket, a házat teljes házbizottságból plenáris üléssé alakította át.

A házbizottság elnöke (Chairman) ekkor bejelentette az esetet Speakernek, mire ez felszólí-

totta az engedetlen képviselőket, hogy a szabályok értelmében a szokásos módon vegyenek részt a szavazásban. Minthogy szavai hatás-talanok maradtak, a Speaker a ház tárgyalásának szándékos akadályozása és az elnökség iránti tiszteletlenség címén fegyelmi eljárást tett ellenük folyamatba. Ennek első stádiuma szokásos módon abban állt, hogy az elnök az engedetlen képviselőket nem az általuk képviselt kerület megjelölésével, hanem nevükön nevezte meg; tiszteletlenségük miatt megneveztettek a következők: Mr. CREAM, Mr. FLAVIN, Mr. CULLINAN, Mr. WHITE, Mr. M' HUGH, Mr. LUNDON, Mr. ABRAHAM, Mr. M' GOVERN, Mr. DOOGAN, Mr. JORDAN, Capt. DONELAN, Mr. GILHOLLY. A Speaker e tényét követte az eljárásnak második szokásos stádiuma; a ház vezére, Mr. BALFOUR indítványozta, hogy a ház zárja ki üléseiből az engedetlen képviselőket, mely indítvány elfogadása esetén a kizárás hatálya — az akkori házszabályok szerint — első alkalommal egy hétre terjedt. A ház elfogadván a kizárás iránti indítványt, a Speaker felszólította a kizárt képviselőket, hogy hagyják el az üléstermet. Azok a felszólítás dacára helyükön maradtak, sőt egyikük, Mr. FLAVIN, szóval is kifejezte, hogy a Speakernek nem engedelmeskedik. Mire a Speaker utasította a parlament rendőrfőnökét, hogy gondoskodjék Mr. FLAVIN eltávolításáról.

A Serjeant at Arms Mr. FLAVIN-hoz lépett és

felhívta, hogy távozzék. Minthogy a képviselő neki sem engedelmeskedett, a tisztviselő két teremőrt vett maga mellé, de ezek nem tudtak a képviselőhöz férni, mert egy másik képviselő, Mr. CREAN útjukba állt. Ezt látván a Speaker, utasította a Serjeant at Arms-t, hogy gondoskodjék Mr. CREAN eltávolításáról. Ez utóbbi felkiáltott, hogy nem fog távozni, mire a Speaker kijelentette, hogy ez esetben karhatalmilag fogja őt a házból eltávolíttatni. Három teremőr (*messengers*) megragadta Mr. CREAN-t, ez azonban belekapaszkodott a padba, sőt a mellette ülő képviselők is tartották, ekkép támogatván ellenállását.

Ekkor a Speaker rendeletére egy rendőrcsapat vonult Mr. SCANTLEBURY rendőrfelügyelő vezetése alatt a terembe, a ház korlátjához. Néhány rendőr a teremőrök segítségére ment, de csak nehéz dulakodás után, melyben több nemzetiségi képviselő passzive és aktive részt vett, sikerült a mindvégig ellenálló Mr. CREAN-t kihurcolniok.¹

¹ *The *Speaker*: I must ask the hon. Members whom I have named to withdraw from the House.

Mr. FLAVIN: You have named me and I refuse to leave the House.

The *Speaker*: The Serjeant-at-Arms will see that adequate force is used to compel the hon. Member.

The Deputy Serjeant-at-Arms went to Mr. FLAVIN to ask him to withdraw. Mr. FLAVIN refused. The Deputy Serjeant then summoned two messengers who attempted to reach Mr. FLAVIN on the bench below the gangway but who were resisted by Mr.

A többi kizárt képviselő eltávolítása hasonló módon történt, az egy Mr. JORDAN kivételével, aki önként távozott és akiről később különben is kiderült, hogy nevét tévedésből sorolta fel az elnök (Chairman) a szavazásban részt venni vonakodott képviselők között.¹ Mr. CULLINAN-t, aki teljes erejéből ellenállott, a padok tetején át kellett kivonszolni, míg Mr. M'HUGH-t a helyéből emelték ki a rendőrök.² Leghevesebb

CREAN who sat in the gangway . . . The *Speaker*: I must ask the Deputy Serjeant to see that Mr. CREAN leaves the House. Mr. CREAN: I will not leave the House. The *Speaker*: Then the hon. Member must be removed by force out of the House.

Three messengers then seized Mr. CREAN, who elung to his seat and was held Members sitting near him. *A body of police were then summoned by the Deputy Serjeant-at-Arms and stood at the bar under the direction of Inspector Scantlebury.* A number of police then went to the assistance of the messengers and after a severe struggle, in which they were passively, and even actively, resisted by some of the Nationalist Members, Mr. CREAN was borne, resisting to the last, out of the House.* A *Times* 1901. márc. 6-iki sz. tudósítása szerint.

¹ L. alább 429. és 512.

² »Mr. CULLINAN who resisted with all his force was dragged across the tops of the front two benches, and so out from the House.

*The *Speaker* then asked Mr. M'HUGH to withdraw. Mr. M'HUGH: I refuse to go. (Ministerial cries of »Out you go«.) Mr. FLAVIN: Why do not you come across and put us out yourselves?

Mr. McHUGH was forcibly taken from his seat by a body of policemen, and carried out of the House, amid uproar. The same course was followed in the case of Mr. LUNDON who offered some resistance, and of Mr. W. ABRAHAM who only passively resisted.

The police, lifting Mr. WHITE bodily from his seat, bore him struggling from the House, amid Irish cries of »Shame!«

Mr. McGOVERN, Mr. DOOGAN and Captain DONELAN were next removed, each member insisting upon being carried out of the House,

The *Speaker* then called upon Mr. GILHOOLY to leave the House but he proved equally contumacious and had to be removed by the police.* L. *Times* i. h.

ellentállást tanusított Mr. FLAVIN képviselő, aki nek eltávolítása elsőnek rendeltetett el, de aki, minthogy társai gyűrűt képeztek körülötte, utoljára maradt. Midőn az egyik teremőr felkérte, legyen szives önként távozni, ekkép válaszolt: »Nem, vigyenek ki erőszakkal.« Erre a rendőrök, elülről és hátulról, karjait és lábait megragadták s a képviselőt heves ellenállása dacára felemelték és helyéről kivitték a teremből.¹

A leirt sajnálatos jelenetek, melyekhez hasonló semmiesetre sem fordult még elő az angol parlamentben s amelyek a lapokban szenzációként élénken kiszinezve jelentek meg,² úgy a parla-

¹ Mr. FLAVIN's name was called next and a large body of police approached the hon. member who sat on the back bench, and whose physical development and threatening aspect promised a task of more than ordinary difficulty. An appeal to Mr. FLAVIN to go quietly was made by one of the messengers but he replied: »No, take me by force.« Policemen then seized the hon. member by the arms and legs both from the front and behind and though he struggled with all his strength, he was at length lifted from his seat and carried to the gangway. Then, for a moment, there seemed to be trouble impending, as there was hardly room for so many policemen to act effectively. Some of them slipped, but when the situation looked most ominous, Mr. FLAVIN smilingly reassured his captors by saying, »all right, I am not going to hurt anybody.« Before the hon. member disappeared through the door, he shouted »God save Ireland«. L. *Times* i. h.

² Így a *Westminster Gazette* másnapi száma szerint formális verekedés volt a képviselők és rendőrök között s a rendőrfelügyelőt magát is a földre terítették. E lap parlamenti tudósítása »*Scenes at St. Stephen's. — A Protest against the closure. — Irish Members removed by Police. — Unparalleled Proceedings.*« címen a következőkép írta le a parlamenti botrány részleteit:

»Some ten or twelve Members were named by the Speaker, and they were forcibly carried out of the House by about *twenty*

mentben, mint a parlamenten kívül nagy megütközést keltettek. A *Times* másnapi vezércikke, konstatálván, hogy az említett szégyenletes jele-

policemen in attendance. It is not within the memory of any Member whether a body of police have ever entered the Chamber itself to forcibly carry out a resisting member and probably we have to go back to Colonel Pride's Purge to find any parallel.

... On the Deputy Serjeant approaching Mr. FLAVIN the hon. Member *lay back in his seat for better resistance* and invited the officer all the men he could, an invitation which incited the other Nationalists to cheer tumultuously. Two messengers of the House, summoned by the Deputy-Serjeant, endeavoured to induce Mr. FLAVIN to withdraw, but he refused, amid loud Nationalist cheers.

The Speaker proceeded to »name« the members, commencing with Mr. CREAN... Four attendants approached Mr. CREAN and attempted to drag him from his place on the third bench, but he resisted violently. The messengers experienced great difficulty in their task. Mr. CREAN *having fixed his legs firmly under the seat and otherwise endeavoured to make himself immovable.*

Meanwhile a body of police, under Inspector Scantlebury, had been summoned to the Bar by the Deputy-Serjeant.

Ultimately the Inspector of police and four constables went to the aid of the messengers and the Nationalist members shouted: »Shame, Shame« and »English humanity«, while some of them actively obstructed the agents carrying out the order of the Speaker.

Mr. M'HUGH *was prominent in an attack on the Inspector who fell with him to the floor in the gangway. Others joined in the mêlée and very soon hon. Members and uniformed officials formed a moving mass of humanity on the floor.*

More policemen now passed the bar and with their assistance Mr. CREAN was at last carried bodily out.

Mr. CULLINAN was dragged bodily over two benches on the floor of the House and carried out amid loud Irish cheers, above which a voice rang out, »*Nineteen policemen to remove an Irishman.*«

... Mr. FLAVIN, after a good deal of panting and struggling, was *bodily lifted off his seat by half a dozen policemen and carried out of the House. His colleagues in the neighbourhood shouted: »Murderers« and as Mr. Flavin himself was in the arms of the stalwart constables he sang a stanza of »God save Ireland.« A Westminster Gazette 1901 márc. 6-iki parlamenti tudósításából.*

net páratlanul áll a parlament évkönyveiben és hogy még PARNELL s hívei sem mentek 1881-ben annyira, hogy rendőri beavatkozást provokáltak volna, a képviselőház botrányát utcai söpredékhez méltónak ítélte, mely fölött lehetetlen szó nélkül napirendre térnie az angol parlamentnek, ha csak nem kíván az osztrák Reichsrath színvonalára alá süllyedni. Hatásos fenyítéket kell kimérni a durva inzultusért és nem szabad megnyugodni pusztán abban, hogy a botrányokozókat rendőrökkel lökették ki stb.¹

Az ír ellenzék a következő üléseken kísérletet tett a Speaker eljárását és a rendőrök behozatalát bírálat és vita tárgyává tenni; így márc. 6-ikán M. J. REDMOND, márc. 7-ikén pedig Mr. DILLON interpellálta meg a Ház elnökét, eljárásának igazolására szólítván fel őt. A Speaker mind-

¹ »The close of the sitting of the House of Commons last night was disgraced by a scene to which there is no parallel in its annals. Never before have members of Parliament deliberately engaged in a scandalous struggle to resist the execution of the Speaker's commands. In 1881 Mr. PARNELL and his party defied the authority of the Chair, but they submitted to the formal exercise of that authority by the Serjeant-at-Arms and his subordinates. Last night the followers of Mr. William O'BRIEN took pains to show how far they have descended even from the level of twenty years ago. They opposed an obstinate and indecent physical resistance to the officials of the House. Large numbers of policemen had to be called in and each of the recalcitrant members had to be removed, by force and after a struggle, like hooligans in a street-row. This conduct cannot be passed over by the House of Commons unless it is to be degraded in character below the level of the Austrian Reichsrath. A drastic punishment has to be meted out. It will not be possible for the House to sit down under such a gross and inexcusable insult merely with the reflection that the offenders have been chucked out by the police.« *L. Times*, i. h.

két esetben megtagadta az ügy érdemi vitatását, csupán a tévedésből kizárt és eltávolított Mr. JORDAN-ra vonatkozó határozat visszavonásának tárgyalását engedte meg, amit a Ház, a kizárt képviselő levélbeli kérelme és igazolása alapján, el is rendelt.¹

Jóval fontosabb következménye volt az ügynek a két nap múlva, március 7-én történt *házsabályszigorítás*, melynek célja volt a jövőre hasonló rendsértések ellen, magukban a házszabályokban, megfelelő fenytékről gondoskodni. Mint fentebb láttuk, kilencven illetve harminc évvel előbb nem habozott a Ház Mr. FULLER-nek, illetve Mr. BRADLAUGH-nak talán valamivel kevésbbé botrányos viselkedését és az elnöki tekintéllyel való dacolását letartóztatással és a Ház börtönébe való elzárással sujtani.² Jelen esetben is, miként egyik szónok, Lord Hugh CECIL reámutatott, helyesen is a Ház hagyományainak megfelelően járt volna el a Ház, ha a dacoló és karhatalmat provokáló képviselőket azonnal a Ház börtönébe záratta volna. A szóbanlevő esetben a tizenegy fegyelemsértő képviselő csupán a házszabályokban első rendsértésre előírt (egy heti) kizárási büntetést szenvedték el, vagyis nagáért a karhatalom provokálásáért semmi

¹ L. a Mr. REDMOND és Mr. DILLON felszólalását, továbbá a Speaker választát és Mr. JORDAN esetét, a Ház tanácskozási naplójának (*Debates*) kivonatai nyomán, a jelen fejezet függelékében (511–3.)

² L. fent 369–365. és 399–402., továbbá alább 443–449.

külön büntetéssel nem sújtattak, de a jövőre nézve, hosszú és az egész parlamenti fegyelmi jog szempontjából tanulságos vita után, melyet a jelen fejezet függelékében részletesen közlünk, állandó házszabályként, tehát automatikusan alkalmazandó fegyelmi büntetésként megállapította a Ház, hogy az a képviselő, akinek karhatalmi eltávolítása válik szükségessé, az egész ülésszakra ipso jure kizárassék a Házból.¹

A vitában különösen figyelemreméltók Mr. BALFOUR, Sir H. CAMPBELL-BANNERMAN és Lord Hugh CECIL felszólalásai. Mr. BALFOUR a szóbanlevő vétség jellemvonásául a SPEAKER iránti, eddig nem ismert tiszteletlenséget jelölte meg, amelynek elharapózását célozza az új házszabály megakadályozni. CAMPBELL-BANNERMAN, az ellenzék vezére, bár nem titkolhatta el a parlament megszégyenülésének megalázó érzetét, theoretikus alapon fejtegette, hogy mindenféle rendnek és így a parlamenténak is, végső elemzésben a fizikai erőhatalom teszi biztosítékát, bár sajnálatos, hogy ezt az igazságot a múlt éjszakai jelenet annyira szemléletessé tette. Lord Hugh CECIL felszólalásának csak az kölcsönöz érdekességet, hogy ő a parlamenti börtönt házszabályszerű intézménnyé óhajtotta tenni a szóbanforgott vétség büntetéseül. De e drasztikus, utoljára három évtizeddel előbb (Mr. BRADLAUGH-val

¹ L. St. O. 18. sz. 5. bek. (l. alább 537.)

szemben) alkalmazott fegyelmi eszköztől viszszaadt a Ház, annál is inkább, mert, miként Mr. BALFOUR a vita folyamán reámutatott, a természeténél fogva enyhe parlamenti elzárás, ahelyett hogy érzékenyen megtorolná a vétséget, még inkább olcsó népszerűséghez juttatná a dacoló képviselőket; a házszabályok hivatása különben is automatikusan alkalmazandó szabályokat írni elő, bármikor módjában lévén a háznak, külön határozattal azoktól eltérő, súlyosabb fenítést, közöttük szükség esetén akár elzárást is, alkalmazni.¹

¹ L. a szóban levő házszabálmódosítási vitát, a tanácskozási napló (*Debates*) kivonatai nyomán, a jelen fejezet függelékében. (514—37.)

Függelék a III. Címhez. (XVI—XVIII. Fejezetek.)

Kivonatok az angol képviselőház jegyzőkönyveiből.

- A) *Önkénti engedelmesség a ház fegyelmi határozatának ;
és*
B) *A parlamenti karhatalom jelképies alkalmazása.*

a) Mr. O'Connor képviselő esete. (1896.)¹

»1896. május 22. A községi földadóról szóló törvényjavaslat tárgyalása. 5. szakasz. Mr. BALFOUR szólásra emelkedett és indítványozta, hogy (a vita bezárásával) a szavazás elrendeltesék (klotúr).

A kérdés föltétetett: »Hogy a szavazás elrendeltesék.«

Szavazatszámlálókul kijelöltettek: Az »igen«-nel szavazók részére: Sir William Walrond és Mr. Anstruther. A »nem«-mel szavazók részére: Mr. Thomas Ellis és Mr. M'Arthur. A Házbizottság szavazáshoz fogott, de Mr. James O'CONNOR vonakodván az ülésteremből a folyosóra

¹ »Friday, 22nd May, 1896. Agricultural Land Rating Bill. Clause No. 5. Mr. BALFOUR rose in his place, and claimed to move, »That the Question be now put«; Question put, »That the Question be now put«; The Tellers were named: Ayes, Sir William Walrond and Mr. Anstruther; Noes, Mr. Thomas Ellis and Mr. M'Arthur. The Committee proceeded to a Division, and Mr. James O'CONNOR

vonulni szavazás végett, a Házbizottság Elnöke (*Chairman*) a házszabályok 27-ik szakasza értelmében fölszólította, hogy azonnal távozzék az ülésteremből. Miután a képviselő ezt megtenni vonakodott, a Serjeant-at-Arms őt eltávolította.»

b) Mr. Redmond és más három képviselő esete. (1897.)¹

1897. Május 28. A ház, határozata értelmében, átalakult költségvetési bizottsággá (*Committee of Supply*). A bizottságban. Államszolgálati (*Civil Services*) költségvetés 1897—98. Indítvány történt és a kérdés föltétetett, hogy egy összeg, amely nem haladhat meg 24.037 fontot (és amely egy 11.950 fontnyi póttösszeget foglal magában) bocsáttassék Ő Felségének a ren-

having declined to leave the House to go into the Division Lobby, the Chairman, in pursuance of Standing Order No. 27, directed him to withdraw immediately from the House, and, the Member declining to withdraw, *he was removed by the Serjeant-at-Arms.*» *L. Journal* 151. k. 242.

¹ »*Friday, 28th May, 1897.* The House, according to Order, resolved itself into the Committee of Supply. (In the Committee) Civil Services Estimates, 1897—98. Class I. 1. £ 132,291 to complete the Sum for the Survey of the United Kingdom, and for minor Services connected therewith. 2. Motion made, and Question proposed, That a Sum, not exceeding £ 24,037 (including an additional sum of £ 11,950) be granted to Her Majesty, to complete the Sum necessary to defray the Charge which will come in course of payment during the year ending on the 31st day of March, 1898, for maintaining certain Harbours, Lighthouses, &c., under the Board of Trade: Debate arising; The Chairman called the attention of the Committee to continued irrelevance on the part of Mr. John REDMOND, Member for Waterford City, and directed him to discontinue his speech, but he refused to obey the Chair, and persisted in urging the arguments which had been ruled to be irrelevant; thereupon the Chairman named Mr. John REDMOND for disregarding the authority of the Chair.

delkezésére oly célból, hogy a kereskedelmi minisztérium alá tartozó bizonyos kikötők, világítótornyok stb. fentartására szükséges és az 1898. márc. 31-én végződő év alatt kifizetésre esedékes költségek fedeztessenek. Erről vita indulván meg: A házbizottság elnöke (*Chairman*) fölhívta a bizottság figyelmét arra, hogy Mr. John REDMOND, Waterford város képviselője, ismételten eltért a tárgytól s ama felszólításra, hogy hagyja abba beszédjét, nem engedelmeskedett és továbbra is ragaszkodott tárgyhoz nem tartozónak nyilvánított érveléséhez. Erre ő Mr. John REDMOND-ot az elnöki tekintély megsértése miatt megnevezvén rendreutasította.

Indítvány és szavazás történt aziránt, hogy Mr. John REDMOND függesztessék föl ülészései jogától. (Mr. Ritchie.)

A házbizottság szavazott. Eredmény: 223 igen, 32 nem. A házbizottság elnöke erre elhagyta székét, hogy a határozatot közölje a Házzal.

Elnök (*Speaker*) elfoglalván székét, a házbizottság elnöke, Mr. James William Lowther jelentette, hogy Mr. John REDMOND-ot, Water-

Motion made, and Question put, That Mr. John REDMOND be suspended from the Service of the House (Mr. Ritchie); The Committee divided. Tellers for the Yeas: Sir William Walrond, Mr. Anstruther: 223. Tellers for the Noes: Mr. Clancy, Mr. Field: 32. The Chairman then left the Chair to report the Resolution to the House.

Mr. Speaker resumed the Chair; and Mr. James William Lowther reported that Mr. John REDMOND, Member for Waterford City, had been named by him to the Committee, as disregarding the

ford város képviselőjét a bizottságban rendre-
utasította, mivel az elnöki szék tekintélyét
megsértette és hogy a bizottság akkép dön-
tött, hogy Mr. John REDMOND-nak, Water-
ford város képviselőjének üléskezési joga fel-
függesztessék. Jelentette továbbá, hogy a bi-
zottság utasította őt, hogy e döntését közölje
a házzal. Mire elnök azonnal kérdést intézett
a házhoz Mr. John REDMOND üléskezési jogának
felfüggesztése tárgyában. A ház szavazott.
Eredmény: 238 igen, 52 nem. Ilyképen a kérdés
igenlő értelemben döntetett el. Erre elnök uta-
sította Mr. John REDMOND-ot, hogy vonuljon
vissza és ő ennek megfelelően vissza is vonult.

A ház ezután ismét bizottsággá alakult át.
Az indítvány újra tárgyalatott, hogy egy összeg,
amely nem haladhat meg 24.037 fontot (és amely
11.950 fontnyi új tételt foglal magában) bocsát-
tassék Ő Felségének rendelkezésére oly célból,

authority of the Chair, and that the Committee had resolved
that Mr. John REDMOND, Member for Waterford City, be suspended
from the service of the House; and had directed him to report
the said Resolution to the House.

Whereupon Mr. Speaker forthwith put the Question to the
House, That Mr. John REDMOND be suspended from the Service
of the House; The House divided. The Yeas to the Right; The
Noes to the Left. Tellers for the Yeas: Sir William Walrond,
Mr. Anstruther: 238. Tellers for the Noes: Mr. Clancy, Mr. Field: 52.
So it was resolved in the Affirmative. Mr. Speaker then directed
Mr. John REDMOND to withdraw, and he withdrew accordingly.
Then the House again resolved itself into the Committee.

Question again proposed, That a Sum, not exceeding £ 24,037
(including an additional Sum of £ 11,950), be granted to Her
Majesty, to complete the Sum necessary to defray the Charge
which will come in course of payment during the year ending

hogy a kereskedelmi minisztérium alá tartozó bizonyos kikötők, világítótornyok stb. fentartására szükséges és az 1898. márc. 31-én végződő év alatt kifizetésre esedékes költségek fedeztessenek. A vita újra megindult.

A házbizottság elnöke (*Chairman*) fölhívta a bizottság figyelmét arra, hogy Mr. CLANCY, Dublin megye (északi kerület) képviselője állandóan a tárgyhoz nem tartozó dolgokról beszél és fölszólította őt, hogy hagyja abba beszédjét. Mr. CLANCY azonban folytatta beszédét a házbizottsághoz. Mire a házbizottság elnöke a házszabályok 27-ik pontjának értelmében, amely a rendzavaró magaviseletre vonatkozik, fölszólította őt, hogy azonnal távozzék az aznapi ülésnek hátralevő részére az ülésteremből. Miután Mr. CLANCY nem volt hajlandó ez utasításnak engedelmeskedni, a házbizottság elnöke a Serjeant-ot szólította, aki Mr. CLANCY-t a házból eltávolította.

A napirenden levő kérdés újból fölvetetvén, a vita folytatódott.

on the 31st day of March, 1898., for maintaining certain Harbours, Lighthouses, &c. under the Board of Trade: Debate resumed. The Chairman called the attention of the Committee to continued irrelevance on the part of Mr. CLANCY, Member for Dublin County Northern Division, and directed him to discontinue his speech, but Mr. CLANCY persisted in addressing the Committee. Whereupon the Chairman, in pursuance of Standing Order No. 27 relating to disorderly conduct, directed him to withdraw immediately from the House during the remainder of this day's sitting. Mr. CLANCY declined to obey the order of the Chair. *Whereupon the Chairman called on the Serjeant, who removed Mr. Clancy from the House.* Question again proposed; Debate resumed:

A házbizottság elnöke fölhívta a házbizottság figyelmét arra, hogy Mr. William REDMOND, East Clare képviselője állandóan a tárgyhoz nem tartozó dolgokról beszél és felszólította őt, hogy hagyja abba beszédjét. Mr. William REDMOND azonban folytatta beszédjét a házbizottsághoz. Mire a házbizottság elnöke a házszabályok 27-ik pontjának értelmében, amely a rendzavaró magaviseletre vonatkozik, felszólította őt, hogy azonnal távozzék az aznapi ülésnek hátralevő részére az ülésteremből. Mr. William REDMOND nem volt hajlandó engedelmeskedni az utasításnak. Erre a házbizottság elnöke a Serjeant-ot szólította, aki Mr. William REDMOND-ot a házból eltávolította.

A napirend újból fölvetetvén, a vita folytatódott. A házbizottság elnöke fölhívta a bizottság figyelmét arra, hogy Mr. William FIELD, Dublin város (Saint Patrick kerület) képviselője állandóan a tárgyhoz nem tartozó dol-

The Chairman called the attention of the Committee to continued irrelevance on the part of Mr. William REDMOND, Member for East Clare, and directed him to discontinue his speech, but Mr. William REDMOND persisted in addressing the Committee. Whereupon the Chairman, in pursuance of Standing Order No. 27, relating to disorderly conduct, directed him to withdraw immediately from the House during the remainder of this day's sitting. Mr. William REDMOND declined to obey the order of the Chair. *Whereupon the Chairman called on the Serjeant, who removed Mr. William Redmond from the House.*

Question again proposed : Debate resumed.

The Chairman called the attention of the Committee to continued irrelevance on the part of Mr. William FIELD, Member for Dublin City (Saint Patrick's Division) and directed him to discontinue his

gokról beszél és fölszólította őt, hogy hagyja abba beszédét, Mr. William FIELD azonban folytatta beszédét a házbizottsághoz Mire a házbizottság elnöke a házszabályok 27-ik pontjának értelmében, amely a rendzavaró magaviseletre vonatkozik, fölszólította őt, hogy azonnal távozzék az aznapi ülésnek hátralevő idejére az ülésteremből. Mr. FIELD ennek a fölszólításnak engedelmeskedve, visszavonult.«

e) Mr. M'Hugh képviselő esete (1897).¹

»1897 július 17. (Költségvetés 1897—93). A házbizottság elnöke (*Chairman*) fölhívta a bizottság figyelmét arra, hogy Mr. Patrick Aloysius M'HUGH, North Leitrim képviselője állandóan a tárgyhoz nem tartozó dolgokról beszél és untató ismétlésekbe bocsátkozik s ezért felszólította őt, hogy hagyja abba beszédjét. Mr. Patrick Aloysius M'HUGH azonban nem volt hajlandó az elnöki utasításnak engedelmeskedni. Mire a Chairman

speech, but Mr. William FIELD persisted in addressing the Committee. Whereupon the Chairman, in pursuance of Standing Order No. 27 relating to disorderly conduct, directed him to withdraw immediately from the House during the remainder of this day's sitting; and he withdrew accordingly.« *L. Journal* 152. k. 264.

¹ »*Saturday, 17th July, 1897.* Supply. Revenue Departements, 1897—98. The Chairman called the attention of the Committee to continued irrelevance and tedious repetition on the part of Mr. Patrick Aloysius M'HUGH, Member for North Leitrim, and directed him to discontinue his speech. But Mr. Patrick Aloysius M'HUGH refused to obey the order of the Chair. Whereupon the Chairman, in pursuance of Standing Order No. 27, relating to disorderly conduct, directed him to withdraw immediately from the House

a házszabályok 27-ik pontjának értelmében, amely a rendzavaró magaviseletre vonatkozik, fölszólította őt, hogy azonnal hagyja el az aznapi ülésnek hátralevő részére az üléstermet. Mr. Patrick Aloysius M'HUGH azonban ismét vonakodott engedelmeskedni az elnöki utasításnak. Mire a Chairman a Serjeant-ot szólította, aki Mr. Patrick Aloysius M'HUGH-t a házból eltávolította.«

d) Mr. W. Redmond képviselő esete (1898).¹

»1898 április 4. Mr. William REDMOND, East Clare képviselője makaesul és rendzavaró módon ismételte a tengerészeti miniszterhez intézett kérdését és miután többszöri rendreutasítás dacára is folytatta a Ház tárgyalásának zavarását, a Speaker e nagymérvű rendzavaró viselkedésre fölhívta a Ház figyelmét és fölszólította a képviselőt, hogy azonnal hagyja el az aznapi ülés hátralevő idejére az üléstermet. Mr. William REDMOND azonban vonakodott az elnök utasítá-

during the remainder of this day's sitting. But Mr. Patrick Aloysius M'HUGH again refused to obey the Order of the Chair. Whereupon the Chairman called on the Serjeant, who removed Mr. Patrick Aloysius M'HUGH from the House.« *L. Journal* 152. k. 366.

¹ »Monday, 4th April, 1898. Mr. William REDMOND, Member for East Clare, having persisted in reiterating a Question to the First Lord of the Admiralty in a disorderly manner, and having continued to interrupt the Business of the House after being frequently called to order, Mr. Speaker called the attention of the House to his grossly disorderly conduct, and directed him to withdraw immediately from the House, during the remainder of this day's sitting. But Mr. William REDMOND declined to obey the

sának engedelmeskedni. Mire a Speaker a Serjeant at Arms-t szólította, aki Mr. William REDMOND-ot a házból eltávolította.«

e) Mr. W. Redmond képviselő esete (1899).¹

»1899 október 20. A Házbizottság elnöke (*Chairman*) fölhívta a bizottság figyelmét arra, hogy Mr. William REDMOND, East Clare képviselője állandóan a tárgyhoz nem tartozó dolgokról beszél és fölszólította őt, hogy hagyja abba beszédét. Mr. William REDMOND azonban tovább beszélt a bizottság előtt. Mire az elnök a házszabályok 27-ik szakasza értelmében, amely a rendzavaró magaviseletre vonatkozik, fölszólította őt, hogy azonnal távozzék az aznapi ülésnek hátralevő részére az ülésteremből. Mr. William REDMOND nem volt hajlandó engedelmeskedni az elnöki utasításnak. Mire az elnök a Serjeant-ot szólította, aki Mr. William REDMOND-ot a házból eltávolította.«

Order of the Chair. Whereupon Mr. Speaker called on the Serjeant-at-Arms, who removed Mr. William REDMOND from the House.« *L. Journal* 153. k. 130.

¹ »*Friday, 20th October, 1899.* The Chairman called the attention of the Committee to continued irrelevance on the part of the Mr. William REDMOND, Member for East Clare, and directed him to discontinue his speech, but Mr. William REDMOND persisted in addressing the Committee. Whereupon the Chairman, in pursuance of Standing Order No. 27, relating to disorderly conduct, directed him to withdraw immediately from the House during the remainder of this day's sitting. Mr. William REDMOND declined to obey the order of the Chair. Whereupon the Chairman called on the Serjeant, who removed Mr. William REDMOND from the House.« *L. Journal* 154. k. 435.

f) Mr. Grayson képviselő kétfrendbeli esete (1908).¹

»1908. október 15. Mr. GRAYSON, Yorkshire West Riding, Colne Valley kerület képviselője szólásra emelkedett, hogy a Ház elnapolását indítványozza. A Speaker felvilágosította őt, hogy tekintettel a július 17-iki házhatározat rendelkezéseire, ilyen indítványt ez idő szerint tenni nem lehet. Nevezett képviselő azonban ennek dacára tovább folytatta beszédét a Házhoz. Elnök fölszólította őt, hogy hagyja abba beszédét és midőn a nevezett képviselő nem volt hajlandó engedelmeskedni az elnöki rendelkezésnek, Elnök a házszabályok 20-ik szakasza alapján, amely a rendzavaró magaviseletre vonatkozik, fölszólította őt, hogy távozzék azonnal, az aznapi ülésnek hátralevő tartamára, az ülésteremből és utasította a Serjeant-at-Arms-t, hogy távolítsa el a nevezett képviselőt, aki e rendelkezésnek megfelelően a Házból eltávolítottatott.«

»1908. október 16. A Házbizottság Elnöke (Chairman) felhívta a bizottság figyelmét Mr.

¹) »Thursday, 15th. October, 1908. Mr. GRAYSON, Member for the Colne Valley Division of the West Riding of Yorkshire, having risen to move the Adjournment of the House, Mr. Speaker informed him that such a Motion could not be made at that time having regard to the provisions of the Order of the House of the 17th. July; but the honourable Member proceeded, nevertheless, to address the House. — Whereupon Mr. Speaker called upon him to discontinue his speech, and on the honourable Member refusing to obey the directions of the Chair, Mr. Speaker, in pursuance of Standing Order No. 20, relating to disorderly conduct, directed him to withdraw immediately from the House during the remainder of this day's Sitting, and called upon the Serjeant-at-Arms to remove the honourable Member, who was removed accordingly.« L. Journal 163. k. 403.

GRAYSON-nak, Yorkshire West Riding, Colne Valley kerület képviselőjének rendzavaró magaviseletére és fölszólította őt, hogy hagyja abba beszédét. Nevezett képviselő azonban folytatta beszédét a Házbizottság előtt. Erre a Házbizottság Elnöke a házszabályok 20. pontja alapján, amely a rendzavaró magaviseletre vonatkozik, utasította őt, hogy rögtön távozzék, az aznapi ülés hátralevő részének tartamára, az ülésteremből. Mr. GRAYSON azonban folytatta rendzavaró magaviseletét. Mire a Házbizottság Elnöke őt az elnöki tekintély megsértése miatt megnevezte és elhagyta a Házbizottság elnöki széket, hogy e körülményről jelentést tegyen a Háznak. A Speaker elfoglalván a házelnöki széket, a Házbizottság Elnöke bejelentette, hogy Mr. GRAYSON a bizottságban az elnöki tekintély megsértése miatt rendreutasított. — Erre Mr. Asquith indítványára föltétetett a kérdés, hogy

»Friday, 16th October, 1908. The Chairman called the attention of the Committee to the disorderly conduct of Mr. GRAYSON, Member for the Colne Valley Division of the West Riding of Yorkshire, and directed him to discontinue his speech; but the honourable Member persisted in addressing the Committee, whereupon the Chairman, in pursuance of Standing Order No. 20, relating to disorderly conduct, ordered him to withdraw immediately from the House during the remainder of this day's Sitting; but Mr. GRAYSON persisted in his disorderly conduct. — Whereupon the Chairman named him for disregarding the authority of the Chair, and left the Chair to report the circumstance to the House. — Mr. Speaker resumed the Chair; and the Chairman of Ways and Means reported that Mr. GRAYSON had been named by him to the Committee as disregarding the authority of the Chair. — Whereupon a Motion was made, and the Question being put, That Mr. GRAYSON be suspended from the service of the House — (Mr.

Mr. GRAYSON-nak ülészései joga fölfüggesztesék. A Ház ily értelemben határozott. — Elnök ekkor felszólította Mr. GRAYSON-t, hogy vonuljon vissza, aki ennek megfelelően elhagyta a Házat.«

C) *A parlamenti karhatalom tényleges alkalmazása.*

a) *A Fuller eset (1810).¹⁾*

»1810. február 27. A napirend, arra vonatkozólag, hogy a Ház a Scheldehez vezetett expedíció vizsgálata tárgyában teljes házbizottsággá alakuljon át, felolvastatván: — a ház bizottsággá alakult át. Bizonyos idő múlva a Speaker újra elfoglalván az elnöki széket, Sir John ANSTRUTHER jelentette a bizottság részéről, hogy kihallgattak egy tanut és hogy a reájuk bízott ügy tárgyalásában továbbhaladtak; továbbá, hogy utasítást kapott a bizottság részéről annak indítványozására, hogy engedtessek meg neki újból összeülni. A Ház ezután értesült arról, hogy a házbizottságnak egyik tagja rendetlen-

Asquith): — It was resolved in the Affirmative. — Mr. Speaker then directed Mr. GRAYSON to withdraw, and he withdrew accordingly.« *L. Journal* 163. k.404.

¹⁾ »27. Feb. 1810. The Order of the Day being read, for the House to resolve itself into a Committee of the whole House, to enquire further into the policy and conduct of the late Expedition to the Scheldt: The House resolved itself into the Committee. And, after some time spent therein, Mr. Speaker resumed the Chair; and Sir John Anstruther reported from the Committee, That they had examined a witness, and had made a further progress in the matters to them referred; and that he was directed by the Committee to move, That they may have leave to sit again.

And the House being informed, that a *Member of the Com-*

kedett a házbizottsági ülés alatt, durva cáromkodásokat használt s a tárgyalást zavarta. A bepanaszolt John FULLER Esquire, Sussex képviselője, kihallgattatott oly célból, hogy igazolja magát. Ennek folyamán ő még nagyobb rendsértést követett el az által, hogy ismételte és folytatta rendzavaró magaviseletét. Mire az Elnök Mr. FULLER-t megnevezvén, rendreutasította s felszólította, hogy vonuljon vissza. És ő ennek megfelelően visszavonult. — Egyhangulag *elhatároztatott*, hogy nevezett John FULLER Esquire-t sértő szavai és rendzavaró magaviselete miatt a háznál szolgálattevő Serjeant at Arms tartóztassa le és hogy az Elnök ennek megfelelő rendeletet bocsásson ki. A Serjeant at Arms jelentette a Háznak, hogy nevezett Mr. FULLER-t a határozat értelmében őrizetébe vette. — Ekkor nevezett Mr. FULLER igen erőszakos és rendzavaró módon visszatért az ülésterembe. A Speaker újra elfoglalta elnöki székét

mittee had misbehaved himself during the Sitting of the Committee, making use of profane oaths, and disturbing their Proceedings; John FULLER Esquire, Member for Sussex, the Member complained of, was heard to excuse himself; in the doing of which he gave greater offence, by repeating and persisting in his disorderly conduct: Mr. Speaker thereupon called upon the said Mr. FULLER by his name; upon which Mr. FULLER was directed to withdraw: and he withdrew accordingly.

Ordered, Nemine Contradicente, That the said John FULLER Esquire, for *his offensive words and disorderly conduct*, be taken into the custody of the Serjeant at Arms attending this House; and that Mr. Speaker do issue his Warrant accordingly.

And the Serjeant at Arms having informed the House that he had, pursuant to their Order, taken into his custody the said Mr. FULLER;

és utasította a Serjeant at Arms-t, hogy tegye kötelességét. Ennek megfelelően Mr. FULLER a Serjeant at Arms által *teremőrök (messengers) segítségével a teremből kihurcoltatott.*»

»1810. február 27. Egy képviselő jelentette a háznak, hogy Mr. FULLER arra kérte őt, hogy helytelen magaviseletéért bocsánatkérését ajánlja fel a háznak.


Indítvány történt és a kérdés föltétetett, hogy John FULLER Esquire szabadon bocsáttassék. A ház *tagadó értelemben határozott.*»

»1810. március 1. A háznak egyik tagja Mr. FULLER nevében értesítette a Házat, hogy nevezett képviselő arra kérte őt, jelentse ki a ház előtt, miszerint ő igazán sajnálja, hogy magaviseletével a házat megsértette és őszintén bocsánatot kér a háztól. — Indítvány történt aziránt, hogy »Mr. FULLER bocsáttassék ki a háznál szolgálatot tevő Serjeant at Arms őrizetéből.« Módosító indítvány nyújtatott be, hogy az eredeti szövegbe

The said Mr. FULLER returning into the House in a very violent and disorderly manner, Mr. Speaker resumed the Chair, and ordered the Serjeant to do his duty; Mr. Fuller was accordingly taken out by the Serjeant, assisted by his Messengers.»

»27. Feb. 1810. A Member in his place, having informed the House, That Mr. FULLER had requested him to offer his excuse to the House for his misbehaviour;

And a Motion being made, and the Question being put, That John FULLER Esquire, be discharged; it passed in the Negative.»

»1. March. 1810. A Member in his place having informed the House, That Mr. FULLER had requested him to say, That he was truly sorry that his conduct had been offensive to the House, and he sincerely apologized to the House for .

And a Motion being made. and the Question being proposed

a »Mr. FULLER« szavak után a következő iktatassék: haladéktalanul a ház korlátja elé vezettesék, az Elnök által megdorgáltassék s azután...» A kérdés föltétetett, hogy ez a mondat ilyképen beiktatassék-e és a ház erre igenlő értelemben határozott.

Erre az ilykép módosított főkérdés föltétetvén, *határozatba* ment, hogy Mr. FULLER vezettessék azonnal a ház korlátja elé, az Elnök dorgálja meg őt s azután bocsássa ki a háznál szolgálattelvő Serjeant at Arms őrizetéből. — Ennek megfelelően a Serjeant a ház jogarával (*mace*) Mr. FULLER-ért ment és őt a ház korlátjához vezette, mire az Elnök, föltett kalappal, az elnöki székből ülve, nevezett Mr. FULLER-t megdorgálta s azután elrendelte, hogy a díjak lefizetése mellett a fogságból kibocsáttassék.

A dorgáló beszéd így hangzott:

That Mr. FULLER be discharged out of the custody of the Serjeant at Arms attending this House;

An Amendment was proposed to be made to the Question, by inserting after the word »be«, the words »now brought to the Bar of this House, and reprimanded by Mr. Speaker; and thereupon. . .«

And the Question being put; That those words be there inserted; it was resolved in the Affirmative.

Then the main Question, so amended, being put;

Ordered, That Mr. FULLER be now brought to the Bar of this House, and reprimanded by Mr. Speaker; and thereupon discharged out of the custody of the Serjeant at Arms attending this House.

The Serjeant, with his Mace, went accordingly to Mr. FULLER, and brought him to the Bar; whereupon Mr. Speaker, sitting in the Chair, covered, reprimanded the said Mr. FULLER, and he was ordered to be discharged out of custody, paying his fees.

The Reprimand was as followeth;

»Mr. FULLER!

Ön most itt áll a korlátnál az Egyesült Királyság képviselőinek jelenlétében, hogy ez utóbbiak nem tetszésének kifejezéséről értesüljön.

Azok a sértő kifejezések s az a rendzavaró magaviselet, amelyet Ön egy ünnepélyes és fontos vizsgálatnál foglalkozott házbizottsági ülés alatt tanusított, szükségessé tették, hogy a Ház Önnel szemben tekintélyét érvényesítse. Ön a Ház elé idéztetvén, hogy helytelen magaviseletét kimentse, még súlyosbította első sértését a Ház méltósága elleni kifakadásaival. És amidőn Önt őrizetbe helyezték, amelynek úgy személyére mint becsületére kötelezőnek kellett volna lennie, Ön az őrizetből erőszakkal kitört és példátlan lárma és botrány mellett visszatért e falak közé.

Ez az Ön vétkének legszembeszökőbb része. Részemről, a legteljesebb őszinteséggel mondhatom, az egész ügy folyamán az egész házzal

»Mr. Fuller,

You now stand at that Bar, in the presence of the Commons of this United Kingdom, to receive the declaration of their displeasure.

During the progress of a Committee of this House, employed upon a solemn and important Enquiry, your offensive language and disorderly conduct required an appeal to the authority of the whole House. Called upon by the House to excuse your misconduct, you aggravated your first offence, by insulting its dignity. And when committed to a custody which ought to have been obligatory, alike upon your person and your honour, you forcibly broke from that restraint, and entered these walls with clamour and outrage unparalleled.

This is the head and front of your offending. For my own part, I may state, with most perfect sincerity, that in no period of this transaction have I experienced any other sentiments than

egyetemben nem éreztem mást, mint mély meg-
 ütődést és sajnálkozást afölött, hogy a háznak
 egy tagja ilyen helyzetbe sodortatta magát. Most
 azonban abból, ami az Ön nevében ugyanazon
 ülés végén, amikor ezek az események végbe-
 mentek, ki lőn jelentve és abból, ami a mai nap
 folyamán újból előadatott, hajlandók vagyunk
 hinni, hogy ön illő módon átérezte helytelen
 viselkedését és eltévelyedését.

Az a mérséklet, amellyel a Ház az Ön sértő
 viselkedését megtorolta, a legalázatosabb és leg-
 hálásabb elismerésre készteheti Önt. Óvakod-
 ják azonban ezt a kiméletes elnézést s annak
 indító okait félreérteni és az abban rejlő intelmet
 figyelmen kívül hagyni. Mert ha Ön, saját szeren-
 csétlenségére, a jövőben valaha újból ilyen vagy
 hasonló cselekedetre ragadtatná magát, való-
 színűleg *már csak egy intézkedés maradna fenn a*
Ház számára, hogy tekintélyét az elkerülhetetlen
 szégyentől megóvja és elhárítsa annak lehető-

those of deep concern and regret, in common with the whole
 House, that any Honourable Member should have placed himself
 in your situation. And we are now willing to believe, from what
 was expressed in your behalf at the close of the same evening,
 when these events occurred, and from what has been represented
 again to us, during this day, that you feel a due sense of your
 own misconduct and errors.

The moderation with which this House has visited your offence
 demands your most humble and most grateful acknowledgments
 But let not this considerate forbearance lead you to mistake its
 motive, or to neglect its warning. For if, unhappily, you should
 at any future time relapse into the same or similar practices,
there will probably remain but one step more to be taken, for
rescuing the authority of this House from inevitable disgrace,

ségét, hogy ön merész dacolását folytathassa. (*Fenygetés a mandátum elvesztésével.*)

Ami az Ön most szóban levő helytelen magaviseletét illeti, utasítást nyertem arra, hogy Önt megdorgáljam és Önt ennek megfelelően ezennel megdorgálom. Egyébként, a díjak lefizetése mellett, szabadon bocsátom fogságából.«

Egyhangulag *elhatároztatott*, hogy mindaz, amit most az Elnök úr Mr. FULLER dorgálására mondott, a Ház jegyzőkönyvébe iktattassék.«

b) A Burdett eset (1810).¹

»1810 márc. 27. Panasz tétetett a Ház előtt a »Cobbett's Weekly Political Register« című hetilap 1810 márc. 24-iki számában megjelent következő feliratú levél ellen: »Sir Francis BURDETT választóihoz, amelyben tagadja a képviselőház hatalmát az angol nép bebörtönzésére«. Aláírva: »Francis BURDETT«. Ezenkívül panasz tétetett a nevezett lapnak még egy

and removing the possibility of your continuing so presumptuous a contest.

For your past misconduct I am enjoined now to reprimand you and you are hereby reprimanded accordingly; you are moreover discharged out of custody, paying your Fees «

Ordered, Nemine Contradicente, That what has been now said by Mr. Speaker, in reprimanding the said Mr. FULLER, be entered in the Journals of this House. L. *Journal* 65. k. 134—136.

¹ »27th March, 1810. Complaint being made to the House, of a Letter contained in a printed Paper, intituled »Cobbett's Weekly Political Register — London, Saturday, March 24, 1810;« which Letter is intituled, »Sir Francis BURDETT to his Constituents, denying the power of the House of Commons to imprison the People of England,« and signed, »Francis BURDETT«, dated »Piccadilly, March 23, 1810;« and also, of a further part of said printed

»Argument« feliratú cikke ellen, amely a Ház mentelmi jogára sérelmes, rágalmozó megjegyzéseket tartalmaz. Úgy a levelet, mint az »Argument« című cikket Sir Francis BURDETT Baronet, e Ház tagja írta volna. Szóbanforgó lapot a Ház asztalára helyezték s az említett levelet és cikket felolvasták. Nevezett képviselő a maga részéről elismerte a szóbanforgó levél és cikk szerzőségét; kihallgatták őt s azután visszavonult. Indítvány történt aziránt, mondja ki a Ház, hogy a »Cobbett's Weekly Register« 1810 márc. 24-iki számában megjelent Francis BURDETT aláírású levél és »Argument« című cikk botrányos és rágalmozó iratok, amelyek a Háznak kétségtelen jogaira és kiváltságaira sértő megjegyzéseket tartalmaznak.*

»1810 április 5. Határozat: Olvastassék fel a napirendnek ama része, amely a márc. 27-én előterjesztett indítvány fölött megkezdett, de el-

Paper, intituled, »Argument«, as containing libellous Reflections on the Character and Conduct of this House, in breach of the Privileges of this House; and which Letter and Argument purport to be written by Sir Francis Burdett Baronet, a Member of this House. The said Paper was delivered in at the Table; and the said Letter and Argument were read. And the said Member having, in his place, acknowledged himself to be the Author of the said Letter and Argument, was heard; and then he withdrew. A Motion was made, and the Question was proposed, That a Letter, signed »Francis BURDETT«, and a further part of a Paper, intituled, »Argument«, in Cobbett's Weekly Register of March 24. 1810, is a libellous and scandalous Paper, reflecting on the just Rights and Privileges of this House«. L. Journal 65 k. 224.

»5th April, 1810. Ordered, That the Order of the Day, for resuming the adjourned Debate on the Motion made upon the 27th day of March last, That a Letter, signed »Francis BURDETT«, and a

halasztott vita felvételére vonatkozik. Az indítvány felolvastatott. Az elhalasztott vitát a Ház újból megkezdte. Módosító indítvány terjesztetett elő, hogy a tárgyalás alatti indítványból hagyasanak ki a »hogy« szótól a kérdés végéig terjedő szavak és helyükbe tétessenek a következők: »e királyságok népének kétségtelen joga sajtó útján nyilvánítani véleményét minden közhatósági ténykedésről és azok törvényességéről«. Ezután feltétetvén a kérdés, hogy a kihagyni javasolt szavak benn maradjanak az indítványban — a Ház igenlő értelemben határozott.

Ezután feltétetvén a főkérdés, a ház *határozatilag* kimondotta hogy: 1. A »Cobbett's Weekly Register« 1810 márc. 24-iki számában megjelent »Francis BURDETT« aláírású levél, valamint az »Argument« című cikk botrányos és rágalmazó iratok, amelyek a Háznak kétségtelen jogaira

further part of a Paper, intituled, »Argument«, in Cobbett's Weekly Register, of March 24, 1810, is a libellous and scandalous Paper, reflecting on the just Rights and Privileges of this House, be now read; and the same being read: The House resumed the said adjourned Debate. — An Amendment was proposed to be made to the Question, by leaving out from the word »That«, to the end of the Question, in order to add these words; »it is the undoubted right of the People of these Realms, to publish their Opinions upon the tendency and legality of every Act of Authority«, instead thereof. And the Question being put, That the words proposed to be left out, stand part of the Question; it was resolved in the Affirmative. — Then the main Question being put; *Resolved*, That a Letter signed, »Francis BURDETT«, and a further part of a Paper, intituled, »Argument«, in Cobbett's Weekly Register, of March 24, 1810, is a libellous and scandalous Paper, reflecting on the just Rights and Privileges of this House. — *Resolved*,

és kiváltságai sértő megjegyzéseket tartalmaznak.

2. *Határozatilag* kimondotta továbbá a Ház, hogy »Sir Francis BURDETT Baronet, aki beismerte, hogy a fentemlített levél és cikk az ő meghatalmazása alapján nyomattak ki, vétkes a Ház mentelmi jogának megsértésében«.

Indítvány történt ezután aziránt, »hogy Sir Francis BURDETT Baronet a szóbanforgó sértésért *a londoni Towerbe zárassék* és hogy a Speaker ennek megfelelő rendeletet bocsásson ki«. Módosítás terjesztetett elő, hogy az indítványból hagyassanak ki a »sértésért« szó után következő szavak és helyükbe tétessenek a következők: »a Speaker által megdorgáltassék.«

Feltétetvén a kérdés, hogy a kihagyásra javasolt szavak benn maradjanak az indítványban. A Ház szavazott. Igennel: 190, nemmel: 152. A Ház tehát igenlő értelemben döntött. Ezután

That Sir Francis BURDETT Baronet, who has admitted the above Letter and »Argument« to be printed by his authority, has been thereby *guilty of a breach of the Privileges of this House*. — A Motion was made, and the Question being proposed, That Sir Francis BURDETT Baronet be, for his said offence, committed to the Tower of London; and that Mr. Speaker do issue his Warrants accordingly; — An Amendment was proposed to be made to the Question, by leaving out from the word »offence« to the end of the Question, in order to have these words; »reprimanded in his place by Mr. Speaker«, instead thereof. And the Question being put, That the words proposed to be left out, stand part of the Question; The House divided; The Yeas went forth. Tellers for the Yeas Mr. Long, Lord Viscount Newark 190; Tellers for the Noes Mr. Calcraft, Lord Viscount Milton 152. So it was resolved in the Affirmative. — Then the main Question being put; *Ordered*, That Sir Francis BURDETT Baronet be, for his said offence, *committed*.

a főkérdés tétetett föl s a Ház ekkép *határozott*:

»Sir Francis BURDETT Baronet a szóbanforgó sértésért a londoni Towerba zárassék és a Speaker ennek megfelelő rendeletet bocsásson ki.«

»1810 április 9. A Speaker a következő jelentést tette a Háznak: »Sir Francis BURDETT elzárására vonatkozólag van szerencsém a Házat értesíteni, hogy utasításának engedelmeskedve, mult pénteken reggel $1\frac{1}{2}$ 9 órakor aláírtam az elfogatási rendeletet s azt végrehajtás végett azonnal átadtam a Serjeant-nak, különösen utasítván őt, hogy — ha csak lehetséges — kötelességének teljesítését ne halassza aznap reggel 10 órán túl. A Serjeant személyesen fog jelentést tenni a Háznak a rendelet végrehajtása körüli eseményekről.«

A Speaker utasította a Serjeant-ot, hogy tegyen személyesen jelentést a Háznak a Sir Francis BURDETT letartóztatása iránti rendelet végrehajtása körüli eseményekről.

to the Tower of London; and That Mr. Speaker do issue his »Warrants accordingly.« L. Journal i. h. 252.

»9th April 1810 Mr. Speaker states to the House, as follows: »Upon the matter of *Sir Francis Burdett's commitment*, I have to acquaint the House, That I did on Friday morning last, at half-past eight o'clock, in obedience to their Command, sign the Warrants, and immediately delivered them to the Serjeant, to carry into effect; specially directing him, if possible, not to delay the execution of his duty beyond ten o'clock of that morning. The Serjeant will have to report to the House the circumstances which have attended the execution of those Warrants.« Mr. Speaker directed the Serjeant to report to the House the circumstances which had attended the execution of the Warrant on Sir Francis BURDETT.

A *Serjeant at Arms* jelentése: »A Ház engedelmével fel fogom olvasni az ezen üggyel kapcsolatos feljegyzéseimet. Mult pénteken reggel, mihielyt kézhez vettem a Sir Francis BURDETT-re vonatkozó elfogatási parancsot, 9 óra tájban Mr. Clementson (a helyettes Serjeant at Arms) kíséretében elmentem Sir Francis BURDETT házához, ahol az ajtótnyitó szolgától értesültem, hogy Sir Francis nincs odahaza. Erre egyenesen lakásomra tértem s Sir Francis-hoz levelet intéztem, tudatván vele, hogy aznap reggel felkerestem őt oly célból, hogy az elfogató parancsot kézbesítsem neki és hogy a Towerba kísérjem őt. Körülbelül ezeket írtam. Együttal közöltem vele, hogy a reám, mint Serjeant at Arms-ra háruló kötelesség teljesítésénél, amennyire csak tőlem telik, tekintettel kívánok lenni, az elvezetés idejét és módját illetőleg, az ő személyes kívánságaira. Ezt a levelet

Serjeant at Arms: »The House will permit me to read the minutes I have made upon this subject. On the morning of Friday last, as soon as I received the Warrant for apprehending Sir Francis BURDETT, I repaired, with Mr. Clementson, to Sir Francis BURDETT's house (it was then about nine o'clock) and was told by the servant who opened the door that Sir Francis was not at home: I went immediately from thence to my own house, and wrote a letter to Sir Francis, telling him that I had called on him that morning for the purpose of serving a Warrant to apprehend him, and convey him to the Tower, or words to that effect: I stated at the same time that it was my wish in performing my duty as Serjeant at Arms, to consult his convenience, as far as it was in my power, as to the time and method of his removal: this Letter I sent by Mr. Clementson, and desired him on leaving it to ask again if Sir Francis was at home. A little before four o'clock, I went down to the House of Commons, and

Mr. Clementson útján küldöttem el és kértem, hogy amikor ott hagyja a levelet, kérdezze meg ismét, hogy Sir Francis otthon van-e. Valamivel négy óra előtt a képviselőházba mentem s ekkor hallottam, hogy Sir Francis-t látták hazamenni. Erre én rögtön hozzáírtam és beszéltem vele. Ő közölte velem, hogy már válaszolt levelemre oly értelemben, hogy kész engem másnap reggel 11 órakor fogadni; egyúttal jelezte, hogy levelet fog írni a Speaker-nek. Azzal a benyomással váltam el tőle, hogy másnap hajlandó lesz velem jönni. Úgy véltem, hogy legjobb az ügyet minél simábban intézni el, mert mikor átvettem a parancsot a Speaker úrtól, egyúttal oly utasítást nyertem, hogy Sir Francis-szal illő tisztelettel és udvariassággal bánjak. Legyen szabad talán mindjárt kifejeznem abbéli véleményemet, hogy a fenti eljárást egy képviselővel szemben joggal helyénvalónak hihettem és szükségtelennek látszott az elfo-

was told that Sir Francis had been seen going into his house; I immediately went back, and saw Sir Francis. He told me, that he had written me an answer to my Letter, thanking me for it, and saying, that he would be ready to receive me the next morning, at eleven o'clock; at the same time he said, he should write a letter to the Speaker. I then left him, under the impression that he intended to go with me the next morning; and thinking that the quietest method of carrying the thing into effect was the best, and having received the Speaker's advice when I received the Warrant, to treat Sir Francis with proper respect and courtesy, or words to that effect. I may be allowed, perhaps, to state at this moment, that I had always conceived that to have been a sufficient notice from myself to a Member of Parliament without serving the Warrant perhaps in a more regular way. If I have erred in any way, I trust the House will consider that I did it from a proper motive of delicacy; that I wished to show

gatási parancsot formális szigorúsággal hajtani végre. Ha ebben tévedtem volna, bízom abban, hogy a Ház figyelembe veszi, hogy én tisztán gyengédségből cselekedtem így és hogy illő tiszteletet akartam tanusítani ily alkalommal is egy parlamenti képviselő iránt. De ha a kapott parancsot rögtön végre is akartam volna hajtani, az nem állott volna módomban, mivel semmiféle karhatalommal nem rendelkeztem; pedig nagy tömeg tolongott Sir Francis háza előtt. Sir Francis házától a Speaker-hez mentem és jelentettem neki, hogy mi történt; a Speaker úr rögtön utasított, hogy menjek vissza és azonnal hajtsam végre rendeletét; egyúttal utasított, hogy menjek a belügyminiszteriumba oly mérvű támogatás kieszközléseért, aminőt a rendelet végrehajtása céljából szükségesnek ítélek. Egészen $\frac{1}{2}$ 8-ig voltam feltartva a miniszteriumban és csak ezután mehettem Mr. Clementson kíséretében Sir Francis házához. Mikor bejutottunk hozzá, megmondtam Sir Francisnak, hogy saj-

proper respect to a Member of Parliament upon such an occasion; and had I wished to carry my Warrant into effect at that moment it would, I think, not have been in my power, as I had no assistance with me whatever, and there was a large mob collected before the door of Sir Francis' house. From Sir Francis' house I went to the Speaker and reported to him what had taken place; and the Speaker advised me immediately to go back and put my Warrant into execution, and *also advised me to call at the Secretary of State's Office for any assistance I conceived necessary to enable me to execute my Warrant.* I was detained at the Secretary of State's Office till half-past seven, and then was attended by Mr. Clementson to Sir Francis BURDETT's house. On our being admitted to him, I told Sir Francis that I was sorry to

nálattal kell közölnöm vele, hogy kénytelen vagyok egy korábbi időpontot jelölni meg letartóztatására és egyuttal felmutattam neki a Speaker rendeletét, amelyet elolvasott. Erre Sir Francis kijelentette, hogy ő kétségbevonja a Speaker rendeletének a törvényességét. Úgy gondolom, először azt mondta, hogy levelet fog írni a Speakernek oly értelemben, hogy kétségbevonja a Speaker rendeletének a törvényességét és hogy csak tényleges erőszaknak fog engedni, sőt amennyiben módjában lesz, ennek is ellent fog állani. Erre jónak véltük visszavonulni és idővesztés nélkül feladatunk véghezviteléhez látni. A belügyminiszteriumba indultam, hogy a Towerba való szállítás körüli karhatalmi erő iránt intézkedjem; Sir Francis házából kilépve ugyanis láttam, hogy ott igen nagy tömeg volt összeverődve, miként a város egyéb részeiben is. Figyelembe véve a késői órát — kilenc óra körül járt az idő, — továbbá

inform him, that I must name an earlier hour for his removal, and showed him the Warrant for taking him into custody, which he read. Sir Francis then said, that he disputed the legality of the Speaker's Warrant; I think he first said, he should write a Letter to the Speaker, for that he disputed the legality of the Speaker's Warrant, and that *nothing but actual force should make him go, which he would resist as far as it was in his power*; I then thought it necessary with the Deputy Serjeant at Arms to withdraw, and lose no time in carrying the purpose into effect. I then went to the Secretary of State's Office to arrange about a force to attend me to the Tower, and found, on going out of Sir Francis' house, that a very large mob had assembled there, and in other parts of the Town; and considering the lateness of the hour, it being then about nine o'clock, and that no

azt, hogy még semmiféle intézkedés nem történt aziránt, hogy a Lord Mayor is rendeljen ki fegyveres erőt, — amely nélkül a Citytől kezdve teljesen karhatalom nélkül maradtam volna — elhatároztam, hogy az ügyet másnap reggeli $1\frac{1}{2}$ 7-re halasztom. Meggondoltam ugyanis, hogy ha rendőrök kíséretében megérkeztem volna a City határához, azok kénytelenek lettek volna távozni és a hintó, amelyben Sir Francis BURDETT-et szállítandó voltam, egyedül az én és a képviselőház velem levő alkalmazottjának a védelmére maradt volna, amit a városnak ebben az állapotában s ily késő órában megkockáztatni nem éreztem magam feljogosítva. Újból a belügy-minisztériumba mentem tehát, hogy intézkedjem a másnap reggelre szükséges karhatalmi segítség iránt s ugyanakkor elküldtem Mr. Clementson-t a City-be, hogy a Lord Mayor-ral beszélje meg

measures had been taken to communicate with the Lord Mayor as to his sending a force to meet me at the confines of the City of London, without which I should have been left, on arriving there, totally unattended by either civil or military power, I determined to put the business off till half-past six the following morning; as I considered that when I should arrive with the police officers that were to attend me at the confines of the City of London, they would then have been obliged to have gone away and to have left the carriage in which I was conducting Sir Francis BURDETT, with only myself, and perhaps a Messenger of the House of Commons in it, which, in the state of the Town, at that time, I did not think myself justified in risking; I went again to the Secretary of State's Office, to arrange the necessary assistance I was to have for the next morning, and at the same time despatched Mr. Clementson to the Mansion House, to settle with the Lord Mayor relative to the assistance he was to afford in forwarding us to the Tower.

a karhatalmi segítség ama részének a dolgát, amelyet neki kell nyújtania a Towerba való vonulásunk fedezése céljából.

Másnap reggel $1\frac{1}{2}$ 7-kor Mr. Clementson, két képviselőházi szolga és vagy húsz rendőr kíséretében Sir Francis házához mentem. Kopogván az ajtón, a szolga azzal fogadott, hogy Sir Francis nincsen otthon és nem is tudja, mikor fog hazajönni. Úgy gondokozván, hogy Sir Francis talán wimbledoni villájába ment, Mr. Clementson, a rendőrparancsnok, egy képviselőházi szolga és egy közrendőr kíséretében oda siettem; Sir Francis BURDETT házának előcsarnokában csak egy képviselőházi szolgát hagyván hátra. Wimbledon-ba érkezve, arról értesültem, hogy Sir Francis nincsen ott. Ekkor visszatértünk a városba. Mr. Clementson az elfogatási parancsot átadta a képviselőházi szolgának, akit Sir Francis előcsarnokában hagytunk; én hazamentem s egy ideig otthon tartózkodtam. Mialatt a képviselőház szolgája a letartóztatási rendelettel az

At half-past six the following morning, I went to Sir Francis' house, attended by Mr. Clementson, two Messengers from the House of Commons, and about twenty Police Officers. On knocking at the door, we were answered that Sir Francis was not at home; and the servant said, he did not know when he would be in. Conceiving then that Sir Francis had gone to his house at Wimbledon, I immediately set out for that place, attended by Mr. Clementson and the High Constable, one Messenger belonging to the House of Commons, and one Police Officer, leaving a Messenger in Sir Francis BURDETT's hall; on arriving at Wimbledon, I was told that Sir Francis was not there; I then returned to Town, and Mr. Clementson gave the Warrant to the Messenger who was left in Sir Francis' hall, and I went to my own house, and staid

előcsarnokban tartózkodott, Sir Francis BURDETT hazatért lovaglásából. Mikor Sir Francis BURDETT belépett házába, a képviselőház alkalmazottja átnyújtotta neki az elfogatási parancsot, amelyet Sir Francis, úgyhiszem, el is olvasott. Kijelentette, hogy ha ez a rendelet azonos azzal, amelyet neki a Serjeant-at-Arms nyújtott át, ő ellenszegül és nem engedelmeskedik neki. A képviselőházi szolga erre azt mondta Sir Francis-nak, hogy az elfogatási parancs folytán kötelessége nem távozni mellőle, hanem vele maradni. Úgy tudom, hogy a ház alkalmazottját nem dobták ki erőszakosan, hanem megmondták neki, hogy távozzék s ő — nem lévén más választása — eltávozott.

Mikor én később hazulról, azzal a szándékkal, hogy a Speakerhez menjek, távoztam, hallottam, hogy Sir Francist látták az utcán. Rögtön Sir Francis házához siettem és kopogtam a kapun, amelyet csak félig nyitottak ki, a kapu erős láncsal lévén bekapcsolva. Megneveztem

there for a short time. During the time that the Messenger was in the hall with the Warrant. Sir Francis BURDETT returned from riding; on Sir Francis BURDETT's coming into his house, the Messenger served him with the Warrant, which I believe he read. He said, if it was the same Warrant that he had been served with by the Serjeant at Arms, he should resist it, and not obey it. The Messenger told Sir Francis, it was his duty, as he was in possession of the Warrant, not to leave him, but to remain with him: I fancy the Messenger was not turned out by force, but he was told he was to go out, and not having any assistance, he went away.

On my going out again for the purpose of going to the Speaker, I was told that Sir Francis had been seen in the streets; I immediately went to Sir Francis' house and knocked at the door, which was open a little way, with a large chain across. On my asking

magamat s mondtam, hogy Sir Francis BURDETT-el óhajtok beszélni, de a szolga azt felelte, hogy nem bocsáthat be és betette előttem az ajtót. A következő napon, vasárnap reggel hét órakor Mr. Clementson s néhány rendőr kíséretében ismét elmentem Sir Francis házához és több ízben kopogtam az ajtón, de nem nyertem bebocsátást. Vártam egy kis ideig, azután visszavonultam és Mr. Clementson-nal fölváltva Sir Francis házának szomszédságában töltöttem a napnak és az éjszakának hátralevő részét, úgy vélvén, hogy majd csak kijön ismét és akkor alkalmunk lesz őt letartóztatni; képviselőházi szolgálkat is hagytam ott, hogy figyeljék meg a házához vivő utcákat. Be kell még jelentenem azt is, hogy szombaton este kilenc óra körül, súlyos kétségeim lévén, milyen mértékű hatalmat ad nekem az elfogatási parancs, elküldöttem azt a koronaügyészhez, (Attorney-General), hogy jogi véleményt adjon afelől, fel vagyok-e jogosítva erőszakkal is behatolni Sir Francis

the servant for Sir Francis BURDETT, telling him my name, the servant answered, I could not come in, and shut the door upon me. On the following morning, which was Sunday, at seven o'clock, I went again to Sir Francis' house, attended by Mr. Clementson and some Police Officers, and knocked at the door several times, but got no admittance, and after waiting a short time I withdrew and Mr. Clementson and myself by turns waited in the neighbourhood of Sir Francis' house for the rest of the day, and night, thinking that he might come out again, and that we might have an opportunity of apprehending him; I also left Messengers to watch the avenues to his house. I must state here, that on the evening of Saturday, about nine, having great doubts as to the power I was possessed of by my Warrant, I sent the

BURDETT házába; ennek a véleménynek alapján jártam el azután ma reggel. A Ház szíves lesz megengedni, hogy emlékezetből mondjam el mindazt, ami ezután történt, minthogy még nem volt időm jegyzetek készítésére.

Tegnap este a belügyminiszteriumba mentem, hogy polgári és katonai segítséget kérjek feladatomból véghezvitelére és ma reggel 10 órakor Sir Francis BURDETT házához mentem egy 20—30 főnyi rendőresapat és egy-egy század lovas és gyalogos katonaság kíséretében, mely utóbbiak hivatalosan voltak kíséretéül szolgálni annak a hintónak, amely Sir Francis a Towerba volt szállítandó. Feljogosítva véltem magamat, a koronaügyész jogi véleménye alapján most már ridegen végrehajtani feladatomból; sajnálom, hogy az már előbb nem állott módomban.

Néhány rendőr kíséretében a kaput felnyitattam és behatoltam Sir Francis BURDETT házába.

Warrant to the Attorney-General for his Opinion, how far I might be justified in making forcible entrance into Sir Francis BURDETT's house and on that Opinion I acted this morning. The House must allow me to state from recollection what had since passed, as I have not had time to make Minutes of it.

I went to the Secretary of State's Office last night to request civil and military assistance, to carry my purpose into effect, and this morning at ten o'clock I went to Sir Francis BURDETT's house, *with twenty or thirty police officers, and a detachment of Cavalry and Infantry*, to ensure the escorting the carriage which I had in waiting to convey Sir Francis to the Tower. I thought myself justified, on the Opinion the Attorney-General had given, in carrying my duty into execution, which I was so anxious to fulfil; it had cost me a great deal of uneasiness, that I had not had the means of doing it before.

I forced an entrance into Sir Francis BURDETT's house down

Az előcsarnokban gyalogkatonákat állítottam fel és a rendőrökkel fölmentem Sir Francis BURDETT szobájába. Megmondtam Sir Francisnak, hogy karhatalommal rendelkezem és hogy bármennyire kínos így eljárnom, teljesen fölösleges ellentállást tanusítania; hogy foglyom és azonnal a számára előkészített kocsiba kell szállania. Ő kérte, hogy mutassam fel az elfogatási parancsot. Kijelentettem neki, hogy az előzőleg neki felmutatott s általa márismert rendeletnek erejénél fogva tartóztatom őt le, amelyet ő nem kívánt újból elolvasni. A kocsi előállott s Sir Francis BURDETT Mr. Clementson, egy képviselőházi szolga és fivére kíséretében helyet foglalt benne. Én lóháton kísértem őt és átszolgáltatam a Tower helyettes-parancsnokának.

Ha valamikép túlléptem volna kötelességemet, vagy nem feleltem volna meg neki, biztosítom a Házat, ez abból a figyelemből kifolyólag történt,

the area attended by some Police Officers, and got up into his hall, where I left a party of the Foots Guards, and went up into a room with the Police Officers, where Sir Francis BURDETT was; I told Sir Francis that I had that force; that it was quite unnecessary his making any resistance, however painful it was to me to proceed in this way; that he was my prisoner and must immediately come into the carriage that was prepared for him. He asked me to show him the Warrant; I told him I arrested him by virtue of that and a former Warrant he had been served with, which he had already read, and did not wish to have read again. As soon as the carriage was got round to the door, Sir Francis BURDETT got into the carriage, attended by Mr. Clementson, a Messenger, and his Brother, and I, on horseback, attended him, and delivered him to the charge of the Deputy Lieutenant of the Tower.

If I have in any way exceeded or not acted up to the spirit of

amelyet egy képviselő iránt kívántam tanusítani. Az eset egészen precedens nélküli volt; nem voltam ellentállásra elkészülve, ilyenről nem is álmodtam. Azt hittem, ha megmondom Sir Francis BURDETT-nek, hogy velem kell jönnie a Towerba, ő rögtön követni fog. Ezeket a szempontokat a Ház szíves figyelmébe ajánlom.»

A Speaker letartóztatási rendelete.

»Minekutánna a képviselőház mai határozata Sir Francis BURDETT Baronet-et, aki beismerte, hogy tőle egy »Francis BURDETT« aláírású levél és egy »Argument« című cikk a Cobbett's Weekly Register 1810 márc. 24-iki számában megjelent, (amely levélről és cikkről nevezett Ház határozatilag kimondotta, hogy rágalmazó és botrányos iratok, amelyek sértő megjegyzéseket tartalmaznak a nevezett Ház kétség-

my duty, it has been done, I can assure the House, from motives of delicacy that I wished to show towards a Member of Parliament, the case being quite unprecedented, and not expecting any resistance, never dreaming of resistance, thinking that if I told Sir Francis BURDETT he was to go with me to the Tower, he would immediately have gone. I submit to the House these considerations.«

(The Serjeant at Arms produced the Warrant, and the Attorney-General's Opinion).

Warrant.

»Whereas the House of Commons hath this day adjudged. That Sir Francis BURDETT Baronet, who has admitted that a Letter, signed, »Francis Burdett«, and a further part of a Paper, intituled, »Argument«, in Cobbett's Weekly Register of March 24 th, 1810, was printed by his authority, (which Letter and Argument the said House hath resolved to be a libellous and scandalous Paper, reflecting on the just Rights and Privileges of the said House) has been thereby guilty of a Breach of the Pri-

telen jogairól és kiváltságairól), a Ház mentelmi jogának megsértésében vétkesnek nyilvánította, továbbá, minekutánna a képviselőház elrendelte, hogy nevezett Sir Francis BURDETT említett vétségért Ő Felsége londoni Tower börtönébe zárassék: jelen írással kötelességévé teszem Önnek, hogy nevezett Sir Francis BURDETT személyét vegye rögtön őrizetbe és azonnal szolgáltassa át Ő felsége londoni Tower-börtöne parancsnokának. És ezennel félszólíttatnak az összes polgármesterek, sheriffek, rendőrök, törvényszolgák és minden egyéb személyek, hogy segítsék és támogassák Önt e rendelet végrehajtásában. Mely célra e rendelet szolgáljon az Ön igazolásául. 1810 április 6-án *Charles Abbot*, Speaker. — A képviselőházi Serjeant at Armsnak vagy helyettesének.«

A koronaügyész jogi véleménye.

Kérdés. »Minthogy a képviselőháznál szolgálattevő Serjeant at Arms jelen elfogatási parancsnak végrehajtásánál ellentállásra talált és Sir

vilege of the said House: — And whereas the House of Commons hath thereupon ordered, That the said Sir Francis BURDETT be, for his said offence, committed to His Majesty's Tower of London: — These are therefore to require you forthwith to take into your custody the body of the said Sir Francis BURDETT; and then forthwith to deliver him over into the custody of the Lieutenant of His Majesty's Tower of London. — And all Mayors, Bailiffs, Sheriffs, Under-Sheriffs, Constables and Headboroughs, and every other person or persons, are hereby required to be aiding and assisting to you in the execution hereof. — For which this shall be your sufficient Warrant. Given under my hand, the 6th day of April, 1810. Chas. Abbot, Speaker. — To the Serjeant at Arms attending the House of Commons, or his Deputy.«

Francis BURDETT magán-lakóházából erőszakkal eltávolíttatott: Az Ön véleményét kéri ki arra nézve, vajjon e rendelet végrehajtása érdekében jogosan feltöretheti-e a külső kapuját vagy bármely belső ajtaját akár Sir Francis BURDETT, akár bármely más személy magán-lakóházának, ha észszerű gyanuok forog fenn arra nézve, hogy ő bent rejtőzködik? És vajjon segítségül hívhat-e erre a célra polgári hatósági vezetés alatt működni hivatott polgári vagy katonai karhatalmat? És vajjon az ily eljárás jogosnak minősíthető-e akkor is, ha nem nappal, hanem éjjel hajtatik végre?»

Felelet (Jogi vélemény). »Nem ismerek jogesetet és úgy hiszem, hogy nem is található példa arra, hogy valaha egy ház kapuját képviselőházi elnöki rendelet alapján abból a célból feltörték volna, hogy egy benttartózkodó személyt, akinek el-

The Attorney-General's Opinion.

Query.

»The Serjeant at Arms attending the House of Commons having in the execution of this Warrant been resisted, and turned out of Sir Francis BURDETT'S private dwelling-house by force, Your Opinion is desired, Whether in the execution of this Warrant he will be justified in breaking open the outer or any inner door of the private dwelling-house of Sir Francis BURDETT, or of any other person in which there is reasonable cause to suspect he is concealed, for the purpose of apprehending him. And whether he may take to his assistance a sufficient civil or military force for that purpose, such force acting under the direction of a Civil Magistrate. And whether such proceedings will be justifiable during the night as well as in the day-time?»

Opinion.

»No instance is stated to me, and I presume that none is to be found, in which the outer door of a house has been broken

fogatására az említett rendelet kiadatott, letartóztassanak. Azért véleményemet oly esetek alapján kell megalkotnom, amelyek más hatóságok által kiadott elfogató parancsok végrehajtásával kapcsolatban merültek fel s amelyek szerintem azonos elvi elbírálás alá esnek.

A Semayne-féle esetben kimondatott, hogy amikor a király az egyik fél, a sheriff — ha másképen be nem léphet — feltörheti alperes házának a kapuját akár azért, hogy letartóztassa őt, akár hogy valamely más hatósági eljárást foganatosítson. Ugyanezt teheti a sheriff, ha alperes valaki másnak a házában van. Ellenben magánszemély által indított perben hozott határozat végrehajtása érdekében nem lehet betörni a másik fél házába. Úgy vélem, ez a megkülönböztetés azon alapul, hogy annak, amit a korona a köz érdekében követel, nagyobb fontossága van, mint az egyesek magánérdekeinek. Ebből arra következtetek, hogy egy

open under the Speaker's Warrant for the purpose of apprehending the person against whom such Warrant issued then being therein. I must, therefore, form my Opinion altogether upon Cases which have arisen upon the execution of Writs or Warrants issuing from other Courts, and which seem to fall within the same principle.

I find it laid down in Semayne's Case, that where the King is a party, the Sheriff may break open the Defendant's house, either to arrest him or to do other execution of the King's Process: if otherwise, he cannot enter. So if the Defendant be in the house of another man the Sheriff may do the same, but he cannot break into the house of the Defendant in the execution of any process at the suit of an individual. This distinction proceeds, as I apprehend, upon the greater importance of enforcing the Process of the Crown for the public benefit, than that of indivi-

Speaker-i rendeletet, amely azért adatott ki, hogy letartóztassanak egy embert, akit a képviselőház mentelmi jogsértés miatt elzárásra ítél, ugyanazon módon lehet végrehajtani, mint a király által indított hatósági eljárásban hozott határozatokat. Mert a képviselőház mentelmi jogai szintén a köz érdekében állanak fenn és érvényesülésük szintén a köz érdekében áll. Ha az említett cselekedet már végre volna hajtva akkor kérdeznék tőlem, lehet-e azt védelmezni, azt mondanám: igen. — Amikor előre lehet tudni, hogy egy rendelet végrehajtása erőszakos ellentállásra fog találni, ha az ilyen összeütközésből esetleg haláleset származnék, a parancsot végrehajtó tisztviselő igazolása mindenestre attól fog függeni, hogy a háznak feltörése törvényes volt-e avagy törvénytelen. Kötelességemnek tartom erre őt figyelmeztetni, reábizván annak megítélését, vajjon ezen jogi véleményem szerint fog-e eljárni, amely nem bír közvetlen tekin-

duals for the support of their private rights. Reasoning from hence, I should think that the Speaker's Warrant, which had issued to apprehend a man under sentence of Commitment, for a breach of the privileges of the House of Commons, might be executed in the same manner with Criminal Process in the name of the King, inasmuch as those privileges were given to the House of Commons for the benefit of the Public only; and the Public are interested in the due support of them. If the Act had been done, and I were asked whether it could be defended, I should say that it could; but where it is previously known that the execution of the Warrant will be resisted by force, and if death should ensue in such a conflict, the Officer who executes the Warrant would stand justified or not, as the breaking of the house may be held lawful or unlawful. I feel myself obliged to bring this under his

téllyel az ő eljárásának a támogatására, hanem csupán olyan esetekből levont következtetésen alapszik, amelyek ugyanazon elv keretébe lát-szanak tartozni. Ha a tisztviselő szükségesnek tartja és elhatározza, hogy betör a házba, akkor legyen gondja arra, hogy először jelezze jöve-telének okát és kérje a kapu felnyitását és ne használjon erőszakot mindaddig, míg ki nem tűnik, hogy a bennlevők engedelmeskedni nem akarnak; és arról is meg kell bizonyosodnia, hogy a fél, akit elfogatás végett keres, benn van-e a házban. A parancs végrehajtásának cél-jára kétségkívül vihet magával oly karhatalmat, aminőt az ügy természete szükségessé tesz, sőt ha az ellentállásnak oly mértékétől van oka tartani, amely csak katonai karhatalommal küzd-hető le, ily karhatalmat is vehet igénybe; de ebben az esetben tanácsos polgári hatósági sze-mélyt is vinni magával.

notice, leaving him to judge for himself whether he will venture to act upon my Opinion, which has no direct authority in point to support it, but rests upon reasoning from other cases, which appear to me to fall within the same principle. Should the Officer resolve to break into the house, if it be found necessary, he must be careful first to signify the cause of his coming, and make request to open the doors, and not use any force until it appears that those within will not comply, and he should be assured that the party whom he seeks to apprehend is within the house. For the purpose of executing the Warrant he may take with him a sufficient force of such description as the nature of the case renders necessary. If he has reason to apprehend a degree of resistance, which can only be repelled by a military force, he may take such force with him; but in this case it will be prudent to take with him also a civil magistrate.

A parancsnak éjjel való végrehajtását nem tartom ajánlatosnak.

A tisztviselő tudomásául szolgáljon még, hogy az esetben, ha Sir Francis BURDETT letartóztatása után megszöknék, úgy házába, miként bármely más személynek házába feltétlenül be lehetne törni oly célból, hogy újra elfogassék. V. GIBBS. Lincoln's Inn. 1810 április 8.«

»1810 ápr. 13. A Speaker közölte a Házzal, hogy egy iratot vett kézhez »Francis BURDETT« aláírással, amelynek tartalma az ő letartóztatására és a londoni Tower-ban való fogságára vonatkozik. Szóbanforgó iratot a Ház utasítására ezután a Speaker felolvasta:

»Nagyméltóságú Charles ABBOT úrnak, a képviselőház Speaker-ének.

Uram! Ön folyó április hó 9-én, mint a képviselőház elnöke, erőszakkal betört és behatolt nekem alulirott Sir Francis BURDETT-nek a Picca-

I do not think it advisable to execute the Warrant in the night. The Officer should understand, that when Sir Francis BURDETT has once been arrested, if he afterwards effects his escape or is rescued, his own house, or the house of any other person into which he retreats, may be broken for the purpose of retaking him. V. Gibbs. Lincoln's Inn, April 8th, 1810.« *L. Journal* i. h. 260.

»13th April, 1810. Mr. Speaker acquainted the House that he had received a Paper signed »Francis BURDETT,« the contents of which related to his being apprehended, and committed to the Tower of London; and the said Paper was thereupon, by direction of the House, read by Mr. Speaker, and is as followeth:

»To the Right honourable Charles Abbot, Speaker of the House of Commons.

Sir, You having, on or about the ninth day of April inst. as Speaker of the House of Commons, forcibly broken and entered the dwelling house of me the undersigned Sir Francis BURDETT,

dilly-n, Saint James városrészben, Westminster városában, Middlesex megyében fekvő lakóházamba; egyúttal engem az említett április 9-ikén elfogatott és törvénytelenül Ő Felségének egy börtönébe, a Towerba záratott, ahol mindmáig minden jogos ok nélkül fogva s elzárva tart. Ezért én, a törvény előírásának megfelelően, tudomására hozom Önnek, hogy egy hónap elteltével ez értesítés kézbesítése után az említett magánlaksértés és jogtalan elzárás miatt a King's Bench bíróságnál keresetet fogok Ön ellen indítani. Kelt 1810 április hó 12-én. Francis BURDETT. (Hátirat) John Ellis (Gray's Inn Square, Middlesex megyében), a bent nevezett Sir Francis BURDETT ügyvédje.

»1810 május 9. A Serjeant at Arms jelentette

situate in Piccadilly, in the Parish of Saint James, Westminster, in the County of Middlesex, and having also, on the said ninth day of April, caused me to be apprehended and unlawfully committed to a certain Prison called His Majesty's Tower of London, and to be there imprisoned, and as yet kept and detained in prison there, without any reasonable or probable cause whatsoever; I do therefore, according to the form of the Statute in such case made and provided, hereby give you notice that I shall, at or soon after the expiration of one calendar month from the time of your being served with this notice, cause a Bill to be filed against you in His Majesty's Court of King's Bench at Westminster, and a Writ of Summons to be thereupon sued out of His Majesty's said Court of King's Bench at Westminster against you, at my suit, for the said trespass and false imprisonment, and shall proceed against you thereupon according to Law. Dated this twelfth day of April one thousand eight hundred and ten. Yours, etc. *Francis Burdett*. (Endorsed) John Ellis, of Gray's Inn Square, in the County of Middlesex, Attorney for the within named Sir Francis BURDETT. • *L. Journal* i. h. 285.

»9th May, 1810. The Serjeant at Arms informed the House, That a person yesterday delivered to him a Paper, which the

a Háznak, hogy tegnap a kezei közt levő iratot kézbesítették neki; továbbá, hogy a kézbesítő személy őt később újra fölkereste és kérte tőle a Speaker által Sir Francis BURDETT elfogatása céljából kibocsátott rendelet másolatát. A szóbanforgó irat átnyújtatott és felolvastatott; tartalma a következő:

»A Sheriff fölszólíttatik, gondoskodjék arról, hogy, amennyiben járásának területén találhatók, Francis John COLMAN és Richard ROE a hűsvét utáni tizenötödik napra eső szerdán a Sir Francis BURDETT Baronet által magánlaksértés miatt indított pörben Westminsterben Ő Felsége a király előtt megjelenjenek.« — »Francis John COLMAN Esquire. — Kézbesítjük önnek ezt a periratot oly célból, hogy ügyvédje útján a King's Bench bíróságnál folyó május hó 9-én ebben a pörben való védekezése céljából megjelenjen. (Hátirat) Ellis, Gray's Inn Square, 1810 május hó 7-én.«

Serjeant now held in his hand; and that the same person came to him some time since, and required of him a Copy of the Warrant for the commitment of Sir Francis BURDETT: And the said Paper was thereupon delivered in, and read; and is as followeth: »The Sheriff is commanded to take Francis John COLMAN Esquire, and Richard ROE, if they be found in his Bailiwick, and that he keep them safely; so that he may have their bodies before the *Lord the King at Westminster* on Wednesday next after fifteen days of Easter, to answer to Sir Francis BURDETT Baronet, in a Plea of Trespass on the Case; and that he then have there this Precept. By Bill, Markham & Le Blanc.« »Francis John COLMAN Esquire. You are served with this *Process*, to the intent that you may, by your Attorney, appear in His Majesty's Court of King's Bench at the *return thereof, being the ninth day of May instant, in order to your defence in this Action.* (Endorsed) Ellis, Gray's Inn Square, May 7th, 1810.«

Határozat. A Háznál szolgálatot tevő Serjeant at Arms által előterjesztett ügy és a részéről átszolgáltatott irat áttétetik a Sir Francis BURDETT-féle ügyben kiküldött bizottsághoz.«

»1810 május 10. A Speaker tudatja a Házzal, hogy tegnap Sir Francis BURDETT részéről egy periratot kézbesítettek neki. A Ház utasítására a szóbanforgó irat felolvastatott:

»Idéztessék meg nagyméltóságú Charles ABBOT úr, aki parlamenti mentelmi jogot élvez, a húsvét utáni tizenötödik napra eső szerdára, a király elé, Westminsterbe, hogy védekezzék a Sir Francis BURDETT Baronet által ellene magánlaksértés miatt beadott kereset ellen, amely ügyben nevezett Sir Francis BURDETT kártérítési igénye 30.000 font. Kelt 1810 május hó 9-én Sheriff.«

Ordered, That the Matters stated by the Serjeant at Arms attending this House, and the Paper delivered in by him, be referred to the Committee appointed to consider of the Proceedings in the Matter of Sir Francis BURDETT.* *L. Journal* i. h. 346.

»10th May, 1810. Mr. Speaker acquainted the House, that he was yesterday served with Process, in an Action at Law by Sir Francis BURDETT: And the said Paper was, by direction of the House, delivered in by Mr. Speaker, and read; and is as followeth:

»K. B. Venire. Middlesex. Matthew Wood Esq. and John Atkins Esq. Sheriff of the County of Middlesex. To Henry Beaumont Senior, and Henry Beaumont Junior, my bailiffs: Summon the Right honourable *Charles Abbot*, having privilege of Parliament, to appear before the King at Westminster, on Wednesday next, after fifteen days of Easter, to answer Sir Francis BURDETT Baronet, in a plea of trespass on the case to the damage of the said Sir Francis Burdett of thirty thousand pounds. (L. S.) Dated the 9th day of May, 1810 by the same Sheriff. To the Right Honourable Charles Abbot. Served 9th.«

Határozat. Szóbanforgó irat kiadatik a Sir Francis BURDETT-féle ügyben kiküldött bizottságnak.

A Speaker folytatólag jelentette a Háznak, hogy a Serjeant at Arms-nak a Sir Francis BURDETT által indított pörben a mai napon egy újabb iratot kézbesítettek. A Serjeant at Arms behivatván, átszolgáltatta a szóbanforgó iratot, amely fölolvastatott:

Sir Francis BURDETT Baronet felperes és Francis John COLMAN Esquire alperes közötti ügyben. — Uram! Vegye tudomásul, hogy ön ellen a jelen húsvéti törvényciklusban fentnevezett felperes magánlaksértés miatt keresetet adott be, amelyben nevezett panaszos kártérítési igényét 20.000 fontban állapítja meg. Ha ön a jelen naptól számított nyolc nap alatt meg nem jelennék,

Ordered, that the said Paper be referred to the Committee appointed to consider of the Proceedings in the matter of Sir Francis BURDETT.

Mr. Speaker also acquainted the House, that the Serjeant at Arms had been this day served with further Process, in an Action at Law by Sir Francis BURDETT: And the Serjeant at Arms being called upon, delivered in the said Paper, and the same was read and is as followeth:

In the King's Bench.

Between Sir Francis BURDETT Baronet, Plaintiff, and
Francis John COLMAN Esquire, Defendant.

Sir,

Take notice, that a declaration against you, as of this present Easter term, is filed with the Clerk of the Declarations in the King's Bench Office, in the Inner Temple, London, conditionally, until a common bail is filed at the suit of the above-named Plaintiff, in an Action of Trespass, *wherein the said Plaintiff lays his damages at twenty thousand pounds*; and unless you appear, and plead thereto, in eight days from the date hereof, judgment

ügy meg nem jelenése dacára ön ellen ítélet fog hozatni. Kelt 1810 május hó 9-én. John Ellis, felperesi ügyvéd.«

Határozat. Szóbanforgó irat áttétetik a Sir Francis BURDETT-féle ügyben kiküldött bizottsághoz.«

»1810 május 11. A Speaker jelentette a Háznak, hogy MOIRA gróf ő nagyméltóságától, a Tower parancsnokától levelet kapott, melyben tudatja, hogy Sir Francis BURDETT keresetet indított ellene. Szóbanforgó levelet a Speaker a Ház utasítására felolvasta :

Uram! Jogtanácsosom, Mr. Garrow, értesemre adván, hogy tartozom közölni az alábbi körülményt, van szerencsém Önt értesíteni, hogy Sir Francis BURDETT ellenem, mint a Tower parancsnoka ellen, törvényellenes fogvatartás címén keresetet indított. Legyen szabad kinyilváníta-

will be signed against you by default. Dated this ninth day of May 1810. Yours, & c., John Ellis, Plaintiff's Attorney. To Francis John COLMAN Esq. the above-named Defendant.«

Ordered, That the said Paper be referred to the Committee appointed to consider of the proceedings in the matter of Sir Francis BURDETT.« *L. Journal* i. h. 351.

»11th May, 1810. Mr. Speaker acquainted the House, That he had received a Letter from *the Right honourable the Earl of Moira, Constable of the Tower*, the contents of which related to his having had notice of a Suit instituted against him by Sir Francis BURDETT: And the said Letter was thereupon, by direction of the House, read by Mr. Speaker, and is as followeth :

»St. James's Place, May 10th, 1810. Sir, Mr. Garrow, my Counsel, having represented it as incumbent upon me to impart the circumstance, I do myself the honour of informing you that I have had notice of a Suit instituted against me as Constable of the Tower by Sir Francis BURDETT, on the ground of illegal deten-

nom, hogy ezt a közlést nem azért teszem, hogy az Ön közbenjárását szorgalmazzam. Utasítottam ugyanis ügyvédemet, hogy a kereset ellen a házelnöki rendeletre és a belügyminiszteri utasításra való hivatkozással védekeznek. Maradok stb. MOIRA.«

Mr. Giddy beterjesztette ama bizottság jelentését, amelyet a ház a célból küldött ki, hogy tanácskozzék és javaslatot tegyen a Sir Francis BURDETT letartóztatása és elzárása miatt a Speaker ellen beadott és egyéb keresetek ügyében. A hozzá utalt ügyek fölött a bizottság tanácskozott és fentnevezett képviselőt bizta meg a jelentés megtételével. A jelentés felolvastatván, *elhatározott*, hogy:

1. A jelentés tétessék a ház asztalára és nyo-

tion. I beg leave to explain, that, by this communication, I do not mean to solicit your intervention; for I have directed my Solicitor to defend the Action, resting myself upon the Speaker's Warrant and Instructions from the Secretary of State. I have the honour, Sir, to be, with great respect, Your most obedient and humble Servant, MOIRA. To the Right Honourable the Speaker of the House of Commons.«

Mr. Davies Giddy reported from the Select Committee appointed to consider of the proceedings had and to be had with reference to the several Papers signed «Francis BURDETT», the contents of which related to his being apprehended and committed to the Tower of London, and which Papers were communicated to the House by Mr. Speaker upon the 13th and 17th days of April last; and to report such facts as they may think necessary, together with their opinion thereupon, from time to time, to the House: and to whom the matters stated by the Serjeant at Arms attending the House, and the Process served upon him in an Action at Law by Sir Francis BURDETT; and also the Summons served on Mr. Speaker, and the Notice of Declaration delivered to the Serjeant at Arms, at the Suit of the said Sir Francis BURDETT, were referred; That they had considered the matters refer-

mattassék ki. — 2. A Speaker-nek és a Serjeant-nak megengedtetik, hogy a szóbanforgó perek tárgyalásánál megjelenjenek és védekezzenek. — 3. A koronaügyész utasíttatik, hogy a Speaker-t és a Serjeant-ot a szóbanforgó perekben védelmezze....

»1810. június hó 8. Indítvány történt aziránt, mondja ki a ház, hogy: »Aki pert, keresetet vagy vádat merészkedik indítani vagy emelni bárki ellen a ház rendeletére végrehajtott cselekvények miatt, valamint ügyvédek és jogtanácsosok, akik ily ügyekben képviselőt vállalnak, a ház mentelmi jogának vétségét követik el.« A ház tagadó értelemben határozott.«

c) Mr. Parnell és társai esete (1881).¹

»1881 február 3. Csütörtök. Házzsabályok kérdése. (Sürgősség.) Elnök szólásra hívta föl Mr.

red to them; and had directed him to report the same, as they appeared to him, to the House; and the Report was read. *Ordered*, That the Report do lie upon the Table; and be printed. (The said Report is inserted in the Appendix to this Volume.) — *Resolved*, That Mr. Speaker and the Serjeant be permitted to appear and plead to the said Actions. — *Ordered*, That the Attorney General be directed to defend Mr. Speaker and the Serjeant against the said Actions.« L. *Journal* i. h. 355.

»8th June, 1810. A Motion was made, and the Question was proposed, That whoever shall presume to commence or prosecute any Action, Indictment, or Prosecution, against any person for acts done in obedience to the Orders of this House; such person and persons, and all attorneys, solicitors, counsellors, and serjeants at law, soliciting, prosecuting or pleading in any such case, are guilty of a high Breach of the Privilege of this House. (Yeas 14, Noes 74.) So it passed in the Negative.« L. *Journal* i. h. 480.

¹ »Thursday, 3rd February, 1881. *Business of the House (Urgency)*. Mr. Speaker called upon Mr. GLADSTONE, who rose, and

GLADSTONE-t, aki fölkelt, hogy a házszabályokra vonatkozó előzetesen bejelentett indítványát megindokolja, amikor Mr. DILLON, aki szintén szólásra jelentkezett, őt félbeszakította. Elnök úgy határozott, hogy Mr. GLADSTONE-t illeti a szólás joga. Mr. DILLON újra fölkelt s állva maradt annak ellenére, hogy az Elnök fölszólította, hogy üljön le. Elnök őt erre, az elnöki tekintély iránti szándékos tiszteletlenség miatt megnevezvén rendreutasította.

Indítvány történt és a kérdés föltétetett, hogy a mai ülésnek tartamára Mr. DILLON-nak ülésezési joga fölfüggesztessék.

A ház szavazott. Igennel 395. Nemmel 33. Így az indítványt elfogadta a Ház.

Elnök ekkor fölszólította Mr. DILLON-t, hogy a ház határozata értelmében vonuljon vissza. Minthogy Mr. DILLON vonakodott engedelmes-

was proceeding to move a Resolution relative to the Business of the House, of which he had given notice, when he was interrupted by Mr. DILLON, who also rose to address the House; Mr. Speaker ruled that Mr. GLADSTONE was in possession of the House; Mr. DILLON again rose and remained standing, though called upon by Mr. Speaker to resume his seat: whereupon he was named by Mr. Speaker as wilfully disregarding the authority of the Chair. And a Motion being made, and the Question being put, That Mr. DILLON be suspended from the service of the House during the remainder of this day's sitting; The House divided. The Yeas to the Right; The Noes to the Left. Tellers for the Yeas: Lord Richard Grosvenor, Lord Kensington: 395. Tellers for the Noes: Major Nolan, Mr. Richard Power: 33. So it was resolved in the Affirmative. Mr. Speaker then directed Mr DILLON to withdraw, pursuant to the Resolution of the House, and, he having refused to obey, the Serjeant-at-Arms, by direction of Mr. Speaker, removed Mr. DILLON from the House.

kedni, a Serjeant at Arms elnöki utasításra őt az ülésteremből eltávolította.

Mr. GLADSTONE újra fölállott, hogy indítványát előterjessze, de félbeszakíttatott Mr. PARNELL által, akit — miután közbeszólásait folytatta — az Elnök az elnöki szék tekintélyének megsértése miatt rendreutasított. Indítvány történt és a kérdés föltétetett, hogy a mai ülésnek tartamára Mr. PARNELL-nek ülésezési joga fölfüggesztessék.

A ház szavazásra készült, mikor Lord Richard Grosvenor, az indítvány mellett szavazókat számlálók egyike, a ház asztalához jött és bejelentette, hogy nem képes az üléstermet a szavazás céljából kiüríteni, mivel egyes képviselők neki kijelentették, hogy nincsen szándékukban helyüket elhagyni.

Elnök értesítette a képviselőket, hogy kötelességük az ülésteremből valamelyik folyosóra vonulni a szavazásban való részvétel céljából; és ha ezt megtenni vonakodnának, szavazataik

Mr. GLADSTONE having again risen to proceed with his Motion, was interrupted by Mr. PARNELL, who, persisting in his interruption, was named by Mr. Speaker as disregarding the authority of the Chair; And a Motion being made, and the Question being put, That Mr. PARNELL be suspended from the service of the House during the remainder of this day's sitting; The House proceeded to a Division. Lord Richard Grosvenor, one of the Tellers for the Ayes, came to the Table, and stated that he was unable to clear the House for the Division, certain Members having declared to him that it was their intention not to quit their places in the House. Mr. Speaker informed those Members it was their duty to retire from the House into one of the Lobbies, in order

nem fognak számítani. Azután utasítást adott a szavazás megkezdésére. Erre a ház szavazott. Az indítvány mellett 405-en, ellene pedig 7-en szavazván, az indítvány elfogadtatott. — Elnök tudomására hozta a háznak, hogy több képviselő, aki a kérdés föltételekor a nemmel szavazókkal kiáltott fel: akkor, amikor a szavazatszámlálók az üléstermet a szavazásra kiüríteni igyekeztek, helyét elhagyni vonakodott; e képviselők viselkedését a ház ítélete elé terjesztette. Elnök ezután fölszólította Mr. PARNELL-t, hogy a ház határozata értelmében vonuljon vissza. Mr. PARNELL-t, aki vonakodott engedelmeskedni, a Serjeant at Arms elnöki utasításra az ülésteremből eltávolította.

Mr. FINIGAN folyton zavarta Mr. GLADSTONE-t, aki a napirendhez szólott, mire az elnök őt az elnöki szék tekintélyének megsértése miatt megnevezvén, rendre utasította.

to take part in the Division, and that, if they refused to do so, their votes could not be counted; and Mr. Speaker then directed the Division to proceed. Then the House divided. The Yeas to the Right; The Noes to the Left. Tellers for the Yeas: Lord Richard Grosvenor, Lord Kensington: 405. Tellers for the Noes: Major Nolan, Mr. Richard Power: 7.

So it was resolved in the Affirmative. Mr. Speaker informed the House that several Members who had given their voices with the Noes when the Question was put, had, when the Tellers proceeded to clear the House for the Division, refused to quit their places, and Mr. Speaker submitted the conduct of such Members to the consideration of the House. Mr. Speaker then directed Mr. PARNELL to withdraw, pursuant to the Resolution of the House, and, he having refused to obey, the Serjeant-at-Arms, by direction of Mr. Speaker, removed Mr. PARNELL from the House.

Erre indítvány történt és a ház afelett szavazott, hogy a mai ülés tartamára Mr. FINIGAN-nak ülésezési joga fölfüggesztessék.

A ház szavazni készült, mikor Lord Richard Grosvenor, az indítvány mellett szavazókat szám lálók egyike, ismét a ház asztalához lépett és bejelentette, hogy nem képes az üléstermet kiüríteni, mert több képviselő vonakodik helyét elhagyni, mire az elnök fölszólította a képviselőket, hogy a szavazatszám lálók utasításait kövessék és figyelmeztette őket, hogy azzal, hogy az ülés-teremben maradnak, az elnöki szék tekintélyének ellenszegülnek, továbbá intette őket ama következményekre, amelyek viselkedésükből származhatnak. Azután utasítást adott a szavazás megkezdésére. Mire a ház szavazott Az indítvány mellett szavaztak 405-en, ellene 2-en. Az indítvány tehát elfogadtatott.

Mr. FINIGAN having persisted in interrupting Mr. GLADSTONE while speaking to a point of order, was named by Mr. Speaker as disregarding the authority of the Chair; And a Motion being made, and the Question being put, That Mr. FINIGAN be suspended from the service of the House during the remainder of this day's sitting, the House proceeded to a Division. Lord Richard Grosvenor, one of the Tellers for the Ayes, again came to the Table, and stated that he was unable to clear the House, because several Members refused to quit their places. Mr. Speaker thereupon directed those Members to follow the direction of the Tellers, and he admonished them that by remaining in the House, they were resisting the authority of the Chair, and cautioned them of the consequences that their conduct might entail upon them; and then Mr. Speaker directed that the Division should proceed. Then the House divided. The Yeas to the Right; The Noes to the Left. Tellers for the Yeas: Lord Richard Grosvenor, Lord Kensington: 405. Tellers for the Noes; Major Nolan, Mr. Richard Power: 2.

Lord Richard Grosvenor bemondta az elnöknek ama képviselők neveit, akik ülés helyüket elhagyni s az imént lefolyt szavazásban részt venni vonakodtak.

Elnök tudomására hozta a háznak, hogy ő azokat a képviselőket, akiknek neveit neki bejelentették, figyelmeztette, hogy viselkedésük sérti az elnöki szék tekintélyét.

Elnök ezután felszólította Mr. FINIGAN-t, hogy a ház határozata értelmében vonuljon vissza. Mr. FINIGAN vonakodván a felszólításnak engedelmeskedni, a Serjeant at Arms őt az elnök utasítására az ülésteremből eltávolította.

Elnök ezután a háznak bejelentette ama képviselők neveit, akik az imént lefolyt szavazás alkalmával az elnöki szék tekintélyét megsértették. Ezek a következők: Mr. BARRY, Mr. BIGGAR, Mr. BYRNE, Mr. William CORBET, Mr. DALY, Mr. DAWSON, Mr. GILL, Mr. Edmond GRAY, Mr. HEALY.

So it was resolved in the Affirmative. Lord Richard Grosvenor reported to Mr. Speaker the Names of those Members who had refused to quit their places in the House, and take part in the late Division. Mr. Speaker informed the House that those Members whose Names had been reported to him had been cautioned by him, that, by their conduct, they were disregarding the authority of the Chair. Mr. Speaker then directed Mr. FINIGAN to withdraw, pursuant to the resolution of the House, and he having refused to obey, the Serjeant-at-Arms, by direction of Mr. Speaker, removed Mr. FINIGAN from the House.

Mr. Speaker then stated to the House the Names of those Members who, during the late Division, had disregarded the authority of the Chair, as follows: Mr. BARRY, Mr. BIGGAR, Mr. BYRNE, Mr. William CORBET, Mr. DALY, Mr. DAWSON, Mr. GILL, Mr. Edmond GRAY, Mr. HEALY, Mr. LAMOR, Mr. LEAMY, Mr. LEAHY, Mr.

Mr. LAMOR, Mr. LEAMY, Mr. LEAHY, Mr. Justin M'CARTHY, Mr. M'COAN, Mr. MARUM, Mr. METGE, Mr. NELSON, Mr. Arthur O'CONNOR, Mr. T. P. O'CONNOR, The O'DONOGHUE, The O'GORMAN MAHON, Mr. O'SULLIVAN, Mr. O'CONNOR POWER, Mr. REDMOND, Mr. SEXTON, Mr. SMITHWICK, Mr. Alexander SULLIVAN és Mr. Timothy SULLIVAN — és e képviselők mindegyikét megnevezvén, rendreutasította, mint akik az elnöki szék tekintélyét megsértették.

Ezután indítvány történt és szavaztak afölött, hogy Mr. BARRY, Mr. BIGGAR, Mr. BYRNE, Mr. William CORBET, Mr. DALY, Mr. DAWSON, Mr. GILL, Mr. Edmond GRAY, Mr. HEALY, Mr. LAMOR, Mr. LEAMY, Mr. LEAHY, Mr. Justin M'CARTHY, M'COAN, Mr. MARUM, Mr. METGE, Mr. NELSON, Mr. ARTHUR, O'CONNOR, Mr. T. P. O'CONNOR, The O'DONOGHUE, The O'GORMAN MAHON, Mr. O'SULLIVAN, Mr. O'CONNOR POWER, Mr. REDMOND, Mr. SEXTON, Mr. SMITHWICK, Mr. Alexander SULLIVAN és Mr. Timothy SULLIVAN képviselők üléskezési joga a mai ülés

Justin M'CARTHY, Mr. M'COAN, Mr. MARUM, Mr. METGE, Mr. NELSON, Mr. Arthur O'CONNOR, Mr. T. P. O'CONNOR, The O'DONOGHUE, The O'GORMAN MAHON, Mr. O'SULLIVAN Mr. O'CONNOR POWER, Mr. REDMOND, Mr. SEXTON, Mr. SMITHWICK, Mr. Alexander SULLIVAN, and Mr. Timothy SULLIVAN; and severally named each one of those Members as having disregarded the authority of the Chair. And a Motion being made, and the Question being put, That Mr. BARRY, Mr. BIGGAR, Mr. BYRNE, Mr. William CORBET, Mr. DALY, Mr. DAWSON, Mr. GILL, Mr. Edmond GRAY, Mr. HEALY, Mr. LAMOR, Mr. LEAMY, Mr. LEAHY, Mr. Justin M'CARTHY, Mr. M'COAN, Mr. MARUM, Mr. METGE, Mr. NELSON, Mr. Arthur O'CONNOR, Mr. T. P. O'CONNOR, The O'DONOGHUE, The O'GORMAN MAHON, Mr. O'SULLIVAN, Mr. O'CONNOR POWER, Mr. REDMOND, Mr. SEXTON, Mr. SMITHWICK, Mr. Alexander SULLIVAN and Mr. Timothy SULLIVAN, be severally suspended from the service of the House for the remainder of this day's sitting,

tartamára fölfüggesztessék. A ház szavazásra készült.

Lord Richard Grosvenor ismét jelentette az elnöknek, hogy bizonyos képviselők a szavazásban résztvenni vonakodtak, akiknek azután az Elnök ismételte figyelmeztetését és intését.

Ezekután a ház szavazott. Az indítvány mellett szavaztak 416-an, ellene 10-en. Így az indítvány elfogadtatott.

Lord Richard Grosvenor azt is jelentette az Elnöknek, hogy ama képviselőkön kívül, akik az előbb lefolyt szavazásban résztvenni nem akartak, Mr. MOLLOY is vonakodott helyét, az üléstermet elhagyni.

Erre Elnök egyenként felszólította a következő képviselőket: Mr. BARRY, Mr. BIGGAR, Mr. BYRNE, Mr. William CORBET, Mr. DALY, Mr. DAWSON, Mr. GILL, Mr. Edmond GRAY, Mr. HEALY, Mr. LAMOR, Mr. LEAMY, Mr. LEAHY, Mr. Justin M'CARTHY, Mr. M'COAN, Mr. MARUM, Mr. METGE, Mr. NELSON, Mr.

the House proceeded to a Division. Lord Richard Grosvenor again reported to Mr. Speaker that certain Members refused to take part in the Division, and Mr. Speaker repeated to such Members the admonition and caution which he had previously given. Then the House divided. The Yeas to the Right; The Noes to the Left. Tellers for the Yeas: Lord Richard Grosvenor, Lord Kensington: 410. Tellers for the Noes: Major Nolan, Mr. Richard Power: 6. So it was resolved in the affirmative. Lord Richard Grosvenor also reported to Mr. Speaker that Mr. MOLLOY had, in addition to the other Members who had refused to take part in the late Division, declined to withdraw from his place in the House. Mr. Speaker thereupon directed Mr. BARRY, Mr. BIGGAR, Mr. BYRNE, Mr. William CORBET, Mr. DALY, Mr. DAWSON, Mr. GILL, Mr. Edmond GRAY, Mr. HEALY, Mr. LAMOR, Mr. LEAMY, Mr. LEAHY,

Arthur O'CONNOR, Mr. T. P. O'CONNOR, The O'DONOGHUE, The O'GORMAN MAHON, Mr. O'SULLIVAN, Mr. O'CONNOR POWER, Mr. REDMOND, Mr. SEXTON, Mr. SMITHWICK, Mr. Alexander SULLIVAN és Mr. Timothy SULLIVAN — hogy vonuljanak vissza. Miután pedig ők vonakodtak ennek az utasításnak engedelmeskedni, Elnök, a ház határozatának megfelelően, utasította a Serjeant at Arms-t, hogy eme képviselők mindegyikét távolítsa el az ülésteremből, amely utasításnak a Serjeant eleget tett.

Elnök Mr. MOLLOY-t az elnöki szék tekintélyének megsértése miatt rendreutasította. *Határozat:* Mr. MOLLOY ülésezési jogától a mai ülés hátralevő idejére fölfüggesztetik.

Mr. GLADSTONE újra fölállt, hogy a hárszabályokra vonatkozó indítványát előterjessze, amikor Mr. O'KELLY indítványozta, hogy őt ne hallgas-

Mr. Justin M'CARTHY, Mr. M'COAN, Mr. MARUM, Mr. METGE, Mr. NELSON, Mr. Arthur O'CONNOR, Mr. T. P. O'CONNOR, The O'DONOGHUE, The O'GORMAN MAHON, Mr. O'SULLIVAN, Mr. O'CONNOR POWER, Mr. REDMOND, Mr. SEXTON, Mr. SMITHWICK, Mr. Alexander SULLIVAN and Mr. Timothy SULLIVAN, severally to withdraw, and then, upon their refusal to obey his direction, Mr. Speaker, pursuant to the Resolution of the House, desired the Serjeant-at-Arms to remove each Member from the House, which direction was acted upon by the Serjeant. Mr. MOLLOY having been named by Mr. Speaker as disregarding the authority of the Chair; *Resolved.* That Mr. MOLLOY be suspended from the service of the House during the remainder of this day's sitting.

Mr. GLADSTONE again rose to proceed with his Motion relative to the Business of the House, when Mr. O'KELLY having moved That he be no longer heard, was named by Mr. Speaker as dis-

sák meg tovább. Erre Elnök őt az elnöki szék tekintélyének megsértése miatt rendreutasította. *Határozat:* Mr. O'KELLY ülésezési joga a mai ülés hátralevő részére fölfüggesztetik. Elnök ezután fölszólította Mr. O'KELLY-t, hogy a ház határozata értelmében vonuljon vissza. Miután ennek engedelmeskedni vonakodott, a Serjeant at Arms, Elnök utasítására, Mr. O'KELLY-t az ülés-teremből eltávolította.

Mr. GLADSTONE erre újból fölállt, hogy tegye indítványát a házszabályokra vonatkozólag, mikor Mr. O'DONNELL indítványozta, hogy ne hallgassák őt tovább. Elnök őt az elnöki szék tekintélyének megsértése miatt rendreutasítván, indítvány és szavazás történt az iránt, hogy Mr. O'DONNELL-nek ülésezési joga a mai ülés hátralevő részének tartamára fölfüggesztessék. A ház szavazott. Az indítvány mellett szavazott 311, ellene 1 képviselő. Ilyképen az indítvány elfogadtatott.

regarding the authority of the Chair; *Resolved*, That Mr. O'KELLY be suspended from the service of the House during the remainder of this day's sitting. Mr. Speaker then directed Mr. O'KELLY to withdraw, pursuant to the Resolution of the House, and he having refused to obey, the Serjeant-at-Arms, by direction of Mr. Speaker, removed Mr. O'KELLY from the House.

Mr. GLADSTONE again rose to proceed with his Motion relative to the Business of the House, when Mr. O'DONNELL having moved, That he be no longer heard, was named by Mr. Speaker as disregarding the authority of the Chair;

And a Motion being made, and the Question being put, That Mr. O'DONNELL be suspended from the service of the House during the remainder of this day's sitting; The House divided. The Yeas to the Right; The Noes to the Left. Tellers for the Yeas: Lord Richard Grosvenor, Lord Kensington: 311.

Lord Richard Grosvenor jelentette, hogy Mr. Richard POWER és Mr. O'SHAUGHNESSY vonakodtak az ülésteremben levő helyeiket elhagyni és résztvenni a szavazásban.

Elnök fölszólította Mr. O'DONNELL-t, hogy a ház határozatának értelmében vonuljon vissza. Miután az ennek engedelmeskedni vonakodott, a Serjeant at Arms elnöki utasításra Mr. O'DONNELL-t az ülésteremből eltávolította. Ezután Elnök jelentette a háznak, hogy Mr. Richard POWER-t és Mr. O'SHAUGHNESSY-t figyelmeztette és megintette azért a magaviseletükért, hogy vonakodtak résztvenni a szavazásban és megnevezte őket, mint olyanokat, akik megsértették az elnöki szék tekintélyét. *Határozat:* Mr. Richard POWER és Mr. O'SHAUGHNESSY a mai ülés hátralevő részének tartamára ülésezési joguktól fölfüggesztetnek. Elnök ezután egyenként utasította Mr. Richard POWER-t és Mr. O'SHAUGHNESSY-t, hogy a ház

Tellers for the Noes: Mr. Callan, Mr. Blake: 1. So it was resolved in the Affirmative. Lord Richard Grosvenor stated that Mr. Richard POWER and Mr. O'SHAUGHNESSY had refused to leave their places in the House and take part in the late Division. Mr. Speaker then directed Mr. O'DONNELL to withdraw, pursuant to the Resolution of the House, and he having refused to obey, the Serjeant-at-Arms, by direction of Mr. Speaker, removed Mr. O'DONNELL from the House. Mr. Speaker informed the House that Mr. Richard POWER and Mr. O'SHAUGHNESSY had been admonished by him, and cautioned for their conduct in refusing to take part in the late Division; and then Mr. Speaker named Mr. Richard POWER and Mr. O'SHAUGHNESSY as having disregarded the authority of the Chair: *Resolved.* That Mr. Richard POWER and Mr. O'SHAUGHNESSY be suspended from the service of the House during the remainder of this day's sitting. Mr. Speaker then directed Mr. Richard POWER and Mr. O'SHAUGHNESSY severally to withdraw, pursuant to the Resolution of the House, and

határozatának megfelelően, vonuljanak vissza és miután egyikük sem engedelmeskedett, a Serjeant at Arms, elnöki utasításra, eltávolította őket az ülésteremből.

d) A Bradlaugh-eset (1881.)¹

»1881 április 27. Mr. BRADLAUGH ismét a ház asztalához lépett, hogy letegye és aláírja az esküt, amikor a Speaker tudomására hozta neki a ház határozatát és fölszólította, hogy vonuljon vissza. Mire Mr. BRADLAUGH kijelentette, hogy tisztelettel nem hajlandó a Speaker fölszólításának eleget tenni és vonakodott visszavonulni. Indítvány történt és kérdés tétetett fel aziránt, hogy Mr. BRADLAUGH vonuljon most vissza. Az indítványt a ház elfogadta. A Speaker erre újból fölszólította Mr. BRADLAUGH-t, hogy vonuljon vissza s engedelmeskedjen a ház határozatának, ő azonban vonakodott a ház rendelkezésének, mint törvényellenesnek, engedelmeskedni. A Speaker erre fölszólította a Serjeant at Armst, hogy távolítsa el Mr. BRADLAUGH-t a

each Member having refused to obey, the Serjeant-at-Arms, by direction of Mr. Speaker, removed them from the House.« *L. Journal* 135. k. 55. és köv. l.

¹ »Wednesday, 27th April, 1881. Parliamentary Oath (Mr. Bradlaugh). Mr. BRADLAUGH again came to the Table to take and subscribe the Oath, when Mr. Speaker acquainted him with the Resolution of the House, and directed him to withdraw; Whereupon Mr. BRADLAUGH stated that he respectfully declined to follow the direction of Mr. Speaker, and that he refused to withdraw. A Motion was made, and the Question being put, That Mr. BRADLAUGH do now withdraw: It was resolved in the Affirmative. Mr. Speaker again called upon Mr. BRADLAUGH to withdraw, in obedience to the Order of the House, but he refused to obey the Order of the House, as being against Law. Mr. Speaker thereupon called on

ház korlátján túl. Mire a Serjeant kezét Mr. Bradlaugh-ra téve a ház korlátján kívül vezette őt.

Mr. BRADLAUGH azonban ennek dacára ismét a ház színe elé lépett és kijelentette abbeli elhatározását, hogy ellentáll a ház rendeletének. Mire a Serjeant ismét eltávolította őt.

Mr. BRADLAUGH újra a ház asztalához lépett s mint a háznak törvényesen megválasztott tagja, követelte, hogy a törvénytiszta esküt letehesse és aláírhasssa. Mire a Speaker tudomására adta Mr. BRADLAUGH-nak, hogy a ház határozata szerint vissza kell vonulnia és ha vonakodik ennek a határozatnak engedelmeskedni és nem vonul vissza a ház színe elől, a Serjeant at Arms kénytelen lesz őt eltávolítani a ház asztalától. Miután pedig Mr. BRADLAUGH kijelentette, hogy eltökélt szándéka mindaddig el nem távozni a ház asztalától, amíg őt erre erőszak alkalmazásával nem kényszerítik, a Serjeant az elnök uta-

the Serjeant-at-Arms to remove Mr. BRADLAUGH below the Bar; Whereupon the Serjeant having placed his hand on Mr. Bradlaugh, he was conducted below the Bar;

Mr. BRADLAUGH, however, again advancing within the Bar, and asserting his determination to resist the Order of the House, he was again removed by the Serjeant below the Bar.

. . . . Mr. BRADLAUGH came again to the Table, and claimed, as a duly elected Member, to take and subscribe the Oath required by Law. Whereupon Mr. Speaker informed Mr. BRADLAUGH that the House had ordered him to withdraw, and that if he refused to obey that Order, and did not withdraw below the Bar, he must be removed from the Table by the Serjeant at Arms. And Mr. BRADLAUGH, having stated that it was his determination not to retire from the Table unless force was used to compel him to do so, the Serjeant, by the direction of Mr. Speaker, placed his hand upon Mr. BRADLAUGH, and conducted him below the Bar*.
L *Journal* 136. k. 198—9.

sítására Mr. BRADLAUGH-ra tette kezét és a ház korlátján túl vezette őt.«

»1881 május 10. Mr. BRADLAUGH megint a ház asztalához lépett és kijelentette, hogy mint a háznak törvényszerűen megválasztott tagja, eleget akar tenni a törvény által előírt kötelességének és le akarja tenni a törvényszabta esküt. Mire a Speaker tudatta Mr. BRADLAUGH-val, hogy eskütételre való jelentkezését illetőleg a ház már határozott, még pedig oly értelemben, hogy Mr. BRADLAUGH a ház korlátján kívül maradjon; a Speaker ennek a határozatnak megfelelően felszólította Mr. BRADLAUGH-t, hogy vonuljon vissza. Miután Mr. BRADLAUGH kijelentette, hogy ő tisztelettel vonakodik engedelmeskedni a Speaker utasításának, ez utóbbi felszólította a Serjeant at Armst, hogy távolítsa el Mr. BRADLAUGH-t és a Serjeant ennek megfelelően a ház korlátján túl vezette őt.

»Tuesday, 10th May, 1881. Mr. BRADLAUGH came again to the Table, and stated that he was there in order that he might fulfil the duty imposed upon him by Law as a duly elected Member, and take the Oath required by Law. Whereupon Mr. Speaker informed Mr. BRADLAUGH that upon his presenting himself to take the Oath, the House had already ordered him to withdraw below the Bar; and Mr. Speaker, in pursuance of that Order, called on Mr. BRADLAUGH to withdraw. Mr. BRADLAUGH, having stated that he respectfully refused to obey Mr. Speaker's direction, Mr. Speaker called upon the Serjeant at Arms to remove Mr. BRADLAUGH, and the Serjeant accordingly conducted him below the Bar. Mr. BRADLAUGH thereupon, standing at the Bar, declared that it was his intention to refuse to obey the Order of the House, as it was illegal. Whereupon a Motion was made, and the Question being put, That the Serjeant at Arms do remove Mr. BRADLAUGH from the House, until he shall engage not further to disturb the Proceedings of the House: — It was resolved in the Affirmative.

Mr. BRADLAUGH azonban a ház korlátjánál állva kijelentette, hogy szándéka megtagadni az engedelmességet a ház határozatának, minthogy az törvénytelen. Mire indítvány történt, hogy a Serjeant at Arms távolítsa el Mr. BRADLAUGH-t a házból mindaddig, míg ő meg nem igéri, hogy nem fogja zavarni a ház tanácskozásait. A ház ily értelemben rendelkezett, kimondván, hogy: »A Serjeant at Arms távolítsa el Mr. BRADLAUGH-t a házból mindaddig, míg ő meg nem igéri, hogy nem fogja zavarni a ház tanácskozásait.«

»1881 május 11. Elnök tudomására hozta a háznak, hogy levelet kapott Mr. BRADLAUGH-tól, a Northampton-i kerületi képviselőjétől, a háznak az ő ügyében tanúsított eljárása dolgában; a levél, mely felolvastatott, következőképen hangzott:

A képviselőház nagyméltóságú Elnökének.

Képviselőházi könyvtár 1881. május 11.

Uram! Az Ön útján óhajtom megörökíteni tiltakozásomat a Háznak ama határozata ellen,

Ordered. That the Serjeant at Arms do remove Mr. BRADLAUGH from the House, until he shall engage not further to disturb the Proceedings of the House.« *L. Journal* i. h. 227.

»Wednesday, 11th May, 1881. Mr. Speaker acquainted the House, that he had received a Letter from Mr. BRADLAUGH, returned as one of the Members for the Borough of Northampton, relative to the Proceedings of the House in his case, which he read to the House, as followeth:

To the Right Honourable The Speaker
of the House of Commons.

House of Commons Library, 11th May, 1881.

Sir, I beg through you to place on record my protest against the Resolution of the House, hindering and preventing me from exercising my statutory right, and from performing my constitutional duty to my constituents. I have been duly returned as one

amely megakadályoz engem abban, hogy törvényes jogaimat gyakoroljam és választóimmal szemben fennálló alkotmányos kötelességeimet teljesíthessem. Én szabályszerűen megválasztattam Northampton város képviselőjéül. E választás törvényességét a ház elismerte és igazolta. Semmiféle petíció ellene be nem adatott és választhatóságom ellen sem támaszt senkisésem törvényben gyökerező kifogást. Mindazonáltal, minden parlamenti precedens nélkül és a törvénynek abszolút sérelmével, a Ház jónak látta — bár elismer szabályszerűen megválasztott képviselőnek — tényleges fizikai erőszakkal megakadályozni engem ama kötelességem teljesítésében, amelyet a törvény kifejezett szavai reám rónak. A Ház mentelmi jogai lehetetlenné teszik, hogy én e kérdést a bíróságok ítélete alá bocsássam. E pillanatban tehát csak annyit tehetek, hogy ünnepélyesen tiltakozzam a northamptoni választók nevében, akiknek jogai csorbulást szenvedtek és

of the Members to represent in the House of Commons the Borough of Northampton. The legality of that Return has been admitted, by, and certified to, the House. There is no Petition against my Return, and it is not pretended that I am subject to any legal disqualification. Yet without any precedent in the Journals of the House, and in absolute defiance of the Statute, the House has thought fit — while recognising me as a duly elected Member — to prevent me by actual physical force from fulfilling the duty imposed upon me by the express words of the Law. The privileges of the House render it impossible, for me to submit the question to the decision of a Court of Law. I, can only for the moment solemnly protest, in the name of the electors of Northampton, whose rights have been infringed, and whose lawful representative I am. And I beg most respectfully, Sir, that, in such manner as to you may seem fit, you will communicate this protest to the

akiknek törvényes képviselője vagyok. A legteljesebb tisztelettel bátorkodom Önt Elnök úr arra kérni, hogy — amely módon jónak látja — sziveskedjék ezt az én tiltakozásomat a Házzal közölni. Tisztelettel legalázatosabb szolgája Ch. BRADLAUGH.«

»1881 július 5. A Speaker értesítette a Házat, hogy Mr. BRADLAUGH-tól, Northampton város képviselőjétől levelet kapott, amelyet, úgy hiszi, közölnie kell a Házzal, minthogy ennek rendjét és tekintélyét érinti.

A képviselőház nagyméltóságú Elnökének.

Uram. Legnagyobb tisztelettel bátorkodom tudomására hozni a következőket:

1. Meggyőződtem arról, hogy úgy elutasításom ápr. 27-ikén, mint a Serjeant at Arms által a házból történt eltávolíttatásom máj. 10-ikén, amikor a törvény értelmében a házszabályoknak teljesen megfelelően megkiséreltem a székfoglalás kötelességét teljesíteni, absolute törvény-

House. I have the honour to be, Sir, Your most obedient Servant, Ch. BRADLAUGH.« *L. Journal* i. h. 228.

»Tuesday, 5th July, 1881. Mr. Speaker acquainted the House, that he had received from Mr. BRADLAUGH, Member for the Borough of Northampton, a Letter, which Mr. Speaker thought proper to communicate to the House, as it concerned its order and authority.

To the Right Honourable The Speaker of the House of Commons.

Sir, I beg most respectfully to submit to your notice the following points: 1. I am advised that the interruption on the 27th April, and my removal on the 10th May last from the House by the Serjeant at Arms, when engaged according to Law and in precise compliance with the Rules and Orders of the House in attempting to perform the duty of taking my seat, was on each occasion absolutely illegal, and was an infringement of my rights

telen volt és megsértése az engem mint a Ház szabályszerűen megválasztott tagját megillető mentelmi jognak.

2. Meggyőződtem továbbá, hogy a képviselőháznak sem a törvény értelmében, sem pedig a saját precedenseiből kifolyólag nem volt joga engem sem elutasítani, sem a Serjeant at Arms által eltávolítani amiatt, hogy én törvényes jogomat kívántam gyakorolni és törvényes kötelességemet óhajtottam annak rendje szerint teljesíteni.

3. Meggyőződtem arról is, hogy jogosítva lettem volna ellentállni a Serjeant at Arms részéről alkalmazott törvénytelen, s ép ezért nem indokolható karhatalomnak.

4. Meggyőződtem arról is, hogy a Serjeant at Arms általi erőszakos eltávolíttatás tényének törvénytelensége dacára nevezett Serjeant at Arms ellen semmiféle bíróságnál sem keresettek orvoslást, mivelhogy a képviselőház men-

and in breach of my privileges as a duly returned Member of the House. 2. I am advised that the House of Commons had not any authority either by statute, or according to its own precedents, to pass any Resolution interrupting me or authorising the Serjeant at Arms so to remove me, I being then in the exercise of my lawful right and attempting the orderly performance of my legal duty. 3. I am advised that I should have been justified in resisting the use of the illegal and therefore unjustifiable physical force on the part of the Serjeant at Arms. 4. I am advised that notwithstanding the illegality of the said forcible removal of myself by the Serjeant at Arms, I have no remedy in any Court of Law against the said Serjeant at Arms, as the privileges of the House of Commons protect its Officer even in wrongful acts, if such acts are done in pursuance of the Order of the House. 5. I am advised that the Order of the House on the 10th. May last, a copy

telmi joga annak tisztviselőjét még törvénytelen cselekedetek esetében is védi, ha ezek a cselekedetek a Ház rendeletére követték el.

5. Meggyőződtem arról is, hogy a Háznak május 10-ikén hozott határozata, amelyet nekem másolatban kézbesítettek, nem hatalmazza föl a Serjeant at Armst, hogy erőszakot alkalmazzon a Házba való visszatérésem megakadályozására, ahová engem annak idején bevezettek oly célból, hogy a házszabályok rendelte időben és módon helyemet a törvénynek megfelelően elfoglaltam.

6. Továbbá: Ha a szóbanforgó határozat olyképen értelmeztetnék, mintha a Serjeant at Arms föl volna hatalmazva arra, hogy erőszakkal is megakadályozza törvény által előirt kötelességemnek teljesítése végett megkísérlendő belépésemet a Házba, akkor az erőszakban résztvevő minden személy teljesen törvénytelenül járna el s nekik törvényesen ellenállhatnak.

of which Order has been served upon me, does not authorise the Serjeant at Arms to use force or to employ force to prevent my re-entry into the House, to the Table of which I have been properly introduced, for the purposes of completely complying with the Law in order to take my seat at the time and in the manner provided by the Standing Orders. 6. That if such Order should be construed to authorise the said Serjeant at Arms to attempt by force to prevent me from entering the House to complete and fulfil the duty required from me by Law, in the manner provided by the Standing Orders, then that any such user of force would be absolutely illegal, and may be lawfully resisted and overcome by me.

I beg therefore, Sir, most respectfully to give notice that I claim to disregard the Order of the House of the 10th day of May last, and to treat the same as not requiring obedience from

Ezért, Uram, a legnagyobb tisztelettel vagyok bátor tudomására hozni, hogy a Háznak május 10-ikén hozott határozatát tekintetbe nem veszem, illetve olybá tekintem, hogy iránta engedelmes-séggel nem tartozom, mert a nevezett határozat teljesen törvénytelen. Nem vonom kétségbe a Háznak ama jogát, hogy — ha úgy tetszik — mandátumomat megsemmisítse, ha helyemet a Házban már egyszer elfoglaltam. Ebben az esetben a northamptoni választókat illeti egy új választás útján annak eldöntése, hogy ki által kívánják magukat a jövőben képviseltetni. Nem vitatom el a Háznak ama jogát sem, hogy engem elzárhasson s egy ily határozattal sem szállanék szembe, mert hiszen ezt a jogát a Ház nálam sokkal kiválóbb férfiakkal szemben érvényesítette. Azonban igenis kétségbevonom a Háznak azt az állítólagos jogát, mintha a törvény ellenére és tisztán erőszakkal megakadályozhatna engem abban, hogy eleget tegyek választóim megbízásának, akiknek törvényes képviselőjük vagyok.

Uram, a törvénynek és megbízóimnak nevé-

me, on the ground that such Order is absolutely illegal. I do not dispute the power of the House in its pleasure to vacate my seat if once I have taken it. In such case it would be for the Electors of Northampton to decide on a new Election as to whom they would wish further to represent them. I do not question, nor should I resist, the authority of the House to arrest me, this right it has exercised over Englishmen far more important than myself, but I do deny, and, if it unhappily becomes necessary, shall feel it my duty to resist, the claim to prevent me, in spite of the Law, and by physical force alone, from complying with the Return and Mandate of my Constituents, whose lawful representative I am.

ben a legnagyobb tisztelettel bejelentem, hogy a házszabályok által megszabott módon és időben ismét meg fogok jelenni a Ház asztala előtt, hogy teljesítsem a törvény által reám rótt ama kötelességet, amelynek teljesítését eddig helytelenül és törvénytelenül megakadályozták.

Választóimmal egyetértésben, vártam volna és még most is várnék a Ház elfogadható rendelkezésére, illetve az én székfoglalásom módjára vonatkozó törvény alkotására; azonban, minthogy a Ház semmiféle lépést nem tett ez ügyben s megválasztatásomnak törvényességét sem vonja kétségbe, tartozom megbízóimnak azzal, hogy ragaszkodjam kétségbe nem vont törvényes jogaimhoz és véget vessek annak az állapotnak, amely precedens nélkül áll az angol parlament történetében. Tisztelettel legalázatosabb szolgálja
Ch. BRADLAUGH.«

In the name of the Law, Sir, and of my Constituents, I also most respectfully give notice that I shall, in the manner and at the time provided by the Standing Orders of the House, again present myself at the Table of the House to complete the fulfilment of the duty imposed on me by Law, and in the course of the performance of which duty I have been most improperly and illegally interrupted and hindered.

I, having obtained the leave of my Constituents to this effect, would have waited, and would still wait the reasonable pleasure of the House, as to any Legislation with reference to the manner of my taking my Seat; but, as the House does not express any opinion on this subject, and does not challenge in any way the lawfulness of my Return, it is due to my Constituents that I should insist on the performance of my duty in my unchallenged lawful right, and thus put an end to a state of things without precedent in the History of Parliament. I have the honour to be, Sir, Your most obedient Servant, Ch. Bradlaugh.« *L. Journal* i. h. 347.

»1881 augusztus 3. Indítvány történt s kérdés tétetett föl aziránt, hogy: »A ház felfogása szerint a háznak május hó 10-én hozott határozata, mely szerint A Serjeant at Arms távolítsa el Mr. BRADLAUGH-t a házból mindaddig, amíg ő meg nem igéri, hogy a ház tárgyalásait zavarni nem fogja, « úgy értelmezendő, hogy Mr. BRADLAUGH-nak csak az ülésterem ajtaján belül nem szabad tartózkodnia és a határozat nem adott felhatalmazást a Serjeant at Armsnak arra, hogy kizárja Mr. BRADLAUGH-t az épületnek egyéb részeiből is és hogy ennél fogva a Serjeant at Arms és a háznak alárendelt tisztviselői akkor, amikor az épületnek egyéb részeiből is eltávolították Mr. BRADLAUGH-t, a ház meghatalmazása nélkül cselekedtek és eljárásukkal megsértették a képviselői mentelmet, amelytől a háznak erre vonatkozó határozata nélkül egy képviselőt sem lehet megfosztani.« E határozati javaslatához oly értelmű

»Wednesday, 3rd August, 1881. A Motion was made, and the Question being proposed, That, in the opinion of this House, the Resolution of the House passed 10th May last, »That the Serjeant-at-Arms do remove Mr. BRADLAUGH from the House, until he shall engage not further to disturb the proceedings of the House«, meant that Mr. BRADLAUGH should not come within the outer door of this Chamber, and did not give any power to the Serjeant-at-Arms to hinder him from entering and remaining in all or any other portions of this edifice and that therefore the Serjeant-at-Arms and the Officers of the House acting under him, in excluding Mr. BRADLAUGH from such other portions of the edifice, acted without the authority of this House, and in so doing interfered with the privileges inherent in Membership of this House, and from which no Member can be deprived without a Resolution of this House to that effect; An Amendment was proposed to be

módosítás adatott be, miszerint az indítvány első szavát követő szöveg teljesen hagyassék ki, és helyébe e szavak iktattassanak: (a ház) »helyesli az Elnök és a rendelkezése alatt álló háztisztviselők eljárását.« És midőn föltétetett a kérdés, hogy a kihagyatni javasolt szavak benn maradjanak-e az eredeti indítványban, a ház ekkép szavazott: 7 igen és 191 nem. A ház tehát tagadó értelemben határozott. — És föltétetvén a kérdés, hogy e szavak: »a ház helyesli az Elnök és az ő rendelkezése alatt álló háztisztviselők eljárását« amazok helyébe tétessenek-e — a ház igenlő értelemben határozott.

Mire a főkérdés, ilyképen módosítva, föltétetvén, *határozatilag* kimondatott, hogy: »A ház helyesli az Elnök és az ő rendelkezése alatt álló háztisztviselők eljárását.«

made to the Question, by leaving out from the word »That« to the end of the Question, in order to add the words »this House approves the action of Mr. Speaker and of the Officers of this House acting under his orders«, instead thereof. And the Question being put, That the words proposed to be left out stand part of the Question; The House divided. The Yeas to the Right; The Noes to the Left. Tellers for the Yeas. Mr. Labouchere, Mr. Ashton Dilke: 7— Tellers for the Noes, Lord Richard Grosvenor, Lord Kensington: 191.

So it passed in the Negative. — And the Question being put That the words »this House approves the action of Mr. Speaker and the Officers of this House acting under his orders«, be added, instead thereof: — It was resolved in the Affirmative. — Then the Main Question, so amended, being put; *Resolved*, That this House approves the action of Mr. Speaker and the Officers of this House acting under his orders«. L. *Journal* i. h. 426.

e) Mr. Flavin és társai esete (1901).

I.¹

»1901. március 5. Indítvány történt, hogy egy 17,304.000 fontot meg nem haladó összeg a következő belügyi és pénzügyi közigazgatási célokra az 1912. márc. 31.-ével végződő folyamára Ő Felsége rendelkezésére bocsáttassék stb. stb.

1901. március 6. És éjjél elérkezvén, kifogás tétetett a további tárgyalás ellen és az elnök (Chairman) a tárgyalás félbeszakítását javasolta. Mire Mr. BALFOUR szólásra emelkedett és a vita berekesztése iránt szavazást indítványozott stb. . . . Több képviselő vonakodott szavazás végett az ülésteremből a folyosóra vonulni. Mire elnök utasítást adott, hogy az ülésterem ajtóit újból nyissák fel, hogy a Speaker elé terjeszthesse az ügyet.

A Speaker újra elfoglalta az elnöki széket,

¹ A ház jegyzőkönyve (*Journal*) nyomán.

»Tuesday, 5th March, 1901. Motion made and Question proposed, That a Sum, not exceeding £ 17,304.000 be granted to His Majesty, on account, for or towards defraying the Charges for the following Civil Services and Revenue Departments for the year ending on the 31st day of March 1902. etc., etc.

Wednesday 6th March, 1901. And, it being after Midnight and objection being taken to further Proceeding, the Chairman proceeded to interrupt the Business; Whereupon Mr. BALFOUR rose in his place and claimed to move, »That the question be now put« etc. . . . Several Members refused to leave the House to proceed to the Division Lobby. Whereupon the Chairman directed the Doors to be unlocked in order to report the matter to the Speaker.

Mr. Speaker resumed the Chair; Whereupon the Chairman

mire a bizottsági elnök (Chairman) jelentette a Speakernek, hogy több képviselő, nevezetesen South East Cork, North Kerry. South Tipperary, North Meath, North Leitrim, East Limerick, North East Cork, West Cavan, East Tyrone, South Fermanagh, East Cork és West Cork képviselői vonakodtak az üléstermet elhagyni és szavazás végett a folyosókra távozni, amikor őket erre felszólította. A Speaker fölhívást intézett a nevezett képviselőkhez, hogy a ház érdekében hagyják abba engedetlenségüket az elnöki utasítás iránt. A nevezett képviselők azonban ismételték abbeli elhatározásukat, hogy nem hagyják el szavazás végett az üléstermet. A Speaker erre Mr. CREAN, Mr. FLAVIN, Mr. CULLINAN, Mr. Patrick WHITE, Mr. M'HUGH, Mr. LUNDON, Mr. William ABRAHAM (Cork), Mr. M'GOVERN, Mr. DOOGAN, Mr. JORDAN, Captain DONELAN és Mr. GILHOOLY képviselőket rendreutasította, mint akik a ház tárgyalásmenetét készakarva megakasztják és az elnöki

reported to Mr. Speaker, That several Members. the honourable Members for South East Cork, North Kerry, South Tipperary, North Meath, North Leitrim, East Limerick, North East Cork, West Cavan, East Tyrone, South Fermanagh, East Cork and West Cork, had refused to leave the House and proceed to the Division Lobby when directed to do so by him. Mr. Speaker appealed to the honourable Members in the interests of the House not to persist in their refusal to obey the Chair. But the said honourable Members having repeated their determination not to leave the House for the Division, Mr. Speaker named Mr. CREAN, Mr. FLAVIN, Mr. CULLINAN, Mr. Patrick WHITE, Mr. M'HUGH, Mr. LUNDON, Mr. William ABRAHAM (Cork), Mr. M'GOVERN, Mr. DOOGAN, Mr. JORDAN, Captain DONELAN and Mr. GILHOOLY as wilfully obstructing the Business of the House and disregarding the Authority of the Chair. A Mo-

tekintély iránt tiszteletlenséget tanusítanak. Indítvány történt és a kérdés föltétetett, hogy a nevezett képviselők: Mr. CREAN, Mr. FLAVIN, Mr. CULLINAN, Mr. Patrik WHITE, Mr. M'HUGH, Mr. LUNDON, Mr. William ABRAHAM (Cork), Mr. M'GOVERN, Mr. DOOGAN, Mr. JORDAN, Captain DONELAN és Mr. GILHOOLY üléskezési joga felfüggesztessék. (Mr. Balfour.)

A ház szavazáshoz fogott. Sir William Walrond és Mr. Anstruther jelöltettek ki az »igen«-nel szavazók számlálására, a »nem -mel szavazók számlálására azonban senki sem jelentkezvén, a Speaker kijelentette, hogy a ház az indítványt elfogadta. A Speaker ezután fölszólította a nevezett képviselőket, hogy vonuljanak vissza, de azok vonakodtak utasításának engedelmeskedni. Mire a Speaker utasította a Serjeant at Arms-t, hogy gondoskodják a nevezett képviselők eltávolításáról, akik ennek megfelelően el is távolíttattak.

A ház ezután ismét bizottsággá alakult át.«

tion was made, and the Question being put, That the said Members: Mr. CREAN, Mr. FLAVIN, Mr. CULLINAN, Mr. Patrick WHITE, Mr. M'HUGH, Mr. LUNDON, Mr. Willam ABRAHAM (Cork), M'GOVERN, Mr. DOOGAN, Mr. JORDAN, Captain DONELAN and Mr. GILHOOLY be suspended from the service of the House — (Mr. Balfour).

The House proceeded to a Division. Sir William Walrond and Mr. Anstruther were appointed Tellers for the Yeas, but no Member being willing to act as Tellers for the Noes, Mr. Speaker declared that the Yeas had it. Mr. Speaker then directed the said Members to withdraw, but they refused to obey his order. Whereupon Mr. Speaker directed the Serjeant at-Arms to cause the said Members to be removed from the House, and they were removed accordingly. Then the House again resolved itself into the Committee. *L. Journal* 156 k. 61—2.

II.¹

A karhatalom alkalmazásáról, az annak folytán tett mentelmi bejelentésről és interpellációról, valamint az esetből kifolyólag előállott házszabályszigorítás alkalmával lefolyt vitáról a Ház tanácskozási naplója a következőkép emlékezik meg:

1. A képviselők kizárása és eltávolítása.

(1901. márc. 5.)

»A Ház bizottsággá alakulva, Mr. LOWTHER házbizottsági elnök elnöklete alatt a költségvetést tárgyalta és Mr. BALFOUR miniszter indítványára 220 szavazattal 117 szavazat ellen elhatározta a vita bezárását (klotúr). A soron levő 17,304.000 fontnyi (mintegy 410 millió korona) költségvetési tétel fölötti szavazás céljából a házbizottsági elnök megnevezte a szavazatok megszámlálásával megbízott képviselőket.

Mr. BOYLE (irpárti): A napirendhez kívánok szólni.

Elnök: Rendre utasítom! Minden képviselőnek el kell hagynia a termet, mert szavazás következik. Kérem a képviselő urakat, vonuljanak az oldalfolyosókra.

(Egy perccel később.)

¹ A ház tárgyalási naplója nyomán. (*Debates*. IV. 90. köt.)

Elnök: Kérnem kell a t. képviselő urakat, sziveskedjenek szavazás céljából az oldalfolyósókra távozni.

Mr. M'HUGH (Leitrim kerület képviselője): Mi nem fogunk szavazni.

Mr. FLAVIN (Kerry kerület képviselője): Legyen szabad kijelentenem, hogy mi kötelességünknek tartjuk tiltakozni azon eljárás ellen, hogy az ir képviselők elől elzárták a vitát, mielőtt egyetlen irpárti beszédet meghallgattak volna.¹

Elnök: Rendre utasítom! Nem lehet visszatérni a vitára a vitát bezáró határozat után. A Ház már elhatározta, hogy szavazni kell, és nekem kötelességem a szavazást elrendelni.

Egy képviselő: Nekünk pedig az a kötelességünk, hogy ne szavazzunk.

Elnök: Erről most nem vitatkozhatunk.

Mr. FLAVIN: Az ir képviselőknek nem adtak alkalmat, hogy a tárgyhoz szóljanak.²

Elnök: Rendre utasítom! Ha a képviselő urak nem akarnak szavazni, erről jelentést kell tennem a Speakernek.

Mr. M'HUGH: Még ha behozatja rendőreit, sem fogunk szavazni.³

¹ »We fell it our duty to protest against the manner in which all the Irish votes have been closed without a single Irish voice having been heard.« L. *Debates* i. h. 691—2.

² »The Irish Members have got no chance of speaking.« L. *Debates* i. h. 692.

³ »Bring in your policemen, but we are not going to divide.« L. *Debates* i. h. 693.

Elnök elrendelte a teremajtók kinyitását oly célból, hogy az ügyről a Házelnöknek (*Speaker*) jelentést tegyen.

(*A Speaker elfoglalta az elnöki széket.*)

Házbizottsági elnök (Chairman): Házelnök (*Speaker*) úr, jelentenem kell Önnek, hogy azon szavazás tartama alatt, melyet a Háznak a vita bezárását elrendelő határozata folytán el kellett rendelnem, a Ház egyes tagjai kijelentették, hogy helyüket elhagyni és szavazás céljából kivonulni nem hajlandók. Én őket ismételten felszólítottam, de kijelentéseikből arra kellett következtetnem, hogy megtagadják a szavazást. Ennek alapján a Ház iránti kötelességemnek tartottam az adott körülmények között követni a korábbi alkalmakkor létesített precedenseket és felkérni Önt Uram, hogy térjen vissza a Ház elnöki székébe. Nem volt módomban mindazon képviselő urakat meglátni, akik vonakodtak helyüket elhagyni, de kijelenthetem, hogy közöttük volt South East Cork, North Kerry, South Tipperary, North Meath, North Leitrim, East Limerick, North-East Cork, West Cavan, East-Tyrone, South Fermanagh, East Cork és West Cork képviselője.

Mr. JOYCE: Limerick képviselője szintén!

Mr. NANNETTI: College-Green képviselője szintén!

Mr. O'DONNELL: South-Mayo képviselője szintén!

Mr. FLAVIN: Ön felszólított engem a Házból való távozásra és én megtagadom ezt.

Speaker: A Ház rendőrfőnöke (Serjeant-at-Arms) gondoskodni fog arról, hogy megfelelő karhatalom alkalmaztassék a t. képviselő ur kényszerítésére. Felolvasom sorban a t. képviselő urak neveit s utasítom a teremőröket (messengers), hogy gondoskodjanak kivezetésükről, ha nem akarnak önként távozni. Felhivom Mr. CREAN-t, hogy hagyja el a Házat.¹

Mr. CREAN: Tisztelettel megtagadom, Elnök úr!

Speaker: Kérnem kell a Serjeant-ot, gondoskodjék arról, hogy Mr. CREAN elhagyja a Házat.

Mr. CREAN: Nem fogok kimenni.

Speaker: Akkor a képviselő urat karhatalommal kell eltávolítani a Házból. *(Ekkor vonult Scantlebury rendőrfelügyelő vezetése alatt egy húszfőnyi rendőrcsapat az ülésterembe.)*

Mr. CREAN ennek megfelelően eltávolíttatott.²

¹ »Mr. FLAVIN: You have named me and I refuse to leave the House.

Mr. *Speaker*: The Serjeant at Arms will see that the orders of the House are obeyed and that *adequate force is used if it becomes necessary to compel the hon. Member*. I must call the names of the hon. Members in order and *I must ask the messengers to see that they are removed if they will not withdraw*. I call on Mr. CREAN to leave the House « L. Debates i. h.

² »Mr. CREAN: I respectfully decline, Mr. Speaker.

Mr. *Speaker*: I must ask the Deputy Serjeant to see that Mr. CREAN leaves the House.

Mr. CREAN: I will not leave.

Mr. *Speaker*: Then the hon. Member must be removed by force out of the House.

Mr. CREAN was accordingly removed.« L. Debates i. h.

Speaker: Kérem kell M'HUGH urat, hogy távozzék a Házból.

Mr. M'HUGH: Megtagadom. Miért fojtják belénk a szót?

Speaker: Kérem a t. képviselő urakat, legyenek egy kis tekintettel a Ház méltóságára, amelynek tagjai.

Mr. M'HUGH: Mi a végletekig ellenállunk és szembeszállunk az elnökkel és a kormánnyal is.¹

Mr. FLAVIN: Talán nem tudja a Házelnök úr, hogy távollétében egy 17 milliós kiadási tétel vitáját bezárták anélkül, hogy egyetlen ir képviselő is részt vehetett volna a vitában?

Mr. M'HUGH eltávolíttatott.

Speaker: Felszólítom Mr. Patrick WHITE-t, aki egyike azon képviselőknek, akiket megneveztem, hogy távozzék a Házból, és igen kérem arra, hogy távozzék békésen.

Mr. WHITE: Nem fogok kimenni a Házból.

Speaker: Akkor a képviselő urat el kell távolítani.

Mr. WHITE eltávolíttatott.

Mr. O'BRIEN: Mielőtt ez az elszomorító eljárás továbbra is megismételtetnék, én, csakis

¹ »Mr. *Speaker*: I appeal to the hon. Members to have some respect for the dignity of the House to which they belong.

Mr. M'HUGH: We are absolutely defiant, and we will defy even the Chair and the Government.« L. *Debates* i. h. 695.

a magam nevében beszélve, aggódva kutatom, vajjon nem lehetne-e valami kivezető utat találnunk ebből a dilemmából? Együttérzek pártfeleim tiltakozásával, és ha kivezető utat nem lehet találni, akkor ugyanazon eljárás, mint amelynek most tanui voltunk, tovább fog folytatódni mindazokkal szemben, akik e padokon ülnek. Appellálni szeretnék, Házelnök úr, az Ön közvetítésével a Ház vezéréhez, hogy megkérdezzem, nem gondolná-e most már ezt az eljárást befejezendőnek; azt hiszem, ha ő beleegyeznék most az ülés elnapolásába, holnap nyugodtabb lelkiállapotban ülhetne össze a Ház. Ha ezen álláspontomat nem lehetne elfogadnia, úgy nem látnék más erkölcsi lehetőséget pártfeleim számára, mint azt, hogy mindannyian erőszakkal hurcoltassuk ki magunkat.¹ Engedje remélnem Elnök úr, hogy Ön valamely békés megoldást fog tudni kezdeni.

Speaker: Az egyedüli, amit tehetek, hogy a képviselő urakat, akár kedvükre van az a fordulat, mely a Ház ügymenetében bekövetkezett, akár nincsen — figyelmeztessem, hogy mindenekelőtt a Ház rendjét kell tiszteletben tartaniok. Miután szavazást rendelt el a Ház és a szavazásra

¹ »If that suggestion cannot be adopted, then I see no other alternative to every Member on these benches being forcibly removed.« L. *Debates* i. h.

való szétoszlás iránt megtörtént a felhívás, a t. képviselő urakat pedig meg kellett neveznem, mert megtagadták a folyosókra való kivonulást: nekik kötelességük volna illendő módon távozni a Házból. Később, megfelelő alkalomkor, bejelenthetik tiltakozásukat, de most az a kötelességük, hogy békességesen távozzanak.¹

Mr. CULLINAN, Mr. DOOGAN, Mr. DONELAN, Mr. W. ABRAHAM, Mr. GILHOOLY, Mr. LUNDON, Mr. MC. GOVERNIL, Mr. JORDAN és Mr. FLAVIN képviselők, miután a Házelnök azon parancsával szemben, hogy a Házból távozzanak, megtagadták az engedelmisséget, ezután szintén eltávolítottak.

Speaker: A Ház most ismét bizottsággá fog átalakulni, hogy megkezdett működését befejezze. Remélem, hogy ha szükségessé válik a szavazás végett való szétoszlás, a t. képviselő urak a Házbizottság elnökének a felhívására a terem el fogják hagyni.

A Ház visszaalakult bizottsággá és megszavazta a napirenden volt 17 milliós tételt.

Az ülés éjfél után 1 óra 10 perckor végződött.«

¹ »The only suggestion that I can possibly make is that hon. Members, whether they agree with the course that has been taken in the House or not, should respect the order of the House first... A protest may be made on a proper occasion, but their duty is to retire peaceably.« L. *Debates* i. h. 696.

2. Mr. J. Redmond mentelmi bejelentése a kizárás és karhatalom tárgyában. (1901. márc. 6.)

Mr. John REDMOND: Házelnök úr, mentelmi esetet óhajtok bejelenteni a Háznak ama kínos jelenet alkalmából, mely ma éjjel ebben a teremben lejátszódott. A Háznak és Önnek is élénk emlékezetében van bizonyára, hogy a Házbizottság elnöke (Chairman) a Ház több tagját névszerint bejelentette Önnél oly címen, hogy vonakodtak résztvenni egy szavazásban és ezáltal a Házbizottság elnökével szemben tiszteletlenséget követtek el. A Házbizottsági elnöknek e jelentésében több képviselő volt megnevezve, akik annak folytán a Ház szolgálatától felfüggesztettek és karhatalommal kihurcoltattak. A mentelmi eset, melyet fel akarok vetni, abból áll, hogy a Házbizottsági elnök ezen képviselők közül többeket tiszteletlen viselkedésük miatt bejelentett, anélkül, hogy előzőleg intézkedés történt volna személyazonosságuk igazolására, és hogy e képviselők eltávolításánál oly erőszak alkalmaztatott. ...¹

Speaker: Rendre utasítom! Amit a képviselő úr előterjeszt, nem mentelmi eset, hanem merő-

¹ „...The question of privilege which I desire to raise is that several of those hon. Members were reported to you, Mr. Speaker, by the Chairman of Committees as having disregarded the authority of the Chair, without proper steps having been taken to identify them and in the removal of those hon. Members violence was used of a character — —“ *L. Debates* i. h. 698.

ben rendfentartási kérdés.¹ Ha a képviselő úrnak valamely napirenden levő ügyről vagy házszabály-ellenes dologról van kérdezni valója, készséggel felelek neki. De ez nem mentelmi eset, róla tehát sem indítvány formájában, sem egyébként beszédet tartani nem lehet.

Mr. REDMOND oda módosította szavait, hogy egyik képviselőtársát tévesen jelentette fel a Házbizottság elnöke. Ezt az utóbbi elismerte, mire az illetőre (Mr. Jeremiah JORDAN) vonatkozólag másnap (márc. 7.) a kitiltást hatályon kívül helyezték.²

¹ „Order, order! It is not a question of privilege which the hon. Member is raising; it is purely a question of order.” *L. Debates* i. h. 698—9.

² Mr. JORDAN levelet intézett a Speakerhez, melyben bejelentette, hogy ő nem dacolt az elnökkel, visszavonult szavazás céljából az oldalfolyósóra, s csak amikor értesült a bentfolyó jelenetről, tért vissza a terembe; kizárása tehát tévedésen alapult, amit kizárása folytán személyesen nem jelenthet be a Háznak, ahol pedig választói iránti kötelességeit teljesíteni óhajtja. A házbizottság elnöke, Mr. LOWTHER készséggel beismerte tévedését (»I desire frankly and at once to say that I admit that I must have made a mistake...«) és bocsánatot kért a Háztól és a tévedésből jogaiban csorbított képviselőtől (»I am extremely sorry. I apologise to the House and to the hon. Member for South Fermanagh for any inconvenience which he may have suffered«), mire a Ház elfogadta Mr. DILLON indítványát a kizárási határozatnak Mr. JORDAN személye tekintetében való felfüggesztése iránt. (»That the Order of the House made on Tuesday, the 5th day of March, suspending twelve Members from the service of the House be rescinded as far as it applies to Mr. JORDAN.«) *L. Debates* i. h. 831., 838., 840.

3. *Mr. Dillon interpellációja a ház elnökéhez, a rendőrség alkalmazása tárgyában. (Suspension of Members. Police in the House.) (1901. márc. 7.)*

»Mr. DILLON: Kérdést óhajtok tenni az iránt: Kinek a rendeletére hatolt be szerdán hajnalban egy rendőrcsapat e Házba? Kinek a parancsa alatt állott a rendőrség, mikor idebenn volt a Házban? És vajjon azóta, mióta Cromwell Olivér 1653-ban katonákkal jött a Házba, volt-e egyetlen eset arra, hogy katonaság vagy rendőrség hatolt volna be a képviselőház üléstermébe oly célból, hogy innen képviselőket erőszakkal eltávolítsa?!¹

Speaker: Kihez intézte a t. képviselő úr ezt a kérdést?

Mr. DILLON: Önhöz intéztem, Speaker úr; vagy talán inkább a ház vezéréhez kellett volna intéznem?

Speaker: Nem tagadom meg a feleletet, noha szorosan véve nem volnék köteles rá. A rendőrség az én rendeletemre vonult e Házba. Itt Scantlebury rendőrfelügyelőnek közvetlen parancsnoksága alatt állott. Ami a kérdés történelmi részét illeti, sajnálom, de nem tanulmányoztam.²

¹ »I desire to ask by whose orders a body of police entered this House last Wednesday morning; under whose command the police were when inside the House; and whether since Oliver CROMWELL entered the House with soldiers in 1653 there is any precedent for the entry of soldiers or police, into the Commons Chamber for the purpose of forcibly removing hon. Members of this House.« L. *Debates* i. h. 830–1.

² »I have no objection to answer it, though, strictly, it is not

4. *A házszabályok szigorítása. (Amendment of Standing Order No. 21.) (1901. márc. 7.)*

Mr A. J. BALFOUR (a Ház vezére, a kincstár első lordja): »Azt hiszem, hogy a Ház érdekét és méltóságát úgy szolgálom legjobban, ha bejegyzett házszabálymódosító indítványom megokolásánál lehetőleg tartózkodom minden szenvedélytkeltő érveléstől és amennyire lehet, az előzményeknek minden szükségtelen magyarázatától is. A kedden éjjel, illetve szerdán hajnalban lejátszódott szomorú események annyira elevenek még a Ház emlékezetében, hogy teljesen fölösleges volna őket most akár röviden ismertetnem, akár hosszasan részleteznem. Elég ha annyit mondok — és végsősorban ez az, ami a részemről javasolt házszabálymódosítást igazolja — hogy a jelzett időben itt egy oly vétés követtetett el, aminőt még sohasem követtek el oly terjedelemben és oly súlyos mértékben, mint ez alkalomkor. E sérelem megtorlásáról jelenlegi házszabályaink egyáltalában nem gondoskodnak. E Háznak azon tagjai, kiket a Ház Elnöke megnevezett és kiket erre a Ház felfüggesztett, jelenleg az egy heti kizárás büntetését szenvedik el, azt a büntetést, melyet a házsa-

a question that ought to be adressed to me. The police entered this House by my orders. They were under the immediate control of Inspector Scantlebury. As to the historical question I am afraid I have not made the necessary research.* L. *Debates* i. h. 831.

bályok az adott esetre előírnak. De az a magatartásuk, hogy miután ekként felfüggesztettek a Ház szolgálatától, továbbra és pedig még a karhatalommal szemben is, ellenállottak az elnök rendelkezésének, melynek értelmében pedig rögtön távoznok kellett volna a Házból, oly bűncselekmény a Ház rendje ellen, mely a mi házszabályaink jelenlegi fegyelmi rendszerében egyáltalában nem esik büntetés alá.¹

Tudjuk valamennyien, hogy egy viszonylag új időszakig a Ház megtorló hatalma, amelyet azon tagjaival szemben gyakorolt, kik súlyosan vétettek szabályai ellen, a Háznak u. n. *hagyományos jogaiban* gyökerezett. Ezek a jogok azonban túlságosan körülményes voltak miatt inkább gátlólag hatottak, ha alkalmazni akarták őket és *noha még mindig fennállanak teljes érvényükben*, a Ház mégis megérezte időről-időre azt, hogy érdekei feltétlenül megkívánják a sommás elvi szabályozást.² Jelenleg két e fajta

¹ »The fact that after they had been so suspended from their service in the House they resisted, even so violence, your directions that they should leave the House is a crime against the order of this House which receives under our system of summary jurisdiction in this House, no punishment at all.« I. *Debates* i. h. 845.

² »... Up to a comparatively recent period the power of the House to deal with those of its Members who had offended seriously against its rules depended upon what I may call *the traditional powers of this House — the common law powers*... Those common law powers, however, are rather cumbrous and elaborate in their application; and, *although they exist in their full force* and although I think it is very undesirable in any way

állandó elvi szabályunk (Standing Order) van. Egyik a házszabályok 27-ik szakasza, mely a rendzavaró magaviseletre vonatkozik. Ezen szabály szerint a Ház elnökét, valamint a házbizottsági elnököt megilleti a hatalom, hogy a rendzavarásban vétkes képviselőt a Házból kiutasíthassa és az ekként kiutasított képviselő a Ház szolgálatától arra az *egy* ülésre fel van függesztve. Szavazás alá ez az intézkedés nem kerül; a Ház ítélete nem szükséges a Speaker vagy a Chairman ítéletének megerősítésére.¹ Másik szabályunk, mely ugyane joganyagról rendelkezik, a házszabályok 21-ik szakasza; ez az a szabály, melyet bejegyzett indítvánnyal módosítani óhajtok. A 21-ik szakasz abban különbözik az előbbi 27-ik szakasztól, hogy mielőtt a rendzavaró képviselőre bármely büntetés méretnék, a Speaker őt megnevezi és ezzel a Háznak alkalmat nyújt nyilatkozni, vajjon az illető sújtandó-e az említett szakaszban meghatározott büntetéssel vagy sem? Midőn a Ház ily módon felhívatik az elnök tekintélyének érvényesítésére, a 21-ik szakaszhoz fűzött büntetőkövetkezmények szigorúbbak, mint aminők a 27. szakasz szerintiek.

to interfere with them, the House has felt from time to time that it is absolutely necessary in the interests of order in this House that its powers of summary jurisdiction should be increased. L. *Debates* i. h. 845—6.

¹ „... No division is taken; the judgment of the House is not called upon to confirm the judgment of Mr. Speaker or the Chairman.” L. *Debates* i. h. 846.

Ha a 21-ik szakasz szerint függesztetik fel a képviselő, akkor a legelső alkalomkor *egy hétre*, másodízben *két hétre*, harmadszori és minden következő rendzavarásért *egy óra* tiltandó ki a Házból. Ez az a rendelkezés, melynek kiegészítését indítványozom egy újabb szanckcióval, hozzáfűzván egy, nem mondom hogy arányos vagy nem arányos büntetést, de mindenestre olyan büntetést, mely a legalkalmasabb mindazok között, melyeket hozzáfűzhetünk.

E büntetés azt az újabb jogsértést van hivatva sújtani, melyet a Speaker kiutasító parancsa ellen kifejtett ellenállásával követ el a kitiltott képviselő.¹ Arra az eshetőségre, hogy még a Speaker rendeletének is ellene lehetne szegülni, nem gondoltak abban a boldog időben, amikor jelenlegi házszabályainkat megalkották. Utólagos tapasztalataink ezt az eshetőséget nagyon is szembeötlően állították elénk és én ma, midőn visszatekintek a kedden történtekekre, úgy vélem, nem hagyhatjuk ezt a visszaélést a jövőre is büntethetetlenül. Meg kell jegyeznem, hogy, amennyiben olyanféle változtatás nem történnék a házszabályon, aminőt én indítványozok, a jelenlegi házszabályok valósággal útját állják

¹ »This is a new penalty for the further offence of resisting Mr. Speaker's direction. This contingency that Mr. Speaker's direction should be resisted was not prominently before the House, happily, at the time when these Standing Orders in their present shape were framed.« L. Debates i. h. 846—7.

annak, hogy megfelelő büntetéssel sujthassuk a Speaker rendelkezésével szemben kifejtett fizikai ellenállást. A felfüggesztett képviselő ugyanis ki van tiltva a házból egy hétre, másnap tehát már nem lehet eljárni vele szemben, mert már akkor ő a kizárás büntetését szenvedni el és így nem lehet jelen a további büntető eljárásnál. Hiszen szükségképen és éppen a mi határozatunk folytán van távol és úgy véljük: nem volna helyénvaló távollétében ítélkeznünk valaki felett, akinek nincs módjában enyhítő körülményekre hivatkozni. Ekként feltétlenül szükségessé válik az, hogy valamely közvetlenül és sommásan alkalmazandó s lehetőleg arányos büntetésről gondoskodjunk e folytatólagos fegyelemsértéssel szemben. Indítványommal nem óhajtom a rendezavaró magaviseletre vonatkozó házszabályokat egészükben átalakítani, de azt hiszem, egyes részleteikben e szabályok rászolgálnak a megváltoztatásra. Jól tudom, hogy a Ház ideje nagyon is le van kötve, részben majdnem túl van halmozva olyan érdemleges munkával, melyre sokkal nagyobb a szükség, mint a házszabályok revíziójára. De nem is teszek most ilyen indítványt. Nem kívánom az általam indítványozott házszabálmódosítást olyannak tekinteni, mely a rendezavarás minden fajtájával szemben kodifikálja az eljárási lehetőségeket. Csak azt mondom, hogy tetemes javulást jelentene és nem volna

teljesen hatástalan intézkedés, ha büntetésről gondoskodnánk olyan rendzavarásokkal szemben, melyektől a tapasztalat szerint tartanunk kell.

Remélem, hogy ebben az egész Ház egy véleményen van velem. (Derűtség a nacionalista padokon.) Nem tudom, ezeket a közbeszólásokat úgy kell-e értenem, mintha bárki is a Háznak bármely pártján komolyan hinné, hogy nekünk végképpen tehetetleneknek kell maradnunk minden olyan képviselővel szemben, aki a Ház rendje ellen sokkal súlyosabb bűncselekményt követ el, mint aminőket e helyen eddig tapasztaltunk? A rendzavaró magaviselet sokféle alakot ölthet; lehet többé vagy kevésbé súlyos; de mikor azt a végletet éri el, hogy kereken megtagadja az engedelmességet a Speaker kiutasító parancsával szemben, akkor mindenkinek éreznie kell, hogy annyira diszkreditálva van törvényhozói munkálkodásunk, hogy azt már lehetetlenség türelemmel elviselnünk.¹ Még azok a képviselő urak is, akik leginkább kísérik rokonszenvűkkel, illetve engedjék feltételeznem: akik legkevésbé ítélik el a kedden éjjel történeteket, még azok is bizonyára érzik, hogy a kormány és a Ház egy-

¹ «Disorderly conduct may take many forms, but *when it reaches the pitch of absolutely refusing to obey the direction of the Speaker to leave the House*, everybody will feel that *a discredit is cast upon our proceedings* which it is impossible for us patiently to tolerate.» L. Debates i. h. 848.

aránt méltatlanoknak bizonyulnának hagyományaikhoz és kötelességeikhez, ha nem ragadnák meg a legelső alkalmat és nem gondoskodnának valamely megfelelő súlyú büntetésről azon sérelmek és veszélyek ellen, melyekre oly kínos és megrendítő módon figyelmeztettek a két nappal ezelőtt lefolyt szomorú események.

Indítványozom, hogy a házszabályok 21-ik szakaszának a végére a következő szavak iktattassanak :

»Ha egy képviselő, vagy több képviselő együttműködve, akik ezen szabály értelmében a Ház szolgálatától felfüggesztettek, a Speaker kiutasító parancsával szemben megtagadják az engedelmességet, a Speaker köteles a Ház figyelmét felhívni arra tényre, hogy a megtagadott engedelmesség kikényszerítésére *karhatalom igénybe vétele szükséges*, mire az ekként bejelentett engedetlen képviselő vagy képviselők minden szavazás nélkül az *ülésszak egész tartamára* felfüggesztetnek a Ház szolgálatától«. ¹

Sir Henry CAMPBELL-BANNERMAN: ² »A tisztelt előttem szóló jó példát adott a Ház valamennyi tagjának azzal a nyugodt, szenvedélymentes és mérsékelt hanggal, melyen ezt a nagyon kényes kérdést tárgyalta. Mindnyájan jól ismerjük — midőn

¹ L. módosított végleges szövegét alább 537. l.

² Az időben a liberális ellenzék vezére, később (1905—1908.) miniszterelnök.

felszólalunk — azt az izzó hangulatot, mely e helyen nagyon könnyen keletkezik, hisz azt csaknem rég órákig láttuk itt uralkodni; és én bizom benne, hogy akármilyen állást foglalunk is e kormány indítványával szemben, a példát, melyet a mélyen tisztelt gentleman nyújtott nekünk, mindnyájan igyekezni fogunk követni. Midőn a multkori siralmas jelenetekre visszatekintek, leginkább azt a tanulságot vonom le belőlük, hogy mindnyájan nagyon hajlandók vagyunk megfélekedezni arról, hogy sok élet-körülményünk és a társadalom létfeltételei mily nagy fokban vannak fennállásukban fizikai erőhatalomra alapítva. Meglehetősen megalázó érzés fogja el az embert, ha ezt alkalmilag be kell ismernie önmaga előtt. De azért, bár többé-kevésbé mindnyájan ismerjük ezt az igazságot, mégis gyűlöletes dolog, amikor az a maga meztelen mivoltában jelentkezik szemünk előtt.¹ Kétségtelen, hogy végelemzésben e Ház szabályai, melyek rendes körülmények között oly nyugodtan és egyenletesen működnek, szintén az erőhatalomban bírják tekintélyük forrását.¹ Ugy

¹ »What strikes me principally in looking back on the deplorable events of the other night is this; that it is an instance of what may often happen to us in the course of our lives — that we are to a large extent oblivious of the degree to which *many of the circumstances of our life and the conditions of society rest upon physical force*. It is rather a humiliating fact when one comes to recognise it. Although we must be more or less aware of it, it is not the less odious a thing when it thrusts itself in its naked power upon us.« L. Debates i. h. 849.

találom, hogy az a mód, a melyen a mult éjszaka a tekintélynek ez az erőforrása előttünk szemléletessé vált, igen visszataszítóan hatott mindegyikünk benső érzéseire és hogy az semmi esetre sem növelte a képviselőház méltóságát és erkölcsi hitelét. Ennyire juttatott egyes képviselőknek durván rendzavaró magaviselete bennünket.²

Nem találok semmiféle hibát a Ház hatóságainak és Önnek, Elnök úr, azon eljárásában, hogy a rendőrséget ide behozták, de nyíltan bevallom, és azt gondolom, hogy e Háznak sok tagja igazat fog nekem adni, hogy egy rendőrcsapatnak e Házba való behozatala egy kínos kötelesség teljesítésére — súlyos ütést mért méltóságunkra.³ Ami tennivalónk van, az véleményem szerint abból áll, hogy bármiféle szabályt alkotunk, azt úgy alkossuk meg, hogy a jövőben az ily erő kifejtés szüksége elkerültes-

¹ »Undoubtedly it is the case that, after all, *the rules of this House*, which usually work so quietly and equally, *rest for their ultimate authority upon force.*« L. Debates i. h.

² »It seems to us that the other night we had that force displayed to us in a way which was very repulsive to the feelings of every one of us and which certainly did not add to the dignity and the credit of the House of Commons. To that we were reduced by the disorderly conduct of some Members.« L. Debates i. h.

³ »I am finding no fault whatever with the action of the authorities of the House, or of you, Sir, in authorising the introduction of the police, but I confess frankly that it is this introduction into this House of a body of police for this painful duty that has struck so heavy a blow at our dignity.« L. Debates i. h.

sék. Midőn birálatot mondok, vagy jobban mondva, néhány észrevételt teszek a kormány indítványáról, elsősorban egy dolgot akarok tisztázni, azt t. i., hogy némileg szokatlan volt az az eljárás, melyet a kormány ez ügyben követett. Nem pártpolitikai szempontból akarom ezt szóvátenni, hanem mint a parlamenti illem és méltóság kérdését. Valahányszor hasonló helyzetben egy kormánynak ilyenmő indítványt kellett tennie a Ház méltósága érdekében: mindig valamely értekezés szokta azt megelőzni azokkal, akik vele szembenállottak. Ez a jelen esetben nem történt meg, úgy hogy én és pártfeleim első tudomást ezen indítványozott szabályról csak akkor szereztünk, mikor a kormány képviselője annak szövegét tegnap a Ház asztalánál felolvasta.

Rátérve erre az indítványra, jelezni szeretnék néhány irányelvet, melyek szerint a javasolt szabályt nézetem szerint módosítani kellene. Azt hiszem egyet fog érteni velem a Ház abban, hogy mikor egyik tagja rendzavaró magaviseletet tanusít és az elnökség őt a szokásos és elismert módon megnevezi és felfüggeszti, három megkülönböztethető stádiuma van annak, hogy az illető azután miképpen viselkedik. A legelső az a lehetőség, hogy az illető saját jószántából, természetesen a Ház határozatának kényszere alatt, de minden más kényszer nélkül, azonnal távozik a Házból. A második stádium

akkor áll be, mikor az ezen célra alkalmazott köztisztviselő — a Serjeant-at-Arms — hozzálép a képviselőhöz és kéri, hogy engedelmeskedjék a Ház rendeletének és távozzék el a Ház területéről. A képviselő ekkor már kétségtelenül bizonyos értelemben karhatalomnak veti magát alá, de csak jelképies karhatalomnak. A Serjeant-at-Arms eközben esetleg könnyedén meg is érinti a képviselő vállát és formasierűen felszólítja a távozásra. E felszólításra az illető képviselő urak ellenkezés nélkül szoktak távozni. Személyes függetlenségükről való felfogásukat érvényesítették, csak bizonyos kényszer alatt engedelmeskedtek. Eddig a pontig azt hiszem, a képviselőnek joga van elmenni, ha jónak látja. A multkori éjjelen egy további stádiumhoz jutottunk el, melyhez eddig nem voltunk hozzászokva. Valóságos fizikai ellenállás történt. És itt van a mi eljárási szabályaink rendjének azon veszedelme, mely ellen résen kell lennünk.«¹

Beszéde további folyamán azt javasolta CAMPBELL-BANNERMAN, hogy az új házszabály szabatosan precizirozza, hogy csakis ha a Ház rendőrfőnökének felszólítása eredménytelen marad, legyen helye szigorúbb fegyelmezésnek. Javasolt módosítása szerint: »Ha egy képviselő, vagy többen, akik ezen szabály értelmében a Ház

¹ L. a beszédnek e bekezdésben foglalt passzusát, eredeti szövegében, fent 394. l.

szolgálatától felfüggesztettek, együtt működve, a Speaker kiutasító rendeletével szemben megtagadják az engedelmességet és *figyelman kívül hagyják a rendelet foganatosítására kiküldött Serjeant-at-Arms-nak eljárását*: a Speaker stb. stb.«

Egy másik pont, mondá CAMPBELL-BANNERMAN, a büntetés terjedelmének kérdése. Egy-egy ülésznak az egész tartama nagyon hosszú idő, tudniillik akkor, ha a büntetendő vétség az ülésnek elején követtetik el; gyakorlatilag egy-értelmű egy-egy választó kerület képviselőjének felfüggesztésével.

Mr. John REDMOND beszédéből: »Azt vallom, hogy erre az indítványra szükség nincsen, és hogy inkább szüntethető meg az előállott kényelmetlen helyzet, ha úgy hagyják a házszabályokat, amint vannak, de több tekintettel iparkodnak lenni a Ház egyes tagjaira. Az indítvány egyike a legextravagansabb gondolatnokak. Arról van szó, hogy az Elnök arra nyerjen hatalmat, hogy egyszerre egész csomó képviselőt nevezhessen meg mint rendzavarót és erre azonnal következze kizárásuk. A Speaker vagy a Chairman felsorolja őket és a Ház azután egyszerűen dönt kizárásuk fölött. Már pedig nem láttuk-e a közelmúltban, mennyire szolgálatkész e Ház oly emberek kizárására irányuló indítványok megszavazásában, akiknek a nevét az elnök felolvasta, noha az előzményekben egyáltalán nem vettek részt? . . . Az ir képviselők úgy, amint

most bele vannak kényszerítve e Házba, idegen elemekként vannak itt jelen, olyanformán mint egy idegen tárgy az emberi testben és ha az eddigi módon bánnak Önök velünk, biztosítom Önöket, hogy nincs az az emberi bölcsesség, mely oly szabályt alkothatna, mely az Önök parlamentjét képes volna megóvni a megszegyenüléstől a világ előtt. E helyzet merőben azt a tényt tárja a világ elé, hogy Önök, minden alkotmányos formaság dacára, egy részét az úgynevezett Egyesült Királyságnak csak nyers erőszakkal tarthatják benne az egyesülésben. Mindaddig, míg arra kényszerítenek bennünket, hogy ebbe a Házba jöjjünk egy idegen többség közepette tárgyalni ir hazánk ügyeit, ki fogunk aknázni ebben a Házban minden formát, minden képviselői jogot, és hatalmat, úgy a mint azt Irország érdekében legjobbnak látjuk, minden tekintet nélkül a brit képviselők véleményére és úgynevezett méltóságára és esőppet sem törődve azon büntetésekkel, melyekkel Önök minket sújtani fognak. Végső szavam csak az lehet, hogy Önök azon törekvésükkel, hogy Irországot jelenlegi rendszerük által erőszakkal elnyomva tartásák, ezt a hírneves gyülekezetet lefokozzák, megbénítják és végeredményben tönkrejuttatják, ami csak igazságos megtorlása annak a kegyetlenségnek, amellyel Önök az ir nép szabad parlamentjét megsemmisítették.«¹

¹ L. *Debates* i. h. 859—62.

Mr. DILLON beszédéből: »Őszintén kimondom, hogy ha Önöknek a világon bárhol, akár Bécsben, Berlinben, Londonban vagy New-Yorkban dolguk volna szabad férfiaknak valamely nagy gyülekezetével és ott próbálnák azt megtenni, hogy ezen szabad férfiakkal, kik törvényhozó testületet alkotnak, félredobva a kiengesztelődésnek minden lehetőségét, ilyen módon bánjanak el, lehetetlen volna keresztülvinniök egy ily rendfentartó szabályt. Szükségesnek tartom, hogy tiltakozásomat kifejezzem és újból és ünnepélyesen visszautasítsam a kormány azon megállapítását, mely szerint itt a Ház ellen durva sértés követtetett el. Ilyesmi egyáltalában nem történt, mert egyetlen ir képviselő sem erőszakoskodott itt, a míg rendőrség nem jött a Házba és hozzá nem kezdett kihurcolásukhoz. Ellenállásuk ezen időpontig passzív rezisztencia volt, melyet minden alkalomkor elnéztek Önök a Ház egyéb tagjainak. Az Önök saját párttagjai is megcselekedték ezt és természetesen másként bántak velük Az indítványnak oly megváltoztatását javaslom, hogy a szöveg első sorában e szavak: »vagy több képviselő együttműködve« (*acting jointly*) elhagyassanak... Azt akarom ezzel elérni, hogy ily esetben külön járjon el a Ház minden egyes képviselővel szemben... Mert ha Önök az elnöknek ezt a rendkívüli büntetőhatalmat adják kezébe, egyúttal körül kell határolni e hatalmat minden lehetséges kautélával, hogy minden oly

tévedés ki legyen zárva, aminő tegnapelőtt éjjel is előfordult, aminek következtében azt láttuk ma, hogy a Házbizottság elnöke kénytelen volt beismerni, hogy egy esetben súlyosan tévedett...«¹

Mr. BALFOUR válaszából: »Egyik fő szempont az indítványozott szabály megfogalmazásánál az volt, hogy a legnagyobb veszedelemek egyike, mely a Házat fenyegeti, nem egy-egy izolált egyén rendzavaró magaviseletéből, hanem több képviselőnek egyértelmű összeműködéséből származik.² A »több képviselő együttműködve« szavakhoz ragaszkodnom kell tehát, de hozzájárulhatok ahhoz, amit úgy látom minden oldalról kívánnak, hogy ezen szavak után: »megtagadják a Speakernek az engedelmisséget«, még e szavakat iktassuk: »miután a Speaker meghagyására a Serjeant-at-Arms egyenkint felszólította őket az elnök rendeletének teljesítésére.«³

Lord Hugh CECIL beszédéből: »Ha ez a Ház, mint testület képtelennek bizonyulna a szóban levő visszaélés legyőzésére, akkor erkölcsi tekintélyét szükségképen elveszítené és megszűnnék

¹ L. *Debates* i. h. 886—92.

² »The leading idea which governed the framers of the rule, is that one of the most formidable dangers that this House runs is not from the isolated action of any individual disorderly person, but from the joint action of a number of Members... Conspiracy or joint action to defeat the orders of the House on the part of any body of Members is one of the greatest dangers against which this rule is essentially directed.« L. *Debates* i. h. 901—2.

³ L. *Debates* i. h. 905.

az lenni, ami a múltban volt. A javasolt rendszabály úgy, ahogy most van fogalmazva, nem áll arányban a vétség súlyosságával. A befüggesztés olyan megtorlás, melynek súlyossága különböző azon időpont szerint, melyben kiszabják. Mostanában t. i. az ülőszak elején igen szigorú volna, az év későbbi szakában egyre kevésbé, és júliusban már alig volna büntetésnek tekinthető. Az erőszakos magaviselet a Házban nemcsak a parlamenti rend és illem elleni sérelem, de az ország közönséges törvénye ellen is az; büntetőjogi sérelem. Ha ugyanis ily rendzavarás az utcán történnék, elkövetői elzárással büntettetnének. Miért kellene az erőszakoskodást akkor, mikor a parlament elleni durva sérelemmel van halmazatban, itt nekünk enyhébben büntetnünk? A józan, helyesen ítélő nép nem tesz különbséget képviselők és más személyek között; vagy ha tesz, akkor is magasabbfokú erkölcsiséget és rendtiszteletet vár el törvényhozóitól és azt kérdezi: ha egy képviselő erőszakoskodik és ellenszegül azoknak, akik kötelességüket teljesítik, miért nem ép úgy szabadságvesztéssel büntetik őt, mint ahogy közölünk bárkit büntetnének? Azt hiszem, az elzárás büntetése fejezné ki legmegfelelőbben néltatlankodásunkat a sérelemmel szemben, és minden büntetésnek ez az egyik főcélja.

Nem bánt tehát semmiféle aggodalom, midőn azt indítványozom, hogy az ily súlyos rendzavarás

vétségére börtönbüntetést állapítsunk meg. Az ily jogsértésért való elzárás e Házban nem ismeretlen. Régebben ez volt a normális büntetés a Házban elkövetett rendzavarásért. Kedden éjjel is egészen törvényesen járt volna el a Speaker, ha letartóztatta volna mindama képviselőket, akik akkor rendzavarás vétségébe estek. Amit én javaslok, abból áll, hogy az elnöknek e fegyelmezési joga, melyet most csak a Ház határozata folytán gyakorolhatna, házhatározat nélkül legyen gyakorolható. Ennél alkotmányosabb javaslatot tenni nem lehet. Módosításomat következőleg szövegeztem: E szavak után: »szavazás nélkül«: e szavak iktatandók be: *fogságba küldendők a Ház további rendeletéig.*¹ — Kérem ezen indítványom megszavazását.«²

Mr. BALFOUR válasza Lord CECIL indítványára: »Noha a célok, melyeket t. barátom elérni óhajt, kitünőek, az eszközök szerintem nem alkalmasak elérésükre. Ő azon indokból foglalt állást javaslatom ellen, mert a kizárás büntetése egyre kisebbé válik, minél inkább közeledünk az ülészak végéhez, úgy hogy a vége felé már igen enyhe fog lenni. T. barátom úgy látszik azt véli, hogy az ülészak vége felé börtönbe küldött képviselőt az ülészak berekesztésekor nem bocsátának szabadon?

¹ Amendment proposed: In line 6, after the word „put“ to insert the words „shall be committed to prison until the further order of the House and shall“ . . . « L. *Debates* i. h. 919.

² L. *Debates* i. h. 915—9.

Lord Hugh CECIL: Még az egészen rövid tartamú elzárás is jobb volna a másik rendszálynál.

Mr. O'BRIEN: Küldjön mindjárt vizsgálóbíróért!

Mr. BALFOUR: T. barátom nem értett meg engem. Nem azt a részét érintettem az ő beszédének, melyben azt látszott mondani, hogy a részemről javasolt büntetés nem elég súlyos. Én azzal érveltem, hogy a mi büntetésünk nem mindenkor egyenlő, és hogy ez az egyenlőtlen-ség csakúgy tulajdonsága az elzárásnak is, mint a kirekesztésnek.

De elhagyom ezt az érvet, mert úgy látom, tisztelt barátom is elállott tőle. Nem vagyok magam sem bizonyos benne, hogy nem lehetnek-e oly rendzavarási esetek és erőszakoskodások, melyekre az általam tervezett büntetés aránytalanul csekély; de gondoljon arra, hogy sommás és automatikus eljárást kell alkalmaznunk és hogy ily eljárásnál az a lényeges, hogy a büntetés bizonyos súlyossági fokot meg ne haladjon.

Már most legyen szabad megjegyeznem, hogy a képviselőház megtartja ezentúl is mindazon jogait, amelyekkel most rendelkezik. Indítványom semmiben sem csorbítja a meglevő jogokat s a Háznak módjában áll szigorúbb büntetést is kiróni. Az is elképzelhető — bizom benne, hogy csak elképzelhető, de nem valószínű — hogy bűnvádi eljárást kell indítani a Ház

valamely tagja ellen. Végre is a mentelmi jog nem terjed odáig, hogy büntetlenül lehessen oly bűncselekményt elkövetni e Házban, mely e Házon kívül büntetendő volna.¹ De ha t. barátom azt javasolja, hogy ezen eljárást házszabályunk rendes alkotóelemévé tegyük, legyen szabad a Ház figyelmét a kérdés meg-gondolására felhívnom.

Azt veszem ki t. barátom szavaiból, hogy ő maga is érzi, miszerint az elzárás nem olyan büntetés, mely a Ház hozzájárulása nélkül volna kiróható. Hogyan lehetne azt gyakorlatilag keresztülvinni? Tegyük fel, csak példaképen, hogy a keddi éjjéli jelenethez hasonló gyászos jelenet ismét előfordulna. Ha az ő indítványát most elfogadnók, a rendzavaró képviselők rögtön fog-ságba küldetnének. Az ülőszak további folya-mán mindenkor fel lehetne vetni azt a kérdést: szabadon akarja-e a Ház bocsátani őket, vagy még nem? Hogyan kellene e kérdés felvetését szabályozni? Joga legyen-e bármely képviselő-

¹ »I am not at all sure that there may not be cases of disorder and violent acts for which the punishment provided would be totally inadequate; but remember we are dealing with a summary and automatic procedure, and that in dealing with procedure it is essential that the punishment should not go beyond a certain amount. Nothing in this rule affects the existing powers, it is open to the House to amend the rule and inflict severe punishment. It is also conceivable that criminal proceedings might have to be taken against a Member of this House. After all, the immunities of this House do not extend to committing with impunity a crime in this House, which out of it would be a punishable crime.« L. *Debates* i. h. 921.

nek, bármikor akarja, e kérdést mint mentelmi ügyet felvetnie? Pl. Waterford t. követét illesse meg ez a jog bármikor, amikor azt véli, hogy barátai már elég sokáig ültek a börtönben? Neki adjunk jogot arra, hogy a Házat figyelmeztesse a büntetés befejezésére? De ha minden egyes képviselőre e jogot rábízni nem lehet, talán a kormányra bizzuk? Ha a kormányra akarja bízni, ki kell jelentenem t. barátomnak, hogy nem vállalhatjuk magunkra azt a kötelességet, hogy szüntelenül konszideráljunk a felett, elég volt-e már a büntetés egy-egy gentleman-re, akit a Ház börtönbe vetett.

De van még egy másik ellenvetésem is. T. barátom az elzárást nagyon súlyos büntetésnek tartja. Ismerek eseteket, melyekben az olcsó martírságnak alaptökéjét ép a fogságból kovácsolták az illetők maguknak. Az elzárás csak látszólag nagyobb büntetés, mert a rokonszenvnek olyan áradatát vonzza az elítélt felé, melyre az rá nem szolgált. Azt hiszem mindezek eredményeként t. barátom indítványa ellen kell állást foglalnom.¹

¹ »My noble friend regards imprisonment as a very severe punishment. I have known cases where a great deal of cheap martyrdom has been derived from imprisonment... When I add to these considerations the fact that imprisonment itself may be a punishment more in appearance than in reality and that it may call forth a stream of sympathy with the offender to which he is not entitled, I think all these considerations make a conclusive case against the proposal of my noble friend.« L. *Debates* 922-3.

A Ház Lord CECIL módosítványát hosszabb tárgyalás után egyhangúlag elvetette.

Mr. LABOUCHERE (radikális képviselő): »Igazán csodálom, hogy a kormány a Ház idejének ekkora pazarlására szánta el magát. Tulajdonképpen csak amiatt adta be ezt a házszabály-módosítást, mert néhányan t. képviselőtársaink közül méltatlankodtak a kormány eljárása fölött és izgalmas körülmények között a teremben való maradáshoz ragaszkodtak, mikor a Speaker arra hívta fel őket, hogy menjenek szavazni. Pillanatig sem akarom kicsiségnek tüntetni fel ir képviselőtársaimnak a házszabályoktól való eltávolodását és azt mentegezni. Mint képviselők mindnyájan tisztelettel tartozunk a házszabályok iránt és kötelesek vagyunk engedelmeskedni az elnöknek; de vannak kötelességeink kerületeink iránt is és ha egyik kötelesség a másikkal ellentétbe kerül, nehéz helyzetbe jutunk.

Meg kell gondolnunk, hogy kedden éjjel azok az urak, kik a házszabályokat megsértették, abban a jóhiszemű felfogásban voltak, hogy igazságtalanság történt velük és nem adatott nekik alkalom, amire pedig mint nagyterjedelmű irországi választókerületek képviselőinek joguk volt: résztvenni a vitában. Nem védem cselekedetüket. Azt mondom csak, hogy a miniszter úr nem jól fogja fel e válság igazi okát. Ha valaki nap-nap után rajtaül egy gőzgép-biztonsági szelepén, a gép végül is felrobban és.

ép ez történt a Ház vezérével tegnapelőtt. Napról-napra egy-egy becses jogunktól foszt meg bennünket; így történt, hogy a közoktatási tárca fölötti néhány órai vita után minden további tárca fölött a szavazáshoz vita nélkül kellett hozzáfognunk. Ha tudni óhajtotta volna nézezteinket ezekről is, úgy kevéssel ebéd után fel kellett volna állania és azt mondania, hogy érdekes volt ugyan a közoktatási vita, de még más tételekről is határoznunk kell, tehát indítványozza, hogy az oktatásügyi vitát fejezzük be. Ha ezt tette volna, bizonyára mindenki melléje állott volna, de ő klotúrt indítványozott akkor, mikor az egész vitatkozási időt már felemésztette az oktatásügyi vita és semmiféle vitát sem lehetett folytatni a költségvetés sokféle más tárgyáról. Engem is kinullázott a vitából. Hazamentem abban a hitben, hogy a vitát elhalasztják; más-ként itt maradtam volna, mert azt akartam indítványozni, hogy egy tételt szállítsanak le a felére

Javaslom, hogy e szavakat »az ülősszak végéig« helyettesítsük ezekkel: »két hónapra«. A t. miniszter úr nem gondolta meg egészen azt, hogy mekkora lehet az ülősszak. Egy évnél tovább is terjedhet és mégis csak bajos dolog volna, hogy azért, mert egy képviselő a házszabályokat megsérti, választói egy évnél tovább képviseletlenül maradjanak. Valóság-gal monstruózus indítvány. Büntetés most is

áll rendelkezésükre. Ha a képviselő nem engedelmeskedik, felfüggeszthető egy hétre, két hétre, egy hónapra. Engem is felfüggesztettek egy alkalommal rövid időre; de ha két évre szólt volna felfüggesztésem, az egészen más dolog lett volna. Nézzük csak, mi lenne az indítvány hatása. Tegyük fel, hogy Westminster t. követe, akinek én is választója vagyok, kapná magát és nem engedelmeskednék az Önök határozatának és ezért két évre felfüggesztetnék: hogy jutok én ahhoz, az ő választója, hogy képviselet nélkül maradjak? Javaslom tehát, hogy csak két hónapig terjedjen a felfüggesztés, ami azt hiszem sokkal észszerűbb, mint a kormány indítványa. Mindezen kérdésekben nagy türelemmel türtük már a különböző toldás-foldásokat és módosításokat, melyek a házszabályokon eszközöltettek. Most azt akarják, hogy menjünk még tovább, pedig ha már oly határozatot kell hoznunk, amin most vitatkozunk, legalább tegyük meg fokozatosan. Állapítsunk meg először két havi felfüggesztést. Miért veszik el mindjárt az egész ülésszakot? Azt hiszik, hogy ha holnap valamennyi ir képviselő megtagadja a szavazást, önök nyernek valamit ezzel a határozattal? Semmisem lehetne veszedelmesebb vagy komolyabb és messzebbható következményű, mint az, ha Írország gyakorlatilag képviseletlenül maradna e Házban. Képviselői, mialatt fel volnának függesztve, hazamenének agitálni, népgyűléseket tartani, ezt mond-

ván: »Nem képviselhetünk benneteket Angliában, mert kizártak bennünket és nem hagynak beszélni.«

Tekintettel azon viszony különös nehézségeire, mely ezen ország és Írország között fennáll, kérve kérem a kormányt, támogasson engem azon módosításomban, hogy a felfüggesztés két hónapra redukáltassék.»

Ezután hajnali kettőtől négy óráig azon vitatkoztak, hogy a vitát elnapolják-e? Az elnapolási indítvány leszavazása után egy ir képviselő, Mr. FARREL azt kívánta, hogy a hirtelen fellobbanásában rendet zavaró képviselőt enyhébben büntessék, mint azt, aki előre megfontolt szándékkal provokálta a kizárást.

Öt órakor reggel BALFOUR a vita bezárását (klotúr) indítványozta. Azután a Ház megszavazta a következő szöveget:²

»Ha egy képviselő vagy többen, akik ezen szabály értelmében a Ház szolgálatától felfüggesztettek, együttműködve, a Speaker kiutasító parancsával szemben megtagadják az engedelmességet: miután őket a Speaker meghagyására a Serjeant-at-Arms egyenkint felszólította a távozásra, a Speaker köteles a Ház figyelmét fel-

¹ L. *Debates* i. h. 939—43.

² »If any member, or members acting jointly, who have been suspended under this Order from the service of the House, shall refuse to obey the direction of the Speaker, when severally summoned under the Speaker's orders by the Serjeant at Arms to obey such direction, the Speaker shall call the attention of the House to the fact that recourse to force is necessary in order to compel

hívni arra a tényre, hogy *a megtagadott engedelmesség kikényszerítésére karhatalom igénybevétele szükséges*, mire az ekként bejelentett engedetlen képviselő vagy képviselők újabb szavazás nélkül az ülőszak egész tartamára felfüggesztendők a Ház szolgálatától.«

obedience to his direction, and the member or members named by him as having refused to obey his direction shall thereupon and without further question put be suspended from the service of the House during the remainder of the session.« *L. Debates* i. h., 991 és *St. O.* 18. 5. p.

TARTALOM.

ELSŐ RÉSZ.

Angol parlamenti szőlásjog.

Bevezetés.

	Oldal
E tanulmány tárgya, forrásai, irodalma . . .	1
I. Fejezet. A parlamenti szőlásjog történeti fejlődésének áttekintése . . .	9
II. » Parlamenti szőlásjog a XVII. században . . .	15
III. » Parlamenti szőlásjog a XVIII. és XIX. században (1832-ig) . . .	18
IV. » Az 1833. évi házszabálmódosítás . . .	22
V. » Az 1848—1853. évi házszabálmódosítás . . .	27
VI. » Házszabályreformok és reformjavaslatok 1854—1877. között . . .	32
VII. » Az 1877. évi házszabálmódosítás . . .	42
VIII. » Az 1879. és 1880. évi házszabálmódosítások . . .	66
IX. » Az 1881. évi obstrukció, parlamenti államesiny; klotúr . . .	77
A) Az 1881. évi obstrukció . . .	77
B) Brand házelnök parlamenti államesinyje s az obstrukció letörése . . .	89
C) A Gladstone-féle (ideiglenes) klotúr . . .	111
X. » Az 1882. évi házszabályrevizió; a Gladstone-féle végleges klotúr . . .	142
XI. » Az 1887. évi házszabályrevizió . . .	155
XII. » A »parlamenti gillotín« (1887.) . . .	160
XIII. » Az 1888. évi házszabályrevizió . . .	167
XIV. » Egyéb házszabályreform-kísérletek 1888-ban és 1890-ben . . .	171
XV. » A költségvetési eljárás módosítása 1896-ban . . .	173
XVI. » Az 1901. és 1902. évi házszabálmódosítások . . .	179
XVII. » Az 1906., 1907. és 1909. évi házszabálmódosítások; a módosítvány-rostálás intézménye . . .	187
XVIII. » Az angol parlamenti szőlásjog fejlődésének jelen iránya (1909—1913.) . . .	200.

MÁSODIK RÉSZ.

Az angol parlament fegyelmi joga.

Bevezetés.

Oldal

E tanulmány tárgya, forrásai, irodalma . . . 209

Első cím.

A parlamenti fegyelmi jogról általában.

I. Fejezet.	Az angol parlament fegyelmi jogának alap- elvei	214
II. »	A parlament fegyelmi hatalmának alávetett személyek	218
III. »	A parlamenti vétség fogalma és fajtái	221
IV. »	A házelnök (Speaker) és a házbizottsági elnök (Chairman) jogállása és fegyelmi hatásköre .	242
	A) Az elnökség jogállása	243
	B) Az elnökség fegyelmi hatásköre	250
V. »	A parlament viszonya a többi államhatalmak- hoz (a végrehajtó és bírói hatalomhoz) fe- gyelmi joghatósága tekintetében	256

Második cím.

Az egyes parlamenti fegyelmi rendszabályokról különösen.

VI. Fejezet.	Az angol parlament fegyelmi eszközei	262
VII. »	A rendreutasítás	264
VIII. »	A szó megvonása	273
IX. »	A kiutasítás	277
X. »	A kizárás vagy felfüggesztés	279
XI. »	A feddés és dorgálás	287
XII. »	A pénzbüntetés	292
XIII. »	Az elzárás	298

Függelék a XIII. Fejezethez. (Kivonatok az angol képviselőház
jegyzőkönyveiből.)

A) Idegenek elzárása:

a)	A Noxon-Butler-eset (1781.)	316
b)	A Dean és Jones-féle eset (1810.)	319
c)	A Gourlay-féle eset (1824.)	324
d)	A Jacob-féle eset (1831.)	326
e)	A Crone-eset (1853.)	330
f)	A Ward-Grissell-eset (1879–1880.)	330

B) Képviselők elzárása:

a)	A Sheil-Althorp-eset (1834.)	347
b)	Az O'Brien eset (1849.)	349
c)	Az O'Connor-eset (1852.)	351
d)	A Greville-eset (1859.)	359
e)	A Bradlaugh-eset (1880.)	360

XIV. Fejezet.	A mandátum-fosztás	366
---------------	------------------------------	-----

Függelék a XIV. Fejezethez. (Kivonatok az angol képviselőház jegyzőkönyveiből.)	Oldal
---	-------

A Wilkes-ügy	375
------------------------	-----

Harmadik cím.

A parlamenti karhatalomról.

XV. Fejezet. Az angol parlament végrehajtó hatalma és karhatalmi szervei	389
XVI. » A parlamenti karhatalom alkalmazása körüli eljárás	393
XVII. » A parlamenti karhatalom jelképies alkalmazása	395
XVIII. » A parlamenti karhatalom tényleges alkalmazása	399

Függelék a III. Címhez. (XVI—XVIII. Fejezetek.) Kivonatok az angol képviselőház jegyzőkönyveiből.	
---	--

A) Önkénti engedelmesség a ház fegyelmi határozatának és B) A parlamenti karhatalom jelképies alkalmazása :

a) Mr. O'Connor képviselő esete (1896.) . . .	432
b) Mr. John Redmond és három más képviselő esete (1897.)	433
c) Mr. M'Hugh képviselő esete (1897.) . . .	438
d) Mr. W. Redmond képviselő esete (1898.) .	439
e) Mr. W. Redmond képviselő esete (1899.) .	440
f) Mr. Grayson képviselő kétféle esete (1908.)	441

C) A parlamenti karhatalom tényleges alkalmazása :

a) A Fuller-eset (1810.)	443
b) A Burdett-eset (1810.)	449
c) Mr. Parnell és képviselőtársai esete (1881.)	477
d) A Bradlaugh-eset (1881.)	488
e) Mr. Flavin és társainak esete (1901.) I. . .	500

II. 1. A képviselők kizárása és eltávolítása (1901 márc. 5)

2. Mr. J. Redmond mentelmi bejelentése a kizárás és karhatalom tárgyában (1901 márc. 6)	511
---	-----

3. Mr. Dillon interpellációja a házelnökéhez a rendőrség alkalmazása tárgyában (1901 márc. 7)	513
---	-----

4. A házszabályok szigorítása (1901 márc. 7)	514
--	-----

